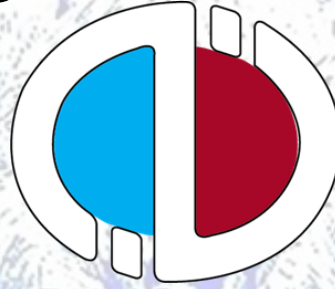

PSİ201U SOSYAL PSİKOLOJİ 1

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOLLOW

ÜNİTE ÖZETLERİ DENEME SORULARI ÜNİTE SORULARI ÇIKMIŞ SORULAR

SKYMOON PDF KANALI : <https://t.me/producerskymoonpdf>

ANADOLU PDF GRUBU: <https://t.me/anadolupdfgrubu>

SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOLLOW...

“DEĞER GEÇMENİN EN KOLAY YOLU”

SINCE 2020

ÜNİTE 1: SOSYAL PSİKOLOJİ NEDİR?

SOSYAL PSİKOLOJİ NEDİR?

“Sosyal psikoloji nedir” sorusuna kesin ve tam olarak verilebilecek bir yanıt yoktur. Bu, disiplinin alanının çok geniş olması ve çok farklı araştırma geleneklerinin bulunmasıyla ilgili bir durum olarak görülebilir. Sosyal psikologların çoğu sosyal psikolojiyi, psikolojinin bir alt dalı olarak görmektedir. Böyle olduğu için de, zihinsel yaşamın, sosyal etkileşim ve daha genel olarak sosyal olgularla ilgili taraflarının sosyal psikolojiyi oluşturduğunu ileri sürer. Sosyal psikolojinin tarihçesinde de görüleceği gibi, sosyologların tanımladığı bir sosyal psikoloji ve psikologların tanımladığı bir sosyal psikoloji vardır: Sosyolojik sosyal psikoloji ve psikolojik sosyal psikoloji.

Sosyal psikolojiyi psikolojinin alt dalı olarak gören sosyal psikologların birçoğu ünlü sosyal psikolog Gordon W. Allport’un yaptığı sosyal psikoloji tanımını kabul ederler: “Sosyal psikoloji bireylerin, davranış, duygu ve düşüncelerinin başkalarının gerçek, hayal edilen veya ima edilen varlığından nasıl etkilendiğinin bilimsel yollarla araştırılmasıdır (akt. Hogg ve Vaughan, 1995: 1)”. Bu tanım, sosyal psikolojinin temel olarak sosyal etki çalışması olduğu fikrine dayanır. Sosyal etki, insanlar arasındaki etkileşimlerin, insanların düşünce ve davranışlarını etkilemesi olarak anlaşıldığında, sosyal psikolojinin ikna, tutum değişimi ve uyma davranışı gibi büyük bir alanını kapsamaktadır.

Sosyal psikolojinin tanımlanma zorluğunun bir diğer önemli nedeni de, sosyal psikolojinin başındaki “sosyal” sıfatının pek çok sosyal psikolog tarafından farklı anlaşılmasıdır. “Sosyal”, kimi sosyal psikologlarca “insanlar arasındaki etkileşim” anlamında, kimilerince “toplum ya da kültür” anlamında kullanılırken, diğer bazıları da “çok sayıda insanı ilgilendiren problemler”le ilişkili olarak ya da “birden fazla insanı içeren” bir anlamda kullanılmaktadır. Tanımlama zorluğunu aşmak için, bazıları sosyal psikolojiyi pratik bir biçimde “sosyal psikologların uğraştığı şey” olarak tanımlamaktadır. Modern sosyal psikologların uğraştığı “şeyler” genel olarak şunlardır: Gruba uyma davranışı, ikna, güç, sosyal etki, itaat, önyargı, önyargının azaltılması, ayrımcılık, kalıpyargılar, sosyal biliş ve sosyal algı, sosyal kategoriler, saldırganlık, özgeci davranış, kişiler arası çekicilik, tutumlar ve tutum değişimi, iletişim, izlenim oluşturma, küçük gruplar, liderlik, kitle davranışı, gruplar arası ilişkiler.

Sosyal Psikolojinin Kısa Tarihi

Modern sosyal psikoloji, 20. yüzyılın başından itibaren ABD’de varlık göstermiş ve yaklaşık olarak 1960’ların sonlarına kadar da bu durum devam etmiştir. 1960’ların

sonları ve 1970’lerin başından itibaren Avrupalı sosyal psikoloji denilebilecek geleneği oluşturan kuram ve araştırmalar ortaya çıkmıştır. Günümüzde dünyanın her yerinde sosyal psikoloji mevcut olsa da, büyük ölçüde ABD ve Avrupa (Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada da eklenebilir) merkezli bir sosyal psikolojinin ağır bastığı söylenebilir.

Sosyal Psikolojinin Avrupadaki Kökleri

Modern sosyal psikolojinin kökleri 19. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan iki entelektüel akıma kadar geri götürülebilir: Völkerspikoloji ve kitle psikolojisi. Völkerspikoloji 19. yüzyılda, Almanya’da geliştirilmiş, kültürel davranışın tarihsel ve karşılaştırmalı olarak çalışılması gerektiğini öne süren bir sosyal psikolojik yaklaşımdır. Kitle psikolojisi ise 19. yüzyılın sonunda Fransız kuramcı Gustave Le Bon ile başlayan, bireysel psikolojiden farklı olarak kitlelerin kendine özgü psikolojisi olduğunu ileri süren bir sosyal psikolojik yaklaşımdır. Kitle psikolojisinin temel fikri “grup zihni”dir. Grup zihni Gustave Le Bon tarafından geliştirilmiş, çeşitli psikolojik mekanizmalar aracılığıyla, insan kolektivitelerinin tek bir varlık, psikolojik kitle haline gelmesine işaret eden kavramdır.

Modern Sosyal Psikoloji

Modern sosyal psikoloji deneysel yönetime ağırlık veren bir bilim dalıdır. 19. yüzyılın sonlarında Triplett tarafından gerçekleştirilen deney, sosyal psikolojinin ilk deneyi kabul edilir ve bu deney, daha sonradan deneysel yöntemin kazandığı önem yüzünden tarihsel bir başlangıç olarak nitelendirilir. Triplett, bisiklet kullanan insanların yarışta olmasalar bile başka bisikletlilerin varlığında, tek başlarına olduğu duruma göre daha hızlı bisiklet sürdüklerini gözlemiş ve bu gözlemini laboratuvarında test etmiştir. Sonuçlar çok kesin olmasa da, sosyal psikoloji kitaplarında yeniden yazıla yazıla, deneyin, başkalarının varlığının performansı arttırdığına destek verdiği iddia edilmiştir. Bu konu, daha sonraları sosyal psikolojide sosyal hızlandırma adı verilen deneysel çalışmalarla devam etmiştir. Sosyal hızlandırma diğer insanların varlığının bireysel performansı arttırdığı süreçtir.

Modern sosyal psikolojide tarihsel başlangıç niteliğindeki diğer gelişme de 1908 yılında birbirinden habersiz olarak sosyal psikoloji başlıklı iki ders kitabı yayınlanmış olmasıdır. Biri psikoloji geleneğinden McDougall, diğeri ise sosyoloji geleneğinden gelen Ross tarafından yazılmıştır.

Psikolojik sosyal psikolojinin temsilcisi olarak McDougall, tüm görüşünü içgüdü kavramına dayandırmıştır. Darwin’in evrim kuramından etkilenen McDougall, doğuştan getirilen zihinsel özellikleri sosyal yaşamın temeli olarak görmüştür. Ancak daha sonraları içgüdü kavramı ana disiplin psikolojide açıklayıcı gücünü yitirip yerine dürtü kavramı getirilmiş ve sosyal psikolojide de McDougall’ın görüşü

terkedilmiştir. 1. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, ABD'de, ana disiplin psikolojide hem zihin çalışılmasına hem de içgüdü temelli anlayışa eleştiriler yöneltilmiş, bunun yerine davranışçılık geçmiş ve gitgide psikolojiye egemen olmuştur. Davranışçılar, psikolojinin çalışma nesnesinin gözlenemeyen zihinsel olgular değil, gözlenebilir insan davranışı olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Psikolojideki davranışçılığı sosyal psikolojiye taşıyan kişi Floyd Allport'tur. r. Davranışçı sosyal psikolojinin temsilcisi Allport, "grup zihni" kavramını gözlenemeyen bir yapı olduğu gerekçesiyle reddetmiş, hatta psikolojik anlamda (fiziksel anlamda değil) "grup" diye bir olgunun da varolamayacağını öne sürmüştür. Ona göre, grup, bireylerin düşündüğü, hissettiği, davrandığı anlamda düşünemez, hissedemez ve davranamaz. Davranışçı sosyal psikoloji 20. yüzyılın başında ABD sosyal psikolojisinde ortaya çıkan ve gözlenebilir olan olguların çalışılması gerektiğini ileri süren sosyal psikolojik yaklaşımdır. 1920'lerde sosyal psikolojinin gelişimindeki diğer önemli bir olay da Thurstone ve arkadaşları tarafından tutum ölçüm teknolojisinin geliştirilmesidir.

1930'larda Almanya'da yükselen Nazizm dolayısıyla Avrupa'dan pek çok bilim insanı ABD'ye göç etti. Bu bilim insanlarından Kurt Lewin ve Solomon Asch ve Türkiye'den Muzafer Sherif (asıl adı Muzaffer Şerif Başoğlu'dur) ABD'deki sosyal psikolojiyi derinden etkilemişlerdir. Bu üçlü ABD'ye gittiklerinde davranışçılığın ağır bastığı bir sosyal psikoloji buldular. Gestalt psikolojisinden (temel olarak bütünselliğe önem veren bir psikolojik yaklaşım) etkilenmiş olan Lewin, Asch ve Sherif, bir yandan davranışçılığı reddettiler ve zihinsel olguları sosyal psikolojiye tekrar soktular, diğer yandan grup zihni yaklaşımını da reddettiler. 1. Bu gelenekte, Lewin'in öğrencisi Festinger'ın grup içi süreçleri, kişilerarası etkileşimi ve sosyal etkiyi farklı biçimde anlamaya olanak veren sosyal karşılaştırma ve bilişsel çelişki kuramlarını anmak gerekir. Sosyal karşılaştırma insanların kendi yetenek ve fikirleri hakkında bilgi sahibi olmak için kendilerini diğerleriyle karşılaştırma sürecidir. Bilişsel çelişki davranışla tutarsız olan tutumların yarattığı psikolojik sıkıntı ve bunun tutumları değiştirmek yönünde yarattığı baskıdır.

1950'ler ve 1960'larda ABD'de sosyal psikolojide bir taraftan grup süreçleri (sosyal etki, uyma, sosyal karşılaştırma, bilişsel çelişki vb.) diğer yandan da tutumlar konusunda araştırmalar sürdürülüyordu. Bunlardan başka, 2. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında sosyal psikolojide başka eğilimler de göze çarpmaktadır. Bu eğilimler, daha ziyade 2. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı gereklilikleri yansıtmaktadır. Bu eğilimlerden biri, etkileyici iletişim ya da ikna gibi uygulamalı araştırmalara, toplum ve yöneticiler tarafından duyulan taleptir. Diğer bir eğilim, savaş öncesi ırksal önyargı ve ayrımcılık konularına duyulan ilginin, savaş sonrasında çok daha fazla artmasıdır. Bu dönemde ırkçılığı anlamak için geliştirilmiş pek çok kuram ve araştırma programı mevcuttur. Bunlar içinde, en popüler olanı Adorno ve arkadaşlarının geliştirdiği Otoriteriyen Kişilik kuramıdır. Üçüncü bir eğilim de savaşın tutum ve tutum değişimine yönelik ilgiyi arttırmasıdır.

Tutum çalışmalarının gerilediği 1960'lar sosyal psikolojide "kriz" denilebilecek eleştirilerin başlangıcına da tanık olmuştur. Özetle, bu eleştiriler temel olarak, sosyal psikolojide, davranışın içinde yer aldığı sosyal bağlama gereken önemin verilmediği noktasında yoğunlaşmıştır. Aynı tarihsel dönemde, kimilerinin "Avrupa Sosyal Psikolojisi" olarak adlandırdığı iki kuram ve bunlara dayalı araştırmalar başlamıştır. Günümüzde devam eden bu iki kuram ve araştırma geleneği Fransız sosyal psikolog Moscovici tarafından geliştirilmiş Sosyal Temsiller ve Henri Tajfel'in geliştirdiği Sosyal Kimlik yaklaşımıdır. Sosyal temsiller sosyal olguların (örneğin: "yoksulluk" ve "delilik") verili bir kültür ya da toplumda anlaşılma biçimi ve bu anlama biçiminin sözkonusu sosyal olguları yorumlamada bir temel sağlamasıdır. Sosyal kimlik bireyin benliğinin bir parçasını oluşturan, grup üyeliklerinden elde ettikleri kimliktir; bireyin benliğini başka bir parçasını oluşturan ve bireyin biricikliğiyle ilgili olan bireysel kimlikten farklıdır Aynı tarihlerde ortaya çıkan bir başka büyük eğilim, gerileyen tutum çalışmalarının yerine nedensel yükleme çalışmalarının yükselişe geçmesidir. Temelini Heider'ın attığı atıf kuramı, bireylerin günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan bir kuramdır.

1970'lerin ortalarında, günümüzde de sosyal psikoloji alanını ağırlıklı olarak belirlemeye devam eden sosyal biliş yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Sosyal Biliş nesneler değil, insanlar hakkındaki bilgiyi işlemeyle ilişkili zihinsel süreçlerin çalışılması ya da sosyal etkileşimle ilgili zihinsel süreçlerin çalışılmasıdır. Bu yaklaşımın temel varsayımı, sosyal dünyanın çok karmaşık olması ve insanın sınırlı bilgi işleme kapasitesi olan zihninin bu karmaşıklığın üstesinden gelememesidir. Sınırlı bilgi işleme kapasitesi insanın psikolojik kaynaklarının (örneğin; bellek ve dikkat) sınırlı olduğuna ve bu kaynakları korumanın psikolojik süreçlerin doğasını belirlediğine işaret eden bir terimdir.

Sosyal Psikolojide Araştırma Yöntemleri

Sosyal psikoloji bilimsel bir disiplindir. Bilimi diğer bilgi türlerinden ayıran, sorularını yanıtlamada kullandığı yöntemlerdir. Sosyal psikologlar belirli bir olguyu betimlemek, iki olgu arasında bir ilişki olup olmadığını ve olgular arasındaki neden-sonuç ilişkisini araştırmak için çeşitli yöntemler kullanmaktadırlar. Sosyal psikolojide kullanılan araştırma yöntemlerini deneysel yöntemler ve deneysel olmayan yöntemler olmak üzere iki geniş kategoride toplamak mümkündür.

Deneysel Olmayan Yöntemler

Deney, olgular arasındaki neden-sonuç ilişkisini göstermenin tek yolu olduğundan, daha çok tercih edilen bir yöntemdir. Deneyin mümkün ya da uygun olmadığı durumlarda sosyal psikologlar deneysel olmayan diğer yöntemleri de kullanmaktadırlar. Bu yöntemlerle gerçekleştirilen araştırmalardan nedensel bir sonuç çıkarmak mümkün

değildir. Bu tür araştırmaların sayısal veri elde edilebilenlerinde değişkenler arasındaki korelasyon araştırılır. Bunlar korelasyon yöntemi olarak adlandırılabilir. Korelasyon iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkidir. Korelasyon yöntemi ise iki ya da daha çok değişken arasında kendiliğinden oluşan ilişkileri araştırma yöntemidir.

Doğal Gözlem: Belirli bir davranış konusunda doğrudan ve betimsel bilgi edinmenin yolu doğal gözlemdir. Bu tür araştırmalarda davranışa neden olan içsel süreçlere, yani duygu, düşünce, tutum veya niyetlere ilişkin bir veri elde edilemez, ancak söz konusu davranışın ortaya çıkış süreci incelenebilir. Doğal gözlem söz konusu sosyal davranış sistematiği bir biçimde gözlemeyi, kaydetmeyi (not tutmak ve/veya videoya çekmek) ve kodlamayı içermektedir. Bu yöntemde, gözlenen sosyal davranışa hiçbir müdahalede bulunulmaz. Sosyal davranış kendiliğinden gerçekleşir.

Survey: Sosyal psikolojide en sık başvurulmuş araştırma yöntemlerinden biri "survey"dır. Survey yöntemi ile bir davranışın ya da bir tutumun bir toplumda ya da belli bir grupta görülme derecesi ve bunların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyal araldan vb. etmenlerle nasıl bir ilişki içinde olduğu araştırılmaktadır. Survey yönteminde veri toplama tekniği olarak anket ve görüşme kullanılır. Anket, açık uçlu ya da çoktan seçmeli olarak hazırlanmış soru formudur. Survey yöntemindeki en önemli nokta, ulaşılabilecek insan sayısı fazla olduğundan, yapılacak örneklem seçimidir. Örneğin uyuşturucu konusunda anket uygulamak için bir şehirdeki bütün liseli gençlere ulaşmak zaman ve maliyet açısından makul olmadığından, bu gruptan rastgele kişilere anket uygulanabilir. Böylece seçkisiz örneklem oluşturulmuş olur. Ya da araştırılmak istenen grubun, yani evrenin (popülasyon) önemli özelliklerini (örneğin cinsiyet, sosyal sınıf vb. olabilir) oran olarak yansıtan bir örneklem seçilebilir. Bu temsil edici örneklemidir. Örneklem geniş bir evrenden katılımcıların seçimidir. Seçkisiz örneklem her potansiyel katılımcının örneklem seçilme şansının eşit olduğu örneklemidir. Temsil edici örneklem ise örneklem, evrenin özelliklerine oldukça yakın özelliklere sahip katılımcıların seçilmesidir.

Arşiv Araştırması: Arşiv araştırmasında araştırmacı, başkası tarafından ve çoğu zaman başka nedenlerle toplanmış ve kaydedilmiş veriyi kullanmaktadır. Sosyal psikolojide en az kullanılan yöntemlerden biri olan arşiv araştırması, geçmişteki bir olgunun araştırılması için kullanılabileceği gibi, bir olguya ilişkin tarihsel eğilimi ortaya çıkarmak için de kullanılabilir.

DeneySEL Yöntemler

Deney, bir değişkenin diğer bir değişken üzerinde etkisinin araştırılarak bir denencenin sınındığı yöntemdir. Deney yönteminde temel olarak, bir ya da daha fazla bağımsız değişken değişimlenmekte (manipüle edilmekte) ve bu müdahalenin bir ya da daha fazla bağımlı değişken üzerinde yarattığı etki ölçülmektedir. Bağımsız değişken bir deneyde bağımlı değişken üzerindeki etkisini görebilmek için değişime

uğratan değişkendir. Bağımlı değişken bir deneyde bağımsız değişkenden yapılan değişimlerin, üzerinde yol açacağı etkiyi görmek için ölçülen değişkendir.

Bütün araştırma yöntemleri içinde değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisinin kurulabileceği tek yöntem deneydir. Deney yönteminin bu ayrıcalığı, araştırmacının bağımsız değişkene müdahalesi ve deneysel koşullar üzerindeki kontrolü sayesinde mümkün olabilmektedir. Deney yönteminde, bağımsız değişken(ler) ile bağımlı değişken(ler) arasında nedensel ilişkinin başka etmenler sonucu değil de araştırmacının özellikle değişimlediği bağımsız değişken sonucu ortaya çıktığını gösterebilmek önemlidir. Bunu gerçekleştirirde en kritik noktalardan biri, deney grubu ve kontrol grubu oluştururken yapılacak denek seçimidir. Deney grubu bir deneyde bağımsız değişkenden yapılan değişimin uygulandığı gruptur. Kontrol grubu ise bir deneyde bağımsız değişkenden yapılan değişimin uygulanmadığı ve deney grubu ile karşılaştırmak için kullanılan gruptur.

Laboratuvar Deneyleri: Genel olarak sosyal psikolojide araştırmaya etki edebilecek etmenleri daha iyi kontrol edebilmek için laboratuvar deneyleri tercih edilmektedir. Laboratuvar deneylerinin en dikkat çekici özelliği, dış dünyadan tamamen farklı yapay koşullar altında gerçekleştiriliyor olmalarıdır.

Alan Deneyleri: Alan deneyi ile laboratuvar deneyi temel mantık açısından aynıdır. Alan deneyinde de laboratuvar deneyinde olduğu gibi bağımsız değişken araştırmacı tarafından değişimlenir ve bağımlı değişken üzerindeki etkisi gözlemlenir ya da ölçülür. Ancak, alan deneyinde araştırmacının bağımsız değişkene etki edebilecek potansiyel etmenleri kontrol etme olanağı pek yoktur.

ÜNİTE 2: SOSYAL BİLİŞ

SOSYAL BİLİŞİN DOĞASI

Sosyal biliş kapsamında sosyal dünyaya ait bilginin yorumlanma, analiz edilme, hatırlanma ve kullanılma biçimlerinden söz edilebilir. Sosyal biliş bilişsel psikolojideki bilgi-işleme yaklaşımından doğmuştur. Bu yaklaşım ister sosyal olsun ister olmasın tüm insan tepkilerini anlamının temelindeki bilişsel temsil ve süreçlere uygun olan kavramsal inşalara dayanmaktadır. Sosyal Biliş sosyal dünya hakkındaki bilgiyi yorumlama, analiz etme, hatırlama ve kullanma biçimidir.

Sosyal Bilişin Temel İlkeleri

Sosyal bilişi bütünlüklü bir yaklaşım olarak tanımlamaya olanak veren çeşitli ilkeler mevcuttur. Bu ilkelerden en temel olanları deneysellik, metaforik modeller, algısalbilişselcilik, zihinsel temsiller ve bilinçdışı işlemlerdir.

Deneysellik: Sosyal biliş yaklaşımında kullanılan temel ve hatta tanımlayıcı metodoloji deneyselliştir. Genellikle sosyal

bilişte gerçekleştirilen deneylerde araştırmacılar katılımcılara bilgisayar yoluyla kontrollü bir biçimde uyarıcıları sunarlar ve sıklıkla çok kısa bir zaman aralığında bu uyarıcıların katılımcıların tepkileri üzerindeki etkisini gözlemlerler. Bu etki ya diğer bir uyarıcı hakkında verilen yargılardır ya da böyle bir yargıya ulaşma süresinin ölçümüdür.

Metaforik Modeller: Sosyal biliş modellerine dayanak oluşturan temel metafor insanı bir bilgi işlemcisi olarak görmektir. Algılayıcıya ilişkin bu bilgi-işleme modeli bilgisayarın ortaya çıkmasıyla geliştirildi. Bilgi-İşleme Modeli insanları bilginin alıcısı ve işleyicisi olarak temsil eden bir modeldir. Bu modelde sosyal deneyim ve eylem, yeni bilginin algılanma ve var olan bilgiye asimile edilme biçiminin bir sonucu olarak görülür. Bilgi-işleme modelinde, bilgi şu sırayla işlenir: Dikkat ve kodlama, zenginleştirme, örgütleme, depolama ve geri getirme. İnsan için geliştirilen ikinci metafor onu naif bilimci olarak görmek olmuştur. Naif Bilimci dünya hakkında hipotezler kurarak ve onları test ederek içinde bulunduğu sosyal çevreye aktif biçimde anlam vermeye çalışan kişiye ilişkin bir metafordur. Bu görüşe göre insanlar çevrelerindeki dünyayı tamamen bilim insanı gibi anlamlandırmaya çalışırlar; öncül koşullar ile sonuçta ortaya çıkan davranışlar arasındaki ilişkiye ait değişimleri sistematik olarak gözlerler ve etkileşimde bulunan insanlara ait çıkarımda bulunurlar. Naif bilimci metaforu üzerinde tekrar düşünülmüş ve insanların, bilim insanlarının yaptığını farzettığımız gibi “rasyonel” bir biçimde düşünme ve davranmakta başarısız olduğu farkedilerek bu kez üçüncü bir metafor önerilmiştir: bilişsel cimri. Bilişsel cimri bilişsel kaynakları her zaman kesin olamayan ama etkili olan bilişsel kısa yollar kullanarak muhafaza eden kişiye ilişkin metafordur.

İnsanın düşünme sürecinin doğasına ilişkin standart bir betimleme getiren bilişsel cimri metaforu sosyal biliş yaklaşımında uzun süre kullanılmış ve hâlâ da kullanılmaya devam etmektedir. Fakat bu metaforun önemli istisnaları vardır. İnsanların diğer kişiler (ve kendisi) ve şeyler hakkında derin düşünmeye ciddi miktarda enerji harcadıkları, kategorik düşünmek yerine parça parça ya da aşama aşama düşündükleri ve bilişsel müsrif oldukları durumlar da vardır. Deneyisel araştırmalarda da kanıtları bulunan bu durumları betimleyebilmek için sosyal biliş perspektifinden başka bir metafor geliştirildi: güdülenmiş taktisyon. Güdülenmiş taktisyon kişisel hedeflere ve durumun gerekliliklerine göre esnek ve stratejik bir biçimde uygulanabilecek çeşitli bilgi-işleme stratejilerine sahip olan kişiye ilişkin metafordur.

Algısal-Bilişselcilik: Sosyal deneyim ve sosyal eylemin temeli olarak sosyal bilginin algılanma, kodlama, depolama ve geri getirme (hatırlama) biçimlerine vurgu yapan sosyal biliş çerçevesidir. Bu görüşün temeli şudur: Biraz önce değinildiği gibi “gerçeklik” direkt olarak duyularla algılanır ve bu girdi üzerinde daha sonra zihinde bilişsel hesaplama süreçleriyle çalışılır. Nihai olarak bu süreçler zihinsel temsiller biçimine sokulmuş çıktı üretirler. Zihinde bir tür şablon ya da kalıp gibi depo edilen bu zihinsel temsiller dünyaya anlam vermeyi sağlar.

Zihinsel Temsiller: Bir gerçek nesneye (kişi, kavram ya da nesne gibi) işaret eden ya da onu temsil eden bir zihinsel nesnedir (düşünce, inanç, tutum gibi). Ayrıca nesnelerin zihinde depolanma ve etki etme biçimleridir. Dünyaya ilişkin bu zihinsel temsiller dolaylı ve dolaysız algı ve deneyimle zaman içinde öğrenilir ve geliştirilir. Bunlar dünyadaki her nesne ile tek tek uğraşmadan dünyayla etkileşim kurmamızı mümkün kılar.

Bilinçdışı İşlemler: Sosyal biliş araştırmacıları bilinçdışı işlemlerin varlığını çeşitli yollarla göstermişlerdir. Birincisi, deney yapma mantığında bundan yararlanmaktır. Yani bilinçdışı işlem deneyin yöntemsel bir parçası olarak işin içine girer. İkincisi, sosyal biliş araştırmalarının bilinçdışı işlemleri sübliminal algı yoluyla göstermesidir. Sosyal biliş araştırmacıları bilinçdışı işlemleri otomatiklik terimi çerçevesinde kullanır. Eğer bir bilişsel sürecin ya da bilişsel etkinin otomatik olduğu kabul edilecekse, bu süreç ya da etkinin birçok kriteri karşılaması gerekir. Söz konusu bilişsel süreç ya da bilişsel etki bilinçli bir niyet, dikkat ya da çaba gerektirmemelidir; niyetli, yani önceden tasarlanmış bir müdahaleye dirençli olmalıdır ve kişinin bu konuda farkındalığı olmamalıdır. Otomatik süreçler ve etkiler çok hızlı ve bilişsel işleme kapasitesi kullanılmaksızın gerçekleşir. Eğer zihinsel bir süreç ya da etki bu kriterleri karşılamıyorsa, o zaman otomatik değil, bir kontrollü süreç ya da etki olduğu söylenir. Kontrollü süreç bilginin kasıtlı, bilinçli ve stratejik bir biçimde işlenmesidir.

Şemalar

Şema nesne ve olay kategorileri hakkındaki genel bilgiyi temsil eden kurallar ya da özellikler setidir. Şemalar sadece sosyal dünyaya ilişkin bilgiyi temsil etmekle kalmaz, bu dünyaya ilişkin genel beklentileri de temsil eder. Şemalar, deneyim ve sosyalleşme yoluyla öğrenilen genel beklenti formunu alır. Böylece bize sosyal dünyayı tahmin etme ve kontrol etme hissini verir.

Şema Tipleri

Şema kavramı görgül olarak dört içerik alanına uygulanmıştır: kişi şemaları, benlik şemaları, rol şemaları ve olay şemaları. İçerikleri farklı da olsa tüm şemaların benzer işlevleri vardır. Hepsisi yeni bilginin kodlanmasını (alıp yorumlamayı), bellekteki eski bilgiye ve hatırlanmayan bilgiye ilişkin çıkarımları etkiler.

Benlik Şemaları: Benlik şeması kendi hakkımızdaki bilişsel yapıdır. Biraz daha ayrıntılı tanımlaması şöyledir: “Bireyin sosyal deneyimlerinde içerilen benlikle ilgili bilgiyi işlemeyi organize eden ve buna rehberlik eden ve geçmiş deneyimlerden çıkarılan benlik hakkındaki bilişsel genellemelerdir.”

Olay Şemaları: Olay şemaları günlük faaliyetlerde olayların sıralı organizasyonunu betimleyen bilişsel senaryolar olarak tanımlanabilir. Böylece olay şemaları geleceği öngörmek, hedefler koymak ve plan yapmak için bir zemin yaratırlar.

Hedefe ulaşmak için uygun davranış sırasını belirleyerek, kişinin hedefe yönelik stratejiler belirlemesini mümkün kılarlar.

Rol Şemaları: Rol şemaları insanların toplumdaki spesifik rol konumlarına ilişkin sahip oldukları bilgi yapılarıdır. Bu bilgi yapıları rol konumlarına ait normlar ve beklenen davranışları içerir. Rol şemaları hem edinilmiş hem de verili roller için geçerlidir. Edinilmiş roller çaba ve eğitimle kazanılır. Doktorluk, öğretmenlik gibi mesleki roller buna örnek verilebilir. Verili roller ise yaş, toplumsal cinsiyet ve ırk/etnisite gibi üzerinde kontrolümüzün çok az olduğu roller/kimliklerdir.

Kategorileştirme

Tarihsel olarak felsefe ve dilbilimi alanında kategorileştirme insanın temel bilişsel eğilimi olarak görülmüştür. Bu bilişsel eğilim şema teorisinin de temelini oluşturur. Kategorileştirme işlemi uyarıcıları nasıl tanıdığımız ve onları nasıl benzer olanlarla birlikte ve farklı olanlardan ayrı biçimde bir grubun üyeleri olarak grupladığımıza ilişkin bilişsel bir işlemidir. Sosyal kategorileştirme nesne kategorileştirmesinden daha karmaşıktır. Ortak özelliklerine dayanarak insanları gruplar halinde sınıflandırmaktır. Ama bazı üyeler o gruptaki diğerlerine göre prototipik üyeleridir, yani kategoriyi temsil etme düzeyleri daha yüksektir.

Şemaların İşlevleri ve Özellikleri

Teoriye Dayalı Yapılar Olarak Şemalar/Kategoriler

Teoriye dayalı ya da şematik bilgi işlemenin doğasına ilişkin bir özellik, bunun sıklıkla yanlış yargılara yol açıyor olmasıdır. Varolan bilişsel yapılar (şemalar ya da kategoriler) gelen sosyal bilgideki eksik veriyi tamamlayabilir. Yeni gelen bilginin eksik olması belirsiz bir duruma işaret eder. Böyle belirsiz durumlarda uyarıcıdaki (bilgideki) eksikliği tamamlamak için ya şema/kategori uygun bilgiyi araştırmaya yönlendirilir ya da eksik bilgi “en iyi tahmin”le doldurulur. Bu da elbette o uyarıcıyla ilgili geçmiş deneyimlere dayanır. Kategorilerin/şemaların bu bağlamdaki bir başka özelliği bilgiyi işlerken kısayollara (kestirme yol) başvurmalarıdır. Bu kestirme yollardan biri temsil kısayoludur. Belirli bir uyarıcının (kişi, olay, nesne vb.) ne dereceye kadar bir kategorinin örneği ya da temsilcisi olduğuna karar vermek için sınırlı bir bilgiye sahipseniz temsil kısayolu kullanılır. Diğer bir kısayol bulunabilirlik kısayoludur. Bir olayın ya da bir nesnenin sırf çok göze battığı ya da akla çok kolay geldiği için olma sıklığını abartıyorsak bulunabilirlik kısa yolunu kullanıyoruz demektir.

Şemaların/Kategorilerin Bellek İşlemlerine Etkisi

Kategoriler ya da şemalar hangi sosyal bilginin bellekte kodlandığını ve bellekten geri çağırılacağını etkiler ve buna rehberlik eder. Toplumsal cinsiyet, yaş ve ırk/etnisite gibi belirgin görsel ipuçlarına dayanan şemalar neyin kodlanacağı

ve daha sonra neyin hatırlanacağı üzerine belirleyici bir etki yapar.

Şemaların/Kategorilerin Değerlendirme ve Duygu İçermesi

Duygu ve bilişin ayrı sistemler olduğunun iddia edilmesinden beri sosyal psikologlar bilgi-işleme modellerindeki duygusal boyut ile daha çok ilgilenmeye başlamışlardır. En azından kavramsal düzeyde şemalar normatif yapıları temsil eder ve böylelikle kişinin deneyimini (duygusal) değerlendirmesi için bir zemin sağlar. Bu konudaki önemli bir nokta, bu normatif işlevin yeni gelen bilgiye hızlı, neredeyse otomatik duygusal tepkiyi harekete geçirmesidir.

Şemaların/Kategorilerin Hiyerarşik Olarak Organize Edilmesi

Fiziksel ya da doğal nesne kategorilerinde olduğu gibi sosyal şemaların da teorik olarak, hiyerarşik bir biçimde yapılandırılmış olduğu ileri sürülmüştür. Daha soyut ve genel bilgi kategorileri piramidin tepesinde ve daha spesifik kategoriler piramidin en altında yer alır. Bu, kişinin somut bir durumdan daha genel bir çıkarım yapmasına olanak verir. Böylece kategorinin/şemanın yapısında farklı düzeylere geçildikçe bilgi, farklı soyutlama düzeylerinde işlenebilir. Ancak sosyal bilgiyi yapılandırmanın tek yolu onu katı bir hiyerarşik yapıda organize etmek değildir. Basit bir biçimde doğrusal ya da karmaşık bir çağrışım ağı yapıları da kullanılabilir.

Şemaların/Kategorilerin Edinimi, Gelişimi ve Değişimi

Şemalar sosyal çevrede yaşanan dolaylı ve dolaysız deneyimler yoluyla zaman içinde öğrenilir ve kazanılır. Şemaları sadece kendi dolaysız deneyimlerimizle değil, ikinci elden de edinebiliriz. Şema edinimi ve gelişimi bir süreç meselesidir. Genellikle, kullanıldıkça bir kez gelişen ve güçlenen sosyal şemaların istikrarlı ve statik yapılar olduğu varsayılır. Araştırmalar iyi gelişmiş şemaların değişmeye dirençli olduğunu ve tutarsız ve çelişkili bilgiyle karşılaşıldığında bile var olmaya devam ettiğini göstermiştir. Araştırmalar şemaların üç modele göre değişebileceğini göstermektedir. Bunlar muhasebe modeli, görüş değiştirme modeli ve alt tipleştirme modelidir.

Yükleme

Yükleme insanların davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecidir.

Heider'in Naif Psikolojisi

Heider'in teorisine “sağduyu psikolojisi” ya da “naif eylem psikolojisi” adı verilmektedir. Heider'in sağduyu psikolojisi insanları naif birer bilim insanı olarak görmektedir. Pek çok mevcut nesne ve olayın içinden hangisinin neden hangisinin sonuç olduğunun nasıl belirleneceği önemli bir sorudur. Heider bir neden ve onun etkisini birlikte, bir bütün biçiminde

algısal bir birim olarak gördüğümüzü iddia etmiştir. Heider'in teorisinde üç ilke önemlidir:

- Nedensel birim algısının iki önemli belirleyicisi benzerlik ve yakınlıktır.
- İnsanlar davranışlara nedensel yüklem yaparken çoklu neden değil, genellikle tek bir neden yüklem eğilimindedirler.
- Nedensel yüklemedeki en önemli ilke ya da boyut nedensellik odağıdır.

Jones ve Davis'in Uyuşan Çıkarımlar Teorisi

Heider'in fikirlerini ilk defa sistematikleştirmeye çalışan uyuşan çıkarımlar teorisi insanların, diğer insanların tek bir davranışının nedenini nasıl çıkarımları ile ilgilenmiştir. Uyuşan Çıkarımlar bir aktörün eyleminin, onun istikrarlı bir kişilik özelliğiyle uyduğuna ya da onun göstergesi olduğuna ilişkin bir çıkarımdır. Jones ve Davis sosyal olayları açıklamada insanların içsel ve istikrarlı kişisel özelliklere yüklem yapmayı tercih ettiklerini, dışsal yüklemelerin ise varsayımsal bir seçenek olduğunu, sadece içsel nedenler bulunmadığında kullanıldığını ileri sürmüştür.

Kelley'nin Birlikte Değişim (Kovaryasyon) Modeli

Profesyonel bilim insanı ile sıradan kişi arasındaki benzerliği ilk kuran Heider'dır ama asıl bu benzerliği teoriye yansıtan Kelley'dir. Bu model birlikte değişim (kovaryasyon) ilkesine dayanır. Birlikte değişim ilkesi Kelley tarafından insanların günlük yaşamlarında yaptıkları nedensel çıkarımları açıklamak için kullanılan bir analogidir (benzetmedir). Bir şeyin belirli bir davranışın nedeni olması için davranış olduğunda mevcut olması, davranış olmadığında mevcut olmamasını ifade eden yüklem kuramı ilkesidir. Birlikte değişim ilkesine dayalı bu modele göre insanlar diğer insanların davranışlarını içsel mi yoksa dışsal faktörlere mi yükleyeceklerine karar verirken üç tür bilgi kullanırlar: tutarlılık bilgisi, belirginlik bilgisi ve benzerlik bilgisi. Bu üç boyuttaki farklı konumlar davranışın nedenleri hakkında farklı yüklemelere yol açar. Tutarlılık yüksek, belirginlik düşük ve benzerlik düşük olduğunda içsel ya da kişiye yüklem yapılır.

Yüklem Yanlılıkları

Yukarıda ele alınan yüklem teorileri insanların bilim insanları gibi davranıp sosyal olayların nedenleri hakkında hipotezler kurup test eden rasyonel ve mantıklı gözlemciler olduğunu varsaymıştır. Ancak davranışlara nedenler yüklem görevine insanlar duygularından uzak, çıkar gözetmeyen ve nesnel bir şekilde yaklaşmazlar. Dolayısıyla nedensel yüklem sürecinde kullanılan bilişsel mekanizmaların "kusurlu" olduğunu söylemek gerekir. Bu konuda yapılan çalışmalar "yüklem yanıllıkları" olarak bilinmektedir. Burada üç temel yüklem yanıllığı incelenmiştir: temel yüklem hatası, aktörgözlemci etkisi ve kendini kayıran yanıllık.

Temel Yüklem Hatası: Başkalarının davranışlarını açıklamada dışsal yüklemeler yerine içsel yüklemeler yapma eğilimidir. Diğer bir deyişle insanların davranışların dışsal/durumsal nedenlerini göz ardı ettikleri, içsel/kişisel nedenlerini ise abarttıkları söylenebilir. Bu yüzden temel yüklem hatasına uyuşma yanıllığı adı da verilmektedir. Görgül çalışmalar temel yüklem hatasının varlığını defalarca göstermiştir. İnsanların neden temel yüklem hatası yaptıkları çeşitli şekillerde açıklanmaktadır. Bunlar psikolojik ya da bilişsel süreçlere dayalı olanlar ve sosyal, kültürel ve ideolojik süreçlere dayalı açıklamalar olarak iki temel gruba ayrılabilir. Temel yüklem hatasının motivasyonel bir açıklaması ise, daha önce uyuşan çıkarımlar teorisinde söz edildiği gibi, kişisel özelliklere yapılan yüklemelerin algılayıcının sosyal dünyaya ilişkin tahmin ve kontrol gücünü arttırmasıdır. Çünkü kişilik özelliklerinin istikrarlı ve kalıcı olduğu kabul edilir. Kültürel farklılıklar açısından bakıldığında ise temel yüklem hatasının evrensel olduğu varsayımına karşı çıkmaktadır.

Aktör-Gözlemci Etkisi: İnsanların kendi davranışlarını dışsal nedenlere, fakat başkalarının davranışlarını içsel nedenlere yüklem eğilimidir. İnsanların kendi davranışlarını dışsal nedenlere, fakat başkalarının davranışlarını içsel nedenlere yüklem eğilimidir. Aktörgözlemci etkisinin açıklamalarından biri algısal temele dayanır. Bu, esas olarak aktör ve gözlemcinin farklı bakış açısı olduğunu ileri süren bir yaklaşımdır. Diğer daha bireysel temele dayanan bir açıklama ise aktör ve gözlemcinin olay ya da davranış konusunda farklı bilgisinin olmasıdır.

Kendini Kayıran Yanlılık: Davranışın olumlu sonuçları için içsel, davranışın olumsuz sonuçları için dışsal yüklem yapma eğilimidir. Endini kayıran yanıllığın üzerinde en çok anlaşmaya varılan açıklaması, bu yanıllığın kişinin benlik-saygısını korumasına ve benliksaygısını yükseltmesine imkan vermesidir. Kendini kayıran yanıllığın ikinci açıklaması ise bilişseldir. Bilişsel açıklamada bu yanıllığın gerçekte çok rasyonel bilgi işleme sürecinin bir sonucu olduğu iddia edilmektedir.

ÜNİTE 3: SOSYAL ETKİ

SOSYAL ETKİNİN DOĞASI

Sosyal etki çok genel anlamda insanların birbirlerini etkilemesi ya da etkilemeye çalışmasıdır. Ancak bu kadar genel bir bakış açısı sosyal etki süreçlerinin karmaşıklığını anlamaya ve açıklamaya pek yardımcı olmaz. Sosyal etki ya da **uyuma** davranışı bireyin grup karşısında nasıl davrandığıyla ilgilenir. Bu bağlamda, sosyal etkinin ya da uyma davranışının gerçekleşmesi şöyle betimlenir: Başlangıçta gruptan farklı düşünen ya da davranan birey grupla karşılaştığında, kendi düşünce ya da davranışını terk edip grup doğrultusunda davranış gösteriyorsa sosyal etki gerçekleşmiş demektir.

Sosyal etki araştırmalarındaki temel varsayım, bireyin çevresindeki insanların davranışları doğrultusunda davranış göstermesi durumunda kendi iradesine rağmen onların etkisine girdiği ya da onlar tarafından manipüle edildiğidir. Ancak bu her zaman böyle olmayabilir ve hatta bazen bunun tam tersi bile olabilir. Başkalarının kendini “etkilemesine” izin vermek zorunlu olarak olumsuz bir eylem değildir. Böyle bir durumda sorulması gereken soru kimin kimi manipüle ettiğidir. Pek çok durumda kişiler değil, sosyal ortamların kendisi görünürde uyma davranışı olarak betimlediğimiz davranış belirlir. Genellikle farkında olmadığımız davranışın en büyük belirleyeni sosyal psikologların “durumun talep ettiği özellikler” diye ifade ettiği olgudur. Pek çok sosyal rolü yerine getirirken, birileri bizi zorladığı ya da bir şekilde kandırılmış olduğumuz için değil o davranışları rolün gerektirdiği davranışlar olarak gördüğümüz için yaparız. Bu bazı durumlarda sosyal rolün yerine getirilmesinde sosyal baskı olmadığı anlamına gelmez, sadece sosyal baskı sosyal rolün işlevselliği için kaçınılmaz değildir. Sosyal roller genellikle durumsal ve kişiler arası faktörlerin ortaklaşa etkisinin bir sonucudur ve genellikle kişisel istekler ile başkalarının beklentileri arasındaki bir uzlaşmayla gerçekleştirilir.

Sosyal rollerin baskı altında gerçekleştirilmediği iddiasına karşılık elbette bazı durumlarda sosyal rolün baskı koşulları altında gerçekleştirilmesi mümkündür. Bunun en iyi örneklerinden biri Zimbardo’nun hapishane deneyidir. Deney öncesinde gardiyanlar grubuna herhangi bir özel yönerge verilmemiş, sadece fiziksel şiddet kullanılamayacağı söylenmiştir. Onlardan tek beklenen hapishaneyi sorunsuz bir biçimde yönetmeleridir. Zimbardo’nun kendisi de deneyde hapishane müfettişi olarak görev almıştır.

Deneyin başladığı ilk gecedan itibaren gardiyanlar disiplini sağlamaya çalışmışlardır. Daha ikinci günde tutuklular isyan çıkarmışlar ve bu isyan gardiyanlar tarafından güçlükle de olsa bastırılmıştır. Gardiyanlar açısından böyle bir zafer gardiyanların bir grup olarak kendine güvenmelerini sağlamış, diğer yandan tutuklular üzerinde kurdukları psikolojik baskı yöntemleri tutukluların psikolojik olarak dağılmasına yol açmıştır. Deneyin altıncı gününe kadar geçen süreçte gardiyanlar tutuklular üzerindeki psikolojik güç üstünlüklerini keyfiliğe varacak şekilde kullanır hâle gelmişlerdir. Bu arada Zimbardo da dahil, tüm tutuklu ve gardiyanlar bunun bir deney olduğunu neredeyse unutmaya noktasına gelmişlerdir. Sonuçta iki hafta olarak planlanan deney altıncı günde sona erdirilmiştir. Zimbardo bu kararda iki faktörün etkili olduğunu belirtmektedir. İlki hapishanenin her yerine konan kameraların kayıtlarına baktıklarında gece vardiyasındaki gardiyanların keyfi güç kullanımını arttırdıkları gözlenmiştir. Diğer ise herkesin bunun bir deney olduğunu unuttuğu ve sürecin akışına kendini kaptırdığı bir bağlamda dışarıdan bir bakışın Zimbardo’yu gerçekliğe döndürmesidir.

Norm Oluşumu ve Etkisi

Belirsiz durumlarda diğer insanların yaptıkları ve söyledikleri bizim için bir bilgi kaynağı hâline gelir. Belirsiz durumlarda başkalarının nasıl bilgi kaynağı hâline geldiği Muzafer Sherif tarafından gerçekleştirilen otokinetik etki deneylerinde gösterilmiştir. Otokinetik etki deneyleri karanlık oda deneyleri olarak da bilinir. Tamamen karanlık bir odada tek bir ışık kaynağına baktığınızda onu sabit bir ışık kaynağı olarak değil, hareket eden bir ışık çizgisi olarak algıyorsunuz. Bu kişiden kişiye değişen öznel yargıya bağlı bir olgu değil, olgunun kendisinden kaynaklanan bir yanılsamadır. Sherif ilk sosyal etki deneyinde denekleri tek tek karanlık odaya alarak, denekten 5 metre uzakta olan ışığa odaklanmalarını istemiştir. Bu ilk deneyde deneklere ışığın ne kadar hareket ettiğine ilişkin tahminlerini sorulmuştur. Her bir denegin ışığın hareketine yönelik defalarca tahminde bulunmalarına izin verilmiş ancak karanlık odadan çıkmadan son yargılarını vermeleri istenmiştir.

Sherif’e göre her bir denek ışığın hareketini yorumlamak için örtük bir kural geliştirmiş ve ışığın hareketine ilişkin verdikleri her yargıda bu kuralı daha fazla tutarlılıkla uygulamışlardır. Bu kural oluşturma sürecinin tamamen bir illüzyona dair yapıldığının altı çizilmelidir. Sherif’in deneklere sorduğu sorunun doğru cevabı yoktur. Zira ışık sabittir. İkinci çalışmada Sherif iki naif deneye, birinin ardından diğerine olmak üzere ışığın hareketine yönelik tahminlerini defalarca sormuştur. İki denegin tahmini yargıları denemeler boyunca birbirine yaklaşmıştır. İki denek bu deneye çok değişken cevaplarla başlamalarına rağmen kısa sürede yargıları birbirine yaklaşmıştır. Denekler ya 1. Diğerinin tahminleriyle kendi bilgilerini en iyi tahmine ulaşmak için birleştirmişlerdir ya da 2. Hiç böyle bir çabaya girmeden, yanındaki kişiyle çatışmaktan kaçınarak onun dediğine uyma göstermişlerdir. Üçüncü çalışma ise iki aşamadan oluşmuştur. İlk aşamasında ikinci çalışmadaki denek çiftleri tekrar bir araya gelmiş ve yine ışığın hareketine ilişkin tahmini yargılarını vermişlerdir. Ve aynen ikinci çalışmada olduğu gibi deneklerin yargıları birbirine yaklaşmıştır. Ancak çalışma burada bitmemiş, birkaç gün sonra denekler tekrar laboratuvara gelerek, bu kez denek ikilileri karıştırılarak, yani herkes yeni bir partnerle ışığın hareketine ilişkin soruyu cevaplamışlardır. Birinci aşamanın tersine ikinci aşamada ışığın hareketine ilişkin tahmini yargılar birbirine yaklaşmamış, elde edilen cevap örüntüsü ikinci aşamadan farklılaşmıştır.

Konformite

Asch insanların kendileri için doğru ve uygun davranışı belirleme konusunda sıkıntı yaşadıklarında başkalarını referans alarak norm oluşturmalarını ve bu norma uymalarının gayet akla yatkın olduğunu ileri sürmüştür. Asch, insanların kendileri için doğru ve uygun davranışı bildiklerinde ve bu konuda kendilerinden emin olduklarında, başkalarının davranışlarının etkisiz olacağını

öngörmüştür. 1950'lerin ilk yarısında Asch'in "çizgiler deneyi" adı verilen bu deney serisi klasik konformite deneyleri olarak bilinir. Bu laboratuvar deneylerinde Asch basit bir algısal uyarıcı kullanmıştır: Birinin üzerinde tek bir X çizgisinin bulunduğu bir kart ve üzerinde A, B, C çizgilerinin bulunduğu başka bir kart. A, B, C çizgilerinden sadece biri, C çizgisi, diğer karttaki X çizgisiyle çok açık bir biçimde eşit uzunluktadır. Deneklerden tüm deney serisinde yapmaları istenen görev çok basittir: X çizgisinin A, B, C çizgilerinden hangisine eşit olduğu sorusunu cevaplamak. Deneklere tek tek bireyler olarak bu soru sorulduğunda, verdikleri toplam cevapların %98'i doğrudur. Diğer tüm deney serisinde katılımcılar cevaplarını bir grup içinde vermişlerdir. Gruplar 7 ya da 9 kişiden oluşmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki gruplarda sadece bir kişi naif (gerçek) denek, geri kalan denekler denek rolü yapan sahte deneklerdir. Deney serisinin standart versiyonunda katılımcılar Asch'in çizgi uzunluğu sorusuna sözlü olarak, sırayla cevap verir ve böylece gruptaki diğer herkes bu cevabı duymuş olur. Bu deneylerde Asch'in amacı yanlış cevap veren çoğunluğun gerçek denekler üzerinde etkisinin olup olmadığını görmektir. Doğru cevap çok ortada ve açık olduğu için Asch gerçek deneklerin çoğunluktan etkilenmeyecekleri beklentisindeydi. Deney sonuçları Asch'in beklentisini karşılamadı. Deneklerin %25'i tüm denemelerde gruba uyma göstermemiş, %5'i tüm denemelerde çoğunluğa uyma göstermiş, %50'si ise 6 ve daha fazla denemeden sonra grubun yanlış cevabına uyma göstermiştir. Deneyden sonra Asch deneklere neden yanlış cevap veren çoğunluğa uyduklarını sorduğunda, genellikle çoğunluğun cevapları ile kendi doğru olduğunu düşündükleri cevaplar uyuşmadığında bir belirsizlik duygusu yaşadıklarını ve bu duygunun da herkesin içinde farklı ya da yalnız olma ve grup tarafından onaylanmama korkusuna dönüştüğünü belirtmişlerdir. Buradan çıkarılması gereken önemli bir sonuç içinde olduğumuz durum çok belirgin olduğunda ve kendimizden emin olduğumuzda bile grup ya da çoğunluk baskısının doğru olduğuna inandığımız gibi davranmaktan bizi alıkoymaktadır. Grup tarafından dışlanmak, alay edilmek ya da onaylanmamak grup ya da çoğunluk baskısının çok önemli psikolojik sonuçlarıdır.

Konformiteyi etkileyen faktörler durumsal ve kişisel faktörler olarak ikiye ayrılabilir. Durumsal faktörler grubun büyüklüğü ve grupta söz birliğinin etkisidir.

Ayrıca kültürler arası farklılıklar ve toplumsal cinsiyet farklılıkları da buna dâhil edilebilir. Kişisel faktörler içinde benlik-farkındalığı, benlik-sunumu ve kişisel kontrol ihtiyacı sayılabilir.

- **Grubun Büyüklüğü:** Araştırmalar grup büyüklüğünün verilmesi gereken sosyal yargının kolay olduğu durumlarda önemli olduğunu, ama belirsiz durumlarda görece önemsiz olduğunu göstermiştir.
- **Grupta Söz Birliği:** Peki çoğunlukta söz birliği bozulsa çoğunluktan bir kişi doğru cevabı verse

konformite düzeyi üzerinde nasıl bir etkisi olurdu? Asch'in tam da böyle oluşturduğu bir deneysel koşulda konformite düzeyi %5.5'e inmiştir. Çoğunluğun söz birliğinin bozulduğu bu durumda gerçek denek de çoğunluğa karşı çıkılabileceğini görmüş ve çoğunluğa rağmen başka bir cevap verilme olasılığının meşru olduğunu görmüştür. Ancak konformitenin azalması için sadece söz birliğinin doğru cevapla değil ama her durumda bozulmasının önemli olduğu sonucuna varılabilir. Diğer bir deyişle, çoğunluğa direnmenin çoğunluğa uymayan başka birinin varlığıyla mümkün olduğu açıktır.

- **Kültürler Arası Farklılıklar:** Bireyci kültürlerde insanların kişisel çıkarlarını grup çıkarlarının önüne koyduğu, bunun tersine toplulukçu kültürlerde insanların düşünce ve davranışlarına rehberlik eden ilkenin kişisel çıkarlar değil, grup ya da topluluk çıkarları olduğu söylenebilir. Kültürler arası psikoloji araştırmacılarına göre toplulukçu kültürlerdeki insanlar bireyci kültürlerdeki oranla grup tarafından onaylanmaya ve bu gerçekleşmediği zaman utanç duymaya daha eğilimlidirler. Diğer yandan bireyci kültürlerdeki insanlar için ise önemli olan grup ya da topluluktan özerk olabilmek ve kendini biricik hissedebilmektir. Bu yönelim farklılığından dolayı toplulukçu kültürlerdeki insanlar bireyci kültürlerle göre kendi gruplarına uymaya daha fazla eğilimlidir.
- **Toplumsal Cinsiyet Farklılıkları:** Uzun yıllar kadınların sosyal etkiye erkeklerden daha fazla açık olduğu kabul edilmiştir. Ancak toplumsal cinsiyetle ilgili bu genellemeye yakından bakıldığında aslında bu deneysel çalışmaların erkeklerin lehine olacak bir şekilde düzenlendiği açığa çıkmıştır. Toplumsal cinsiyetle ilişkisiz bir deneysel görev söz konusu olduğunda toplumsal cinsiyet farkının ortadan kalktığı, kadınların iyi olduğu bir deneysel görevde ise erkeklerin konformite oranının kadınlardan fazla olduğu belirlenmiştir.
- **Kişisel Faktörler:** Konformite açısından araştırılan kişisel faktörler benlik-farkındalığı, benlik-sunumu ve kişisel kontrol ihtiyacıdır. Benlik-farkındalığı özel ve kamusal benlik-farkındalığı olarak ikiye ayrılabilir. Yüksek özel benlik-farkındalığı konformite düzeyini azaltır, yüksek kamusal benlik-farkındalığı konformite düzeyini artırır. Psikolojik tepki teorisi insanların davranışsal özgürlüğe sahip olduklarına inandıklarını ve bu özgürlük hissini sınırlayan girişimlere direndiklerini ileri sürmektedir. İki tür konformite dışı davranış vardır: bağımsızlık ve konformite-karşıtı davranış. Bağımsızlıktan kastedilen kişinin sosyal etkiye direnmesinin sadece kendisinin o davranışı gerçekten yapmak istemesidir. Oysa **konformite-karşıtlığı** sosyal baskıya direnerek, sosyal

baskının “yapma” dediği davranışı yapmak ya da “yap” dediği davranışı yapmamaktır.

İtaat

İtaat konformiteden farklı bir sosyal etki türüdür. Konformitenin gerçekleşmesi hiyerarşik bir ilişkiyi zorunlu kılmaz. Oysa itaat tanımı gereği hiyerarşik bir ilişkiyi zorunlu kılar: Bir emreden vardır, bir de emri yerine getiren. Konformitede güç kullanımı daha gizli ve dolaylıdır, oysa itaat söz konusu olduğunda güç kullanımı açık ve direkt bir biçimde gerçekleşir.

Milgram’ı itaat araştırmasına iten neden itaatin toplumsal yıkıcı sonuçlarıdır. Bu açıdan Milgram’ın çalışması Hannah Arendt’in “kötülüğün sıradanlığı” olgusunun sosyal psikolojik deneye sokulmuş hâli olarak görülebilir. Milgram’ın itaat deneyi için yerel gazetede cezanın öğrenme üzerindeki etkisinin araştırılacağı bir deneyde yer almak üzere gönüllüler arandığı ilanı verilmiş ve bu ilan için başvuran adaylardan çeşitli mesleklerden (işçi, işadamı vb.) 20 ile 50 yaş arasında 40 kişi denek olarak seçilmiştir. Deneyde deneklerin iki rolden birine atanması söz konusudur: öğretmen ve öğrenci. Öğrenci rolündeki deneye verilen görev deney öncesinde kendisine verilen kelime çiftlerini ezberlemesi ve deney sırasında bu kelimeleri hatırlamasıdır. Öğretmen rolündeki denenin görevi deneyde kelime çiftlerinden ilkinin söyleyip ikinci kelimenin ne olduğunu öğrenci deneye sormasıdır. Deneyin görünürdeki amacı cezanın öğrenme üzerinde etkili olup olmadığını göstermek olduğu için, öğretmen rolündeki denekten yanlış cevap verdiğinde öğrenci rolündeki deneye ceza vermesi beklenmektedir. Ceza, elektrik şokudur. Öğretmen denenin önünde elektrik şokunun gücünü gösteren çok sayıda düğme vardır. İlk düğme en hafif şok olup 15 voltur ve düğmeler 15 volt artarak 450 volta kadar, yani öldürücü şoka kadar sıralanmıştır. Öğretmen denenin her yanlış cevapta 15 volt artırarak şoku vermesi gereklidir. DeneySEL koşulda öğretmen denek öğrenci denenin sesini duyabilir ama kendisini göremez. Deney başlamadan önce denekler öğretmen ve öğrenci rolüne atanır. Bu atama denekler teker teker araştırmacının odasına gidip bir torbadan kura çekmesiyle gerçekleşir. Deney öğretmen denenin öğrenci deneye listeden kelime çiftlerinden birini söyleyip diğerini öğrenci deneye sormasıyla başlar. İlk birkaç soruda her şey yolunda gider, çünkü öğrenci denek doğru cevap verir. Ancak daha sonra öğrenci denek hata yapmaya başlar. Öğretmen denek ilk hatadan itibaren 15 volt artırarak şok vermeye başlar. Deneyin bu standart koşulunda itaat oranı (yani 450 volta kadar elektrik şoku verme oranı) %65’tir. 40 öğretmen denekten 26’sı Milgram’a itaat etmiş ve öğretmen deneklerin hiçbirisi şok vermeyi 300 volttan önce durdurmamıştır. Bu sonuçların şaşırtıcı derecede yüksek olduğu açıktır. Gerçekte bu deneyde kimseye elektrik şoku verilmemiştir. Kura çekerek öğretmen rolüne atanan gerçek deneklerin hiçbirisi o torbadan öğrenci kartını çekemezdi. Çünkü zaten torbada sadece öğretmen yazılı kartlar vardı. Öğrenci denek daha önceden nasıl tepki

vereceği belirlenmiş sahte denekti. Sonuçta deneye gönüllü olarak katılan 40 kişinin hepsi öğretmen rolündeydi.

Bu deneylerdeki itaat oranının yüksekliğini açıklayan en rahatsız edici faktör Milgram’ın “kişisel sorumluluğun yitirilmesi” olarak ifade ettiği faktördür. Eğer denekler yaptıkları davranışın sonucundan otoritenin sorumlu olacağını düşünüyorlar ve kendilerinin tek görevinin “otoritenin dediklerine yerine getirmekten” ibaret olarak görüyorlarsa, Nazi subayı Eichmann’ın yaptıklarını herkes yapabilir. İtaat düzeyinin bazı koşullarda çok yüksek olması bu deneylerin sonucuna ilişkin sansasyonel bir etki yaratmış olabilir ama daha önemlisi itaatin koşullara bağlı olarak ciddi düzeylerde değişen dinamik doğasıdır. Bu bölümde Milgram deneylerinde itaat koşullarını etkileyen dört faktör ele alınmıştır.

Milgram, öğretmen denekle öğrenci denek arasındaki fiziksel/mekânsal uzaklığı dört farklı uzaklıkta manipüle etmiştir. En uzak koşulda öğrenci denek ayrı bir odaya oturtularak sandalyeye bağlanır. Dolayısıyla öğretmen denek öğrenci deneye göremez ve duymaz. Bu durumda itaat oranı % 65’in üzerindedir. Öğretmen denenin öğrenci deneye görmediği ama duyduğu koşulda itaat oranı % 65’tir. Üçüncü koşulda öğretmen denek ile öğrenci denek aynı odadadır. Yüzünü görmez ama kurbanın acısına tanık olur. Bu koşulda itaat oranı % 40’a düşmüştür. Dördüncü koşulda öğretmen denek öğrenci denek ile aynı odadadır. Ama bu kez öğrenci denenin elektrik şokunu alması için öğretmen denenin onun elini elektrotla bastırması gereklidir. Fiziksel temas artık yakınlığın en uç hâlidir. Bu durumda itaat oranı % 30’a düşer.

Milgram öğretmen denek ile otorite figürü arasındaki fiziksel yakınlığı üç düzeyde manipüle edip itaat oranlarına bakmıştır. İlk koşulda öğretmen denek öğrenci deneye şok verirken otorite figürü onunla aynı odada, yanındadır (İtaat oranı % 65). İkinci deneysel koşulda otorite figürü deneye yönelik yönergeyi verdikten sonra talimatları telefonla vermiştir. Bu koşulda itaat oranı % 20.5’e düşmüştür. Üçüncü koşulda deneye ilişkin talimatlar daha önceden bir teybe kaydedilmiştir. Bu koşulda öğretmen denek otoriteyi hiç görmemiştir. Bu koşulda öğretmen denekler, elektrik şokunu hiç arttırmadan en alt düzeyde vermişlerdir.

Milgram, deneyi Yale Üniversitesi ile ilgisi olmayan sıradan bir binada gerçekleştirmiştir. İtaat oranı düşmüş olsa da bu istatistiksel olarak anlamlı bir düşüş değildir. % 65’ten % 48’e düşmüştür. Ancak deney yine aynı binada ama bu kez otorite figürü olarak Milgram’ın yerine sıradan birinin yer almasıyla gerçekleştirildiğinde itaat oranı daha anlamlı bir düzeye, % 20’ye düşmüştür. Bu sosyal bağlam fark etmeksizin, araştırmacının itaati yaratmak için yeterli bir prestije ve otoriteye sahip olması gerektiğini göstermektedir.

İtaat oranının üzerinde en dramatik etki yaratan faktör grup baskısıdır. Milgram bu faktörün etkisini öğretmen denek sayısını üçe çıkararak test etmiştir. Bu deneylerdeki üç

öğretmenin ikisi sahte ve biri gerçek denektir. Üç öğretmen denek, bir öğretmen denegin yaptığı işleri bölüşerek yapmıştır. Gerçek denek elektrik şoku vermek için düğmeye basmakla görevliydi. Üç öğretmenle yapılan deneylerin bir koşulunda diğer iki öğretmen deneycinin talimatlarını harfiyen yerine getirmişler ve öğrenci denek için hiçbir sempati belirtisi göstermemişlerdir. Bu koşulda itaat oranı % 72'ye çıkmıştır. Diğer bir koşulda ise 150 volta gelindiğinde ve öğrenci denekten ilk kez şiddetli tepki geldiğinde öğretmen deneklerden biri deneye devam etmeyi reddetmiş ve odadan ayrılmıştır. Diğer öğretmen denek de 210 voltta deneyden ayrılmıştır. Bu durumda itaat oranı en düşük düzeye gerilemiştir: % 10.

Sosyal psikolojide sosyal etki araştırmalarının öncüllerini ve sonuçlarını yorumlayacak yeterli bir teorik çerçeve geliştirilememiştir. Bu konudaki en temel çaba sosyal etki biçimlerini ayırt etmek üzere geliştirilmiş kavramlaştırmadır. Sosyal psikologlar sosyal etkiyi ikiye ayırmaktadırlar: **normatif sosyal etki** ve **bilgisel sosyal etki**. Normatif sosyal etki bir kişinin bir kişi ya da bir gruba ödül almak ya da cezadan kaçınmak için konformite ya da itaat gösterdiğinde gerçekleşen bir etki türüdür. Normatif etki sonucu ortaya çıkan davranışlar konformite gösterilen grup ve itaat edilen otorite figürü fiziksel olarak aynı ortamdayken gösterilir. Çünkü bu uyma davranışları sadece ödül ve ceza verebilecek grup ya da otorite olduğu için gerçekleştirilir. Bilgisel sosyal etki ise bir kişinin gruba bilgi edinmek için uyma gösterdiğinde gerçekleşir. Eğer içinde olduğumuz durumu ya da gerçekliği tanımlayamıyorsak başkaları bizim için bilgi kaynağı hâline gelirler. Başkalarının bilgi kaynağı olmasının nedeni bizim belirsiz olarak gördüğümüz durumu onların doğru bir şekilde yorumladıklarına ve uygun hareket tarzını seçmede bize yardımcı olacaklarına inanmamızdır. Bilgisel sosyal etki sonucu benimsenen davranışların uyma gösterilen grup orada olmadığına da sergilendiği vurgulanmalıdır.

Azınlık Etkisi

Moscovici Amerikan sosyal psikolojisinin sosyal etki yaklaşımını tamamen uyma üzerine kurduğu gerekçesiyle sert bir biçimde eleştirmiş ve bunu *uyma yanlılığı* terimiyle ifade etmiştir. Moscovici üç farklı sosyal etki türünden bahseder: *uyma*, *norm oluşması* ve *yenilik*. Uyma çoğunluğun azınlığı ikna etmesiyle ya da kendi fikrini benimsetmesiyle sağlanan bir çoğunluk etkisidir. Norm oluşması karşılıklı uzlaşmayla grupların birbirine yaklaşmasını ifade eder. Yenilik ise azınlık grubunun görüşlerini çoğunluğa benimsetmek için çatışma yaratmasıdır.

Moscovici'ye göre bir toplumsal grup kendi yaşamı hakkında karar veremiyorsa bu bir azınlık gruptur. Moscovici, azınlığın çoğunluğu etkilemesinin belki kolay değil ama mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Bunu gerçekleştirebilmesi için azınlığın belirli bir davranış tarzına sahip olması gerekir. Moskociye göre, eğer azınlık

çoğunluğu etkilemek istiyorsa tutarlı davranmalıdır. Tutarlılık hem zaman içinde hem de grup üyeleri arasındaki tutarlılık olarak anlaşılmalıdır. Zaman içinde tutarlılıktan çoğunluk üzerinde tutarlılık algısı yaratması kastedilmektedir. Grup üyeleri arasındaki tutarlılık ise grubun söz birliği içinde olmasıdır. Azınlığın davranış tarzını oluşturan ikinci özellik özerkliliktir. Azınlık grubu belli ilkelere göre hareket ettikleri, kişisel çıkar ya da başka gizli kapaklı güdülerini olmadığı izlenimi verirlerse çoğunluk üzerinde etkili olabilirler. Üçüncü bir davranış özelliği ise katılık/ esneklik ekseninde betimlenebilir. Azınlık grubu çoğunluk grubuyla tüm müzakere yollarını kapatmışsa ve bu konuda çok katı ise çoğunluk tarafından dogmatik görünür ve reddedilir. Diğer taraftan çok esnek olursa bu kez tutarsızlıkla suçlanabilir ve aşırı esneklikten dolayı çoğunlukla arasındaki farkı ortaya koyamaz. Bu nedenle azınlık grubu katılık/ esneklik ekseninde dengeyi tutturmak zorundadır.

Sosyal psikologlar arasında azınlık etkisi ve çoğunluk etkisinin aynı sosyal psikolojik süreç mi yoksa farklı süreçler mi olduğu yönünde bir tartışma vardır. Aynı süreç modelini savunanlar azınlık etkisi ve çoğunluk etkisinin aynı sosyal psikolojik dinamiklerle işlediğini ve yalnızca sonucun farklı olduğunu iddia etmektedirler. Tek süreç modeline göre çoğunluğun bilgisel etkisi yüksek olduğunda ve çoğunluğun normatif gücü yüksek olduğunda, azınlığın çoğunluk üzerinde bilgisel etkisi olmayacaktır. Ama çoğunluğun kendine güveni azaldığında azınlıktan gelen ve kendileriyle çelişen bilginin daha fazla etkisi olacaktır. Buna çoğunluğun azalan normatif gücü de eşlik ettiğinde, azınlık ve çoğunluk arasındaki dengede azınlık etkisi galebe çalacaktır. Farklı süreç modeline göre çoğunluk etkisi zaten hâlihazırdaki normlara uymak anlamına geldiğinden her zaman yapılan davranışların düşünülmeden, sorgulanmadan tekrar edilmesini içerir. Farklı süreç modeline göre, azınlık etkisi ise azınlığın tutarlı ve mantıksal argümanlarıyla üretilir. Ancak azınlık etkisi, çoğunluk etkisinde olduğu gibi otomatik bir süreç sonucunda ortaya çıkmaz. Özetle farklı süreç modeline göre çoğunluk etkisi mekanik, kolay gerçekleşen ve kendini hemen gösteren bir etkidir. Oysa azınlık etkisi zor gerçekleşen, derinlemesine zihinsel işlem gerektiren, yavaş ve örtük sonuç üretir.

ÜNİTE 4: TUTUMLAR

TUTUMLAR: TARİHÇE VE TANIM

Türkçeye tutum kavramı sosyal psikoloji ile birlikte girmiştir ve bu nedenle görece yenidir. İngilizcede tutum teriminin kullanılmasının da çok uzun bir tarihi yoktur. 15 ve 16. yüzyıllarda bu terim esas olarak resimde ve heykelde figürlerin fiziksel olarak nasıl konumlandırıldığını anlatmak için kullanılmıştır. Daha

sonraki birkaç yüzyıl içinde terim kişinin zihninden neler geçtiğini ima eden bedensel durumu anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır. Kişinin belirli bir konuda olumlu ya da olumsuz zihinsel konumunu ifade eden modern tutum terimi 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır. Tutum ve ikna terimlerini zenginleştirip incelikli bir hâle getiren toplumsal ve tarihsel koşullardan biri, demokratik rızanın politik sistemin temel bir parçası hâline gelmesidir. Diğer bir deyişle, politik sistemin asal bir bileşeni olarak demokratik rızanın üretilebilmesi için tutum ve ikna terimlerine ihtiyaç vardır. Tarihte demokratik rızanın üretildiği böyle dört dönem ve yer vardır:

- İÖ 4. yüzyıl Atina
- İÖ 1. yüzyıl Roma
- İtalyan Rönesansı
- 20. yüzyılda dünyanın pek çok yeri.

Bu dönem ve yerlerde demokratik rıza ve halkın politik desteği oylarla ifade edilmektedir. Tutum teriminin ortaya çıkışını ve kullanımını güçlendiren ikinci bir tarihsel gelişme bireysel tüketimin yaygınlaşması ve bu ideolojiye yapılan vurgudur. Tutumlar, bizim kim olduğumuzu gösteren tüketim tercihleri ortamında serpilip gelişirler. 20. yüzyılın en önemli endüstrisi kimlik yaratımıdır. Tüketim tercihlerimiz, dolayısıyla tutumlarımız bizim kim olduğumuzu gösterir.

Sosyal psikoloji disiplininde tutum konusu, 1920'lerde Thurstone ve arkadaşları tarafından geliştirilen tutum ölçümleriyle başlamıştır. 1935'te Gordon Allport tutumun sosyal psikolojinin en ayrıcalıklı ve en vazgeçilmez kavramı olduğunu ilan etmiştir. Sosyal psikolojide tutumun bu kadar temel bir çalışma konusu olmasının önemli bir nedeni tutumların davranışları etkilediği ve hatta belirlediğinin varsayılmasıdır. Sosyal psikolojinin amacı sosyal davranışı açıklamak olarak kabul edildiğinden tutumlar da sosyal davranışı açıklamada anahtar kavramlardan biri hâline gelmiştir. Tutum kavramının sosyal psikolojide bu kadar merkezi bir konu olmasının başka nedenleri de vardır. İnsanlar genellikle kendi tutumlarına benzer tutumları olan insanlara yaklaşırlar ve onlardan hoşlanırlar ve beklenebileceği gibi kendisininkinden farklı tutumları olan insanlardan kaçınmaya çalışırlar ve onlardan hoşlanmazlar. Tutumların sosyal psikolojide çok önemli bir çalışma konusu olmasının diğer bir nedeni, tutumların tutum nesnesi ile bilgiyi işleme biçimini de belirlemesidir. İnsanlar genellikle kendi tutum ve inançlarını onaylamayan bilgidense onaylayan bilgiyi ararlar ve seçerler. Tutuma dair seçicilik etkisi adı verilen bu olgu dikkat, bellek gibi bilgi işleme süreçlerinde etkindir. Tutumlar çevremizde algıladığımız sosyal bilgi ile ona nasıl tepki verdiğimiz arasında önemli bir aracılık görevi yapmaktadır.

Genel olarak tutumlar sosyal uyarıcılara büyük ölçüde nasıl tepki verdiğimiz, onlar hakkında ne hissettiğimiz ne düşündüğümüz ve ne yaptığımızı belirler. Kişiler arası

ilişkilerde çekicilik, önyargı, benlik saygısı ya da değerler gibi sosyal psikolojik çalışma konuları tutumlarla yakından ilgilidir. Kişiler arası çekicilikte diğer kişilere yönelik tutumlardan, önyargıda belirli bir grup insana yönelik tutumlardan, benlik-saygısında kişinin kendisine yönelik tutumlarından, değer konusunda insanların soyut ilkelere yönelik tutumlarından söz edilebilir. O hâlde tutumların öneminin çeşitli sosyal psikolojik analiz düzeylerinde ortaya çıktığı söylenebilir. Bunlar:

- Bireysel düzeyde tutumlar algıyı, düşünmeyi, diğer tutumları ve davranışı etkiler. Bu nedenle tutumlar kişinin psikolojik varoluşuna ciddi bir katkı yapar.
- Kişiler arası düzeyde rutin olarak tutumlar hakkında bilgi aranır ve iletişimin konusu olur. Diğerinin tutumları bilindiğinde dünya daha tahmin edilebilir bir yer hâline gelir. İnsanın kendi düşünceleri ve davranışları bu bilgi tarafından şekillendirilebilir ve belki kişi diğerinin tutumlarını değiştirmek yoluyla davranışını kontrol edebilir.
- Toplumsal düzeyde kişilerin kendi gruplarına ve diğer gruplara yönelik tutumları gruplar arası iş birliğinin ve çatışmanın temelinde yer alır. Kişilerin kendisinin dahil olmadığı gruba karşı olumsuz tutumları ya da önyargısı ayrımcılığa yol açabilir.

Tutum araştırma ve kuramlaştırma çalışmalarının odak noktası tarihsel dönemlere göre farklılaşma göstermiştir. Sosyal psikolojide tutumların tarihsel olarak değişimini izlememize olanak veren üç evre vardır:

1. 1920'ler ve 1930'lar: Bu dönemde tutum çalışmaları oldukça statik konulardaki tutumları ölçmeye ve bu tutumların davranışla nasıl ilişkili olduğuna odaklanmıştır.
2. 1950'ler ve 1960'lar: Bu dönemdeki tutum çalışmaları tutum değişimine odaklanmıştır.
3. 1980'ler ve 1990'lar: Tutumun bilişsel bir sistem olarak yapı ve işlevlerinin açıklanmasına odaklanılmıştır.

Sosyal psikolojide bu kadar önemli olmasına ve üzerinde en fazla araştırma yapılan konu olmasına rağmen tutum kavramıyla ne demek istediği çok belirgin değildir. 1990'lara kadar sosyal psikolojide tutumları üç bileşenli bir zihinsel yapı olarak tarif etme eğilimi çok yaygındı. Bugün tutumun ABC modeli (biliş, duygu ve davranışın İngilizcedeki baş harfleri dolayısıyla verilen bir addır.

Tutumların bilişsel bileşeni belirli bir nesne ile ilişkilendirilen inanç ya da düşünceyi ifade eder. Pek çok durumda kişinin tutumu, tutum nesnesinin olumlu veya olumsuz özelliklerinin irdelenmesine dayanır. Tutumun duygusal bileşeni bir tutum nesnesiyle ilişki olan duygu veya hislerdir. Duygusal boyut açıkça tutum nesnesini sevmek-sevmemek, hoşlanmak-hoşlanmamak biçiminde

ifade edilebilir. Tutumun davranışsal bileşeni kişinin tutum nesnesine yönelik davranış niyetini ya da eğilimini ifade eder. Ancak sosyal psikologlar tutumun bir bileşeni olan davranış eğilimini davranışın kendisinden ayırır.

Tutumların Yapısal Özellikleri

Spesifik olarak tutumları bir zihinsel yapı ya da temsil olarak tanımlayabilmek için tutumu tutum yapan özellikleri bilmek gereklidir. Tutumun başlıca yapısal özellikleri şunlardır:

Tutumların Olumluluğu/Olumsuzluğu

Başlangıç olarak bir tutum nesnesine yönelik tutumun çok kabaca olumlu ya da olumsuz olduğu söylenebilir. Yani bir tutumun yönü artı ya da eksi değerde olabilir.

Tek Kutuplu ve Çift Kutuplu Tutumlar

Bir tutumu bir değerlendirme çizgisi üzerinde değerlendirmek istediğimizde bu çizginin kapsadığı alanı bilmek isteyebilirsiniz. Örneğin “dondurmayı ne kadar seversiniz” sorusunun cevabı büyük olasılıkla nötrden olumluya kadar uzanan bir aralıkta yer alacaktır. Bu tür tutumlar tek kutuplu tutumlar olarak adlandırılır. Ancak diğer bazı tutumlar daha fazla kutuplaşmış tepkiler ortaya çıkarabilir. Örneğin bazı kişiler kürtağın yasal bir uygulama olması gerektiğini öne sürerken diğerleri bunu istememekle kalmaz, buna karşı çıkarlar. Bu tür tutumlar çift kutuplu tutumlar olarak adlandırılır.

Tutumların Çok Boyutluluğu ve Çelişkili Tutumlar

Tek boyutlu tutum, bir tutumun iki ya da daha fazla boyutsal uzamda değil, tek bir değerlendirme çizgisi üzerinde bir nokta, tek bir puan ile betimlenmesi anlamına gelir. Ancak bu, bir konu/nesne hakkındaki tutumun farklı boyutlardaki değerlendirici tepkileri içermesini engellemez. Örneğin bir vejetaryen hayvanların öldürülmesine karşı olduğu için et yemeyi bırakmıştır. Başka bir vejetaryen buna ek olarak etin gut hastalığına ve et yemenin kolesterolü yükselterek kalp hastalığına neden olduğunu düşünüyor olabilir. Bu durumda bu kişinin et yemeye ilişkin olumsuz tutumu iki boyuta dayanır: ahlak ve sağlık. Ayrıca bir değerlendirme boyutunda iki zıt uç gibi görünen olguların aslında iki farklı ve bir dereceye kadar bağımsız olabildiklerini belirtmek gerekir. İki boyutlu tutum modelinin avantajı, olumlu ve olumsuz uçların ayrı boyut olarak kavramsallaştırılmasının daha incelikli tutum pozisyonlarını görmemize izin vermesidir. Ama asıl üzerinde düşünülmesi gereken sonuç bazı durumlarda her iki boyutta yüksek puanlar alınıp, bu tepkilerin hem olumlu hem olumsuz değerlendirmeleri içermesidir. İşte burada çelişkili tutumdan söz edebiliriz.

Tutumların Gücü

Genel olarak tutumlardan ne yapması bekleniyorsa (bilgi işleme sürecine rehberlik etmek, davranışa yol açmak vb.) güçlü tutumların tüm bunları daha iyi yapabileceği düşünülmektedir. Bu tutumların değişmeye daha dirençli, zamana daha dayanıklı ve davranışla daha tutarlı olduğu varsayılmaktadır. Genelde tutumun gücünden bahsedildiğinde tutum nesnesine yönelik düşünce ve duygu yoğunluğunun kastedildiğini düşünebiliriz. Bir tutum nesnesinden hoşlanmak ile o tutum nesnesini taparcasına sevmek, bir tutum nesnesinden hoşlanmamak ile ondan nefret etmek arasında fark gibi. Literatürde buna tutumun aşırılığı adı verilmektedir. Bir tutumun güçlü olması onun aşırı olduğu anlamına gelmez. Belki de tutumun gücünü kişinin tutumuna bağlılık derecesi olarak genel bir şekilde tanımlayabiliriz.

Tutumların İşlevleri

Tutularda ilişkin farklı teorik yaklaşımların özünü ortaya çıkaran iki temel işlevi olduğu öne sürülmektedir:

1. *Bilginin örgütlenmesine ve yaklaşma ve kaçınmaya rehberlik etmek:* En temel düzeyde dünyayı iyi ve kötü olarak bölmek esaslı bir sürece işaret eder. Çalışmalar insanların tutum nesnelerini (nesne, olay, kişi, grup vb.) bu boyutta değerlendirdikleri gibi bu değerlendirmeyi çok hızlı bir biçimde gerçekleştirdiklerini de göstermektedir. İyi ve kötüyü saptamak ya da çevreyi dostça ve düşmanca olarak kategorilendirmek tutumların en açık ve en temel işlevi gibi görünmektedir. Tutumlar başka türlü karmaşık ve belirsiz olacak olan çevreyi (ortamı) örgütleyen ve başa çıkmayı sağlayan bir yapı sağlamaktadır. Bir tutumun bir bilişsel şemayı temsil ettiği söylenebilir.
2. *Yüksek psikolojik ihtiyaçlara hizmet etmek:* Bazı araştırmacılar tutum nesnesinin kendisinden kaynaklanan hoşlanma ve hoşlanmamayla, bir tutumu ifade etmek ya da dışa vurmadan kaynaklanan hoşlanma ve hoşlanmamayı birbirinden ayırmak gerektiğini iddia ederler ki bu sonuncusuna dışavurumcuya da sembolik işlev adı verilir. Bazı tutumlar kişinin benliği için öyle temeldir ki kişi bunları sözle ifade ederek ya da birtakım sembollerle dışa vurarak bu değerleri başkalarına yansıtmış olur. Tutumun işlevlerinde biri de bir işlev de egoyu koruma işlevidir. Bazı tutumlar kişinin egosunu, yani benlik saygısını koruma işlevine sahip olabilir. Psikanalitik teoriye referansla anlaşılabilir egoyu koruma, kişinin bilinçdışı çatışmalarından kaynaklanan kaygılarını gidermek için ego savunma mekanizmaları kullanmasını ifade eder. Kişi bu çatışmalarla yüzleşemediği için savunma mekanizmaları yoluyla bu çatışmaların yarattığı kaygıyı azaltmaya çalışır. İşte bu bağlamda kişinin edindiği bazı tutumlar birer savunma mekanizması olarak işlev görerek, kaygısını

azaltmaya hizmet eder. Tutumların egoyu koruma işlevine dair toplumsal sonuçları da olan en önemli konular önyargıyla ilişkili olanlardır.

Tutum ve Davranış Arasındaki İlişki

Tutumların neden davranışı yordayamadığına dair tartışma sosyal psikolojide tutum çalışmalarının erken dönemine kadar geriye gider. Wicker1969'da tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi çalışan kırktan fazla araştırmayı toplu bir biçimde analiz ettiğinde tutum ve davranış arasında çok zayıf bir ilişki buldu. Bunun üzerine Wicker tutum kavramından vazgeçilmesi ve davranışa odaklanması gerektiğini ileri sürdü. Ancak yine bu tartışmalar başından beri tutum ve davranış arasında ilişki olduğunu ve bu ilişkiyi daha detaylı araştırmak gerektiğini söyleyen sosyal psikologlar oldu. Onlara göre tutumların ifade edilmesini sağlamak, onların davranışı ortaya çıkarmasından çok daha kolaydı. Ancak tartışmalar sonucunda tutum kavramından vazgeçilmemiş, bunun yerine tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi etkileyen değişkenlere odaklanılmıştır.

Tutumların davranışları yordadığını iddia eden sosyal psikologlar ilk çalışmaların tutum ve davranış aynı spesifiklik düzeyinde ölçmediğini gözlemişlerdir. Araştırmacılar genellikle çok spesifik bir davranış tahmin edebilmek için çok genel bir tutum ölçümü yapmışlardır. LaPiere'in çalışmasında da anketle sorulan sorular çok genel iken, gözlem yapılan davranış çok spesifikdir. Ankette işletmelere genel olarak Çinlilerin girip giremeyeceği sorulmuş, oysa davranış gözlemi düzleminde iyi giyimli, iyi İngilizce konuşan ve yanında bir beyazla otele ya da restorana giren iki Çinliye nasıl davranıldığı gözlemlenmiştir. Bu durumda ölçülen tutum ile gözlenen davranış arasında tutarsızlık olması beklenen bir durumdur. Bir çalışmada araştırmacılar katılımcıların çevreye ilişkin tutumlarını üç farklı spesifiklik düzeyinde ölçmüşlerdir. En az spesifiklik düzeyinde katılımcılar genel çevresel sorunlara ilişkin tutumlarını, orta düzeyde çeşitli çevre örgütlerinin ilgilendiği spesifik ekolojik kaygılara yönelik tutumlarını ifade etmişler ve en spesifik düzeyde de önemli bir çevre kulübünün değerlendirmesini yapmışlardır. Beş ay sonra katılımcılara, araştırmanın bir düzeyinde sözü geçen çevre örgütünün üyelik formu gönderilmiştir. Bu üç düzeydeki tutumlar ile bu çevre örgütüne üye olmak arasındaki ilişkiyi araştıran araştırmacılar, en genel düzeydeki tutumlar (genel çevresel sorunlara duyarlılık) söz konusu çevre kulübüne üye olma arasında bir ilişki bulunmamıştır. Yani çevre sorunları hakkında güçlü ve olumlu olsa da genel bir tutum sahibi olmak, katılımcılar açısından bir çevre kulübüne üye olmak gerektiği anlamına gelmemiştir. Diğer yandan tutum ile davranış arasındaki en güçlü ilişki en spesifik düzeyde, yani bir çevre kulübüne ilişkin tutumlar ile o çevre kulübüne üye olmak arasında bulunmuştur. Tutumların

ölçülme ve davranışların gözlenme düzeyi arasındaki bu karşılıklı denkleme hipotezi adı verilmektedir.

Ünitenin "Tutumların Yapısal Özellikleri" başlığı altında tutumların gücüne değinilmişti. Ancak burada tutumların gücünün tutum-davranış tutarlılığıyla (tutum doğrultusunda davranış sergilemek) ilişkisine odaklanılmıştır. Güçlü tutumların davranışı belirlemesi ve değişmeye dirençli olması çok beklendi bir durumdur. Yine daha önceki tutumların gücü bahsinden hatırlayacağınız gibi, eğer güçlü tutumlar davranış daha fazla yordamaya olanak veriyorsa, yani tutum doğrultusunda bir davranış gösteriliyorsa, o hâlde ne tür koşullarda güçlü tutumlar davranış belirliyor sorusunu sormak gereklidir. Araştırmalar bir konu hakkında bilgi edinmenin basitçe o konudaki tutum-davranış tutarlılığını arttırdığını göstermiştir. Tutumların gücünün diğer bir kaynağı kişinin tutum nesnesiyle kişisel olarak ilişkili olma düzeyidir. Tutum nesnesinin kişisel yaşamıyla daha çok ilişkili olanların tutumları davranış tahmin etmeden çok daha etkilidir.

Tutumun konusu olan kişi, nesne ya da olayla direkt deneyim yaşamış olmak tutum ve davranış arasındaki tutarlılığı arttırmaktadır. Bu tür deneyimler kişinin tutumunun kesinliğini ve tutum nesnesi hakkındaki bilgisini artırır. Literatürdeki çalışmalar direkt deneyim yoluyla oluşturulan tutumların böyle oluşturulmayanlara göre neredeyse her zaman kişinin daha sonraki eylemlerini belirlediğini göstermiştir. Tutumu bilişsel bir yapı olarak görmek, onun bellekte temsil edildiğini söylemek anlamına gelir. Tutumlar diğer tüm deneyimler gibi bellekte saklanıyorsa o zaman onları bellekten geri çağırma yani hatırlanmaları üzerine de konuşmamız gerekir. Bu bağlamda erişilebilir tutumdan bahsedildiğinde bellekten kolay ve hızlı bir biçimde geri çağırılabilen tutumlar kastedilmektedir. Diğer bir deyişle eğer bir tutum erişilebilirse kolayca geri çağırılabilir ve akla kendiliğinden gelebilir. Bu yüzden de bu tutumların davranış etkileme olasılığı çok yüksektir. Direkt deneyimler tutumların erişilebilirliğini arttırmada önemli bir faktördür. Diğer ise tutumların gücüdür. İnsanlar arasındaki belirli tutumlardaki tutum erişilebilirliği arasındaki farklılıkların tutumun gücünden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bilişsel anlamda bir tutumun güçlü olması bir tutum nesnesi ile onun değerlendirmesi arasında tutarlı ve tekrarlanmış bağ kurulmuş olması demektir. Verili bir zamanda kişideki tüm tutumlar aktif hâlde değildir. Dolayısıyla tutumların zihinde aktive edilmesi, yani harekete geçirilmesi gerekir. Bilişsel psikolojiden hareketle tutumlar bellekteki düğümler olarak görülür ve çağrışımsal bir ağ içinde yer alırlar. Tutumlar yani düğümlerle ilgili bir deneyim yaşadığımızda düğümler harekete geçer ve bununla bağlantılı olan diğer düğümler de aynı anda aktive olur. Tutumların bu çağrışımsal ağ modelinde, bir tutum, nesnesi ile onun öznel değerlendirmesi arasındaki bağlantı olarak görülür.

Tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi etkileyen bir başka faktör benlik-farkındalığıdır. Özel benlik-farkındalığı yüksek olan kişiler davranışı gerçekleştirmede kişisel standartlarına daha çok dikkat gösterirken, kamusal benlik-farkındalığı yüksek olan kişiler kamusal standartlara daha fazla dikkat ederler. Tutum ile davranış arasındaki ilişki, kişinin o davranış öncesinde deneyimlediği benlik farkındalığı türü (özel ya da kamusal) tarafından belirlenir.

1970'lerde tutumların davranışı belirleyip belirlemediği tartışmasının ürünlerinden biri de planlanmış davranış teorisinin geliştirilmesidir. Bu teoriye göre davranış belli sonuçları elde etmek niyetiyle gerçekleştirilir. Dolayısıyla bu teori açısından insanlar bir davranışı yapmadan önce sonuçlarını düşünerek eyleme geçerler. Planlanmış davranış teorisine göre davranışın en dolaysız nedeni tutum değil, davranışın sonuçlarına göre eyleme geçip geçmemeyi belirleyen niyettir. Bu yüzden de teori tutumların niyeti etkileme aracılığıyla davranış üzerinde etkili olduğunu ileri sürer. Bu teorik modelde bir davranışa yönelik niyetin ortaya çıkması için tutuma ek olarak iki bileşene daha ihtiyaç vardır. Dolayısıyla niyeti ortaya çıkaran üç temel bileşen söz konusudur: davranışa yönelik tutum, özne normlar ve algılanan davranışsal kontrol.

Planlanmış davranış teorisyenleri bir davranış gerçekleştirmeye yönelik tutumun oluşturulmasının oldukça rasyonel bir süreç olduğuna ve bu tutumun iki faktörün ürünü olduğuna inanırlar:

1. Belirli bir davranışın sonuçlarına ilişkin kişinin inancı,
2. Kişinin olası sonuçlara ilişkin değerlendirmesi.

Teorinin diğer bir bileşeni özne normdur. Özne norm, kişinin çevresindeki diğer insanların onun belirli bir davranışını onaylayıp onaylamayacaklarına dair yargısıdır. Tutumlar gibi özne norm de iki faktörün ürünü olarak ortaya çıkar:

1. Kişi için önemli olan insanların algılanan beklentileri,
2. Kişinin bu beklentilere uyma motivasyonu.

Davranışa yönelik tutumla özne norm birlikte ele alındığında şu söylenebilir: Her ikisi de dikkatli bir biçimde ölçüldüğünde, sonuçlar genel olarak niyet ve davranış arasında yüksek bir örtüşme olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırmalar davranış niyetinin özne normlara göre tutumlar tarafından daha fazla etkilendiğini gösterse de bu ikisinin her birinin niyete olan katkısı hangi tutumun söz konusu olduğuna, ortama ve araştırmanın yapıldığı popülasyona bağlıdır.

ÜNİTE 5: TUTUM DEĞİŞİMİ

Tutumlar Neden Değişir? Tutum Değişimine Kuramsal Yaklaşımlar

Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısını kapsayan iki dünya savaşı nedeniyle -soğuk savaşta daha yoğun olarak- ikna konusu ve etkili propaganda önemli bir yer edinmiş ve sosyal psikoloji çalışmaları -bununla birlikte iletişim çalışmaları da- bu alana yönelmiştir. Kişilerin nasıl ikna edileceği, yapılan propagandaların amacına nasıl ulaşabileceği konusunda çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların temelinde bazı kuramsal açıklamalar yatar.

Heider'in Denge Kuramı

Heider (1946), bir olaya yönelik tutumun, olaya neden olan kişiye yönelik tutumu değiştirebileceğini ve bir olaya ya da kişiye yönelik tutum benzer olduğunda da, olayın kişiye kolaylıkla atfedileceğini belirtir. Kuramına göre kişinin tutumu kişide denge durumu uyandırmalıdır aksi takdirde kişi bir dengesizlik durumu yaşar ve bu durum onun için rahatsızlık vericidir. Bir kişinin (A), diğer bir kişiye (B) ve bir tutum nesnesine (C) (ki bu nesne bir olay, durum, nesne, fikir vb. olabilir) olan ilişkisi olumlu ya da olumsuz olabilir; hoşlanma, sevmeye, değer verme, saygı duyma, onaylama ya da bunların tam tersi olabilir. Eğer birimlerin üçü de olumlu tutuma sahipse ya da iki olumsuz bir olumlu tutum varsa ilişkide denge vardır. Eğer iki olumlu bir olumsuz tutum varsa ya da tutumların üçü de olumsuzsa bu durum bir dengesizlik yaratır ve kişi rahatsız olur. (Bu durumlar için kitabınızın 94. sayfasındaki Şekil 5.1'i inceleyiniz.)

Hissedilen bir rahatsızlık durumu, dengesiz ilişkiyi dengeli hâle getirmek için bireyi güdüleyecektir, bu rahatsızlık durumunun giderilmesi de tutum değişimiyle olacaktır. A kişisi ya B kişisiyle ilgili ya da C nesnesi ya da eylemiyle ilgili tutumunu değiştirecektir ki dengeli duruma ulaşsın.

Denge kuramına göre, rahatsızlık yaratan dengesizlik durumunu düzeltmek için kişi harekete geçecektir ve bu noktada en az çaba ilkesini uygular. İnsanlar dengesiz durumdan dengeli duruma geçmeye çalışırken olabildiğince az tutum değiştirme eğilimindedirler (Taylor, Peplau ve Sears, 2015).

Rosenberg ve Abelson'un Bilişsel Dengeleme Kuramı

Rosenberg ve Abelson, bilişsel dengeleme kuramında;

1. Nötrleme
2. Ayırıştırma
3. Güçlendirme

olarak üç yeni öge eklemiştir.

Örneğin birinin savaşı olumlaması kişice olumsuz olmasına rağmen görmezden gelinebilir, akla getirilmemeye çalışılabilir ya da onun savaşa ilgili olumlu düşündüğüne inanılmayıp tamamen reddedilebilir. Böylece zihinde tekrar bir denge durumuna ulaşmış olunacaktır, olumlu tutum olumsuzla ya da olumsuz tutum olumlu tutuma dönüşmeden de denge durumu sağlanmış olur.

Diğer dengesizlikten kurtulma yolu güçlendirmedir. Güçlendirmede bilişsel nesneyi değerli nesnelerle dengeli bir şekilde ilişkilendirmeyi, böylece yapıdaki dengesizliği azaltmayı amaçlar. Bu durum çoğunlukla dengesizliği ortadan kaldıramaz sadece azaltabilir.

Bir diğer denge sağlama yolu ise öğeleri ayırtırmadır. Ayırtırmada bir öğe eski ve yeni öğe olarak iki parçaya ayrılır. Eski parça, yapıdaki ayırtırılmış olana eski etkiyi korur fakat diğer elemana olan ilişkinin göstergesi değişir olumluya yani artıya döner.

Festinger'in Bilişsel Çelişki Kuramı

Yapıldığı dönem itibariyle çok ses getirmiş biri katılımlı gözlem diğeri deney metodu kullanılan iki çalışması, bilişsel çelişki kuramının temelini oluşturur. İlk katılımlı gözlem çalışması kehanetlere inanan bir tarikatın üyelerinin sahip olduğu inanışlarla ilgilidir. Bir tarikat dünyanın sonunun 21 Aralık 1955 tarihinde geleceğine inanıyordu. Ancak bu durum tabii ki gerçekleşmedi. Temelde bizim ilk aklımıza gelen 22 Aralık sabahı tarikat üyelerinin dünya yok olmadığı için bir bilişsel çelişki yaşamaları ve bu yüzden inançlarını değiştirmeleri yönündedir. Ancak Festinger ve arkadaşlarına göre, değil tutum ve inançları değiştirmek, inanışlarında ısrar edecek ve hatta daha da hevesle inanacaklardı. Bu çalışmayı yapmak için araştırmacılar tarikat grubuna girdiler ve onların bir üyesiymiş gibi gözlemlemeye başladılar. Grup bir uzay gemisinin geleceğini ve kendilerini götüreceğini düşünüyorlardı. Gemi gelmemesine rağmen inançta sarsılma olmadı çünkü tarikatın başındaki kişi Tanrının onlara felaketin iptalini bahsettiğini, dünyanın sonunun gelmemesinin tanrının onları felaketten korumak istediği için olduğunu belirttiler. Tutarsız bilişler güçlü inançlara dönüştü. Kehanetler gerçekleşmemesine rağmen grup bunu yeniden yorumluyordu ve çelişkiyi bu şekilde azaltıyordu. Bu çalışma bir deney ortamında değildi, kontrollü değildi ve sadece gözlem ve raporlama içeriyordu.

Festinger'e göre, bireyler dış dünyayı zihinsel bilişler seti olarak temsil ederler. Bizim bütün dünyayı algılamamız, bilişsel temsiller olarak oluşur. İnsanlar, bilişleri ile zihinsel temsilleri arasındaki çelişkiyi istemezler ve bu durumdan rahatsız olurlar. Çelişkinin varlığı ve psikolojik olarak rahatsız olma, kişiyi çelişkiyi azaltmaya ve uyuma ulaşmaya güdüleyecektir. Çelişki olduğunda kişi bunu azaltmaya çalışmanın yanı sıra, çelişkiyi artıracak durumlardan ve bilgilerden de aktif bir şekilde kaçınacaktır.

Festinger bilişler -ki bu bilişleri çevreyle, evrenle, kendisiyle ya da başka birinin davranışlarıyla ilgili herhangi bir bilgi, fikir ya da inanç olarak ele alırdasındaki çelişkilerin sadece kendi başına bile motive edici bir faktör olduğunu belirtir. Çelişkilerin varlığı, çelişkileri azaltmak ya da ortadan kaldırmak için baskıya yol açar. Çelişkiyi azaltma baskılarının gücü, çelişkinin büyüklüğünün bir sonucudur. Başka bir deyişle çelişki, güdü, ya da ihtiyaç ya da gerilim durumu ile aynı şekilde davranır. Çelişkinin varlığı, tıpkı açlığın varlığının açlığı azaltma eylemlerine yani yemek yeme eylemlerine yol açtığı gibi, çelişkiyi azaltmak için eylemlere yol açar. Ayrıca bir güdüde olduğu gibi; çelişki arttıkça, çelişkiyi azaltma eğiliminin yoğunluğu artar ve çelişkiyi artıracak durumlardan kaçınılma eğilimi artar.

Bir kişinin X düşüncesine sahip olduğunu ancak üzerinde baskı uygulanması nedeniyle "X olmayan" düşüncesine inandığını söylediğini düşünelim:

1. Bu kişi psikolojik olarak birbirine uymayan iki bilişe sahiptir. Bunlardan biri X'e inanması diğeri insanlara "X olmayan"a inandığını söylemesidir. Normalde kişilerin X'e inanıyorsa X'e inandığını söylemeleri gerektiğini düşünürüz. Bu yüzden kişinin kendi bilişi ile kamuya açıkladığı biliş arasında bir çelişki vardır.
2. "X olmayan"a inandığını belirttiği durum, kendisini X olmayan demeye iten sebeplerin, baskıların, vaatlerin ve/veya cezalandırma tehditlerinin karşılığı olan bilişsel unsurlarla uyumludur.
3. Toplam çelişki büyüklüğünü değerlendirirken kişi, hem uyumsuzluğu hem uyumluluğu dikkate almalıdır. Bütün uyumsuzlukların toplamı D ve uyumlulukların toplamı ise C olsun. Toplam çelişkiyi $D + C$ 'ye bölmüş olarak düşünebiliriz ($\text{Toplam Çelişki} = D / (D + C)$). Şimdi de "X olmayan" diyen ancak gerçekte X'e inanan bir kişideki toplam çelişkiyi görelim. Diğer her şey sabit tutulduğunda bu çelişki büyüklüğü, kişinin "X olmayan" demesine neden olan baskıların sayısı ve önemi arttıkça azalacaktır. Dolayısıyla vaatler ve tehditler, kişinin "X olmayan" demesine yetecek kadarsa çelişkinin büyüklüğü azamidir. Bu noktada vaatlerin ve tehditlerin büyüklüğü arttıkça çelişkinin büyüklüğü azalacaktır.
4. Çelişkinin azaltılmasının bir yolu, kişinin inancını değiştirmesidir. Böylece söylediği şeyle uyumlu olacaktır. Kişi, kendi düşündüğüne zıt bir şey söylemeye zorlandıktan, ya da teşvik edildikten sonra böyle bir fikir değişikliği beklenir. Çelişkiyi azaltma baskısı, çelişkinin büyüklüğünün bir fonksiyonu olacağından, kullanılan baskı yoğun bir baskı değil de yeteri kadar bir baskı olduğunda, fikir değişiminin azami olması gerekir. Bir kişinin fikrine aykırı bir şey yapması ya da söylemesi teşvik edilirse, söylediği veya yaptığı şeyle uyumlu olarak fikrinin değiştirme

eğilimi olacaktır. Açık davranış ortaya çıkarmak için kullanılan baskı ne kadar büyükse (davranış ortaya çıkarmak için gerekli olan minimum baskıdan çok daha büyükse) bu eğilim de o kadar zayıf olacaktır.

Festinger ve Carlsmith'in (1959) Stanford Üniversitesinde okuyan psikoloji öğrencileriyle yaptığı deneyde öğrenciler deney ortamına alınmış ve bir performans testi geliştirilmiştir. Her bir öğrenciye, bir tabla üzerine 12 bobini yerleştirmek, boşaltmak, tekrar yerleştirmek ve bunları tek eliyle ve kendi hızında yapmak görevi verilmiştir. Öğrenci bunu yarım saat boyunca yapar. Daha sonra önüne 48 kare vida içeren bir tahta getirilmiş ve görevinin her bir vidayı çeyrek tur döndürmek tekrar çeyrek tur döndürmek... olduğu söylenir ve yine tek elle ve kendi hızında yapması istenir. Bu görev de yarım saat sürer. Bu tekrarlayıcı ve monoton görevi yapan öğrenciye, araştırmacı, işinin bittiğini ancak ona bir itirafta bulunmak istediğini söyler. Deneyin aslında el işleri üzerindeki beklentilerin kişinin performansını etkileyip etkilemeyeceği üzerine kurulduğunu ve kapının önünde bekleyen diğer deneye bu deneyi para karşılığında eğlenceli bir deney olarak tanıtip tanıtamayacağını sorar. Deneyin, yapılan işin eğlenceli olduğu söylenen ve söylenmeyip herhangi bir beklentisi olmayan kişiler arasında bir performans farkı olup olmayacağını araştırdığını belirtir. Bunlar tabii ki deneye dâhildir, bir sonraki denekle konuşması için bazı kişilere 1 dolar bazı kişilere 20 dolar teklif edilir. Teklifi kabul eden denekler deney için bekleyen diğer deneklere (bekleyen denekler araştırma grubundandır ve denek değildir) deneyin çok eğlenceli ve heyecan verici olduğunu söylerler. Bilişsel çelişki buradadır. Denek yaptığı için aslında çok sıkıcı bir iş olduğunu deneyimlemiştir ve inancı sıkıcı olduğu yönündedir. Ancak çevreye (yani bekleyenlere) tam tersini, yani yukarıdaki açıklamamıza benzer şekilde "X olmayanı" savunması istenmiştir. Ortada deneyin sıkıcı olduğu gerçeği eşdeyişle X vardır. Katılımcılara bir ödül, bir teşvik önerilmiştir ve "X olmayan" demeleri, deneyin eğlenceli ve heyecanlı olduğunu söylemeleri istenmiştir. Çelişki bir gerilim durumu yaratacaktır ve kişi dengeye gelmeye çalışacaktır. Sonuçta görüldü ki verilen teşvik ancak düşük olduğunda (1 dolar) katılımcılar kendi tutumlarından farklı açıklamada bulunduklarında tutumlarını davranışlarıyla eşleştirmeye çalışmışlardır. Teşvik yüksek olduğunda (20 dolar) denekler yine açıklama yapmış, heyecanlı bir görev olduğunu belirtmiş ancak bu davranışları tutumları üzerinde (iş sıkıcı bulmaları üzerinde) bir etkisi olmamıştır. Teşvik büyük olduğunda çelişki küçük, teşvik küçük olduğunda çelişki büyük olmuştur. Baskı ya da teşvik ne kadar büyükse kişinin çelişki yaratan fikrini değiştirme olasılığı o kadar zayıf olacaktır.

Bem'in Kendini Algılama Kuramı

Daryl Bem, bilişsel çelişki kuramına karşı çıkarak dengesiz durumlar ortaya çıktığında, kişilerin motivasyonlarının bilişsel çelişkileri azaltmak olmadığını,

bu durumun kendilik algısıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Kendini algılama kuramına göre kişiler önce kendi davranışlarını gözlemler ve algılar daha sonra tutumlarını değiştirirler.

Bem'e göre gerçekte tutumlarımızın ne olduğunu bilemeyiz, tutumlarımızı ancak davranışlarımızın ne olduğuna bakarak çıkarılababiliriz. Bir lokantaya gittiğinizde menüdeki onlarca seçenekten et yemeğini seçtiğinizde, davranışınıza bağlı olarak et yemeyi sevdiğinizi çıkarımlarsınız. Tutumunuzu fark etmenize neden olan o anki davranışınızdır. Bem, Festinger'in yaptığı deneyin sonucunun makul olduğunu ancak bunun bilişsel çelişkiyi dengeleme çabasıyla açıklanamayacağını belirtir. Şöyle ki Festinger'in deneyinde 1 dolar verilmiş denekler, işin zevkli olduğunu söylediklerinde, yani aslında yalan söylediklerinde 1 doları bu yalana değmeyecek bir miktar olarak görürler ve o işi gerçekten seviyor olduklarını düşünürler. Aynı şekilde 20 dolar verilmiş kullanıcılara 20 dolar yalan söylemek bakımından yeterli miktarda bir paradır o yüzden para için yalan söylediklerini kabul ederler. İşin zevkli olduğuna kendilerini inandırmalarına gerek yoktur. Bilişsel çelişki kuramıyla benzer şekilde, kişinin tutumuna ters düşen fikirleri söylemesi için verilen para miktarı arttıkça denegin bu sözlere inanma olasılığı azalacaktır.

Bem'in Kendini Algılama Kuramı, insanların tutumlarının nasıl farkına vardıkları ve bilgi işleme süreci ile ilgiliyken, Bilişsel Çelişki Kuramı, fikirler ve tutumlar arasındaki tutarsızlık nedeniyle oluşmuş bir durum ve bu durumun yarattığı rahatsızlık hissinden kurtulma güdüsü ile ilgilidir.

Tutum Değiştirme Süreci: İletişim ve İkna

İletişimin en temel üç ögesi; kaynak, alıcı ve iletidir. Kaynak, iletinin, mesajın çıktığı yerdir. Tek bir kişi olabileceği gibi, kurum veya gazete, televizyon, radyo vb. gibi kitle iletişim aracı olabilir. Kaynaktan çıkan ileti, kanal aracılığıyla alıcıya yöneltilir. Kanal, telefon görüşmesindeki kablo, internet ağı, ya da yüz yüze görüşmedeki atmosfer olabilir. Kaynağın kodlayarak gönderdiği ve bu kanaldan geçen ileti, alıcıya gider. Alıcı, bir uçta kaynağın olduğu mekanizmanın diğer ucudur. Kaynağın kodladığı iletide hedeflediği alıcı kitlesi ise hedef kitle olarak adlandırılır.

Bir spor otomobilin televizyon dizisi arasında verilen reklamları için, o anda o diziyi seyreden herkes alıcıdır. Ancak o diziyi seyreden genç, otomobil alma niyeti olan ve o markayı alabilecek sosyo-ekonomik düzeye dahil olan kişiler ise hedef kitledir. Bu bağlamda alıcıyla hedef kitle aynı konumda yer almasına rağmen hedef kitle kaynağın nokta atışı yapmaya çalıştığı kesimdir, alıcı ise iletinin gönderildiği yerde olan herkesi kapsar. Alıcı genellikle hedef kitleden daha geniş bir kitleyi kapsar.

Mesajı Öğrenme Tezi

Hovland ve arkadaşlarına göre bir iletişim sürecinin etkili olması için 3 temel öge vardır. Bunlar:

- Verilen iletinin dikkat çekici olması,
- Verilen mesajın anlaşılır olması,
- Verilen mesajın hatırlanması ve kabul edilmesidir.

Bu basamaklardan birinin ihmal edilmesi durumunda süreç tökezleyecek ve etkili iletişim gerçekleşmeyecektir. Aynı zamanda basamakların birbirini izlemesi gereklidir. Mesaj dikkat çekici olmadan, izleyici mesaja dikkat etmeden mesaj anlama aşamasına geçilemez, mesaj anlaşılmadan da kabul edilip hatırlanamaz. Bu basamaklarla birlikte yukarıda değindiğimiz iletişim öğeleri de karşımıza çıkar. Hovland ve arkadaşlarına göre 4 unsur etkili iletişimin belirleyicilerindendir. Bunlar kaynak, ileti, ortam ve hedefdir. ("Mesajı öğrenme tezi"ne göre etkili iletişimin unsurları ve sahip olunması gereken özellikler için kitabımızın 100.sayfasındaki Tablo 5.1'e bakınız.)

Kaynak: İnanılabilirliği, fiziksel çekiciliği, hoş gitmesi ve benzerliği hedef kitlenin ikna olmasında etkilidir. Hoş gitme ya da fiziksel çekicilik bir diğer kaynak özelliğidir. Kaynağın hedefine benzer olması, benzer yaş, etnik grup, statüde bulunması da etkililiği artırır.

İleti (Mesaj): Kaynaktan hedef kitleye doğru giden iletide tekrarlama, görüş farkı, sunum sırası, tek yönlü-çift yönlü iletişim ve çekiciliğin türü mesajın etkili olup olmayacağını belirlemektedir. İletinin kaynağı ile iletinin hedefi arasındaki görüş farkının az olması gereklidir.

Görüş farkı önemlidir ancak bu noktada kaynağın inanılabilirliği de devreye girer. Şöyle ki orta derecede görüş farkı yüksek oranda tutum değişimi yaratacaktır ancak bu propagandacının inanılabilirliği tarafından belirlenir. Çok ayrı görüşte olursa yani büyük görüş farkı olsa bile propaganda inanılır bir kaynaktan geliyorsa kişide tutum değişimi meydana gelecektir.

İletişimin sunum sırası ya da konuşma sırası da ikna sürecini etkiler.

Bir diğer etkili özellik iletinin tek yönlü mü çift yönlü mü olması gerektiğidir. Tek yönlüden kasıt, tek bir görüşün açıklanması, karşıt görüşe yer verilmemesi, çift yönlüden kasıt ise karşıt görüşün iletiye dâhil edilmesidir. Çift yönlüde karşıt görüş çürütülüp kendi görüşünün üstünlüğüne değinilir. Yapılan araştırmalar, çift yönlü propagandanın daha etkili olduğunu gösterse de buradaki asıl belirleyici olan şey dinleyicinin zekâ ve eğitim düzeyidir.

Aşılama, insanları ikna çabasına dirençli kılmanın yollarından biridir. Aşılama da kişilere karşıt görüş

seyreltilmiş olarak aktarılır ve onların bu görüşle karşılaştıklarında onu çürütecek donanımına sahip olmaları sağlanır. Aşılama da çift yönlü propaganda daima etkilidir. Aşılama yapılmış kişi karşıt propagandaya daha dirençli hâle gelir ve kendi görüşlerini savunma becerisi edinir.

Son olarak, iletide kullanılan çekicilik türünün iknayı etkilediğini söyleyebiliriz. Özellikle korku duygusunun kullanılması etki düzeyini artırmaktadır.

Korku çekiciliği kullanmak iknada yüksek başarı sağlasa da her zaman istenilen sonucu getirmez.

Ortam: Yapılan çalışmalar, iletilerin hangi araçla aktarıldığının ikna üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Chaiken ve Eagly (1983), görsel, işitsel ve yazılı mesajların izleyici üzerindeki etkisini araştırmışlar ve eğer ileti basitse en etkili olanın görsel mesajların olduğunu bulmuşlardır. Eğer ileti görece zor ise yazılı iletişim en iyi araçtır çünkü hedef kitle geriye dönüp tekrar tekrar metni okuma fırsatına sahiptir. Hem görsel hem işitsel ortamı kullanmak yani birden fazla duyu organını kullanmak da etki gücünü artıracaktır.

Hedef: Hedef kitlenin, kendi tutumuna ne kadar bağlı olduğu ikna sürecini etkilemektedir. Dinleyici tutumuna ne kadar bağlıysa tutum değişimi o kadar zor olacaktır. Özsaygısı düşük olan insanlar daha çabuk ikna olurlarken; kendine güveni yüksek ve düşük kişilerin ikna olma olasılığı düşüktür, orta düzeyde kendine güveni olan kişilerin ikna olma olasılığı yüksektir.

İkna edici mesajlar en çok orta düzeyde zekâyâ sahip kişileri etkiler. Daha zeki olanların daha karşıt düşünce üretme potansiyeli varken, daha az zeki olanlar mesajı anlamakta güçlük çektikleri için ikna edilmeleri güçleşir.

Yetişkinliğin ilk yıllarında ve yaşlılıkta, orta yaşa göre tutum değişimine eğilim daha yüksektir.

Sosyal Yargı Kuramı

Muzafer Sherif ve arkadaşları tarafından öne sürülen bu kurama göre kaynaktan gelen ileti herkes tarafından aynı şekilde algılanmaz. Bireyler, yeni gelen iletiyi eski tecrübelerine göre değerlendirirler. Kişinin bir nesne ile geçmiş yaşantısı, bu kişinin o nesneye tutumunu oluşturur. Bu tutumun kuvvetli ya da zayıf olması ikna sürecinde önemlidir.

Gönderilen ileti, kişinin tutumuna yakın bir noktada ise kabul edilebilir durumdadır ve buna **kabul etme alanı** denilir. Gönderilen ileti, kişinin düşüncesinden uzak bir noktada ise reddedilir ve buna **reddetme alanı** denilir. Eğer kişinin nötr kaldığı ve ilgilenmediği bir noktada ise da ne kabul ne ret oluşur ve bu da **tarafsızlık alanı** dır.

Tutuma olan bağ güçlü değilse, farklı görüşleri kabul alanı, ret alanından daha geniştir. Kuvvetli tutumlarda kişi kendi görüşünden farklı bir görüş duyduğunda **kontrast etkisi** oluşur, karşıt görüşü olduğundan daha aykırı görür ve ret alanına iter. Güçlü olmayan tutumlarda ise kişi kendisinden farklı bir görüş duyduğunda, **benzetme etkisi** oluşur, karşı fikri kendi fikrine olduğundan daha benzer görür ve kabul alanına alır.

Ayrıntılandırma Olasılığı Modeli

İnsanların içinde bulundukları koşullar, iletiyi nasıl okuyacakları açısından önemlidir. Bazı durumlarda kişiler iletideki içeriğe dikkatlerini yoğunlaştırmaya güdülürler ve dikkatle mesajın içeriğine bakarlar. Dikkatlice analiz edip bu bilgileri işlerler. Bazı koşullardaysa insanlar iletinin içeriğine dikkat etmezler, buna güdülenmemişlerdir, mesajın sadece yüzeysel özelliklerini almaya eğilimlidirler. Mesajın uzunluğu, kısalığı, aktarıcının fiziksel çekiciliği gibi özelliklere dikkat ederler. Mesajın içeriği onlar için önemli değildir. İlk yol **merkezi ikna yolu** (kişinin iknaya yönelik iletiyi dikkatle dinlediği, üzerinde düşündüğü ve değerlendirdiği, detaylıca analiz ettiği yol) olarak adlandırılırken ikinci yol **çevresel ikna yolu** (kişinin iknaya yönelik iletiye dikkat etmeden dolayı ipuçlarını izleyerek kaniya vardığı yol) olarak adlandırılır.

İkna Teknikleri

Kapıya Ayak Koyma

Birinden bir şey isteyeceğiniz zaman önce küçük bir şey rica etmeniz, ardından daha büyük bir şey istediğinizde o kişinin razı olmaya yatkın hâle gelmesinin temelinin atar.

Kapıyı Yüzüne Çarpma

Kapıyı yüzüne çarpma taktiği, önce büyük sonra küçük rica taktiği olarak da bilinir. Bu taktikte insanlardan öncelikle büyük bir şey istenir, karşıdaki kabul etmediğinde bu sefer daha küçük bir talepte bulunulur.

Fiyat Kırma

Fiyat kırma taktiğinde ise kabul ettirmeye çalışan kişi yarı yolda kuralları değiştirir ve hedef kitle kuralları değişmesine rağmen kabulüne devam eder. İnsanlar, bir eylemde bulunmaya kalkıştıktan sonra, bu eylemin maliyetindeki küçük bir artışı da kabul etmeye eğilimlidirler. Karar veren insanlar önlerindeki küçük bariyerleri ikna olarak aşacaklardır.

ÜNİTE 6: KİŞİLERARASI İLİŞKİLER

Bir İhtiyaç Olarak Sosyal İlişki Kurma

İlişki kurma, birçok canlıda olduğu gibi insanda da önemli ihtiyaçlardan biridir. İnsan yavrusu doğumundan itibaren bir toplumsallaşma süreci içerisinde ve bu toplumsallaşma, karşılıklı ilişki üzerine kuruludur.

Tercih edilen bazı yalnızlık biçimleri olsa da insan karşılıklı ilişki kurmaya ihtiyaç duyar. Tercih edilmeyen yalnızlık zordur ve sıklıkla insan için özellikle zihinsel açıdan olumsuzluklar yaratır. Yapılan çalışmalara göre insanların birçoğu, arkadaş edinmekten ve yakın ilişki kurmaktan mutlu olurlar.

Gündelik yaşamımızın büyük bir kısmını kapsayan kişilerarası ilişkilerin en temelde üç yönü vardır. Bunlar karşılıklı bağımlılık, tamamlama gereksinimi ve duygusal bağlılıktır.

İçinde bulunduğumuz herhangi bir ilişkiyi düşündüğümüzde, bunun sadece iki kişi arasındaki bir bağımlılık, tamamlanma ve bağlılık içeren bir süreç olmadığını aynı zamanda başka ilişkilerin birleşiminden oluşan geniş bir ilişki ağının parçası olduğunu görürüz.

İlişkileri, ilişkiyi kuran kişiler belirlediği gibi ilişkinin içerisinde kurulduğu bağlam da etkiler. Bununla birlikte kişilerarası ilişkiler sadece olumlu ilişkiler değildir.

Kişilerarası İlişkilerde Temel İlkeler

Kimi durumların kişilerin kuracakları ilişkileri diğerlerinden daha fazla belirlediği yapılan çalışmalarda açığa çıkmıştır. Benzerlik, yakınlık, karşılıklılık ve çekicilik bu özelliklerden bazılarıdır.

Benzerlik

Benzer fikirler, benzer kişilik özellikleri, benzer tarz ve iletişim becerileri, ortak ilgi alanları ve yaşam deneyimleri kişilerin karşılıklı ilişki kurmasındaki en önemli etkenlerden biridir.

Meslek, cinsel yönelim, siyasi görüş, dünya görüşü, yaş, etnisite, eğitim, değer, inanç, istek veya tutum gibi sahip olduğumuz özelliklere sahip olan ya da en azından yakın bulunan kişilerle ilişki kurmaya eğilimliyizdir. Bu durum "homofili" ilkesiyle açıklanabilir. **Homofili** ilkesi, kişilerin kendileriyle benzer özellikler taşıyan kişilerle ilişki kurma eğilimini betimler.

Bu eğilim sadece arkadaşlık ilişkilerinde değil romantik ilişkilerde de görülür. **Eşleşme hipotezine** göre insanlar, kendileriyle aynı seviyede fiziksel çekiciliği olan insanlarla romantik ilişki ya da arkadaşlık ilişkisi kurma eğilimindedirler. İlişki kuran taraflar başlangıçta zaten benzer özellikler gösterirler ancak bunun ötesinde süreç içerisinde de birbirlerine daha da benzer hâle gelirler. Tabii ki benzer kişilerle ilişki kurma eğilimimize rağmen bunun aksi yönünde ilişkiler de kurulabilir. Bu durum benzerliğin karşıtı olarak tamamlayıcılıkta kendisini bulur.

Tamamlayıcılık, iki insan arasındaki ilişkide her birinin diğerinde mevcut olmayı tamamlaması durumudur. Bazı durumlarda, görev paylaşımlarında karşılıklı ilişkinin kurulmasının temelinde yer alabilir. Kişilerin farklı becerileri birbirlerini tamamlayabilir ve bu sayede ilişki kurulabilir. Ancak çoğunlukla ilişki içerisindeki kişiler yine de ortak ilgi ve değerlere sahiptirler.

Yakınlık

Fiziksel yakınlık kişilerarası ilişkilerin belirleyicilerindendir. Fiziksel yakınlığı bulunan kişilerin ilişki kurma olasılığı uzak olanlardan daha yüksektir. Yakınlık etkisinde salt maruz kalma teorisi (mere exposure theory) önemlidir. Bu teoriye göre bir uyarıcıya maruz kalma sıklığımızla o uyarıcıyı beğenme olasılığımız arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır.

Aşinalık, ulaşılabilirlik ve sürekli etkileşim beklentisi yakınlık ilkesinde önemlidir. Aşinalık ilişki olasılığını artırır çünkü uyarıların tekrarlanması, uyarının biliniyor olması, yani aşinalığı o uyarandan hoşlanma olasılığını artırmaktadır. Ulaşılabilirlik de bu olasılığı yükseltir çünkü ulaşılabilir kişilerle ilişki kurmanız rahatça erişebileceğiniz insanlar olduğu için size daha az bedel ödetir, az çabayla, az bedelle büyük bir ödüle ulaşırsınız. Sürekli etkileşim beklentisi de yakınlık ilkesini pekiştirir çünkü etkileşime dair bir ihtiyaç duyulmaktadır.

Yakınlık bazı durumlarda düşmanlığı da doğurabilir ki çoğu saldırının ya da cinayetlerin tarafları birbirlerine yakın yaşayan insanlardır.

Tanışıklık-Aşinalık

Yakınlık durumu aynı zamanda aşinalık da yaratır. Aşinalık kişinin kişilerarası ilişki kurma olasılığını artırmaktadır. Her türlü yeni uyarana maruz kalma, insanın bunu zihinsel değerlendirme olasılığını artırır. Maruz kalma durumu kişide olumlu duygular uyandırır ve tutum oluşturma ve geliştirme için yeterli koşul olduğu görülmüştür.

Karşılıklılık

Karşılıklılık ilkesi kişilerarası ilişki içerisinde olacak iki tarafın birbirine yönelmesiyle ilişkilidir. Taraflardan

birinin yönelmesi diğerinin buna karşılık vermesi olasılığını artırır. Bize ilgi duyan, bizi seven insanlara aynı tepkiyi göstermeye, bize olumsuz duygularla yaklaşanlara da yine olumsuz duygularla yaklaşmaya meyilliyizdir. Ancak bazı durumlarda karşılıklılık ilkesi aynı şekilde işlemez, bireylerarası farklılıklar önem kazanır.

Çekicilik

Benzerlik, yakınlık, karşılıklılık ve aşinalık, kimlerle ilişki kurduğumuz sorusunun yegane belirleyicileri değildir. Çekicilik, özellikle fiziksel çekicilik, ilişkiyi kurmada belirleyici özelliklerdendir. Fiziksel çekicilik olumlu özellikleri içerir. Güzel olma bu özelliklerin en önemlilerindendir. Tahmin edebileceğimiz gibi “güzellik” evrensel değildir; kişiden kişiye, toplumdan topluma, kültürden kültüre değişir.

Doğal seçim sürecinde, ortalama özelliklere sahip olanlar uç özelliklere sahip olanlara göre daha şanslıdır, hayatta kalma ihtimali fazladır. Bu yüzden ortalamaya yakın özelliklere sahip bireylerin daha az zararlı genetik mutasyon taşıma olasılığı vardır ve türün bireyleri tarafından daha çok tercih edilir. Çekicilikte de ortalama alınmış yüzler daha az risk içeriyor görünür ve tercih edilir.

Bir diğer açıklama bilişsel ve gelişimsel psikolojinin açıklamasıdır. Bu yaklaşıma göre zihinsel prototipler çıkarmak önemlidir. Bir prototip, bir grubun merkezi temsili olarak tanımlanabilir, bu grubun niteliklerinin ortalama değerine sahiptir ve grubun ortalama üyelerini temsil eder.

Araştırmalar sonucunda yüz çekiciliğinin güçlü ve yaygın olduğu bulunmuştur. İnsanlar, etkileşimde bulundukları diğer insanları çekici olup olmadıkları temelinde yargırlar ve buna göre davranırlar.

Bununla birlikte “Güzel olan iyidir” şeklinde bir kalıpyargı da bulunmaktadır. Çekici insanların daha mutlu, cana yakın, samimi oldukları ve olumlu özelliklere sahip oldukları düşünülür ve onlara gösterilen tutumlar olumludur. Bu durum hale etkisi olarak adlandırılır.

Kişilerarası İlişkilerde Süreçler

İnsan yaşamı içerisinde kişilerarası ilişkiler kurar, bu ilişkiler büyür, gelişir, çözülür ve biter. Bu ilişkiyi yaşarken kişiler bazı önemli süreçlerden geçerler.

Bağlanma

Bebegin anne-babasına ya da bakıcısına olumlu tepki vermesi, korku durumunda onlara *ihtiyaç* hissetmesi ve yanlarında güven duymasıdır. Güvenlik duygusu

oluşturma ve çevre hakkında bilgi edinme olmak üzere iki ana işlevi vardır.

Bebeklerde üç tür bağlanma olduğunda söz edilebilir. Bunlar güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanmadır.

Güvenli bağlanma, anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine duyarlı olduğunda, gereksinimlerini giderdiğinde ve bebekle etkileşimini olumlu şekilde kurduğunda oluşur. Bu bebekler bağımlı oldukları insana güven duyarlar, endişelenmezler, terk edilme korkusu yaşamazlar ve kendilerini değerli görürler.

Kaygılı bağlanma, anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine tutarlı tepki vermediğinde oluşur. Bazen gereksinim giderilir bazen kayıtsız kalınır. Bebek, bakıcısının gereksinimlerine nasıl tepki vereceği yolunda bir öngörü geliştiremediği için bağlanma kaygılı bir hâl alır. Bakıcıya yakın durma ve varlığında bile kendisini güvensiz hissetme eğilimindedir. Sinirlilik ve endişe gösterirler.

Kaçınan bağlanma, anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine karşı ilgisiz kaldığında bebeğin yakınlaşma çabalarını geri çevirdiğinde reddedici olduğunda oluşur. Bakıcıyla bir yabancı arasında bebek için çok az fark vardır ve her ikisi de onun için güven verici değildir.

Bebeğin gereksinimlerinin ne derece giderildiği sonucu oluşan bu bağlanma türlerinin etkisi sadece bebeklikte kalmaz. Yetişkinlikte kurulan kişilerarası ilişkilerin biçiminde de bu gereksinimlerin nasıl karşılandığı belirleyicidir.

Çatışma

Çatışma zarar verici olabildiği gibi ilişkiyi yeni bir yöne sürükleyici ve tamir edici de olabilir. Çatışma, bir kişinin davranışları diğerinkileri engelleyici olduğunda yaşanan bir süreçtir. Çatışma genellikle, ilişkinin taraflarında bulunan kişilerin yöneldiği hedeflerin birbirleriyle uyuşmadığı durumlarda ortaya çıkar.

Çatışmanın kaynakları kabaca üç grupta toplanabilir:

1. **Belirli davranışlar:** Bazı çatışmaların kaynağı taraflardan birinin gerçekleştirdiği davranışlardır. Örneğin sınavınıza çalışmanız gereken bir gün ev arkadaşınız evde parti verirse rahatsız olursunuz.
2. **Normlar:** Bazı çatışmaların kaynağı kişilerin uyması gereken normları ve yerine getirmesi gereken rolleri göz ardı etmesidir. Örneğin sıra ev arkadaşınızda olmasına rağmen temizlik yapmaması.
3. **Kişisel eğilimler:** Bazı çatışmaların kaynağı ise tarafların kişilik yapılarından kaynaklanır.

Çatışma, ev arkadaşınız dağınık bir insan olduğu için çıkabilir.

Çatışma, çoğu zaman ilişki doyum verici olmadığında ortaya çıkar. İlişkinin tarafları tatmine ulaştırması, ilişkinin sürmesi açısından belirleyicidir.

İlişkide tatminsizlik yaşamaya verilen dört ana tepki vardır. Bu boyutlar aktif veya pasif ve yapıcı veya yıkıcıdır. Tepkilerse ifade etme, bağlılık gösterme, yok sayma ve terk etmedir.

- **İfade etme:** İfade etme, aktif ve yapıcı bir tepkidir. Çatışmaya neden olan problemleri tartışmayı, uzlaşma önermeyi, ilişki için uğraşmayı, kendisini ya da karşı tarafı ya da her iki tarafı birden değiştirmeyi denemeyi içerir.
- **Bağlılık gösterme:** Pasif ve yapıcı bir tepkidir. Kişi pasif konumdadır ama iyimser bir şekilde işlerin ilerleyeceğine dair destekleyici bir tepkisi vardır.
- **Yok sayma:** Pasif ve yıkıcı bir tepkidir. Sorunla ilgilenmeyi reddeder, çaba harcamadığı için de durumun kötüleşmesine izin verir. Yok sayma tepkisi, ilişkideki tarafları görmezden gelmeyi, onlarla daha az vakit geçirmeyi, onları eleştirmeyi, fiziksel ve/veya duygusal olarak onları istismar etmeyi ve sadakatsiz olmayı içerir.
- **Terk etme:** Aktif ve yıkıcı bir tepki olan terk etme, ilişkiden tamamen çıkmayı içerir. Terk etme tepkisi, evli bir çiftin resmi olarak boşanması, ev arkadaşlığı ilişkisinde evden ayrılma ya da çatışma yaşadığı işten istifa etme gibi ilişki bitirmeleri içerebilir.

İletişim Çatışmaları

İletişim, en temelde kaynak ve alıcı arasında gerçekleşen ileti aktarma sürecidir. İki tarafın etkileşiminde sorun olursa iletişim çatışması meydana gelir.

- **Aktif çatışma:** İletişimin tarafları birbirlerine tam zıt olduğunda ortaya çıkar. Taraflar birbirlerini dinlemeden birbirlerini iknaya çalışırlar.
- **Pasif çatışma:** Taraflar arasında bir çatışma vardır ancak pasiftirler. Birbirlerine küserler, birbirleriyle iletişim kurmazlar.
- **Varoluşsal çatışma:** Kişi iletişimde sadece tek taraf var gibi düşündüğünde oluşur. Kişinin dikkati karşındakine yoğunlaşmaz, kendisindedir. Önemli olan karşındakinin anlaması değil, kendisinin söylemesidir. İletisi yerine ulaşamaz, iletişim kuramadığı için de varoluşsal çatışma yaşar.
- **Tümünden reddetme:** Kişi kendisine yöneltilen iletiye kapalıdır, bütün eleştirileri reddeder ve başrolde hep kendisi olmak ister. Karşındaki ne söylerse söylesin kişi iletişime kapalıdır.

- **Önyargılı çatışma:** Taraflar önyargıya sahiptir ve tartışma sürecinde de bu önyargıları değişmez. Önyargısı o kadar güçlüdür ki karşı tarafın ifadelerinin tümüne kapalıdır.
- **Yoğunluk çatışması:** İki kişinin görüşleri arasında kısmen uyuşma olması durumunda yaşanır. Bir romantik ilişkide bir taraf delice sevdiğini söylüyorsa ama karşı tarafın duyguları o kadar da yoğun değilse yoğunluk çatışması yaşanır.
- **Kısmi algılama çatışması:** İletişimin taraflarından biri, kendisine gelen iletiyi eksik ya da kısmi olarak alımlarsa orada kısmi algılama çatışması yaşanacaktır.
- **Alıkoyma çatışması:** Bu çatışma türünde ise ileti düzgün olarak alımlanır ancak üçüncü kişiye kısmi olarak iletilir, tam olarak iletilmez ya da ileti taşınma sürecinde değişikliğe uğratılır.

Empati

Empati, “bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır. Empati kurabilmek için dünyaya karşımızdakinin bakış tarzıyla bakmalı, arşımızdaki kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak algılamalı ve empati kurarak zihnimize oluşan empatik anlayışı karşımızdaki kişiye aktarmalıyız.

Sempati ise en temel anlamıyla “birisiyle birlikte acı çekmek”tir.

Yalnızlık

Yalnızlık, “bir kişinin sosyal ilişkiler ağının, niteliksel ya da niceliksel olarak önemli bir şekilde eksik olduğu durumlarda meydana gelen nahoş bir deneyimdir”.

Eş kaybı, boşanma gibi “bitiş”; taşınmak, kariyer için mekân değiştirmek gibi “fiziksel ayrılık”; grup ya da kurum içerisindeki pozisyonunun değişimi ile “statü değişimi”; yaşa bağlı “gelişimsel değişimler”; kişinin başkasıyla birlikte olma isteğinin sabit olmayışını ifade eden “durumsal değişiklik”; sosyal ilişkilerle ilgili “beklentilerde değişiklikler” ve diğer insanlarla ilişkilerin olmaması durumunu ifade eden “sosyal izolasyon” sebepleridir.

Kişilerarası Çekicilik Kuramları

Sosyal Değiş-Tokuş Kuramı (Sosyal Takas Kuramı)

Sosyal değiş-tokuş kuramı, insanların maliyetleri ve faydaları ölçtüğünü ve faydaları en üst seviyeye çıkaracak ve maliyetleri en aza indirecek şekilde davrandıklarını belirtir. Kurama göre, en tatmin edici ilişkiler, en düşük maliyetle en büyük ödülü edinen ilişkilerdir.

Kâr ödüle karşılık gelir. Kurama göre, bir ilişkinin bizim için değerli olduğunu söylediğimizde genellikle bu, ilişkinin bize başka bir yerde elde edilemeyen benzersiz ödüller sağladığı anlamına gelir.

Alternatifler kuramına göre de alternatiflerin varlığı durumunda ilişkinin bitirilmeye eğilimi, alternatifin yokluğu durumuna göre daha yüksektir. Kıyaslamının iki boyutu vardır. Bunlar kıyaslama düzeyi ve alternatifler için kıyaslama düzeyidir.

Kıyaslama düzeyi; sosyal normlar ve kişisel beklentilerden kaynaklanan ölçütler üzerine kurulu ilişkiden hak ettiğimizi düşündüğümüz ödül miktarıdır.

Alternatifler için kıyaslama düzeyi ise kişinin alternatif ilişkisinden elde edeceğine inandığı maliyet ve ödüllerin miktarıdır. İlişki içerisinde kişiler kendilerini alternatiflere kapatırlar. İlişki doyumu yüksekse kişiler alternatifleri görmezler.

Yatırımlar kuramı bir ilişkinin yalnızca ödüllere ve bedellere ya da mevcut alternatiflere değil, yapılan yatırım miktarına da bağlı olduğunu söyler ve sosyal değişim kuramına yatırım yani ilişkiye verilen emek boyutunu ekler.

Denklik Kuramı

Denklik ilkesine göre insanlar ilişkilerini, ancak ilişkiye kattıkları şey ilişkiden kazandıkları şeye denk olduğunda adil ve tatmin edici görürler. İnsanlar, kaynakların adil bölüşürüleceği beklentisindedirler; herkesin katkıda bulunduğu ölçüde kaynaktan pay almalarını beklerler.

Evrimsel Kuram

Evrimsel kuram, diğer kuramlardan farklı olarak kişinin sosyal davranışlarının biyolojik temellerine odaklanır. Kuram, kişilerarası ilişkilerin temelinde türün en iyi şekilde gelişimi amacı olduğunu belirtir, eş seçiminde iyi genlerin rolü olduğunu vurgular. Bu bakış açısına göre kişilerin bize çekici gelmesinde bize yansıttıkları doğurganlık, gençlik, sağlamlık izlenimleri önemlidir.

Aşk Kuramları

Sosyal psikologlar sevgi kavramını; hoşlanma, arkadaşça sevgi ve tutkulu aşk ya da romantik aşk olarak kabaca üçe ayırırlar. Hoşlanma ve sevgi bir sürecin iki ucunda yer alır ve aralarında duygu derinliği ve bağlanma derecesi açısından farklılıklar vardır. Sevgi daha kuvvetlidir. Sevgi, arkadaşlarımıza ailelerimize beslediğimiz duyguyken tutkulu aşk bundan farklı bir şeyi ifade eder. Bir başkasını yoğun şekilde arzulamaktır. Hoşlanma, eşimize dostumuza hissettiğimiz olumlu hislerdir. Sevgi, yaşamımıza derinden etkisi olan kişilere, ailemiz, arkadaşlarımıza, dostlarımıza

hissettiğimiz olumlu hislerdir. Tutkulu aşk ise karşı konulmaz bir şekilde şefkat, coşku, kaygı ve cinsel arzu hissedilen güçlü bir duygusal durumdur.

Lee'nin Aşkın Renkleri Tipolojisi

Aşkın temel biçimleri Eros, Ludus ve Storge olmak üzere üç tanedir. Eros tutkulu aşkı, Ludus oyun oynama aşkını, Storge ise arkadaşça aşkı yani sevgiyi betimler. Eros ve Ludus birleşerek Mania'yı, Storge ve Ludus bir araya gelerek Pragma'yı ve Eros ve Storge bir araya gelerek Agape'yi meydana getirir. Mania saplantılı aşkı, Pragma gerçekçi aşkı, Agape ise özgeci aşkı ifade eder.

Eros; yakınlık, cinsel aktivite, güçlü fiziksel çekim ve yoğun duygular içeren tutkulu aşktır.

Ludus; eğlence ve stratejiye dayanan, bir bağlanma ya da güven ilişkisi içermeyen, kıskançlıktan kaçınılan kısa ömürlü bir aşktır.

Storge ; yavaş yavaş büyüyen, karşılıklı paylaşım ve kendini açma içeren bir aşktır. Uzun erimlidir, ihtirastan uzaktır.

Mania; takıntılı, kıskanç duygusal olarak yoğun aşk biçimidir. Ait olmayla ilgili sürekli kaygı duyar ve sevdiğine dair tekrar tekrar onay ister. Tipik bir mania sevgisi gösteren kişi, çocukluğunun mutsuz olduğunu düşünür. Genellikle yalnızdır ve eğlenceli işlerden de yoksundur. Aşık olmayla ilgili kaygı yaşar, sevgilisi ile takıntılı derecede meşguldür.

Agape; özgeci bir aşktır, kişi karşılık beklentisi olmadan sevmeyi kendi görevi olarak görür. Koşulsuz, sevecen, bağışlayıcı, duygudan çok mantık içeren, şefkatli ve kendini feda edicidir.

Pragma ise yaşamın bilinçli bir değerlendirilmesini içerir, pratik ihtiyaçları karşılayabilenle, yaş, eğitim, meslek, din, hayat tarzı, kişilik gibi özellikler açısından kendisine uygun olanla eşleşilen bir aşk tipolojisidir.

Sternberg'in Üçlü Aşk Kuramı

Sternberg aşkın üç temel bileşeni olduğunu belirtir. Bunlar; yakınlık, tutku ve bağlanma bileşenleridir. Bir üçgen düşündüğümüzde yakınlık en tepede, tutku sol köşede, bağlılık ise sağ köşede bulunacaktır. Yakınlık bileşeni, aşk ilişkisinde samimiyet ve bağlanmışlık ifade eder. Tutku bileşeni; romantizme, fiziksel çekiciliğe, cinsel tüketime yol açan güdülerini belirtir. Bağlılık bileşeni ise kısa dönemde birinin bir başkasını sevmeye kararını ve uzun dönemde bu sevgiye sürdürmeye olan bağlılığını, buna dair verdiği taahhüdü işaret eder. Yakınlık bileşeni, ilişkideki duygusal yakınlığı; tutku bileşeni güdüselle katılımı; bağlanma bileşeni ise ilişkideki bilişsel bileşeni ifade eder.

Sternberg (1986), aşk türlerinin 8 tane olduğunu ve bu üç temel bileşenlerin varlığı ve yokluğuyla belirlendiğini belirtir. Bunlar: Sevgisizlik, hoşlanma, ilk görüşte aşk, boş aşk, romantik aşk, arkadaşça aşk, saçma aşk ve mükemmel aşktır.

1. **Sevgisizlik:** Aşk bileşenlerinin üçünden de yoksundur. İçinde sevgi barındırmayan gündelik etkileşimlerimizden ibaret kişilerarası ilişkilerimizin büyük bir çoğunluğunu karakterize eder.
2. **Hoşlanma:** Yakınlığı içeren ancak tutku ve bağlılığı içermeyen bir sevgi türüdür. Bir arkadaşlık ilişkisi buna örnek verilebilir.
3. **İlk görüşte aşk:** Yakınlık ve bağlanma olmadan sadece tutku içeren aşktır.
4. **Boş aşk:** Sadece bağlanma mevcuttur. Zamanla tutkusunu ve yakınlığını yitirmiş durgun ilişkiler bu kategoriye girebilir.
5. **Romantik aşk:** Yakınlık ve tutku bileşenlerinin birlikteliğinden oluşur. Sadece fiziksel bağlılıkları değil duygusal olarak yakınlıkları da vardır.
6. **Arkadaşça aşk:** Yakınlık ve bağlanma bileşenlerini içerir. Uzun süreli adanmış bir dostluk ya da fiziksel çekicilik gibi önemli bir tutkusunu yitirmiş uzun ömürlü bir evlilik örnek olabilir.
7. **Saçma aşk:** Tutku ve bağlanma birleşiminden oluşur. Yakınlık bileşeninin dengeleyici unsuru bulunmaz. Kısa sürede tanışma, hemen aşık olma ardından hemen evlilik gibi hızlı bir süreci vardır. Çabuk sonlanabilir.
8. **Mükemmel aşk:** Üç bileşeni de içerisinde barındırır. Özellikle romantik ilişki içinde olanların ulaşmak isteyeceği bir aşk türüdür.

ÜNİTE 7: ÖZGEÇİ DAVRANIŞ

Özgeci Davranışın Anlamı

Özgecilik, birisine yarar sağlama ya da onu zarardan-kötülükten koruma dışında herhangi beklentisi olmayan yardım davranışıdır. Özgeci davranışta, birey elinden geleni isteyerek yapar. İnsanlara iyilik yapmış olmanın verdiği doyumdan başka bir ödül ya da karşılığı yoktur. Buna göre bir davranışın özgeci olup olmadığının ölçüsü, yardım edenin niyetidir. Yardımda bulunanın kafasında, şimdi ya da gelecekte sağlayabileceğini düşündüğü bir yarar varsa; yapılan iyilik özgeci olamaz.

Doğal yaşamı gösteren belgesel yapımlarda özgeci davranışın pek çok ilginç örneğini görmek mümkündür. Çeşitli araştırmalar insanların ihtiyacı olan yabancılara yardım etmede istekli olduklarını göstermiştir. Ancak biz, bildik-tanidik insanlara yardım etme konusunda daha istekliyizdir.

Özgeci Davranış Kuramları

Özgecilik gibi olumlu, insan olmaya yakışır davranışı açıklamada farklı görüşler ileri sürülmektedir. Sözgelimi özgeciliği evrimsel kalıtımla, kültürle ya da öğrenmeyle açıklayan görüşler vardır. Aşağıda bu üç kuramsal yaklaşım kısaca açıklanmaktadır.

Evrimsel Yaklaşım

Hayvanlar ve insanda görülen bu yardım etme, gerektiğinde -başkalarının hayatta kalması için- kendini tehlikeye atma davranışı; evrimsel psikolojiyle ilgilenenler tarafından, bir kuşaktan diğerine aktarılan genetik bir özellik olduğunu ileri sürmüşlerdir. Özgeci davranış sahibi canlılar genlerini paylaştığı soyuna yardımcı olmakta, kendi genlerinin kalıtımla aktarılmasını sağlamaktadır. Bu bakışa göre özgecilik DNA'nın kalıtımla aktarılması şeklindeki bencil biyolojik amaca hizmet etmektedir.

Evrimsel yaklaşımdan yola çıkarak şu kestirimlerde bulunulabilir.

- Hayvanlar genetik olarak öncelikle kendilerine en yakın olanlara yardım etmelidirler.
- Ebeveynler sağlıklı yavrularına, yaşama şansı düşük olanlardan daha özgeci davranmalıdır.
- Anneler yavrularına, genellikle babalardan daha çok yardımcı olmalıdır.

Özgeci davranışın insandan insana geçen genetik bir özellik olduğu görüşü tartışmalı bir görüştür. İnsanoğlunun neslini sürdürebilmesi güdüsünün her durumda başat bir güdü olmama olasılığı söz konusudur.

Kültürel Yaklaşım

Özgeci davranışı doğuştan getirilen genlerle açıklayanlara karşı çıkanlar; özgeci davranışın temelinde daha çok toplumsal değerlerin olduğunu ileri sürmektedirler. Bu görüş; evrimsel yaklaşımın, sadece anne babaların çocuklarını bakıp büyümesiyle sınırlı bir yardım etme davranışını açıklayabileceğini kabul etmektedir. Ancak evrimsel yaklaşım, hiç tanımadığımız birinin ihtiyacı olduğunda ona yaptığımız yardımı açıklayamamaktadır.

Kültürel yaklaşıma göre toplumlar; gelişim süreci içerisinde insan ve toplum için iyi olan çeşitli beceri, inanç, tutum ve davranışlar geliştirmişlerdir. Yine zaman içerisinde iyi olan tutum ve davranışlar **toplumsal normların** bir parçası haline gelmiştir. Bireyin kültürel normlarına uygun tutum ve davranışlar; yapılacak bir değişiklik ya da verilecek bir hizmetle ilgili özgeci eğilimleri harekete geçirebilmektedir. Üç toplumsal norm yardım etme davranışıyla ilgilidir: Toplumsal sorumluluk, karşılıklılık ve toplumsal adalet.

- Toplumsal sorumluluk: Bu kural, yaşamak için bize muhtaç olanlara yardım etmemizi söyler. Sözgelimi ebeveynler, çocuklarının fiziksel ve ruhsal bakımdan sağlıklı bir şekilde yetişmelerinden sorumludurlar. Yine öğretmenlerin, öğrencilerinin öğrenmesi ve istedik davranışlar geliştirmesine yardımcı olmaları beklenir. Pek çok yasa ve yönetmelik, toplumsal sorumluluk maddeleri içermektedir.
- Karşılıklılık: Bu kural, yardım aldığımız insanlara bizim de yardım etmemizi söyler. Aslında gerçek yaşamda böyle de olmaktadır. İnsanların “borçlu kalmamak” için yardım gördüğü insanlara yardım etmek için fırsat kolladıkları araştırmalarla da kanıtlanmıştır. Bu olgu aşağıda açıklandığı gibi toplumsal adalet duygusuyla da ilgilidir.
- Toplumsal adalet: Özgeci ve olumlu sosyal davranışı etkileyen bir diğer etken adalet ve toplumsal eşitlik duygusudur. Bu ilkeye göre, bir işe yaptıkları katkı eşit olan insanların aldıkları ödüller de eşit olmalıdır.

Öğrenme Yaklaşımı

Özgeci davranışı öğrenme ile açıklayan yaklaşım, yardım etmenin toplumsallaşma süreci içerisinde öğrenildiğini öğretildiğini varsaymaktadır. Bu yaklaşım “koşullu öğrenme” kuramlarını esas almaktadır. Buna göre birey, bir davranışı yaptı diye ya da yapmadı diye ödül aldığında (aferin denildiği, başının okşandığı, gülümsendiği, maddi bir karşılık verildiği...) en azından cezalandırılmadığında o davranışı benimser. Buna karşılık yaptığı bir davranış ceza gördüğünde ya da hoş karşılanmadığında o davranışı benimsemez. İşte yardım etme davranışı da bu şekilde ödüllendirmelerle pekiştirilerek edinilir.

Yükleme Kuramı ve Özgeci Davranış

Bir kimseye yardım yapıp yapılmaması, yardımın niçin istendiğine de bağlıdır. Farklı durumlarda yardım yapıp yapılmamasını belirleyen; durumu uygunluğuna ilişkin inançlardır.

Bu kurama göre insanın başına gelenler onun denetimi dışındaysa, ona yardım etme olasılığı artmaktadır. Birey kendi ihmali, tembelliği vb. nedenlerle mağdur duruma düşmüşse, ona kızgınlık duyulmakta, yardımda isteksiz davranılmaktadır. “Kendi düşen ağlamaz” özdeyişi bu tutumu özetlemektedir. Kendi tutum ve davranışları nedeniyle zarar gören, sıkıntıya düşen insanlara kızgınlık duyar ona yardımdan kaçınılır. Yaşanan duruma kızgınlık ve öfke nedeniyle yapılan yükleme; yardımdan vazgeçmeye, görmezlikten gelmeye neden olmaktadır. Tersine bireyin gücünü aşan, kontrol edilemez bir nedene yükleme ona olan sempatiyi, dolayısıyla yardım etme davranışını artırmaktadır.

Özgeci Davranış Karar Basamakları

Yardım etme davranışı, yapılacak yardımın özelliğine göre hiç düşünmeden ya da enine boyuna düşünülerek belli aşamalardan geçilerek yapılır. Örneğin koltuğun tepesinde düşmek üzere olan bir çocuğu yakalamak için yerinden fırlayan bir kişinin -doğal olarak- düşünmeye zamanı olmayacaktır. Buna karşılık apartmanın yağmur suyu oluğuna düşmüş kediye yardım söz konusu olduğunda; yapılabilecekleri düşünme, farklı olasılıkları hesaba katmak gerekebilir. Yardım etme kararının verilmesi süreci, aşağıda kısaca açıklanan dört basamakta tamamlanır.

Birinci basamak: Özgeci davranışta bulunmak için; öncelikle yardım etmeyi gerektiren bir *sorunun algılanması* gerekir. Bu algılamının sonunda, yardımın gerekli olup olmadığı kararı verilir. İnsanların yardıma gitmemeleri ya da geç kalmalarının önemli bir nedeni, karar vermede yaşanan zorluktur. Bir olayın yardım gerektirip gerektirmediğine karar verirken beş göstergenin varlığına bakılmaktadır.

- Olayın aniden ve beklenmedik olması.
- Kurbanı zarar verecek açık bir tehdit durumunun olması.
- Müdahale edilmediği takdirde kurbanın göreceği zararın daha da artacak olması.
- Kurbanın çaresizliği ve yardıma ihtiyacının belirgin olması.
- Sonuç verecek bir müdahalenin mümkün olması.

İkinci basamak: Yardım gerekir kararından sonraki adım, “kişisel sorumluluk almadır”. Bankada sıranızın gelmesini beklerken, yanınızda oturan bayanın çantasını oturağa koyup bir süre gözden kaybolduğunu düşünün. Bu sırada bir başkası gelsin ve çantayı kenara koyup otursun. Siz o yeni gelene, oranın sahibi olduğunu muhtemelen söylemezsiniz. Ama o bayan sizden yerini tutmanızı isteseydi, büyük olasılıkla o kişiye müdahale ederdiniz. Yakınlarımıza yardım için sorumluluk alma eğilimimiz, yabancılardan daha fazladır. Ayrıca yapılacak yardımın gerektirdiği beceriye sahip olduğumuzda yardım için duyduğumuz sorumluluk da artmaktadır.

Üçüncü basamak: Yapılacak yardımın getiri ve götürüsünün ne olacağını düşünmektir. Değer olduğuna karar verildiğinde yardım edilecek, değmez diye düşünülüyorsa ise vazgeçecektir. Götürünün yani ödenecek bedelin miktarı arttıkça yardım olasılığı düşmektedir. Buna karşılık yapılacak yardımın getirisi fazla olduğunda, yardımcı olma olasılığı da artmaktadır.

Yardım etmenin getiri ve götürüsüyle birlikte sonuçları da hesaba katılmaktadır. Sözgelimi yardıma ihtiyacı olan

birisine yardım etmemek kişide suçluluk duygusuna yol açabilmektedir.

Dördüncü basamak: Yardım etme kararı sürecinin son basamağı, “yardımın biçimine karar verme ve harekete geçmedir”. Karşı karşıya olunan duruma nasıl müdahale etmek gerekir. Ne yapılırsa sonuç daha sağlıklı-olumlu olabilir? Bazen yardımın biçimini belirleme konusunda fazla zaman yoktur. Bu aciliyet sıkça, iyilik yapmak isterken son derece olumsuz durumların yaşanmasına neden olabilmektedir.

İnsanlardaki Özgeci Davranış Farklılıkları

Bu başlık altında neden bazı insanların yardım etmeye daha eğilimli olduklarını yanıtlamaya çalışacağız. Bu konuda yapılan çalışmalar insanların duygu durumları ile kişilik özellikleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Duygu Durumu ve Özgeci Davranış

İnsanın kendisini keyifli, mutlu, neşeli hissettiğinde başkalarına yardım etmeye daha istekli olduğunu, pek çoğumuz bizzat yaşamışızdır. Olumlu duygu durumu ile yardım etme arasındaki ilişkinin varlığı araştırmalarla kesin olarak kanıtlanmıştır. Ancak bunun temelinde yatanın ne olduğuna ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

İnsanlardaki kötü duygu durumunun yardım etme davranışı üzerindeki etkilerine ilişkin araştırma sonuçları bir birini tutmamaktadır. İnsanın kendisini kötü hissetmesi, başkalarına yardım davranışını azaltabilmektedir. Buna karşılık bir başkasına yapılacak yardım insandaki kötümserliği, karamsarlığı giderecek ya da hafifletecekse, bu durum insanı yardım etmeye yönelebilir.

Yardım Etme Güdülleri: Empati ve Kötü Hissetme

Kötü hissetme, başkalarının yaşadığı olumsuzluklara verilen duygusal bir tepkidir. Bir kişinin tanık olduğu bir durum karşısında hissettiği sarsılma, kaygı ve çaresizlik gibi duygusal tepkiler kötü hissetmedir. Buna karşılık empati, bireyin kendisini bir başkasının yerine koyarak onu duygularını anlama ve bunu karşılıkine hissettirmedir. Empati, kurban durumundaki kişinin duygu ve düşünceleri üzerinde odaklanıldığında gerçekleşir.

Kötü hissetmede korkma, kaygılanma, isteksizlik gibi duygular yaşanır. Yine kötü hissetme insanı, kendi rahatsızlığını azaltmaya güdüler. Bunu da zor durumdaki insana yardım ederek yaparız. Ancak kötü hissetme ile yardım etme davranışı arasında zorunlu bir ilişki yoktur. Bazı insanlar çevresindeki olumsuzlukları görmezden gelerek, oradan uzaklaşarak da kendisini iyi hissetmesini sağlayabilir. Empatide ise karşındakini anlamaya çalışmak esastır; duygudaşlık ve şefkate yol açar ve bizi yardım

etmeye güdüler. Amacı da başkalarının kendisini iyi hissetmesine yardımcı olmaktır. Dolayısıyla empati özgeci bir davranıştır.

Biz kendimize benzer insanlara empati duymaya daha eğilimliyiz. Denetlenemeyen durumlar nedeniyle ya da elinde olmayan nedenlerden ötürü sıkıntı yaşanan insanlara daha çok empati duyarız. Empati, bir durumu yaratan nesnel koşullar üzerine odaklanılarak da artırılabilir. Yani kendimizi zor duruma bulunan birisinin yerine koymak, duruma onun gözüyle bakmak empatiyi dolayısıyla yardım etmeyi artırmaktadır.

Yardım Etme Biçimleri

Araştırmalar yardım gerektiren bir durumda başka insanların da olması, yardım gerektiren durumun yaşandığı çevre ve zaman sınırlılığının getirdiği baskının yardım etme biçimlerini etkilediğini göstermiştir. Bu üç değişken aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Başkalarının Varlığı

Araştırmalar, başkalarının olması durumunda yardım etme davranışının azaldığını ortaya koymuştur. Bu durum için getirilen açıklamalardan birisi, yardım gerektiren ortamda başkalarının da olmasının “sorumluluk dağılmasına neden olduğudur. Zor durumdaki bireye çevrede yardım edebilecek başka kimse yoksa; yardım etme sorumluluğu bütünüyle ona ait olacak, dahası yardım yapmazsa suçlanacaktır. Ama birçok insan olaya tanık olmuşsa, o zaman sorumluluk paylaşılacak demektir. İnsanlar yardım gerektiren durumu insanların uzaktan görüyor ya da duyuyor olmaları halinde her biri bir diğerinin yardım için gerekeni (örneğin polise haber vermeyi) yapmış olabileceğini varsayabilir.

Araştırmalar bir grupta lider konumunda olanın, kurbanı yardım etmeye daha eğilimli olduğunu göstermiştir. Başkalarının varlığı söz konusu olduğunda durumun yardım gerektirecek kadar acil olup olmadığı yorumu da farklılaşabilmektedir. Çevredeki insanların bir duruma tepkisiz kalması ya da görmezden gelmesi, ortada yardım gerektirecek bir durumun olmadığı şeklinde algılanabilir.

Tanıkların etkisiyle ilgili üçüncü bir yorum, “değerlendiriliyor olma kaygısı” olabilmektedir. Birileri bizi seyrediyorsa, yanlış yapma ya da başaramama korkusu biz harekete geçmeden alıkoyabilir.

Çevresel Koşullar

Yardım yapılması gereken durumla ilgili çevresel koşullar, yardım davranışını etkileyebilmektedir. Yardım etme davranışı havanın çok sıcak ya da çok soğuk olmadığı günlerde daha yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda, zorda kalmış yabancılara yardım söz konusu olduğunda, küçük yerleşim birimlerinde yardım etmenin daha yüksek olduğu

bulunmuştur. Yabancıya yardım etme davranışı ile kent büyüklüğü arasındaki ilişki birçok araştırmada benzer sonuçlar vermiştir. Yani kent büyüdükçe yardım etme davranışı azalmaktadır.

Zaman Baskısı

Zaman baskısının yardım etme davranışı üzerindeki etkisi son derece güçlüdür. İnsanlar geç kalmamak, bir toplantıya, bir randevuya yetişmek gibi zaman baskısı altında olduklarında yardım etme davranışı azalmaktadır.

ÜNİTE 8: SALDIRGANLIK

SALDIRGANLIK NEDİR?

Herhangi bir saldırganlık tanımında herkesin kesin olarak kabul ettiği nokta, saldırganlığın diğer bir kişiye zarar vermeyi ya da onu incitmeyi içermesidir. Ancak ölçüt olarak sadece zarar verme ya da incitme davranışına odaklanılması, pek çok davranışın saldırganlık olarak görülmesine yol açmaktadır. Örneğin bir doktorun boğulan bir kişinin boğazına delik açarak nefes almasına yardım etmesi, sonuçta kişiye acı vermiş olsa da saldırganlık olarak değerlendirilemez. Dolayısıyla, zarar verme ya da incitme davranışı, saldırganlığı tarif etmede açıkça yetersiz kalmaktadır.

Araştırmacıların çoğu bu problemi, saldırganlık tanımına niyet ögesini ekleyerek çözmüştür. Yani, bütün zarar verme ya da incitme eylemleri değil, sadece zarar verme ya da incitme niyeti ile yapılanlar saldırganlık olarak görülmektedir. Ancak, eylemin niyetli yapılması da sorunu çok fazla çözmemektedir. Çünkü niyeti, direkt olarak gözleyemeyiz, sadece tahmin edebiliriz.

Her ne kadar niyet kavramı ile ilgili problem varsa da, bugün pek çok sosyal psikolog saldırganlığı tanımlamada niyet kavramını vazgeçilmez olarak görmektedir. Bu durumda, birbirine benzer olsa da birkaç saldırganlık tanımı vermek yararlı olabilir.

- Saldırganlık, diğer bir kişiye niyetli olarak zarar vermek ya da onu incitmektir.
- Saldırganlık, diğerini incitme niyetiyle yapılan eylemler ve söylenilen sözlerdir.
- Saldırganlık, fiziksel ya da psikolojik acıya yol açmayı amaçlayan niyetli davranıştır.

Yukarıdaki tanımlardan, zarar verme ya da incitme niyetiyle yapılmamış eylemlerin, sonuçta karşıdaki kişiye acı vermiş bile olsa saldırganlık sayılmaması gerektiği açıktır. Diğer yandan, zarar verme ya da incitme niyetiyle yapılmış, ama bir şekilde bu niyetin gerçekleşmediği, diğer bir deyişle hedefin iskalandığı durumlar olabilir.

Zarar verme ya da incitme fiziksel ya da psikolojik olabilir. Bu noktada saldırganlık ile şiddeti birbirinden ayırmak gereklidir. Şiddet, kasti olarak yapılan ciddi fiziksel incitme eylemleridir. O halde şiddet, psikolojik değil, sadece fizikseldir. Saldırganlık ise aktif, fiziksel bir şiddet olabileceği gibi pasif, sözel ya da başka bir biçimde de ortaya çıkabilir. “Pasif saldırganlık, hiçbir faaliyet yapılmamasına rağmen, karşdakine zarar vermeyi amaçlayan faaliyetsizlik” olarak tanımlanmaktadır.

Araçsal saldırganlık, değerli bir hedefe ulaşmayı sağlamak üzere gerçekleştirilen zarar verme ya da incitme eylemidir. Bu davranışlarda karşdakine zarar verme niyeti vardır, ama ana amaç saldırganlık yoluyla hedefe ulaşmaktır. Temel olarak boksör kazanmak, hırsız yakalanmamak ve futbolcu golü engellemek için saldırganlık gösterir.

Araçsal saldırganlığın tam tersine, *düşmanca saldırganlık* ta, amacın kendisi karşdakine zarar vermek ya da onu incitmektir. Bu saldırganlık biçiminde hedef sevmeyen ya da nefret edilen biridir. Bu yüzden, düşmanca saldırganlık öfke ya da kızgınlık duygusuyla birlikte ortaya çıkmaktadır. Araçsal saldırganlık ve düşmanca saldırganlık ayrımı, saldırgan bir davranışın arkasında yatan nedeni anlamamız için bir dereceye kadar yararını gördüğümüz bir ayrımdır. Ancak, çoğu zaman bu iki saldırganlık türü birbirine karıştırdıktan, ayrım zorlaşmaktadır.

Saldırgan davranışların bir kısmı toplumsal normlara uygun olarak görülür ve onaylanırken, diğerleri normlara uygun olarak görülmezler ve toplum tarafından onaylanmazlar. Polisin kamu güvenliğini koruma görevinde, bir suçluyu vurması nedeniyle alkışlanması en sık karşılaşılan örnektir. Bu saldırganlık biçimine *özgeci saldırganlık*, yani toplumca onaylanan saldırganlık adı verilmektedir. Diğer yandan, suikast, dövme, cinayet, saldırı gibi davranışlar açıkça toplumsal normları çiğneyen davranışlardır. Bu tarz davranışlar toplum tarafından onaylanmadığı için *antisosyal* saldırganlık olarak adlandırılmaktadır. Yasaları uygulamaya ve desteklemeye yönelik eylemler, uygun anababa disiplini, ya da savaş sırasında komutanın emirlerine uyma uygun hatta gerekli görülmektedir.

Bir de özgeci saldırganlık ile antisosyal saldırganlık arasında bir yere yerleştirilebilecek ve *izin verilmiş saldırganlık* olarak adlandırılan başka bir saldırganlık biçimi daha tanımlanmaktadır. Bir kişinin kendini savunma amacıyla karşındakinin saldırganlığına karşılık vermesi, bir kadının kendine tecavüze yeltenen bir adama engel olmak için saldırması özgeci saldırganlık olarak değerlendirilmeyebilir ama toplum kurallarının sınırları dahilindedir ve çok da kötü olarak görülmez.

Saldırganlığın Kökenleri

Bilim insanları, filozoflar ve diğer tüm düşünürler saldırganlığın doğuştan gelen içgüdüsel bir davranış mı, yoksa öğrenilmiş bir davranış mı olduğu konusunda tam bir görüş birliğine varamamışlardır.

Aslında bugün pek çok sosyal psikolog bu iki görüş arasındaki çatışmanın yanlış olduğunu ve saldırgan davranışların sadece doğuştan gelen içgüdülerden kaynaklandığı ya da bütün saldırgan davranışların öğrenildiği görüşünün fazlasıyla basitleştirilmiş olduğu, gerçeğin muhtemelen bu iki görüşün arasında bir yerde olduğu düşünülmektedir.

İçgüdüsel Yaklaşımlar

Freud'un psikanaliz çerçevesinde geliştirdiği bu kuram, insanlarda ikili bir içgüdü olduğunu savunur. Buna göre, bireyin davranışı, iki temel güç tarafından yönetilir: Yaşam içgüdüsü (*eros*) ve ölüm içgüdüsü (*thanatos*). Eros, kişileri haz aramaya ve isteklerini gerçekleştirmeye yönlendirirken, thanatos benlik-yıkımına yönelir. Bu iki içgüdü, kişinin içinde hiç bitmeyen bir psikolojik çatışma yaratır. Bu çatışma, yıkıcı gücün, kişinin kendinden diğerlerine yöneltilmesiyle çözülür. Böylece, birey diğer bir kişiye saldırgan davranarak, kendi psikolojik dengesini korumuş olur. Bu kurama göre, saldırganlık insan doğasının kaçınılmaz bir parçasıdır ve bireyin kontrolü dışındadır.

Bu yaklaşım, her ne kadar hayvan davranışlarına odaklanmışsa da, insan davranışlarını açıklamak için de kullanılmakta ve bu yüzden eleştirilmektedir. Organizmanın sürekli saldırgan enerjiyi biriktirdiğini varsayan bu görüşte, insanın psikolojisi hidrolik bir modele benzetilmiştir. Sürekli kaynayan bir kazanda biriken buhar, azar azar serbest bırakılmalıdır. Eğer buharın dışarı çıkmasını sağlayan emniyet sübabı devre dışı bırakılırsa, basınç çok artacak ve buhar kendiliğinden ve daha şiddetli bir biçimde dışarıya çıkacaktır.

Hem psikanalizciler hem de etologlar, saldırganlığı, insan doğasının kaçınılmaz bir özelliği olarak görmüşlerdir. Ancak etologlar saldırganlığı, uyum sağlayıcı bir davranış olarak görürken, psikanalizciler saldırganlığı yıkıcı dürtülerin temsilcisi olarak görmektedirler.

Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Sosyal öğrenme kuramına göre, saldırgan davranış ve diğer tüm davranışlar, öğrenilmiş davranışlardır. Bu görüşe göre, saldırgan davranış öğrenmenin en temel yolu, bireyin bu tür davranışlarının direkt olarak pekiştirilmesidir. Pekiştirme, bireyin saldırgan davranışının ödüllendirilerek, tekrar yapma olasılığını artırma anlamına gelmektedir.

Saldırgan davranış, sadece direkt pekiştirme (kişinin kendi yaptığı davranışın ödüllendirilmesi) yoluyla öğrenilmez. Saldırganlık dolaylı yollarla da pekiştirilebilir. Bu yollardan biri, model alarak öğrenme ya da taklittir. Bazı sosyal psikologlara göre saldırgan davranışın en önemli öğrenilme yolu, saldırgan bir modelin gözlemlenmesi ile gerçekleşir. Model, davranışının taklit edildiği ve uygun davranış için rehber olarak alınan kişidir.

Eğer gözlenen yetişkin model; 1- Gösterdiği saldırgan davranış için ödüllendirilmişse, 2- Çocukla aynı cinsiyetten ise ve 3- Çocuğun daha önce yakın ilişki içinde oldukları kimseler (anababa veya öğretmen ya da diğer sevilen yakınlar) ise, çocukların modeli daha çok taklit ettikleri görülmüştür.

Saldırganlığın Sosyal, Durumsal ve Kişisel Belirleyicileri

Sosyal Belirleyiciler: Engellenme, Tahrik ve Medyada Şiddet

Engellenme: Hiç kuşkusuz saldırganlığın en önemli nedeni engellenmedir (Engellenme, kişinin amaca yönelik davranışının dışsal olarak bloke edilmesi demektir). Bu konudaki en önemli kuramlaştırma 1930'lu yıllarda ortaya atılan engellenme-saldırganlık modelidir. Saldırganlığı içgüdü kuramlarından farklı bir biçimde açıklayan engellenme-saldırganlık modelinde, saldırganlık bir dürtü olarak görülmüştür. Bir içgüdü'nün tersine, dürtü her zaman varolan, sürekli artan bir enerji kaynağı değildir. Dürtü, organizmanın yaşamsal bir ihtiyacı tatmin edilmediğinde ortaya çıktığından, yoksunluğu sona erdirici bir güç olarak hizmet eder. Yetersiz besinin açlık, yetersiz suyun susuzluk dürtüsünü ortaya çıkardığı gibi, engellenme de saldırganlık dürtüsünü ortaya çıkarır.

Engellenme-saldırganlık modeli son zamanlarda yeniden yorumlanmış ve engellenmenin kişide yarattığı olumsuz duygular ölçüsünde saldırganlığa yol açabileceği ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre, saldırganlığa yol açan şey, engellenmenin kendisi değil, engellenmenin yarattığı olumsuz duygulardır. Engellenme yaşantısı, bireyde öfke, düşmanlık ya da rahatsızlık duyguları hissetmesine yol açacak ve bu duygular da saldırganlıkla ilgili daha önceki yaşantıları ve saldırganlığa eşlik eden fiziksel tepkileri harekete geçirecektir. Bu bilişsel sürecin sonunda saldırgan davranışın gösterilmesi çevresel koşullara bağlıdır. Eğer saldırganlığı destekleyen bazı unsurlar çevrede varsa, örneğin bir silah ya da saldırgan davranan başka biri, saldırgan davranışın gösterilme olasılığı yüksektir.

Son olarak, engellenmenin, ancak belirli koşullar altında saldırganlığı ortaya çıkmasında büyük bir rol oynadığını eklemek gereklidir. Eğer engellenme birey tarafından bir niyetin sonucu olarak algılanırsa, haksız, keyfi ve

gayrimeşru bir uygulama sonucunda olduğu düşünülürse, saldırgan davranışa yol açma olasılığı büyüktür.

Tahrik: Saldırganlık sıklıkla fiziksel ya da sözel tahrik sonucu ortaya çıkmaktadır. Saldırgan davranış söz konusu olduğunda, bireyler arasında karşılıklılık ilkesi geçerlidir. Kişiler tahrike her zaman saldırganlıkla karşılık vermezler. Saldırganlığın karşılığını saldırganlıkla vermek, tahrikin ne kadar niyetli bir davranış olarak algılandığına bağlıdır; eğer yapılan davranışın kasti olmadığına ikna olursak, o zaman saldırganlıkla karşılık vermeyiz, aslında bu durumda muhtemelen olayı, tahrik olarak algılamaktan da vazgeçeriz. Sözel ya da fiziksel olarak tahrik edilen bir kişi saldırganlık yerine farklı tepkiler verebilir. Örneğin, tahrik eden kendinden güçlü biriye, kişi, tahrikin gerçekten var olduğunu inkar edebilir. Ya da kafasında tahriki yeniden tanımlayabilir; bunu kendini ne kadar kontrol edebilen bir kişi olduğunu veya diğerlerine anlayışla yaklaşan biri olduğunu gösterme fırsatı ya da belki barışa bağlılığının sınanması olarak görebilir.

Medyada şiddet: Medyadaki şiddetin etkisini gösteren kanıtlar, üç farklı yöntemle yapılan araştırmalardan elde edilmiştir; laboratuvar deneyleri, korelasyonel surveyler ve alan deneyleri. Laboratuvar çalışmaları, çok kesin olmasa da, medyada gözlenen şiddetin saldırgan davranışı artırma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Korelasyonel çalışmaların büyük bir çoğunluğu, çocukların şiddet içeren televizyon programlarından hoşlanmaları ile sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında orta derecede olumlu bir ilişki elde etmişlerdir. Yani, şiddet içerikli televizyon programlarından hoşlanan çocukların saldırgan davranma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan, gerçek yaşam ortamlarında gerçekleştirilen alan deneyleri, genel olarak, medyadaki şiddetin kişiler arasındaki saldırganlık üzerinde sadece orta derecede bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Tek başına medyada şiddeti izlemek saldırgan davranışı ortaya çıkarmamaktadır. Diğer yandan saldırgan davranışın gösterilmesi için medyadaki şiddeti izlemek gerekli de değildir. Bütün bu belirsizliğe rağmen, medyadaki şiddete maruz kalmak ve saldırgan davranış göstermek arasındaki ilişki şöyle ifade edilmektedir: Medyadaki şiddete maruz kalmak, bazı insanların bazı saldırgan davranışları sergilemesine etki eden etmenlerden sadece biridir.

Araştırmacılar, şiddet içerikli program izlemenin, saldırgan eğilimli çocuklarda, saldırganlıklarını dışarı vurmak için bir zemin oluşturabileceğini ifade etmektedirler. Bundan da önemlisi, şiddet içerikli tek bir film izlemenin değil ama uzun bir dönem boyunca pek çok şiddet içerikli film izlemenin, saldırganlığa eğilimi olmayan çocuklarda bile saldırganlığı arttırabileceği bildirilmektedir. Ayrıca, araştırmacılar, medyadaki şiddetin sadece çocukları değil yetişkinleri de etkilediğini belirtmektedirler.

Medyadaki şiddetin, izleyicilerin saldırganlığı üzerindeki etkileri çeşitli yollarla gerçekleşmektedir. Birincisi, şiddet içerikli film ve programları izleme yoluyla, izleyiciler yeni saldırganlık teknikleri öğrenebilirler. Medyadaki şiddeti izlemenin ikinci etkisi, duyarsızlaştırma etkisi olarak adlandırılmaktadır. Çok gerçekçi şiddet sahneleri izledikten sonra, insanlar kurbanın çektiği acıya duyarsızlaşmaya başlamakta ve daha önce gösterdikleri duygusal tepkiler azalmaya başlamaktadır. Üçüncü bir etki biçimi daha ortaya çıkarılmıştır. Buna göre, medyada şiddeti izlemek, şiddet sahnelerinin kişide düşmanca duyguların daha öne çıkmasına ve bu duygulara bilinçte kolayca ulaşılmasına yol açmaktadır.

Durumsal Belirleyiciler: Alkol ve Yüksek Sıcaklık

Alkol: Bilindiği üzere, alkollü içkiler saldırganlık da dahil olmak üzere toplum tarafından onaylanmayan davranışlar üzerindeki ketlemeleri gevşetmektedir. Cinayet, saldırı ve diğer suçlardan dolayı tutuklanan kişilerin % 75'inin yakalandıklarında alkollü olduğu bildirilmektedir. Diğer yandan deneysel çalışmalar da, alkol alan kişilerin almayanlara göre, tahriklere, şiddet içeren davranışlarla karşılık verdikleri görülmüştür. Alkol alan kişilerde saldırganlığın otomatik olarak arttığını söylemek pek mümkün değildir; aynı şekilde bütün alkol alan kişiler kavga çıkarmak için fırsat da kollamazlar. Daha ziyade çalışmalar, alkolün ketlemeyi gevşetici bir etkisi olduğunu, sosyal ketlemeleri azaltarak, davranışlarımız konusundaki özeni de azaltmamıza yol açtığını göstermektedir.

Yüksek Sıcaklık: Bazı laboratuvar çalışmaları sıcak havanın sadece belirli bir noktaya kadar saldırganlığı arttırdığını, ancak o noktadan sonra saldırganlığı arttırmayıp azalttığını göstermiştir. Ancak sıcaklıkla saldırganlık arasındaki bu ilişkiye ilişkin kanıtlar çok net değildir. Dolayısıyla, bu konuda kesin bir sonuca ulaşılamamıştır.

Fiziksel çevrenin sıcaklığı kadar kalabalık ve hava kirliliği gibi diğer durumsal etmenler de saldırganlığın ortaya çıkışını etkilemektedir. Hem insanlarda hem de hayvanlarda kalabalığın saldırgan davranışı arttırdığı bulunmuştur. Genel olarak hava kirliliğinin de saldırganlıkta artışa yol açtığı bildirilmektedir.

Kişisel Belirleyiciler: Kişilik ve Cinsiyet Farklılıkları

Kişilik: Saldırganlıkla ilişkili olduğu varsayılan kişilik özelliklerinden birisi sosyal onay ihtiyacıdır. Diğerlerinin onayını isteyen bireylerin reddedilme (itilme) korkusu nedeniyle saldırgan davranışlardan kaçınacakları tahmin edilmektedir.

Kişiliğin saldırganlığı etkilediğine ilişkin en çarpıcı bulgu, araştırmacıların yaptıkları çalışmalar sonunda A tipi kişilik adı verilen bir davranış biçiminin varlığını ortaya koymuş olmalarıdır. A tipi kişilik özellikleri göz önüne alındığında, bu özelliklere sahip olan kişilerin, B tipi kişiliği olanlara

göre daha saldırgan oldukları kolayca tahmin edilebilir. Araştırmalar, yüksek düzeyde testosteron hormonu (bir cinsiyet hormonu) ile A tipi kişilik özelliklerinin saldırgan davranışı ortaya çıkarmada önemli bir rol oynadıklarını göstermiştir. Son olarak, A tipi kişiliği olanların düşmanlık hisleriyle dolu oldukları için, araçsal saldırganlıktan çok düşmanca saldırganlık gösterdikleri belirtilmektedir.

Cinsiyet Farklılıkları: Cinsiyet açısından saldırganlıkta bir farklılık olup olmadığına ilişkin araştırma sonuçları, ilk bakışta erkeklerin kadınlardan daha saldırgan olduğunu doğrulamaktadır. Fakat biraz daha yakından bakınca, konunun daha karmaşık olduğu görülecektir:

- Erkekler genel olarak kadınlardan hem daha fazla saldırgan davranış göstermekte ama hem de daha fazla saldırganlığın hedefi olmaktadır.
- Erkekler tahrik söz konusu olmadığında kadınlardan daha fazla saldırgan davranış göstermektedirler.
- Salırganlık açısından iki cinsiyet arasındaki farklılık, saldırganlığın tipine göre değişmektedir. Araştırmalar sonucunda, erkeklerin direkt saldırganlığı (fiziksel saldırı, itme, hedefe bir şeyler atma vb.) kadınlara göre daha fazla gösterdikleri bulunmuştur. Kadınlar ise, dolaylı saldırganlığı erkeklerden daha fazla göstermektedirler. Son olarak cinsiyetler arası bu farklılığın erken yaşlarda ortaya çıktığı ve farklı kültürlerde gözlemlendiği de belirtilmektedir.

Salırganlığı Azaltma

Arınma (Katarsis)

Salırganlığa ilişkin yaklaşımları farklı da olsa, üç kuram da saldırgan bir eylemin, içsel olarak üretilen saldırganlık içgüdüğü veya dürtüsünü azaltmaya hizmet ettiğini ileri sürmektedir. Bu, arınma (katarsis) ilkesidir.

Genellikle içimizde biriken ya da bir kez harekete geçen öfke duygusunu ya da saldırganlığı, daha zararsız bir biçimde boşaltırsak, rahatlayacağımızı düşünürüz. Salırganlığı görece zararsız yolla boşaltmak, daha sonra gösterilmesi olası saldırganlığı gerçekten de azaltır mı? Araştırma sonuçları, hem rekabetçi sporlar yapmanın hem de bu tür sporları izlemenin, saldırganlığı azaltmadığını, aksine arttırdığını göstermiştir.

Peki, saldırgan eylemlerimizi, öfkemizin kaynaklandığı kişiye yöneltirsek, daha sonraki saldırgan davranışlarımızda bir azalma olur mu? Laboratuvar deneyleri de gerçek yaşamda yapılan gözlemler de bu tür durumlarda saldırganlığın azalma yerine arttığını göstermiştir. Sonuç olarak arınma (katarsis) kavramı, araştırmalar tarafından desteklenmemiştir.

Cezalandırma

Ceza karmaşık bir olgudur; bir yandan saldırgan davranışın sıklığını azalttığı söylenebilir. Ama öte yandan, aşırı durumlarda cezanın kendisi kolayca saldırgan bir biçim alabileceğinden, aslında cezayı veren kişi, taklit edilecek bir saldırgan davranış için model oluşturuyor olabilir. Bu nokta, cezalandırılan özellikle çocuklar olduğunda büyük bir önem kazanmaktadır.

Cezanın veya misilleme tehdidin kısa bir süre için saldırgan davranışın ortaya çıkışını bastırdığı ve böylece saldırganlığı kontrol altına almada işe yaradığı düşünülebilirse de, uzun vadede etkili bir yöntem olduğu çok tartışmalıdır. Salırgan oldukları için sık sık cezalandırılan, çoğunlukla da fiziksel yöntemlerle cezalandırılan çocukların, uzun vadede daha saldırgan hale geldikleri ileri sürülmektedir.

Saldırgan Olmayan Davranışların Model Alınması

Sosyal öğrenme kuramı, daha önce belirtildiği üzere, saldırgan modelleri gözlemenin, saldırgan davranışa yol açacağını ileri sürmektedir. Peki aynı öğrenme ilkesi gereğince, saldırgan olmayan modelleri gözlemek, saldırganlığı azaltmaya hizmet edebilir mi? Araştırma sonuçları, saldırgan olmayan modelleri izleyen çocukların daha sonraki saldırgan davranışlarında bir azalma olduğunu göstermiştir.

Sosyal Beceri Eğitimi

Pek çok insanın saldırgan davranış göstermesinin altında yatan en önemli nedenlerden biri, temel sosyal becerilere sahip olmamasıdır. İnsanlara, diğer insanlarla nasıl iletişimde bulunacakları ve nasıl iyi ilişkiler kurabilecekleri konusunda birtakım sosyal beceriler kazandırılırsa, kişiler arası ilişkilerde saldırgan davranışların azalması beklenebilir.

Her şeyden önce, yaşamı engellenme, kızgınlık, öfke, hayal kırıklığı vb. olumsuz duyguları hissetmeden sürdürmemizin olanaksız olduğu kabul edilmelidir. Bazı koşullar altında bu olumsuz duyguları yaşamının yanlış olan hiçbir yanı yoktur; insan olmanın bir parçasıdır bu duygular. Esas probleme yol açan şey, bu duyguların saldırgan bir tarzda ifade edilmesidir. Hiçbirimiz öfkemizi ya da kızgınlığımızı saldırgan olmayan bir tarzda nasıl ifade edeceğimizi bilerek doğmuyoruz; ama bu bilgiyi sonradan kazanabiliriz. Temel iletişim becerilerini ve problem çözme becerilerini öğreten programlar mevcuttur ve

bu programlar hem çocuklara hem de yetişkinlere bu becerileri hızlı bir biçimde kazandırabilmektedir.

AÇIKLAMALI SORU CEVAP

1.Soru

I- Bilinçsiz bir şekilde yapılması.

II- Toplumun standartlarını ihlal ettiği bilindiği halde yapılması.

III- Masum insanlara şiddetli fiziksel ve psikolojik acı ya da zarar vermesi.

IV- Bencil sebepler için yapılması.

Immanuel Kant, kötülüğün sıradanlığından çok bireylerin tercihlerinin önemine vurgu yapmıştır. Kant'a göre ; yukarıda verilen öncüllerden hangisi ya da hangileri, bireylerin yaptıkları eylemlerin kötü olup olmadığına karar vermede kullanılan özelliklerdir?

- a. Yalnız I
- b. II-IV
- c. II-III-IV
- d. I-II-IV
- e. I-II-III-IV

Yanıt Açıklaması:

Immanuel Kant, bu tercihlerin kötü olarak nitelenmeyi hak ettiğini söylerdi çünkü bu tercihler;

(1) bilinçli bir şekilde yapılıyor,

(2) toplumun standartlarını ihlal ettiği bilindiği hâlde yapılıyor,

(3) masum insanlara şiddetli fiziksel ve psikolojik acı ya da zarar veriyor ve

(4) bencil sebepler için yapılıyor.

2.Soru

Aşağıdakilerden hangisi çelişkili bir tutum örneğidir?

- a. Bir vejetaryenin hayvanların öldürülmesine karşı olduğu için et yemeyi bırakması
- b. Bir bireyin kitap okumanın faydalı olduğunu düşünmesi ancak sıkıcı bulduğu için kitap okumaması
- c. Bir bireyin zeka gelişimini sağladığı için klasik müzik dinlemekten çok hoşlanması
- d. Bir bireyin fiziksel sağlığını korumak için spor yapması
- e. Bir kişinin televizyon izlemeyi çok sevmesi

Yanıt Açıklaması:

Çelişkili tutum, bir kişinin bir tutum nesnesini hem sevmesi hem de sevmemesidir. Kitap okumanın yararlı olduğunun bilincinde olmasına rağmen sıkıcı bulduğu için kitap okumayan biri çelişkili bir tutum sergiliyor demektir. Doğru cevap B seçeneğidir.

3.Soru

Bir gerçek nesneye (kişi, kavram ya da nesne gibi) işaret eden ya da onu temsil eden zihinsel nesneye ne ad verilir?

- a. Algısal-Bilişselcilik
- b. Kontrollü Süreç
- c. Otomatiklik
- d. Zihinsel Temsil**
- e. Deneysellik

Yanıt Açıklaması:

Zihinsel temsil kavramı sosyal biliş modellerinin temel ilkesini ifade eder. Belirli bir uyarıcıyı nasıl kategorileştirdiğimiz, bilişsel olarak nasıl temsil ettiğimiz nihayetinde tutumlarımızı, atıflarımızı ve nesneye yönelik davranışlarımızı şekillendirir.

Zihinsel Temsil: Bir gerçek nesneye (kişi, kavram ya da nesne gibi) işaret eden ya da onu temsil eden zihinsel nesneri (düşünce, inanç, tutum gibi).

4.Soru

Başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesine ne ad verilir?

- a. Kural
- b. İkna
- c. Uyma**
- d. Propaganda
- e. Norm

Yanıt Açıklaması:

Uyma; başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesidir.

5.Soru

Çok sulanması gereken, aynı ortamda, aynı cins ve aynı ebatlardaki 2 çiçekten birine günde 0.5 litre su verilirken; diğerine günde 1 litre su verilmiştir. Deney 2 hafta boyunca devam etmiş ve günde 1 litre su verilen çiçeğin daha uzun ve daha sağlıklı olduğu tespit edilmiştir. Bu deneydeki bağımsız değişken aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Çiçeklerin aynı cins olması.
- b. Çiçeklere verilen su miktarı**
- c. Çiçeklere aynı ortam koşullarında müdahale edilmesi.
- d. Deney başlangıcında çiçek boylarının eşit olması.
- e. Deney sonunda çiçeklerden birinin daha uzun olması.

Yanıt Açıklaması:

Deney, bir değişkenin diğer bir değişken üzerinde etkisinin araştırılarak bir denencenin sınıandığı yöntemdir. Deney yönteminde temel olarak, bir ya da daha fazla bağımsız değişken değişimlenmekte (manipüle edilmekte) ve bu müdahalenin bir ya da daha fazla bağımlı değişken üzerinde yarattığı etki ölçülmektedir.

Bağımsız değişken: Bir deneyde bağımlı değişken üzerindeki etkisini görebilmek için değişime uğratılan değişkendir.

Bağımlı değişken: Bir deneyde bağımsız değişkende yapılan değişimlerin, üzerinde yol açacağı etkiyi görmek için ölçülen değişkendir.

Deney grubu: Bir deneyde bağımsız değişkende yapılan değişimin uygulandığı gruptur.

Kontrol grubu: Bir deneyde bağımsız değişkende yapılan değişimin uygulanmadığı ve deney grubu ile karşılaştırmak için kullanılan gruptur.

6.Soru

“Bireyin sosyal deneyimlerinde içerilen benlikle ilgili bilgiyi işlemeyi organize eden ve buna rehberlik eden ve geçmiş deneyimlerden çıkarılan benlik hakkındaki bilişsel genellemelerdir” tanımlaması hangi şema tipidir?

- a. Sosyal Kategorileştirme
- b. Benlik Şemaları**
- c. Kişi Şemaları
- d. Rol Şemaları
- e. Örgütlenme

Yanıt Açıklaması:

İnsanların sadece başkalarına değil, kendilerine ait de şemaları vardır. Biraz daha ayrıntılı tanımlaması şöyledir: “Bireyin sosyal deneyimlerinde içerilen benlikle ilgili bilgiyi işlemeyi organize eden ve buna rehberlik eden ve geçmiş deneyimlerden çıkarılan benlik hakkındaki bilişsel genellemelerdir”.

7.Soru

Temelini Heider’in attığı, bireylerin günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan kuram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Temsil kuramı
- b. Örneklem kuramı
- c. Davranışçı kuram
- d. Bilişsel kuram
- e. Atıf kuramı**

Yanıt Açıklaması:

Temelini Heider’in attığı atıf kuramı, bireylerin günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan bir kuramdır.

8.Soru

Bilgiye erişimin ya da bilgiyi kategorileştirmenin bilinçli farkındalık ve kontrol dışında gerçekleşmesine ne ad verilir?

- a. Bilişsel Cimrilik
- b. Otomatiklik**
- c. Naif Bilimcilik
- d. GÜdülenmiş Taktis
- e. Algısal-Bilişsellik

Yanıt Açıklaması:

Otomatiklik: Bilgiye erişimin ya da bilgiyi kategorileştirmenin bilinçli farkındalık ve kontrol dışında gerçekleşmesidir.

9.Soru

Muzafer Sherif belirsiz durumlarda başkalarının nasıl bilgi kaynağı hâline geldiğini aşağıdaki deneylerden hangisinde göstermiştir?

- a. Robbers Cave Deneyi
- b. Stanford Hapishane Deneyi
- c. **Otokinetik Etki Deneyi**
- d. Hafıza Manipülasyonu Deneyi
- e. Uyum Deneyi

Yanıt Açıklaması:

Belirsiz durumlarda başkalarının nasıl bilgi kaynağı hâline geldiği Muzafer Sherif tarafından gerçekleştirilen otokinetik etki deneylerinde gösterilmiştir.

10.Soru

Sosyal psikolojinin ilk deneyi kim tarafından yapılmıştır?

- a. Wundt
- b. Le Bon
- c. McGarty
- d. **Triplet**
- e. Allport

Yanıt Açıklaması:

19. yüzyılın sonlarında Triplet tarafından gerçekleştirilen deney, sosyal psikolojinin ilk deneyi kabul edilir ve bu deney, daha sonradan deneysel yöntemin kazandığı önem yüzünden tarihsel bir başlangıç olarak nitelendirilir.

11.Soru

Asch deneyinde kullanılan algısal uyarıcı nedir?

- a. **Kartlar üzerine yer alan çizgiler**
- b. Metalden ve havludan yapılmış iki figür
- c. Elektrik şoku
- d. Renk kartları
- e. Düzensiz aralıklarla dinletilen sesler

Yanıt Açıklaması:

Bu deneylerinde Asch basit bir algısal uyarıcı kullanmıştır: Birinin üzerinde tek bir X çizgisinin bulunduğu bir kart ve üzerinde A, B, C çizgilerinin bulunduğu başka bir kart. A, B, C çizgilerinden sadece biri, C çizgisi, diğer karttaki X çizgisiyle çok açık bir biçimde eşit uzunluktadır. Deneklerden tüm deney serisinde yapmaları istenen X çizgisinin A, B, C çizgilerinden hangisine eşit olduğu sorusunu cevaplamaktır. Doğru yanıt A'dır.

12.Soru

Tutumların bilişsel bileşeni belirli bir nesne ile ilişkilendirilen ya da ifade eder. Yukarıda boş bırakılan yerlere uygun gelecek kavramlar aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- a. Hoşgörü/nezaket
- b. **İnanç/düşünce**
- c. İnsan/zaman
- d. Değişim/dönüşüm
- e. Karar/destek

Yanıt Açıklaması:

Tutumların bilişsel bileşeni belirli bir nesne ile ilişkilendirilen inanç ya da düşünceyi ifade eder. Doğru cevap "B" şıkkıdır.

13.Soru

- I. Deneysellik
- II. Metaforik modeller
- III. Algısal-bilişselcilik
- IV. Zihinsel temsiller
- V. Bilinçdışı işlemler

Yukarıdakilerden hangileri sosyal biliş yaklaşımının ilkelerindendir?

- a. I, III
- b. I, III ve V
- c. II, IV ve V
- d. I, II, IV ve V
- e. **I, II, III, IV ve V**

Yanıt Açıklaması:

Sosyal biliş bütünlüklü bir yaklaşım olarak tanımlamaya olanak veren çeşitli ilkeler mevcuttur. Bu ilkelerden en temel olanları deneyellik, metaforik modeller, algısal-bilişselcilik, zihinsel temsiller ve bilinçdışı işlemlerdir.

Doğru cevap E'dir.

14.Soru

Yerel gazetede cezanın öğrenme üzerindeki etkisinin araştırıldığı deney aşağıdakilerden hangisidir?

- a. **Milgram'ın itaat deneyi**
- b. Festinger ve Carlsmith'in bilişsel uyumsuzluk deneyi
- c. Zimbardo'nun hapishane deneyi
- d. Muzafer Sherif'in otokinetik etki deneyleri
- e. Asch Sherif'in çizgiler deneyi

Yanıt Açıklaması:

Milgram'ın itaat deneyi için yerel gazetede cezanın öğrenme üzerindeki etkisinin araştırılacağı bir deneyde yer almak üzere gönüllüler arandığı ilanı verilmiş ve bu ilan için başvuran adaylardan çeşitli mesleklerden (işçi, işadamı vb.) 20 ile 50 yaş arasında 40 kişi denek olarak seçilmiştir. Milgram, deney sonuçlarını yorumlarken bazı koşullarda itaat düzeyinin yüksekliğinden çok itaat düzeyinin farklı koşullar altında değiştiğine vurgu yapmıştır. Yani itaat düzeyinin bazı koşullarda çok yüksek olması bu

deneylerin sonucuna ilişkin sansasyonel bir etki yaratmış olabilir ama daha önemlisi itaatin koşullara bağlı olarak ciddi düzeylerde değişen dinamik doğasıdır.

15.Soru

'Tutum' kavramıyla ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- a. Tüm tutumların bir nesnesi vardır.
- b. Tutumlar değişebilir.
- c. Tutumlar bir kişi, nesne ya da konu hakkında geçici değerlendirmelerdir.
- d. Tutumlar, sosyal psikolojide 1920'lerden itibaren çalışılmaktadır.
- e. Tutum, bir nesnenin olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmesidir.

Yanıt Açıklaması:

Tutumların kalıcılığı görece bir kalıcılık olarak anlaşılmalıdır. Zira tutumlar değişebilir. Ancak tutumların bir kişi, nesne ya da konu hakkında geçici değerlendirmeler olduğu da düşünülmemelidir. Çünkü tutumlar genellikle bir kişi, nesne ya da konuyla ilgili büyük ölçüde istikrarlı olan bilgi ve deneyimin ifadesidir. Doğru cevap C seçeneğidir.

16.Soru

Seçeneklerden hangisi tutum ve ikna terimlerini zenginleştirip incelikli bir hâle getiren toplumsal ve tarihsel öncelikli koşullardan biridir?

- a. İnsanın anlaşılmasına başlanmasıdır.
- b. Demokratik rızanın politik sistemin temel bir parçası hâline gelmesidir.
- c. Yakın tarihte gelişen teknolojik aygıtlardır.
- d. 20. yüzyıla damgasını vuran dünya savaşlarının sebeplerinin anlaşılabilmesidir.
- e. 20. yüzyıla damgasını vuran dünya savaşları sebeplerinin, insan tutumları ile ilişkisinin görülmüş olmasıdır.

Yanıt Açıklaması:

Tutum ve ikna terimlerini zen-ginleştirip incelikli bir hâle getiren toplumsal ve ta-rihsel koşullardan biri, demokratik rızanın politik sistemin temel bir parçası hâline gelmesidir. Diğer bir deyişle, politik sistemin asal bir bileşeni ola-rak demokratik rızanın üretilebilmesi için tutum ve ikna terimlerine ihtiyaç vardır.

17.Soru

I. Grup büyüklüğü verilmesi gereken sosyal yargının kolay olduğu durumlarda önemlidir.

II. Konformitenin azalması için söz birliğinin sadece doğru cevapla değil her durumda bozulması önemlidir.

III. Bireyci kültürlerde insanlar kişisel çıkarlarını grup çıkarlarının önüne koymaktadır.

Yukarıdaki bilgilerden doğru olanlar aşağıdakilerden hangisinde eksiksiz verilmiştir?

- a. Yalnız I
- b. Yalnız III
- c. I ve II
- d. II ve III
- e. I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Araştırmalar grup büyüklüğünün verilmesi gereken sosyal yargının kolay olduğu durumlarda önemli olduğunu, ama belirsiz durumlarda görece önemsiz olduğunu göstermiştir.

Konformitenin azalması için sadece söz birliğinin doğru cevapla değil ama her durumda bozulmasının önemli olduğu sonucuna varılabilir.

Bireyci kültürlerde insanlar kişisel çıkarlarını grup çıkarlarının önüne koymaktadır.

Görüldüğü üzere tüm maddelerde verilen bilgiler doğrudur. Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.

18.Soru

Mavi-Yeşil deneyleri kim tarafından uygulamaya konulmuştur?

- a. Zimbardo
- b. Milgram ve arkadaşları
- c. Asch Sherif
- d. Muzafer Sherif
- e. Moscovici ve arkadaşları

Yanıt Açıklaması:

Mavi-yeşil deneyleri Moscovici ve arkadaşları tarafından uygulanmıştır. Deneyin amacı azınlığın çoğunluğu etkilemesinin mümkün olup olmadığını ortaya koymaktır. Moscovici, bunun kolay olmasa da mümkün olduğunu ileri sürmüştür.

19.Soru

Aşağıdakilerden hangisi otokinetik etki adı verilen olguyu fizikten alarak sosyal psikoloji deneyine uyarıcı olarak taşımıştır?

- a. Aronson
- b. Sherif
- c. Crano
- d. Asch
- e. Zimbardo

Yanıt Açıklaması:

Muzafer Sherif 'in otokinetik etki deneyleri karanlık oda deneyleri olarak da bilinir. Sherif otokinetik etki adı verilen olguyu fizikten alarak sosyal psikoloji

deneyine uyarıcı olarak taşımıştır. Tamamen karanlık bir odada tek bir ışık kaynağına baktığımızda onu sabit bir ışık kaynağı olarak değil, hareket eden bir ışık çizgisi olarak algılarız.

20.Soru

Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılması hangi işlevini ifade etmek için kullanılmaktadır?

- a. İçsel değerlerin ifade edilmesi işlevi
- b. Bilgi işlevi**
- c. Faydacı işlev
- d. Egoyu koruma işlevi
- e. Yaşamda kalma işlevi

Yanıt Açıklaması:

Bilgi işlevi; tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eder. Bu nedenle doğru cevap B seçeneğidir.

21.Soru

I.İnsanlar çevrelerini istemsiz şekilde etkiler.

II.Algının nesnesi olarak insanlar bu algıya karşılık verir ve ortak algı üzerinde uzlaşılır.

III.Sosyal biliş benliği nesne kadar özne olarak da işin içine sokar.

IV.İnsanlar hakkındaki bilişlerin kesinliğini ve gerçekliğini değerlendirmek sosyal olmayan nesnelere göre daha olasıdır.

V.Sosyal biliş insanlar tarafından paylaşılır.

Yukarıda verilen maddelerden hangileri sosyal biliş terimindeki sosyal nitelemesinin anlamı için kritiktir?

- a. II, V
- b. IV, V
- c. II, III, V**
- d. I, II, III, V
- e. I, II, III, IV, V

Yanıt Açıklaması:

Sosyal biliş terimindeki “sosyal”, sosyal bilişin niteliğini ya da kapsamını anlamaya olanak verdiği kadar sosyal bilişi bilişsel psikolojiden ayırmaya da yarayacaktır. Aşağıdaki noktalar sosyal biliş terimindeki sosyal nitelemesinin anlamı için kritiktir: İnsanlar çevrelerini niyetli bir şekilde etkiler.

Algının nesnesi olarak insanlar bu algıya karşılık verir (sosyal biliş karşılıklı algıdır) ve ortak algı üzerinde uzlaşılır.

Sosyal biliş benliği nesne kadar özne olarak da işin içine sokar.

İnsanlar hakkındaki bilişlerin kesinliği ve gerçekliğini değerlendirmek sosyal olmayan nesnelere göre daha zordur ve hatta imkansızdır.

Sosyal biliş sosyal açıklamayı içerir.

Sosyal biliş insanlar tarafından paylaşılır.

22.Soru

Bireylerin günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan kavrama ne ad verilir?

- a. Grup zihni
- b. Sosyal hızlandırma
- c. Sosyal karşılaştırma
- d. Atıf kuramı**
- e. Bilişsel çelişki

Yanıt Açıklaması:

Gerileyen tutum çalışmalarının yerine nedensel yükleme çalışmalarının yükselişe geçmesidir. Temelini Heider’ın attığı atıf kuramı, bireylerin günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan bir kuramdır. İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşımdır Bu nedenle doğru yanıt D’dir.

23.Soru

Aşağıdaki dönemlerin hangisinde tutum çalışmaları tutum değişimine odaklanmıştır?

- a. 1920’ler ve 1930’lar
- b. 1940’lar ve 1950’ler
- c. 1950’ler ve 1960’lar**
- d. 1970’ler ve 1980’ler
- e. 1980’ler ve 1990’lar

Yanıt Açıklaması:

1950’ler ve 1960’lar döneminde tutum çalışmaları tutum değişimine odaklanmıştır. Dolayısıyla doğru cevap C seçeneğidir.

24.Soru

‘İnsanların diğer insanlar hakkında nasıl düşündüklerinin,onları nasıl etkilediklerinin onlarla nasıl ilişki kurduklarının araştırılması’ cümlesi aşağıdakilerden hangisini tanımlamaktadır?

- a. Völkerpsikoloji.
- b. Sosyal psikoloji.**
- c. Korelasyonu.
- d. Laboratuvar deneyi.
- e. Alan deneyi.

Yanıt Açıklaması:

Sosyal psikoloji. Cevap B’dir

25.Soru

I. 1920'ler ve 1930'lar: Bu dönemde tutum çalışmaları oldukça statik konulardaki tutumları ölçmeye ve bu tutumların davranışla nasıl ilişkili olduğuna odaklanmıştır.

II. 1950'ler ve 1960'lar: Bu dönemdeki tutum çalışmaları tutum değişimine odaklanmıştır.

III. 1980'ler ve 1990'lar: Tutumun bilişsel bir sistem olarak yapı ve işlevlerinin açıklanmasına odaklanılmıştır.

McGuire'nin sosyal psikolojide tutumların tarihsel olarak değişimi ile ilgili verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

- a. I, III
- b. I, II
- c. II, III
- d. I
- e. I, II, III

Yanıt Açıklaması:

McGuire sosyal psikolojide tutumların tarihsel olarak değişimini izlememize olanak veren üç evre saptamıştır:

1. 1920'ler ve 1930'lar: Bu dönemde tutum çalışmaları oldukça statik konulardaki tutumları ölçmeye ve bu tutumların davranışla nasıl ilişkili olduğuna odaklanmıştır.

2. 1950'ler ve 1960'lar: Bu dönemdeki tutum çalışmaları tutum değişimine odaklanmıştır.

3. 1980'ler ve 1990'lar: Tutumun bilişsel bir sistem olarak yapı ve işlevlerinin açıklanmasına odaklanılmıştır.

26.Soru

“Tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi etkileyen bir başka faktör benlik-farkındalığıdır.

.....x1.....

.....x2..... olan kişiler davranışı gerçekleştirmede kişisel standartlarına daha çok dikkat gösterirken,x3.....

.....x4..... olan kişiler kamusal standartlara daha fazla dikkat ederler”.

Yukarıda boş bırakılan metni uygun tamamlayan doğru, sıralı seçenek hangisidir?

- a. Özel benlik-farkındalığı, az, kamusal benlik-farkındalığı, az
- b. Özel benlik-farkındalığı, yüksek, kamusal benlik-farkındalığı, yüksek
- c. Kamusal benlik-farkındalığı, yüksek, özel benlik-farkındalığı, yüksek
- d. Kamusal benlik-farkındalığı, az, özel benlik-farkındalığı, az
- e. Özel benlik-farkındalığı, az, özel benlik-farkındalığı, yüksek

Yanıt Açıklaması:

“Tutum ve davranış arasındaki ilişkiyi etkileyen bir başka faktör benlik-farkındalığıdır. Özel benlik-farkındalığı yüksek olan kişiler davranışı gerçekleştirmede kişisel standartlarına daha çok dikkat gösterirken, kamusal benlik-farkındalığı yüksek olan kişiler kamusal standartlara daha fazla dikkat ederler”.

27.Soru

Bir deneyde bağımsız değişkende yapılan değişimlerin, üzerinde yol açacağı etkiyi görmek için ölçülen değişkene ne ad verilir?

- a. Bağımlı değişken
- b. Bağımsız değişken
- c. Nötr değişken
- d. Deney grubu
- e. Kontrol grubu

Yanıt Açıklaması:

Bağımlı değişken: Bir deneyde bağımsız değişkende yapılan değişimlerin, üzerinde yol açacağı etkiyi görmek için ölçülen değişkendir. **Bağımsız değişken:** Bir deneyde bağımlı değişken üzerindeki etkisini görebilmek için değişime uğratılan değişkendir. Bu nedenle doğru yanıt A'dır.

28.Soru

Bilişsel kaynakları her zaman kesin olamayan ama etkili olan bilişsel kısa yollar kullanarak muhafaza eden kişiye ilişkin metafor hangisidir?

- a. **Bilişsel Cimri**
- b. Otomatik
- c. Algısal-Bilişselci
- d. Naif Bilimci
- e. GÜdülenmiş Taktisyen

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel Cimri: Bilişsel kaynakları her zaman kesin olamayan ama etkili olan bilişsel kısa yollar kullanarak muhafaza eden kişiye ilişkin metafordur.

29.Soru

Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eden işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Egoyu koruma işlevi
- b. İhtiyaçları giderme işlevi
- c. İçsel değerlerin ifade edilmesi işlevi
- d. Faydacı işlev
- e. **Bilgi işlevi**

Yanıt Açıklaması:

Bilgi işlevi, tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eder. Doğru cevap E seçeneğidir.

30.Soru

İnsanların sosyal etkileşimde neden sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiştir' cümlesi hangisiyle ilgilidir?

- a. **Atıf Kuramı.**
- b. Grup Zihni.
- c. Sosyal biliş.
- d. Korelasyonu.
- e. Alan deneyi.

Yanıt Açıklaması:

Atıf kuramı. Cevap A'dır.

31.Soru

Aktörün davranışına değil, çevresindeki diğerlerinin davranışına ilişkin bilgi türüne ne ad verilir?

- a. Belirginlik bilgisi
- b. Gündelik bilgi
- c. **Benzerlik bilgisi**
- d. Teknik bilgi
- e. Tutarlılık bilgisi

Yanıt Açıklaması:

Benzerlik bilgisi: Bu, aktörün davranışına değil, çevresindeki diğerlerinin davranışına ilişkin bilgidir. Çevredeki diğerlerinin aynı uyarıcıya nasıl tepki verdiğine işaret eder. Bu komedyene herkes mi güldü (yüksek benzerlik) yoksa sadece Mehmet mi güldü (düşük benzerlik)? Doğru cevap C'dir.

32.Soru

Birlikte değişim ilkesine dayalı modele göre insanlar diğer insanların davranışlarını içsel mi yoksa dışsal faktörlere mi yükleyecekleri-ne karar verirken üç tür bilgi kullanırlar. Aşağıdakilerden hangisi bu bilgilerden biridir?

- a. **Tutarlılık bilgisi**
- b. Görüş değiştirme bilgisi
- c. Senaryo bilgisi
- d. Kontrollü bilgi
- e. Otomatik bilgi

Yanıt Açıklaması:

Birlikte değişim ilkesine dayalı modele göre insanlar diğer insanların davranışlarını içsel mi yoksa dışsal faktörlere mi yükleyecekleri-ne karar verirken üç tür bilgi kullanırlar: tutarlılık bilgisi, belirginlik bilgisi ve benzerlik bilgisi. Doğru cevap A'dır.

33.Soru

I. Benlik farkındalığı

II. Tutarlılık

III. Özerklik

IV. Katılık-esneklik dengesi

Yukarıda sayılanlardan hangileri Moscovici'ye göre azınlığın çoğunluğu etkilemesi için azınlığın sahip olması gereken davranış tarzlarındandır?

- a. I ve II.
- b. **II., III. ve IV.**
- c. I,II. ve III.
- d. I ve IV.
- e. Hepsi

Yanıt Açıklaması:

Moscovici, azınlığın çoğunluğu etkilemesi için azınlığın belirli bir davranış tarzına sahip olması gerektiğini ileri sürer. Moskoviciye göre, eğer azınlık çoğunluğu etkilemek istiyorsa tutarlı davranmalıdır. Tutarlılık hem zaman içinde hem de grup üyeleri arasındaki tutarlılık olarak anlaşılmalıdır. Azınlığın davranış tarzını oluşturan ikinci özellik özerkliktir. Azınlık grubu belli ilkelere göre hareket ettikleri, kişisel çıkar ya da başka gizli kapaklı güdülerini olmadığı izlenimi verirlerse çoğunluk üzerinde etkili olabilirler. Üçüncü bir davranış özelliği ise katılık/esneklik ekseninde betimlenebilir. Azınlık grubu çoğunluk grubuyla tüm müzakere yollarını kapatmışsa ve bu konuda çok katı ise çoğunluk tarafından dogmatik görünür ve reddedilir. Diğer taraftan çok esnek olursa bu kez tutarsızlıkla suçlanabilir ve aşırı esneklikten dolayı çoğunlukla arasındaki farkı ortaya koyamaz. Bu nedenle azınlık grubu katılık/ esneklik ekseninde dengeyi tutturmak zorundadır. Doğru yanıt B'dir.

34.Soru

Konformite ve itaat arasındaki farka ilişkin aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

- a. Konformitenin gerçekleşmesi hiyerarşik bir ilişkiyi zorunlu kılar.
- b. İtaat hem sosyal etkinin kaynağı hem de sosyal etkiye maruz kalan aynı davranış sergiler.
- c. İtaat söz konusu olduğunda güç kullanımı açıktır.
- d. Konformitede güç kullanımı doğrudur.
- e. Konformitede emri yerine getiren bir davranış sergiler ama emri veren o davranış yapmaz.

Yanıt Açıklaması:

Konformitenin gerçekleşmesi hiyerarşik bir ilişkiyi zorunlu kılmaz.

Konformitede hem sosyal etkinin kaynağı hem de sosyal etkiye maruz kalan aynı davranış sergiler.

İtaat söz konusu olduğunda güç kullanımı açık ve direkt bir biçimde gerçekleşir.

Konformitede güç kullanımı daha gizli ve dolaylıdır. İtaat tanımı gereği hiyerarşik bir ilişkiyi, yani asimetrik bir güç ilişkisini zorunlu kılar: Bir emreden vardır, bir de emri yerine getiren. Emri yerine getiren bir davranış sergiler ama emri veren o davranış yapmaz.

Görüldüğü üzere C seçeneğinde verilen bilgi doğrudur.

35.Soru

19. yüzyılda, Almanya'da geliştirilmiş, kültürel davranışın tarihsel ve karşılaştırmalı olarak çalışılması gerektiğini öne süren sosyal psikolojik yaklaşıma ne ad verilir?

- a. Bilişsel Çelişki
- b. Sosyal Hızlandırma
- c. Grup Zihni
- d. Kitle Psikolojisi
- e. Völkerpsikoloji

Yanıt Açıklaması:

Völkerpsikoloji: 19. yüzyılda, Almanya'da geliştirilmiş, kültürel davranışın tarihsel ve karşılaştırmalı olarak çalışılması gerektiğini öne süren bir sosyal psikolojik yaklaşımdır. Bu nedenle doğru yanıt E'dir.

36.Soru

Moscovici ve arkadaşlarının azınlık etkisini ölçmek için gerçekleştirdikleri deneyin adı nedir?

- a. Robbers Cave Deneyi
- b. Mavi-yeşil deneyi
- c. Bölünmüş bir sınıf
- d. Araba kazası deneyi
- e. Sahte anne deneyi

Yanıt Açıklaması:

Moscovici ve arkadaşları azınlık etkisi konusunda bir dizi deney gerçekleştirdi. Deney görünüşte bir renk algısı deneyidir. Deneyde uyarıcı olarak 36 renk slaytı kullanılmıştır. Bu slaytların hepsi mavidir ancak mavinin açık koyulu çeşitli tonları kullanılmıştır. İki sahte denek 36 mavi slaytın hepsine yeşil cevabını vermişler ve diğer dört gerçek denek mavi slaytların ne kadarına yeşil dediklerine bakılmıştır. Doğru yanıt B'dir.

37.Soru

Hangi araştırma yöntemiyle bir davranışın ya da bir tutumun bir toplumda görülme derecesi araştırılmaktadır?

- a. arşiv araştırması
- b. survey
- c. doğal gözlem
- d. korelasyon yöntemi
- e. laboratuvar deneyleri

Yanıt Açıklaması:

Survey yöntemi ile bir davranışın ya da bir tutumun bir toplumda

ya da belli bir grupta görülme derecesi ve bunların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyal aralan vb. etmenlerle nasıl bir ilişki içinde olduğu araştırılmaktadır.

38.Soru

Aşağıdaki sosyal psikologlardan hangisi sosyal psikolojide tutumların tarihsel olarak değişimini izlememize olanak veren üç evre saptamıştır?

- a. Wanke
- b. Hogg
- c. Vaughan
- d. Bohner
- e. McGuire

Yanıt Açıklaması:

McGuire, sosyal psikolojide tutumların tarihsel olarak değişimini izlememize olanak veren üç evre saptamıştır. Doğru cevap E'dir.

39.Soru

Ayla ve Cemre sabah iş yerlerine geldiklerinde iş arkadaşları Mert onların "Günaydın" demesine cevap vermemiştir. Ayla bu durumu Mert'in kabalığı olarak nitelerken; Cemre ise dalgın olabileceğine vurgu yapmıştır. Bu durumda Ayla ve Cemre'nin tepkileri Heider'ın Naif Psikolojisi'ne ilişkin hangi kavramlar ile açıklanabilir?

- a. Ayla-işsel yükleme; Cemre-dışsal yükleme
- b. Ayla-dışsal yükleme; Cemre-işsel yükleme
- c. Ayla-durum yüklemesi; Cemre-işsel yükleme
- d. Ayla-tutarlılık bilgisi; Cemre-benzerlik bilgisi
- e. Ayla-belirginlik bilgisi; Cemre-tutarlılık bilgisi

Yanıt Açıklaması:

Heider'ın sağduyu psikolojisi insanları naif birer bilim insanı olarak görmektedir. İnsanlar sezgisel ya

da sağduyusal olarak çevrelerindeki olayların nedenleri hakkında çıkarsama yaparlar. Nedensel yüklemedeki en önemli ilke ya da boyut nedensellik odağıdır. Heider'a göre insanlar belirli bir eylemin nedenini ya içsel durumlara ya da dışsal faktörlere yüklerle. İçsel yükleme, açıklaması yapılan eylemde nedenin odağının kişiye yerleştirilmesi demektir. Bunlar eylemi yapan kişinin kişilik özellikleri, duygu durumu, tutumu, yetenekleri ya da çabası olabilir. Bu yüzden içsel yükleme kişi yükleme adı da verilir. Dışsal yükleme ise açıklaması yapılan eylemde nedensel odağın kişinin dışındaki faktörlere yerleştirilmesi demektir. Bunlar başkalarının eylemleri, o spesifik duruma ait faktörler ya da şans olabilir. Doğru cevap A'dır.

40.Soru

"Kendilerini sürekli bombardımana tutan tüm uyarıcılara dikkat etmektense insanlar pek çok bilgiyi göz ardı ederler, bilgilerden hızlıca çıkarımlar yaparlar, uyarıcıları kategorilere bölerler ve böylece tek tek her şeyi düşünmek yerine kategorik olarak düşünürler ve genellikle günlük yaşamlarındaki muazzam bilgi işleme sürecini azaltmak için bulabildikleri tüm bilişsel kestirme yolları kullanırlar." Tanımlanan bakış açısına dayanarak ortaya konan metafor hangisidir?

- a. Bilişsel cimri
- b. Bilgi işleme modeli
- c. Naif Bilimci
- d. Algısal Bilişselcilik
- e. Güdülenmiş Taktisten

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel Cimri: Bilişsel kaynakları her zaman kesin olamayan ama etkili olan bilişsel kısa yollar kullanarak muhafaza eden kişiye ilişkin metafordur.

Yanıt A.

41.Soru

Wilhelm Wundt'un Völkerpsikoloji yaklaşımı ile Gustave Le Bon'un Kitle Psikolojisi yaklaşımının ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Amerika'da, 20.yy başlarında ortaya çıkmışlardır.
- b. Kuramcılar, modern sosyal psikolojinin kurucuları olarak kabul görürler.
- c. Sosyal psikolojide zihinsel olgular üzerinden kuramlarını ortaya koymuşlardır.
- d. Belirli sosyal gruplara ait olan insanların bireysel değil, kolektif bir şekilde düşünüp hareket ettiklerini ne sürmüşlerdir.
- e. Darwin'in evrim kuramından etkilenmişler ve içgüdü-dürtü kavramlarını karşılaştırıp yeni bir model geliştirmişlerdir.

Yanıt Açıklaması:

Psikolojinin de kurucu babası olarak kabul edilen Wilhelm Wundt tarafından geliştirilen

Völkerpsikoloji, belirli bir sosyal gruba ait olan insanların bireysel değil kolektif bir biçimde düşünme eğiliminde olduklarını ileri sürer; bu insanlar aynı görüş ve inançları taşırlar ve aynı değerleri paylaşırlar.

Geniş kitlelerin neden, nasıl ve ne zaman birlikte davrandığını anlamak için geliştirilen Kitle Psikolojisi ise yaklaşımının önde gelen temsilcisi Fransız kuramcı Gustave Le Bon'dur ve 1895'de Kitle Psikolojisi adlı bir kitap yayınlamıştır. Kitle psikolojisi yaklaşımı da zamanının sosyal ve politik iklimini yansıtır; Avrupa'daki sosyal ayaklanmaların gözlemine dayanılarak geliştirilmiştir. Kitle psikolojisinin temel fikri "grup zihni"dir. Kitle ve grupların yaşayan bir organizmaya benzetildiği bu yaklaşıma göre, kitle ve grupların kendine özgü düşünsel özellikleri, yani "zihni" vardır. Genel olarak ifade edilecek olursa, kitleye giren bireyler, yalnızken olduklarından farklı bir biçimde düşünürler, hissederler ve davranırlar. Kitleler, bireyden farklı olarak, ilkel ve daha düşük entelektüel ve ahlaki düzlemde davranış gösterirler.

42.Soru

Faydacı işlev aşağıdakilerden hangisini ifade eder?

- a. Bir tutum nesnesinin iki ayrı boyut üzerinde olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmesini.
- b. Tutum nesnesinin tek bir boyut üzerinde olumlu veya olumsuz değerlendirilmesini.
- c. Tutumların dlleri maksimize etmek ve bedelleri minimize etmek için kullanılmasını.
- d. Tutumların kişinin değerlerini ifade etmek için kullanılmasını.
- e. Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını.

Yanıt Açıklaması:

Faydacı işlev ,Tutumların dlleri maksimize etmek ve bedelleri minimize etmek için kullanılmasını ifade eder.

Buna göre cevap: C'dir.

43.Soru

Davranışın olumlu sonuçları için içsel, davranışın olumsuz sonuçları için dışsal yükleme yapma eğilimine ne denir?

- a. Aktör-Gözlemci Etkisi
- b. Temel Yükleme Hatası
- c. Birlikte Değişim İlkesi
- d. Uyuşan ıkarsama
- e. Kendini Kayıran Yanlılığ

Yanıt Açıklaması:

Davranışın olumlu sonuçları için içsel, davranışın olumsuz sonuçları için dışsal yükleme yapma eğilimidir. Kendini kayıran yanlılığın üzerinde en çok anlaşmaya varılan açıklaması, bu yanlılığın

kişinin benlik-saygısını korumasına ve benlik-saygısını yükseltmesine imkan vermesidir.

44.Soru

Aşağıdaki seçeneklerden hangisi tutumun başlıca yapısal özelliklerinden biri olarak değerlendirilemez?

- a. Olumlu veya olumsuz olması
- b. Anlık veya gecikmeli olması
- c. Tek kutuplu ya da çift kutuplu olması
- d. Çok boyutluluğu
- e. Güçsüz olması

Yanıt Açıklaması:

Spesifik olarak tutumları bir zihinsel yapı ya da temsil olarak tanımlayabilmek için tutumu tutum yapan özellikleri bilmek gereklidir. Tutumun başlıca yapısal özellikleri arasında tutumun olumlu veya olumsuz olması, tutumun tek kutuplu ya da çift kutuplu olması, tutumun çok boyutluluğu ve tutumun güçlü ya da güçsüz olması sayılabilir.

45.Soru

Diğer insanların varlığının bireysel performansı arttırdığı sürece ne ad verilir?

- a. Sosyal Karşılaştırma
- b. Sosyal Hızlandırma
- c. Völkerpsikoloji
- d. Kitle Psikolojisi
- e. Grup Zihni

Yanıt Açıklaması:

Sosyal Hızlandırma: Diğer insanların varlığının bireysel performansı arttırdığı süreçtir.

46.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kişinin davranışını gerçekleştirirken kişisel standartlarını dikkate almasını ifade eden kavramdır?

- a. Özgeci davranış
- b. Tutum erişilebilirliği
- c. Özel benlik-farkındalığı
- d. Kamusal benlik-farkındalığı
- e. İçsel değerlerin ifade edilmesi

Yanıt Açıklaması:

Özel benlik-farkındalığı, kişinin davranışını gerçekleştirirken kişisel standartlarını dikkate almasını ifade eder. Doğru cevap C şıkkıdır.

47.Soru

Adamın tartışma esnasında öfkelenip eşine bağırması ya da vurması ya da bir kahvehanede veya bir kumarhanede hileli kart ya da zardan dolayı patlak veren bir kavga aşağıdaki saldırganlık tiplerinden hangisine örnektir?

- a. Özgeci saldırganlık
- b. Pasif saldırganlık
- c. Düşmanca saldırganlık
- d. Araçsal saldırganlık
- e. İzin verilmiş saldırganlık

Yanıt Açıklaması:

Düşmanca saldırganlıkta, amacın kendisi karşıdakine zarar vermek ya da onu incitmektir. Bu saldırganlık biçiminde hedef sevilmeyen ya da nefret edilen biridir. Bu yüzden, düşmanca saldırganlık öfke ya da kızgınlık duygusuyla birlikte ortaya çıkmaktadır. Adamın tartışma esnasında öfkelenip eşine bağırması ya da vurması ya da bir kahvehanede veya bir kumarhanede hileli kart ya da zardan dolayı patlak veren bir kavga düşmanca saldırganlık örnekleridir.

48.Soru

Özgeci davranış basamakları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a. Toplam 5 basamak bulunur.
- b. Yapılacak yardımın getiri-götürüsü ilk basamakta düşünülür.
- c. Son basamakta bireyin kişisel sorumluluk alması gerekir.
- d. İkinci basamakta yardım şekline karar verilmelidir.
- e. Birinci olarak yardım edilmesi gereken bir sorun algılanmalıdır.

Yanıt Açıklaması:

Özgeci davranış basamakları 4 adettir:

1. basamakta yardım edilmesi gereken sorun algılanmalıdır.
2. basamakta yardım gerekir kararından sonra kişisel sorumluluk alınmalıdır.
3. basamakta yapılacak yardımın getiri ve götürüsü düşünülmelidir.
4. ve son basamakta yardımın biçimine karar verilmeli ve harekete geçilmelidir.

49.Soru

Mesajı öğrenme tezi yaklaşımında mesajın "Kime söyleniyor?" olması hangi belirleyici ile ilgilidir?

- a. Kaynak
- b. Hedef
- c. İleti
- d. Alıcı
- e. Ortam

Yanıt Açıklaması:

- Kaynak (İletiyi kim gönderiyor?)
- İleti (Ne söyleniyor?)
- Ortam (Nasıl söyleniyor?)
- Hedef (Kime söyleniyor?).

50.Soru

'Konformitenin gerçekleşmesi hiyerarşik bir ilişkiyi zorunlu kılmaz. Aynı yaş ve statü grubundan insanlar arasında konformite görülebilir. Oysa itaat tanımı gereği hiyerarşik bir ilişkiyi, yani asimetrik bir güç ilişkisini zorunlu kılar' yargısı aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?

- a. İtaat ve konformitenin benzerliği
- b. Benzer özellikte olmalarını
- c. Farklı olduklarını

- d. Biri olmadan diğerrinin olmaması
- e. Biri olama da diğerrinin liderlik yapabileceği

Yanıt Açıklaması:

İtaat konformiteden farklı bir sosyal etki türüdür. Konformitenin gerçekleşmesi hiyerarşik bir ilişkiyi zorunlu kılmaz. Aynı yaş ve statü grubundan insanlar arasında konformite görülebilir. Oysa itaat tanımı gereği hiyerarşik bir ilişkiyi, yani asimetrik bir güç ilişkisini zorunlu kılar

51.Soru

Yüksek düzeyde rekabetçilik, zamanla yarışma ve düşmanlık içeren bir kişilik örüntüsüne ne ad verilir?

- a. **A Tipi Kişilik**
- b. B Tipi Kişilik
- c. Arınma
- d. Pekiştirme
- e. Antisosyal saldırganlık

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı A şıkkıdır. A tipi kişilik, yüksek düzeyde rekabetçilik, zamanla yarışma ve düşmanlık içeren bir kişilik örüntüsüdür.

52.Soru

I-Engellenme II-Tahrik III-Medyada Şiddet
Yukarıdakilerden hangisi/hangileri saldırganlığın sosyal belirleyicileri arasındadır?

- a. I-III
- b. III-II
- c. **I-II-III**
- d. I
- e. II-I

Yanıt Açıklaması:

Saldırganlığın sosyal belirleyicileri engellenme,tahrik,medyada şiddettir. Doğru cevap C'dir.

52.Soru

Tutumların ölçülmesi ve tutuma ilişkin davranış gözleminin genellik/spesifiklik düzeylerinin karşılıklılığına ne ad verilir?

- a. Bilgi işlevi
- b. Egoyu koruma işlevi
- c. Faydacı işlev
- d. **Denklik hipotezi**
- e. Koruma işlevi

Yanıt Açıklaması:

Denklik hipotezi: Tutumların ölçülmesi ve tutuma ilişkin davranış gözleminin genellik/spesifiklik düzeylerinin karşılıklılığını ifade eder.

53.Soru

Yapılacak yardımın getiri ve götürüsünün ne olacağının düşünüldüğü karar aşaması kaçınıcı basamaktır?

- a. Birinci basamak
- b. İkinci basamak
- c. **Üçüncü basamak**
- d. Dördüncü basamak
- e. Beşinci basamak

Yanıt Açıklaması:

Üçüncü basamak: Yapılacak yardımın getiri ve götürüsünün ne olacağını düşünmektir. "Atılan taş ürkütülen kurbağaya değer mi?" Değer olduğuna karar verildiğinde yardım edilecek, değmez diye düşünüldüğünde ise vazgeçecektir. Bazı durumlarda yardım etmenin hemen hiçbir bedeli yoktur. Ama kimi durumlarda fazlaca enerji ve zaman gerektirebilir. Götürünün yani ödenecek bedelin miktarı arttıkça yardım olasılığı düşmektedir. Buna karşılık yapılacak yardımın getirisi fazla olduğunda, yardımcı olma olasılığı da artmaktadır.

54.Soru

Benzer kişilerle ilişki kurma eğilimimize rağmen, bunun aksi yönünde kurulan ilişkiler için her birinin diğerrinde mevcut olmayanı tamamlaması durumana ne ad verilir?

- a. Farklılık
- b. **Tamamlayıcılık**
- c. Yakınlık
- d. Tanışıklık
- e. Çekicilik

Yanıt Açıklaması:

Tamamlayıcılık, iki insan arasındaki ilişkide her birinin diğerrinde mevcut olmayanı tamamlaması durumudur. Benzer kişilerle ilişki kurma eğilimimize rağmen bunun aksi yönünde ilişkiler de kurabiliriz. Bu durum benzerliğin karşıtı olarak tamamlayıcılıkta kendisini bulur, çünkü benzerliğin zıttı olan farklılık çoğu zaman bir önyargı nedenidir.

54.Soru

"Şiddet" kavramı ile "Saldırganlık" kavramını birbirinden ayıran temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- a. **Şiddet sadece fiziksel incitmedir. Saldırganlık ise aktif fiziksel incitme olabileceği gibi pasif sözel ya da farklı bir biçimde ortaya çıkabilir.**
- b. Şiddet kavramında yaralamaya yönelik bir alet kullanımı vardır.
- c. Şiddet daha çok kadınlara, saldırganlık ise erkeklere yönelik bir davranıştır.
- d. Şiddet olayları adli vaka olarak değerlendirilirken; saldırganlık olaylarında kanun mercilerine nadiren başvurulur.
- e. Şiddet istemli; saldırganlık ise istem dışı davranış örüntülerinden oluşur.

Yanıt Açıklaması:

Zarar verme ya da incitme fiziksel ya da psikolojik olabilir. Bu noktada saldırganlık ile şiddeti birbirinden ayırmak gereklidir. “Şiddet, kasti olarak yapılan ciddi fiziksel incitme eylemleridir”. O halde şiddet, psikolojik değil, sadece fizikseldir. Saldırganlık ise aktif, fiziksel bir şiddet olabileceği gibi pasif, sözel ya da başka bir biçimde de ortaya çıkabilir.

55.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kişinin kendisine yöneltilen iletilere kapalı olduğu, bütün eleştirileri reddettiği ve başrolde hep kendisinin olmak istediği çatışma türüdür?

- a. Aktif çatışma
- b. Yoğunluk çatışması
- c. **Tümünden reddetme**
- d. Varoluşsal çatışma
- e. Alıkoyma çatışması

Yanıt Açıklaması:

Tümünden reddetme: Kişi kendisine yöneltilen iletiye kapalıdır, bütün eleştirileri reddeder ve başrolde hep kendisi olmak ister. Karşısındaki ne söylerse söylesin kişi iletişime kapalıdır.

56.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kişilerarası çekicilik kuramları çerçevesinde "alternatifler için kıyaslama düzeyi" ile ilgilidir?

- a. Kişilerarası ilişkilerin temelinde türün en iyi şekilde gelişiminin amacı olduğunu belirtir
- b. Sosyal normlar ve kişisel beklentilerden kaynaklanan ölçütler üzerine kurulu ilişkiden hak ettiğimizi düşündüğümüz ödül miktarıdır
- c. Bir tarafın ilişkiye daha fazla katkı sunması halinde ondan daha fazla getiri elde etmesi gerektiğini söyler
- d. Bir ilişkinin, ilişkiye yapılan yatırım miktarına bağlı olduğunu söyler
- e. **Bir kişinin alternatif ilişkisinden elde edeceğine inandığı maliyet ve ödüllerin miktarıdır**

Yanıt Açıklaması:

Alternatifler için kıyaslama düzeyi ise kişinin alternatif ilişkisinden elde edeceğine inandığı maliyet ve ödüllerin miktarıdır.

57.Soru

Lee'nin aşkın renkleri tipolojisine göre eğlence ve stratejiye dayanan, bir bağlanma ya da güven ilişkisi içermeyen kısa ömürlü aşk biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Eros
- b. **Ludus**
- c. Storge
- d. Mania

e. Agape

Yanıt Açıklaması:

Ludus; eğlence ve stratejiye dayanan, bir bağlanma ya da güven ilişkisi içermeyen, kıskançlıktan kaçınılan kısa ömürlü bir aşktır. Yine çalışmasında, tipik bir Ludus sevgisi gösteren kişi, çocukluğunu sıradan olarak tanımlamakta, şimdiki hayatını tatmin edici bulmaktadır ancak bu konuda hevesli olmaktan uzaktır.

58.Soru

Davranışın olumlu sonuçları için içsel, davranışın olumsuz sonuçları için dışsal yükleme yapma eğilimi aşağıdakilerden hangisiyle adlandırılmaktadır?

- a. Temel yükleme hatası
- b. Aktör-gözlemci etkisi
- c. **Kendini kayıran yanlışlık**
- d. Birlikte değişim ilkesi
- e. Belirginlik bilgisi

Yanıt Açıklaması:

Kendini kayıran yanlışlık, davranışın olumlu sonuçları için içsel, davranışın olumsuz sonuçları için dışsal yükleme yapma eğilimidir.

59.Soru

Temelini Heider'in attığı, bireylerin günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan kuram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. **Atıf kuramı**
- b. Sosyal karşılaştırma kuramı
- c. Bilişsel çelişki kuramı
- d. Evrim kuramı
- e. Otoriteriyen kişilik kuramı

Yanıt Açıklaması:

Temelini Heider'in attığı atıf kuramı, günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan bir kuramdır.

60.Soru

Bir gruba mensup üyelerin nasıl düşünmesi ve davranması gerektiğine ilişkin kural ve beklentilere ne denir?

- a. Toplumsal sorumluluk
- b. Karşılıklılık
- c. Özgeci davranış
- d. Toplumsal adale
- e. **Toplumsal norm**

Yanıt Açıklaması:

Bir gruba mensup üyelerin nasıl düşünmesi ve davranması gerektiğine ilişkin kural ve beklentilere toplumsal norm denir

61.Soru

Rosenberg ve Abelson'un geliştirdiği kuram aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- a. Denge Kuramı
- b. Bilişsel Dengeleme Kuramı
- c. Bilişsel Çelişki Kuramı
- d. Bilişsel Kuram
- e. Çelişki Kuramı

Yanıt Açıklaması:

Rosenberg ve Abelson'un Bilişsel Dengeleme Kuramı Heider'in denge kuramının üzerine Rosenberg ve Abelson bilişsel dengeleme kuramını inşa etmiştir.

62.Soru

Aşağıdakilerden hangisi saldırganlığı azaltma yöntemlerinden biri değildir?

- a. Mimesis
- b. Saldırgan Olmayan Davranışların Model Alınması
- c. Katarsis
- d. Sosyal Beceri Eğitimi
- e. Cezalandırma

Yanıt Açıklaması:

Mimesis, yansıtma kuramıdır.

63.Soru

Yüksek sıcaklık saldırganlıkla ilgili olarak hangi belirleyici kategorisinde yer almaktadır?

- a. Model alma
- b. Cinsel
- c. Sosyal
- d. Kişisel
- e. Durumsal

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı E şıkkıdır. Yüksek sıcaklık, saldırganlıkla ilgili durumsal belirleyicilerdendir.

64.Soru

I. Alkol

II. Yüksek Sıcaklık

III. Kişilik

Yukarıdakilerden hangileri saldırganlığın durumsal belirleyicileri arasında yer alır?

- a. Yalnızca III
- b. I ve II
- c. I ve III
- d. II ve III
- e. I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Saldırganlığın durumsal belirleyicileri: alkol ve yüksek sıcaklıktır.

65.Soru

Saldırganlık tanımlarında ölçüt olarak zarar verme ya da incitme davranışına odaklanılmaktadır. Ancak bu eylemlerin saldırganlık olup olmadığını belirlerken bu davranışlarda dikkat edilmesi gereken temel kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Niyet
- b. Zaman
- c. Sıklık
- d. Miktar
- e. Biçim

Yanıt Açıklaması:

Zarar verme ya da incitme davranışı, saldırganlığı tarif etmede açıkça yetersiz kalmaktadır. Araştırmacıların çoğu bu problemi, saldırganlık tanımına niyet ögesini ekleyerek çözmüştür. Yani, bütün zarar verme ya da incitme eylemleri değil, sadece zarar verme ya da incitme niyeti ile yapılanlar saldırganlık olarak görülmektedir. Bu nedenle cevap "A" seçeneğidir.

66.Soru

Ayşe ve Melih ikiz kardeşlerdir. İkisine de ayda bir kez yeni oyuncaklar alınmaktadır. Ancak bir süredir Melih anne ve babasının görmediği yerde Ayşe'ye saldırgan davranışlarda bulunarak onun elindeki oyuncakları da almakta ve hepsiyle tek başına oynamaktadır. Melih'in bu davranışı bir süre tekrar ettikten sonra alışkanlık haline getirmesi aşağıdaki kavramlardan hangisi ile nitelendirilmektedir?

- a. Yaşam içgüdüsü
- b. Taklit
- c. Özgecilik
- d. Pekiştirme
- e. Engellenme

Yanıt Açıklaması:

Pekiştirme, bireyin saldırgan davranışının ödüllendirilerek, tekrar yapma olasılığını artırma anlamına gelmektedir. Örneğin; anaokulundaki çocuklar, bir kez, arkadaşlarının oyuncaklarla birlikte oynama önerisine saldırgan bir şekilde tepki verince, en güzel oyuncaklarla tek başlarına oynayabileceklerini öğrenmişlerse, artık oyuncaklarla tek başlarına oynamak için aynı saldırgan tepkileri tekrar göstereceklerdir. Soru kökünde verilen örnek olayda da benzer bir durum söz konusudur Doğru yanıt B'dir.

67.Soru

Tutumların yüksek psikolojik ihtiyaçlardan oluşan işlevlerinden olan içsel değerlerin ifade edilmesi ve egoyu koruma işlevleri kim tarafından sınıflandırılmıştır?

- a. Fishbein
- b. Ajzen
- c. **Katz**
- d. Guttman
- e. Edvards

Yanıt Açıklaması:

Tutumun işlevlerinde Katz'ın sınıflandırmasına özgü olan ve buradaki sınıflandırmada yüksek psikolojik ihtiyaçlardan biri olarak görülebilecek işlevler içsel değerlerin ifade edilmesi ve egoyu koruma işlevleridir.

68.Soru

Aşağıdakilerden hangisi saldırganlığın durumsal belirleyicilerinden biridir?

- a. Engelleme
- b. Tahrik
- c. Medyada şiddet
- d. Kişilik
- e. **Alkol**

Yanıt Açıklaması:

Alkol durumsal belirleyiciler arasında yer almaktadır.

69.Soru

Kişilerin inançları, düşünceleri ve tutumlarıyla, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlar ya da yaptıkları davranışlar arasında meydana gelen tutarsızlığın yarattığı rahatsızlık durumu aşağıdaki kavramlardan hangisi ile tanımlanmaktadır?

- a. Bilişsel hata
- b. **Bilişsel çelişki**
- c. Güçlendirme
- d. Ayırıştırma
- e. Dengesizlik

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel çelişki kişilerin inançları, düşünceleri ve tutumlarıyla, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlar ya da yaptıkları davranışlar arasında meydana gelen tutarsızlığın yarattığı rahatsızlık durumudur.

Bilişsel çelişki kuramına göre çelişkinin varlığı ve psikolojik olarak rahatsız olma, kişiyi çelişkiyi azaltmaya ve uyuma ulaşmaya güdüleyecektir.

Doğru cevap B seçeneğidir.

70.Soru

Denge kuramında bilişsel nesneyi değerli nesnelerle dengeli bir şekilde ilişkilendirmeyi, böylece yapıdaki dengesizliği azaltmayı amaçlayan öge hangisidir?

- a. Nötrleme
- b. **Güçlendirme**
- c. Ayırıştırma
- d. Denge

e. Uyum

Yanıt Açıklaması:

Güçlendirme, bilişsel nesneyi değerli nesnelerle dengeli bir şekilde ilişkilendirmeyi, böylece yapıdaki dengesizliği azaltmayı amaçlar.

71.Soru

Aşağıdakilerden hangisi kişilerarası ilişkilerdeki süreçlerden biri değildir?

- a. Bağlanma
- b. Çatışma
- c. Empati
- d. **Yakınlık**
- e. Yalnızlık

Yanıt Açıklaması:

İnsan yaşamı içerisinde kişilerarası ilişkiler kurar, bu ilişkiler büyür, gelişir, çözülür ve biter. Bu ilişkiyi yaşarken kişiler bazı önemli süreçlerden geçerler. Bu bölümde, bu süreçlerden olan bağlanma, çatışma, empati ve yalnızlık kavramlarını göreceğiz.

72.Soru

Kişilerin inançları, düşünceleri ve tutumlarıyla, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlar ya da yaptıkları davranışlar arasında meydana gelen tutarsızlığın yarattığı rahatsızlık durumuna ne ad verilir?

- a. Ayırıştırma
- b. Denge
- c. Uyum
- d. **Bilişsel çelişki**
- e. Güçlenme

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel Çelişki Bilişsel çelişki kişilerin inançları, düşünceleri ve tutumlarıyla, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlar ya da yaptıkları davranışlar arasında meydana gelen tutarsızlığın yarattığı rahatsızlık durumudur.

73.Soru

Bebeğin anne-babasına ya da bakıcısına olumlu tepki vermesi, korku durumunda onlara ihtiyaç hissetmesi ve yanlarında güven duymasını açıklayan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Toplumsallaşma
- b. Hale etkisi
- c. **Bağlanma**
- d. Karşılıklılık
- e. Yakınlık

Yanıt Açıklaması:

Bu durumu açıklayan kavram bağlanmadır.

74.Soru

Mesajı Öğrenme Tezi'ne göre aşağıdaki özelliklerden hangisi etkili iletişimin unsurlarından kaynağa aittir?

- a. Görüş farkı
- b. **Fiziksel çekicilik**
- c. Korku çekiciliği
- d. Tutuma bağlılık
- e. Konuşma sırası

Yanıt Açıklaması:

Kaynak;

- İnanlırlık
- Uzmanlık
- Güvenilirlik
- Fiziksel çekicilik
- Benzerlik
- Yaş
- Statü
- Etnik köken

75.Soru

Empati kavramı ile Sempatı kavramı genellikle karıştırılan, birbirinin yerine kullanılan kavramlardır. Aşağıdaki sözlerden hangisi "sempati" kavramına en yakın örnektir?

- a. Kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi, başkasına yapma.
- b. Damdan düşenin halini, damdan düşen bilir.
- c. **İnsan acı duyabiliyorsa canlıdır. Başkasının acısını duyabiliyorsa insandır.**
- d. Evinin eşliğini temizlemeden, komşu damındaki kardan şikayet etme.
- e. Beni yargılamadan önce benim ayakkabılarımı giy ve geçtiğim yollardan geç.

Yanıt Açıklaması:

Empatik iletişim, kişilerarası ilişkilerde yaşanan bu sıkıntıları giderebilecek ve iletişimin tam ve eksiksiz gerçekleşmesini sağlayacak bir iletişim türüdür. Empati, "bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır". Empati kavramı bazı durumlarda sempati kavramıyla karıştırılmaktadır. Sempatı en temel anlamıyla "birisiyle birlikte acı çekmektir". Karşımızdaki kişinin sahip olduğu duygu ve düşüncelerin aynısına sahip olmaktır.

Empatinin temelinde ise karşımızdakinin düşüncelerinin aynısına sahip olmak değil onun duygu ve düşüncelerini anlamak yatar.

76.Soru

Aşağıdaki sözlerden hangisi özgeci davranışı yansıtır?

- a. Dünya yansa bir tutam otu yanmaz
- b. insana günahını bile vermez
- c. Nalinci keseri gibi hep kendine yontar
- d. **Gani gönüllüdür**
- e. Rab bana hep bana

Yanıt Açıklaması:

C, evrenizde şu özdeyişlerdeki nitelemeleri hak eden ne çok insan vardır: "Dünya yansa bir tutam otu yanmaz", "O insana günahını bile vermez", "Nalinci keseri gibi hep kendine yontar", "Rab bana hep bana". Siz bu özdeyişlere daha başkalarını da ekleyebilirsiniz kuşkusuz. Bu tür insanlar sadece kendi çıkarlarını düşünürler. C, ikarcılık bir yaşam tarzıdır onlar için. Buna karşılık "yoksul babası", "yardım sever", "gani gönüllü", "bir keleş gibi incitmekten sakınan" insanlar da var çevremizde. Kendilerinden önce başkalarının iyiliğini, yararını düşünüp yardımcı olurlar. Ne o anda ne de gelecekte hiç bir beklentileri olmadan, herhangi bir karşılık düşünmeden insanların iyiliğine koşarlar.

77.Soru

- I. Önce küçük sonra büyük rica tekniği
- II. Önce büyük sonra küçük rica taktiği
- III. Fiyat arttırma taktiği

Yukarıda verilenlerden hangileri ikna teknikleri arasında yer alır?

- a. Yalnızca III
- b. **I ve II**
- c. I ve III
- d. II ve III
- e. I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

İnsanları bir şeye razı etmek için kullanılan birçok taktik vardır. Bunlar arasında önce küçük sonra büyük rica tekniği, önce büyük sonra küçük rica taktiği ve fiyat kırma taktiği yer alır.

78.Soru

Aşkın yakınlık, tutku ve bağlanma olmak üzere 3 temel bileşeni olduğunu öne süren kuram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Salt maruz kalma kuramı
- b. **Stenberg'in üçlü aşk kuramı**
- c. Lee'nin aşkın renkleri tipolojisi
- d. Evrimsel kuram
- e. Denklik kuramı

Yanıt Açıklaması:

Cevap Stenberg'in üçlü aşk kuramıdır.

79.Soru

Aşağıdaki hangi durumda insanların özgeci davranışta bulunma olasılığı daha yüksektir?

- a. Parası yatmadığı için aç kalan öğrencinin para istemesi
- b. İçki parası için dilenilmesi
- c. Dağcılık yaparken yaralanan biri için yardım toplanması
- d. Balığı yemek için hazırlarken yavrularının olduğunun farkedilmesi
- e. Mahallenin bakkalının ikinci televizyonunu alması için mahallede kampanya düzenlenmesi

Yanıt Açıklaması:

Sosyal algı ünitesinde açıklanan ve insanların hem kendilerinin, hem de başkalarının davranışlarını açıklayan yükleme kuramı da özgeci davranış açıklamada kullanılabilir. Bu kurama göre insanın başına gelenler onun denetimi dışındaysa, ona yardım etme olasılığı artmaktadır. Birey kendi ihmali, tembelliği vb. nedenlerle mağdur duruma düşmüşse, ona kızgınlık duyulmakta, yardımda isteksiz davranılmaktadır. "Kendi düşen ağlamaz" özdeyişi bu tutumu özetlemektedir.

80.Soru

Aşağıdakilerden hangisi saldırganlığın sosyal belirleyicilerinden biridir?

- a. Kişilik
- b. Alkol
- c. Tahrik
- d. Yüksek sıcaklık
- e. Cinsiyet farklılıkları

Yanıt Açıklaması:

Sosyal Belirleyiciler: Engellenme, Tahrik ve Medyada Şiddet'tir.

81.Soru

Polisin kamu güvenliğini koruma görevinde, bir suçluyu vurması aşağıdaki saldırganlık türlerinden hangisine örnektir?

- a. Düşmanca Saldırganlık
- b. Özgeci Saldırganlık
- c. Araçsal Saldırganlık
- d. Pasif Saldırganlık
- e. İzin Verilmiş Saldırganlık

Yanıt Açıklaması:

Aslında saldırganlığın hep kötü bir davranış biçimi olduğunu biliriz, ama bazı durumlarda onu onayla-rız da. Polisin kamu güvenliğini koruma görevinde, bir suçluyu vurması nedeniyle alkışlanması en sık karşılaşılan örnektir. Yukarıda verilen polisin davranış da belki başka bir örnek olabilir. Bu saldırganlık biçimine özgeci saldırganlık,

yani toplumca onay-lanan saldırganlık adı verilmektedir. Bu nedenle cevap "B" seçeneğidir.

82.Soru

Bem'e göre gerçekte tutumlarımızın ne olduğunu hangisine göre çıkarımlarız?

- a. Dış çevre
- b. Tehdit
- c. Davranışlar
- d. Tepkiler
- e. Sözcceleme

Yanıt Açıklaması:

Bem'e göre gerçekte tutumlarımızın ne olduğunu bilemeyiz, tutumlarımızı ancak davranışlarımızın ne olduğuna bakarak çıkarımlayabiliriz.

83.Soru

İnsanların tutumlarının nasıl farkına vardıkları ve bilgi işleme süreci ile ilgili olan kuram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Bilişsel çelişki kuramı
- b. Ayrıntılandırma olasılığı modeli
- c. Kendini algılama kuramı
- d. Sosyal yargı kuramı
- e. Mesajı öğrenme tezi

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı C şıkkıdır. Bem'in Kendini Algılama Kuramı, insanların tutumlarının nasıl farkına vardıkları ve bilgi işleme süreci ile ilgilidir.

84.Soru

Bebeklerde bağlanma kaç türdür?

- a. iki
- b. üç
- c. dört
- d. beş
- e. altı

Yanıt Açıklaması:

Bebekler de üç tür bağlanma olduğunda söz edilebilir. Bunlar:

- Güvenli bağlanma,
- Kaygılı bağlanma ve
- Kaçınan bağlanmadır.

ONLINE DÖNEMDE NELER OLDU?

1.Soru

Aşağıdakilerden hangisi veya hangileri saldırganlığın sosyal, durumsal ve kişisel belirleyicilerindendir?

I. Engelleme

II. Tahrik

III. Medya Şiddet

- a. Yalnız I
- b. I ve II
- c. Yalnız III
- d. II ve III
- e. I, II, III

Yanıt Açıklaması:

Şiddetin Sosyal Belirleyicileri: Engellenme, Tahrik ve Medyada Şiddet

2.Soru

Bilişsel çelişki kuramı kime aittir?

- a. Fritz Heider
- b. Leon Festinger
- c. Daryl Bem
- d. Muzaffer Şerif
- e. Sigmund Freud

Yanıt Açıklaması:

Doğru şık B'dir.

3.Soru

Bengü ile aynı yaştayız, ikimiz de üniversite mezunuyuz, mesleki kariyerlerimiz ve hedeflerimiz benzer, aynı şeyleri yapmaktan hoşlanıyoruz. Her yönden ruh ikizimi buldum ve onunla evlenmeyi planlıyorum diyen Mustafa, Lee'nin Aşkın Renkleri kuramından hangi tip bileşenin özelliklerini sergilemektedir?

- a. Pragma
- b. Agape
- c. Mania
- d. Mükemmel Aşk
- e. İlk Görüşte Aşk

Yanıt Açıklaması:

Pragma: Yaşamın bilinçli bir değerlendirilmesini içerir, pratik ihtiyaçları karşılayabilenle, yaş, eğitim, meslek, din, hayat tarzı, kişilik gibi özellikler açısından kendisine uygun olanla eşleşilen bir aşk tipolojisidir.

4.Soru

"Herhangi bir ödül beklentisi olmadan, birisine isteyerek yardım etmedir." tanımını aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- a. Özgeci davranış
- b. Özgü davranış
- c. Otantik davranış
- d. Özneci davranış
- e. Öğrenme davranışı

Yanıt Açıklaması:

Özgeci davranış, herhangi bir ödül beklentisi olmadan, birisine isteyerek yardım etmedir.

5.Soru

Saldırganlık ve cinsiyet ilişkisi düşünüldüğünde aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- a. Erkekler ve kadınlar genel olarak eşit derecede saldırganlık gösterirler.
- b. Genel olarak erkekler saldırganlığa daha az hedef olurlar.
- c. Kadınlar daha çok dolaylı saldırganlık yolunu seçerler.
- d. Tahrik söz konusu değilse kadınlar ve erkekler eşit derecede saldırgan davranış gösterirler.

- e. Tahrik söz konusu ise kadınlar erkeklerden daha çok saldırgan davranış gösterirler.

Yanıt Açıklaması:

Cinsiyet açısından saldırganlıkta bir farklılık olup olmadığına ilişkin araştırma sonuçları, ilk bakışta erkeklerin kadınlardan daha saldırgan olduğunu doğrulamaktadır. Fakat biraz daha yakından bakınca, konunun daha karmaşık olduğu görülecektir. Araştırma sonuçları özetle şöyledir;

- Erkekler genel olarak kadınlardan hem daha fazla saldırgan davranış göstermekte ama hem de daha fazla saldırganlığın hedefi olmaktadır. Ve cinsiyetler arasındaki bu farklılık ömür boyu sürmektedir.

- Saldırganlık açısından iki cinsiyet arasındaki farklılık tahrik olmadığı durumda daha fazladır. Diğer bir deyişle, erkekler tahrik söz konusu olmadığında kadınlardan daha fazla saldırgan davranış göstermektedirler. Ancak tahrik varsa ve bu tahrik yoğunsa, kadınlar da erkekler kadar saldırgan davranış göstermektedirler.
- Saldırganlık açısından iki cinsiyet arasındaki farklılık, saldırganlığın tipine göre değişmektedir. Araştırmalar sonucunda, erkeklerin direkt saldırganlığı (fiziksel saldırı, itme, hedefe bir şeyler atma vb.) kadınlara göre daha fazla gösterdikleri bulunmuştur. Kadınlar ise, dolaylı saldırganlığı erkeklerden daha fazla göstermektedirler. Dolaylı saldırganlık, hedef kişi hakkında çevreye söylentiler yayma, hedefin arkasından dedikodu yapma, hedef kişiyi zor durumda bırakacak hikayeler uydurma vb. eylemleri içermektedir. Son olarak cinsiyetler arası bu farklılığın erken yaşlarda ortaya çıktığı ve farklı kültürlerde gözlemlendiği de belirtilmektedir. Doğru cevap C şıkkıdır.

6.Soru

Tutum nesnesi/konusunun kişiyle olan ilgi düzeyi Tutum içeriğinin bellekten yavaş çağrılması Kişinin tutum nesnesi/konusu ile direkt (dolaysız) bir deneyim yaşaması Kişi için tutum konusu/nesnesinin önemi Yukarıdakilerden hangisi/hangileri bir kişinin bir konu/nesne hakkında güçlü bir tutumu olmasında etkilidir?

- a. I,II, III ve IV
- b. II ve III
- c. I ve IV
- d. Yalnız IV
- e. I, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Kişi için tutum konusu (nesnesi) ne kadar önemliyse, kişi bir nesne/konu hakkında ne kadar net ya da kesin duygu ve düşüncelere sahipse, kişi tutum nesnesi/konusu ile direkt (dolaysız) bir deneyim yaşamış ise, tutum nesnesi/konusu kişiyle ne kadar

ilgiliyse ve tutum içeriği bellekten ne kadar hızlı çağrılabilirse, yani zihinde tutuma ne kadar çabuk erişilebiliyorsa kişinin o konu/nesne hakkında güçlü bir tutumu olduğu söylenebilir. Bu nedenle doğru cevap E seçeneğidir.

7.Soru

İki insan arasındaki ilişkide her birinin diğerinde mevcut olmayı bulması durumuna ne ad verilir?

- a. Homofili
- b. **Tamamlayıcılık**
- c. Eşleşme
- d. Çekicilik
- e. Aşinalık

Yanıt Açıklaması:

Cevap Tamamlayıcılıktır.

8.Soru

Aşağıdakilerden hangisi saldırganlıkla ilgili sosyal belirleyicilerdendir?

- a. **Engellenme**
- b. Cinsiyet
- c. Kişilik
- d. Alkol
- e. Yüksek sıcaklık

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı A şıkkıdır. Engellenme, saldırganlıkla ilgili sosyal belirleyicilerdendir.

9.Soru

İçimizde biriken ya da bir kez ha-rekete geçen öfke duygusu ya da saldırganlığın, daha zararsız bir biçimde boşaltılıp, rahatlayarak saldırganlığın azaltıldığı düşünülen yöntem aşağıdakilerden hangisidir?

- a. **Arınma**
- b. Ceza
- c. Sosyal Beceri Eğitimi
- d. Model Olma
- e. Kamu Spotu

Yanıt Açıklaması:

Arınma, uyarılmış (harekete geçmiş) psişik enerjinin harcanması ve sistemin tekrar psikolojik denge durumuna dönmesidir. Genellikle içimizde biriken ya da bir kez ha-rekete geçen öfke duygusunu ya da saldırganlığı, daha zararsız bir biçimde boşaltırsak, rahatlayaca-ğımızı düşünürüz. Bu nedenle cevap "A" seçeneğidir.

10.Soru

Özgeci davranışın temelinde daha çok toplumsal değerlerin olduğunu ileri süren yaklaşım hangisidir?

- a. Evrimsel Yaklaşım
- b. **Kültürel Yaklaşım**
- c. Öğrenme Yaklaşımı
- d. Yükleme Kuramı
- e. Genetik Yaklaşım

Yanıt Açıklaması:

Kültürel Yaklaşım

Özgeci davranışı doğuştan getirilen genlerle açıklayanlara karşı çıkanlar; özgeci davranışın temelinde daha çok toplumsal değerlerin olduğunu ileri sürmektedirler

11.Soru

Psikanalitik kurama göre yaşam ve ölüm içgüdüsünün kişinin içinde yarattığı psikolojik çatışma nasıl çözülür?

- a. **Yıkıcı gücün, kişinin kendinden diğerlerine yöneltilmesiyle çözülür.**
- b. Yıkıcı gücün ortadan kaldırılmasıyla çözülür.
- c. Yaşam gücünün galip gelmesiyle çözülür.
- d. Yaşam gücünün dış dünyaya yöneltilmesiyle çözülür.
- e. Yaşam gücü ve yıkıcı gücün sürekli birbirinin yerine geçmesiyle çözülür

Yanıt Açıklaması:

Freud'un psikanaliz çerçevesinde geliştirdiği bu kuram, insanlarda ikili bir içgüdü olduğunu savunur. Buna göre, bireyin davranışı, iki temel güç tarafından yönetilir: Yaşam içgüdüsü (eros) ve ölüm içgüdüsü (thanatos). Eros, kişileri haz aramaya ve isteklerini gerçekleştirmeye yönlendirirken, thanatos benlik-yıkımına yönelir. Bu iki içgüdü, kişinin içinde hiç bitmeyen bir psikolojik çatışma yaratır. Bu çatışma, yıkıcı gücün, kişinin kendinden diğerlerine yöneltilmesiyle çözülür. Doğru yanıt A'dır.

12.Soru

Hastalık nedeniyle yere düşen birisine, sarhoş olduğu için düşene olduğundan daha çok yardım edilmesi aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

- a. Kültürel Yaklaşım
- b. Öğrenme Yaklaşımı
- c. Evrimsel Yaklaşım
- d. **Yükleme Kuramı**
- e. Toplumsal Adalet

Yanıt Açıklaması:

Yükleme Kuramı ve Özgeci Davranış

..... Yine hastalık nedeniyle yere düşen birisine, sarhoş olduğu için düşene olduğundan daha çok yardım ettikleri saptanmıştır

13.Soru

Muzafer Sherif ve arkadaşları tarafından öne sürülen kuram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Rosenberg ve Abelson'un Bilişsel Dengeleme Kuramı
- b. Festinger'in Bilişsel Çelişki Kuramı
- c. Bem'in Kendini Algılama Kuramı
- d. Bilişsel Kuram
- e. **Sosyal Yargı Kuramı**

Yanıt Açıklaması:

Sosyal Yargı Kuramı

Muzafer Sherif ve arkadaşları tarafından öne sürülen bu kurama göre kaynaktan gelen ileti herkes tarafından aynı şekilde algılanmaz. Bireyler, yeni

gelen iletiyi eski tecrübelerine göre değerlendirirler. Kişinin bir nesne ile geçmiş yaşantısı, bu kişinin o nesneye tutumunu oluşturur.

14.Soru

Aşağıdakilerden hangisi mesajı öğrenme tezi'ne göre etkili iletişimin unsurları ve Sahip olunması gereken özelliklerden kanak ve hedef kitle de yer alan ortak özellikler arasındadır?

- a. Statü
- b. Özsayı
- c. Zeka ve eğitim
- d. Yaş
- e. Etnik köken

Yanıt Açıklaması:

Yaş kaynak ve hedef kitlede yer alan ortak özelliktir. Doğru seçenek D'dir.

15.Soru

Langlois ve Roggman, 1990 tarihli çalışmalarında, hangi yüzlerin daha çekici bulunduğunu araştırmışlardır. Bu araştırmaya göre aşağıdakilerden hangisinin sonucuna ulaşılmıştır?

- a. Simetrik yüzler.
- b. Asimetrik yüzler.
- c. Hem erkek hem kadın yüzlerinden birleştirilmiş olan fotoğraflar sonucunda ortaya çıkan yüzler.
- d. Büyük gözlerin ön planda olduğu.
- e. Belirgin elmacık kemikleri.

Yanıt Açıklaması:

Hem erkek hem kadın yüzlerinden birleştirilmiş olan fotoğraflar, birleştirilmemiş bireysel olan fotoğraflardan daha çekici bulunmuştur (Langlois ve Roggman, 1990).

16.Soru

Lee'ye göre eğlence ve stratejiye dayanan, bir bağlanma ya da güven ilişkisi içermeyen, kıskançlıktan kaçınılan kısa ömürlü aşk aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Storge
- b. Mania
- c. Agape
- d. Ludus
- e. Pragma

Yanıt Açıklaması:

Ludus; eğlence ve stratejiye dayanan, bir bağlanma ya da güven ilişkisi içermeyen, kıskançlıktan kaçınılan kısa ömürlü bir aşktır.

17.Soru

Kodlanan mesajın gönderildiği yer aşağıdakilerden hangisidir?

- a. İleti
- b. Alıcı
- c. Kaynak
- d. Hedef Kitle
- e. Dönüt

Yanıt Açıklaması:

Hedef Kitle;

Kaynağın kodladığı iletiyi gönderdiği ve iletiyi açıklamasını beklediği yerdir.

18.Soru

“Güzel olan iyidir” Aşağıdakilerin hangisiyle ifade edilmektedir?

- a. Hale Etkisi
- b. Bağlanma
- c. Saplantı
- d. Kalıpyargı
- e. Önyargı

Yanıt Açıklaması:

“Güzel olan iyidir” şeklinde bir kalıpyargı da bulunmaktadır. Çekici insanların daha mutlu, cana yakın, samimi oldukları ve olumlu özelliklere sahip oldukları düşünülür ve onlara gösterilen tutumlar olumludur.

19.Soru

Sağlıklı yaşamı benimsemiş bir kişinin, bir dergide yulaf ezmesi reklamını gördüğünü düşünün. Kişi merkezi bir yola yönelecek ve bu konuda bilgi edinmeye çalışacaktır; yulaf ezmesinin kalorisine, enerjisine, içeriğine, katkı maddelerine bakmaya güdülenmiştir. Reklamın içeriğinde bunlar varsa dikkatlice okuyacaktır çünkü ilgi alanındadır, bilişsel yetisi vardır ve güdülenmiştir. Eğer ileti, yani örneğimizde reklam, ihtiyacını karşılıyorsa, bilgilendirici bir reklamsa kişinin ikna edilme olasılığı ve tutum değişiminin uzun erimli olma olasılığı yüksektir.

Yukarıdaki paragrafta tutumla ilgili kuramlardan hangisinin açıklanmasına yönelik bir örnek verilmektedir?

- a. Ayrıntılandırma olasılığı modeli
- b. Kendini algılama kuramı
- c. Mesajı öğrenme tezi
- d. Sosyal yargı kuramı
- e. Bilişsel çelişki kuramı

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı A şıkkıdır. Sorudaki örnek ayrıntılandırma olasılığı modeli ile ilgilidir.

20.Soru

Sternberg'e göre, tutku ve bağlanma birleşiminden oluşan ve yakınlık bileşeninin dengeleyici unsurunun bulunmadığı aşk türü aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Mükemmel aşk
- b. Romantik aşk
- c. İlk görüşte aşk
- d. Boş aşk
- e. Saçma aşk

Yanıt Açıklaması:

Saçma aşk, tutku ve bağlanma birleşiminden oluşur. Yakınlık bileşeninin dengeleyici unsuru bulunmaz. Kısa sürede tanışma, hemen aşık olma ardından

hemen evlilik gibi hızlı bir süreci vardır. Çabuk sonlanabilir, boşanmayla sonuçlanabilir. Doğru yanıt E seçeneğidir.

SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

ARA SINAVDA NELER GELEBİLİR?

1.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Gustave Le Bon tarafından geliştirilmiş, çeşitli psikolojik mekanizmalar aracılığıyla, insan kollektivitesinin tek bir varlık, psikolojik kitle haline gelmesine işaret eden kavramdır?

- A Sosyal Hızlandırma
- B Sosyal Karşılaştırma
- C Bilişsel Çelişki
- D Sosyal Kimlik
- E Grup Zihni

Yanıt Açıklaması:

Grup Zihni

2.SORU

Bir kişinin bir tutum nesnesini hem sevmesi hem de sevmemesi, hangi tür kutup kapsamına girmektedir?

- A Tek boyutlu tutum
- B İki boyutlu tutum
- C İki kutuplu tutum
- D Çelişkili tutum
- E Çift kutuplu tutum

Yanıt Açıklaması:

Çelişkili Tutum; Bir kişinin bir tutum nesnesini hem sevmesi hem de sevmemesidir.

3.SORU

Sosyal psikolojide hangi yıllardan itibaren sosyal biliş terimi kullanılmaya başlanmıştır?

- A 1940'lar
- B 1950'ler
- C 1960'lar
- D 1970'ler
- E

1980'ler

Yanıt Açıklaması:

Sosyal psikolojide 1970'lerden itibaren "sosyal biliş" terimi kullanılmaya başlanmıştır.

4.SORU

Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eden tutum işlevi hangisidir?

- A Bilgi işlevi
- B Denklik işlevi
- C Koruma işlevi
- D Egoyu koruma işlevi
- E Faydacı işlev

Yanıt Açıklaması:

Bilgi işlevi: Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eder.

5.SORU

Sosyal bilişi bütünlüklü bir yaklaşım olarak tanımlamaya olanak veren çeşitli ilkeler mevcuttur. Aşağıdakilerden hangisi bu ilkelerden en temelleri arasında yer almaz?

- A Algısal - Bilişselcilik
- B Zihinsel Temsiller
- C Metaforik Modeller
- D Deneysellik
- E Senaryo

Yanıt Açıklaması:

Sosyal bilişi bütünlüklü bir yaklaşım olarak tanımlamaya olanak veren çeşitli ilkeler mevcuttur. Bu ilkelerden en temel olanları deneyzellik, metaforik modeller, algısal-bilişselcilik, zihinsel temsiller ve bilinçdışı işlemlerdir. Doğru cevap E'dir.

6.SORU

Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılması ifadesi aşağıdaki hangi tutum işlevlerinden birini açıklamaktadır?

- A Sembolik işlev
- B Faydacı işlev
- C Dışavurumcu işlev
- D Bilgi işlevi
- E Egoyu koruma işlevi

Yanıt Açıklaması:

İyi ve kötü saptamak ya da çevreyi dostça ve düşmanca olarak kategorilendirmek tutumların en açık ve en temel işlevi gibi görünmektedir. En erken sınıflandırmalardan birini yapan Katz buna bilgi işlevi adını vermiştir. Bilgi işlevi, tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade etmektedir. Doğru cevap D'dir.

7.SORU

Başkalarının davranışlarını açıklamada dışsal yüklemeler yerine içsel yüklemeler yapma eğilimine ne denir?

- A Temel Yükleme Hatası
- B Birlikte Değişim İlkesi
- C Uyuşan Çıkarsama
- D Yükleme
- E Sosyal Kategorileştirme:

Yanıt Açıklaması:

Temel Yükleme Hatası: Başkalarının davranışlarını açıklamada dışsal yüklemeler yerine içsel yüklemeler yapma eğilimidir. Doğru cevap A'dır.

8.SORU

İnsanların davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecine ne ad verilir?

- A Kategori
- B Senaryo
- C Yükleme
- D

- Çıkarsama
- E Şema

Yanıt Açıklaması:

Yükleme: İnsanların davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecidir.

9.SORU

Darwin'in evrim kuramından etkilenen Mc Dougall, Doğultan, getirilen zihinsel özellikleri sosyal yaşamın temeli olarak görmüştür. Ancak daha sonraları içgüdü kavramı ana disiplin psikolojisinde açıklayıcı gücünü yitirince yerine hangi kavram gerilmiştir?

- A Dürtü
- B İhtiyaç
- C Arzu
- D Şiddet
- E Kaygı

Yanıt Açıklaması:

Darwin'in evrim kuramından etkilenen McDougall, doğuştan getirilen zihinsel özellikleri sosyal yaşamın temeli olarak görmüştür. Ancak daha sonraları içgüdü kavramı ana disiplin psikolojide açıklayıcı gücünü yitirip yerine dürtü kavramı getirilmiş ve sosyal psikolojide de McDougall'ın görüşü terkedilmiştir.

10.Soru

Bilgiye erişimin ya da bilgiyi kategorileştirmenin bilinçli farkındalık ve kontrol dışında gerçekleşmesine ne denir?

- A Otomatiklik
- B Konrtollü Süreç
- C Konrtolsüz Süreç
- D Şema
- E Önyargı

Yanıt Açıklaması:

Otomatiklik: Bilgiye erişimin ya da bilgiyi kategorileştirmenin bilinçli farkındalık ve kontrol dışında gerçekleşmesidir. yanıt A:

11.SORU

Aşağıdakilerden hangisi insanların toplumdaki spesifik konumlarına ilişkin sahip oldukları bilgi yapılarıdır?

- A Rol şemaları
- B Benlik şemaları
- C Kişi şemaları
- D Olay şemaları
- E Senaryo

Yanıt Açıklaması:

Rol şemaları insanların toplumdaki spesifik rol konumlarına ilişkin sahip oldukları bilgi yapılarıdır.

12.SORU

Mert, futbol maçında gol atmak için iki defa pozisyon yakalamıştır. İlkinde gol attıktan sonra durumu ne kadar yetenekli olduğuna; ikinci pozisyonda ise golü kaçıncı şanssızlığına bağlamıştır. Bu durum aşağıdaki kavramlardan hangisine işaret etmektedir?

- A Aktör-gözlemci etkisi
- B Kendini gerçekleştiren kehanet
- C Birlikte değişim ilkesi
- D Kendine kayıran yanlılık
- E Temel yükleme hatası

Yanıt Açıklaması:

Belki de duygudan yoksun rasyonel bir bilgi işlemcisi olmadığımızın en iyi kanıtı başarı ve başarısızlık yaşadığımız durumlarda yaptığımız yüklemelerde bulunabilir. Başarılı olduğumuzda benliğimizi yücelten, başarısız olduğumuzda ise benliğimizi koruyan yüklemeler yaptığımızı iddia etmek için aslında bilimsel kanıtlara bile ihtiyacımız yoktur. **Kendini kayıran yanlılık**, yani başarıdan pay almak için içsel yüklemeler, başarısızlığımızda ise dışsal faktörleri suçlama eğilimimiz çok yaygındır. Doğru cevap D'dir.

13.SORU

Aşağıdakilerden hangisi survey için söylenemez?

- A Surveye çok sayıda kişiden çok miktarda bilgi toplama olanağı vardır
- B Örneklemleme tekniğiyle yapıldığı için, toplanılan bilgiden genelleme yapılır
- C Bu yöntem, diğer yöntemlere göre zaman ve maddi kaynakların kullanımı açısından daha masraflıdır
- D Survey ile çok miktarda bilgi toplanır, ancak bu bilgi yüzeyseldir
- E Kendisine genelleme yapılmak istenen evren çok geniş ise, örneklem oluşturma bir sorun yaratabilir

Yanıt Açıklaması:

Surveye çok sayıda kişiden çok miktarda bilgi toplama olanağı vardır.

Örneklemleme tekniğiyle yapıldığı için, toplanılan bilgiden genelleme yapılır.

Bu yöntem, diğer yöntemlere göre zaman ve maddi kaynakların kullanımı açısından daha tasarrufludur.

Survey ile çok miktarda bilgi toplanır, ancak bu bilgi yüzeyseldir.

Büyük örneklem alınması gereken durumlarda çok zaman ve paraya ihtiyaç vardır.

Kendisine genelleme yapılmak istenen evren çok geniş ise, örneklem oluşturma bir sorun yaratabilir.

Surveyde katılımcıların yanıtlarına bağlı kalma zorunluluğu vardır. Katılımcılar ise anket ve görüşmede çok çeşitli etmenlerin etkisi altında kalarak yanıt verebilirler.

14.SORU

Survey yönteminde veri toplama tekniği olarak anket ve görüşme kullanılır. Aşağıdakilerden hangisi Surveyin güçlü yanlarından biridir?

- A Survey ile çok miktarda bilgi toplanır, ancak bu bilgi yüzeyseldir.
- B Büyük örneklem alınması gereken durumlarda çok zaman ve paraya ihtiyaç vardır
- C Bu yöntem, diğer yöntemlere göre zaman ve maddi kaynakların kullanımı açısından daha tasarrufludur
- D Kendisine genelleme yapılmak istenen evren çok geniş ise,

örneklem oluşturma bir sorun yaratabilir

E

Surveyde katılımcıların yanıtlarına bağlı kalma zorunluluğu vardır. Katılımcılar ise anket ve görüşmede çok çeşitli etmenlerin etkisi altında kalarak yanıt verebilirler

Yanıt Açıklaması:

Bu yöntem, diğer yöntemlere göre zaman ve maddi kaynakların kullanımı açısından daha tasarrufludur.

15.SORU

Kişisel hedeflere ve durumun gerekliliklerine göre esnek ve stratejik bir biçimde uygulanabilecek çeşitli bilgi-işleme stratejilerine sahip olan kişiye ilişkin metafor hangisidir?

A

Güdülenmiş Taktisyen

B

Bilişsel Cimri

C

Naif Bilimci

D

Temsili Zihniyet

E

Algısal Seçici

Yanıt Açıklaması:

Güdülenmiş Taktisyen: Kişisel hedeflere ve durumun gerekliliklerine göre esnek ve stratejik bir biçimde uygulanabilecek çeşitli bilgi-işleme stratejilerine sahip olan kişiye ilişkin metafordur. Yanıt A.

16.SORU

I. ZENGİNLEŞTİRME

II. ÖRGÜTLEME

III. DİKKAT VE KODLAMA

IV. DEPOLAMA

V. GERİ GETİRME

Yukarıdaki maddelerin seçeneklerde verilen hangi sıralaması bilgi-işleme modelinde, bilginin işlenme sırasını doğru sunar?

A

I, II, III, IV, V

B

III, I, II, IV, V

C

II, I, III, IV, V

D

V, I, II, III, IV

E

V, VI, III, II, I

Yanıt Açıklaması:

Sosyal biliş modellerine dayanak oluşturan temel metafor insanı bir bilgi işlemcisi olarak görmektedir. Algılayıcıya ilişkin bu bilgi-işleme modeli bilgisayarın ortaya çıkmasıyla geliştirildi. İnsanın bilişsel süreçleri bilgisayarın bilgiyi alma, tanıma, depo etme ve programlama biçimleriyle karşılaştırıldı. Bilgi-işleme modelinde, bilgi aşağıdaki sırayla işlenir:

Dikkat ve kodlama: İşlenecek bilgi biriminin seçimi ve tanımlanması,

Zenginleştirme: Yeni bilginin daha önceden var olan bilgi ya da kavramlar aracılığıyla yorumlanması,

Örgütlenme: Yorumlanan bilginin içsel tutarlılığı olan bir zihinsel temsilini oluşturma,

Depolama: Temsilin bellekte saklanması,

Geri getirme: O konuyla ilgili bir yargıya ulaşmak ya da bir davranışa karar vermek gerektiğinde temsilin bellekten geri getirilmesi.

17.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Doğal gözlemin güçlü yanlarından biridir?

A

Bu yöntemde çoğu kez sayısal veriler elde edilemez. Bu da toplanan verileri standartlaştırma sorunu yaratabilir

B

Gözlenen davranış belirli bir zamana, yere ve bir grup insana bağlı olduğundan, yani yinelenmeyen ve sadece bir kez görülebilecek nitelikte olduğundan, genel sonuçlar çıkarılmamalıdır

C

Doğal gözlemin bir başka sınırlılığı "gözlemci etkisi" olarak adlandırılan durumdur

D

Gözlenen kişiler, gözlendiklerini bildiklerinde "doğal" olmayıp, "tepkisel" davranmaya başlar.

E

Bu yöntemin kullanıldığı araştırmalar sık sık gerçek hayata uygulanabilen denencelerin geliştirilmesini sağlar, çünkü gözlenen gerçek hayattır

Yanıt Açıklaması:

Bu yöntemin kullanıldığı araştırmalar sık sık gerçek hayata uygulanabilen denencelerin geliştirilmesini sağlar, çünkü gözlenen gerçek hayattır

18.SORU

- Bireyin benliğinin bir parçasını oluşturan, grup üyeliklerinden elde ettikleri çehredir.

- Nesneler değil, insanlar hakkındaki bilgiyi işlemeye ilişkili zihinsel süreçlerin çalışması ya da sosyal etkileşimle ilgili zihinsel süreçlerin çalışmasıdır.

- İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşımdır.
- Yoksulluk, delilik vb. sosyal olguların bir kültür ya da toplumda anlaşılma biçiminin söz konusu sosyal olguları yorumlamada bir temel sağlamasıdır.
Aşağıdaki sosyal psikoloji yaklaşım ve terimlerinden hangisinin açıklaması öncüllerde **verilmemiştir**?

- A Sosyal Karşılaştırma
- B Sosyal Kimlik
- C Sosyal Biliş
- D Atıf Kuramı
- E Sosyal Temsiller

Yanıt Açıklaması:

Sosyal Karşılaştırma: İnsanların kendi yetenek ve fikirleri hakkında bilgi sahibi olmak için kendilerini diğerleriyle karşılaştırma sürecidir.

Sosyal Kimlik: Bireyin benliğinin bir parçasını oluşturan, grup üyeliklerinden elde ettikleri kimliktir; bireyin benliğini başka bir parçasını oluşturan ve bireyin biricikliğiyle ilgili olan bireysel kimlikten farklıdır.

Sosyal Biliş: Nesneler değil, insanlar hakkındaki bilgiyi işlemeyle ilişkili zihinsel süreçlerin çalışması ya da sosyal etkileşimle ilgili zihinsel süreçlerin çalışmasıdır.

Atıf Kuramı: İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşımdır.

Sosyal Temsiller: Sosyal olguların (örneğin: "yoksulluk" ve "delilik") verili bir kültür ya da toplumda anlaşılma biçimi ve bu anlama biçiminin söz konusu sosyal olguları yorumlamada bir temel sağlamasıdır.

19.SORU

Kitlelerin kendine özgü psikolojisi olduğunu ileri süren sosyal psikolojik yaklaşım hangisidir?

- A Sosyal Hızlandırma
- B Sosyal Karşılaştırma
- C Davranışçı Sosyal Psikoloji
- D

Völkerpsikoloji
E
Kitle Psikolojisi

Yanıt Açıklaması:

Kitle Psikolojisi:19. yüzyılın sonunda Fransız kuramcı Gustave Le Bon ile başlayan, bireysel psikolojiden farklı olarak kitlelerin kendine özgü psikolojisi olduğunu ileri süren bir sosyal psikolojik yaklaşımdır.

20.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ TUTUMUN BAŞLICA YAPISAL ÖZELLİKLERİ ARASINDA GÖSTERİLEMEZ?

- A Tutumun olumlu veya olumsuz olması
- B Tutumun tek kutuplu ya da çift kutuplu olması
- C Tutumun duygu ya da hislerden tamamen bağımsız olması
- D Tutumun çok boyutlu olması
- E Tutumun güçlü ya da güçsüz olması

Yanıt Açıklaması:

Tutumun başlıca yapısal özellikleri arasında tutumun olumlu veya olumsuz olması, tutumun tek kutuplu ya da çift kutuplu olması, tutumun çok boyutluluğu ve tutumun güçlü ya da güçsüz olması sayılabilir. Doğru cevap "C" şıkkıdır.

1.SORU

İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşım olan Atıf Kuramı aşağıdakilerden hangisi tarafından ortaya açılmıştır?

- A Fritz Heider
- B Wilhelm Wundt
- C Solomon Asch
- D Serge Moscovici
- E Henri Tajfel

Yanıt Açıklaması:

İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşım

olan Atıf Kuramı Fritz Heider tarafından ortaya atılmıştır.

2.SORU

Sosyal biliş terimindeki sosyal nitelemesinin anlamına ilişkin aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A Sosyal biliş sosyal açıklamayı içerir
- B İnsanlar çevrelerini bilinçsiz bir şekilde etkiler
- C Sosyal biliş insanlar tarafından paylaşılr
- D Algının nesnesi olarak insanlar bu algıya karşılık verir
- E Sosyal biliş benliği nesne kadar özne olarak da değerlendirir

Yanıt Açıklaması:

Aşağıdaki noktalar sosyal biliş terimindeki sosyal nitelemesinin anlamı için kritiktir:

- İnsanlar çevrelerini niyetli bir şekilde etkiler.
- Algının nesnesi olarak insanlar bu algıya karşılık verir (sosyal biliş karşılıklı algıdır) ve ortak algı üzerinde uzlaşılır.
- Sosyal biliş benliği nesne kadar özne olarak da işin içine sokar.
- İnsanlar hakkındaki bilişlerin kesinliği ve gerçekliğini değerlendirmek sosyal olmayan nesnelere göre daha zordur ve hatta imkansızdır.
- Sosyal biliş sosyal açıklamayı içerir.
- Sosyal biliş insanlar tarafından paylaşılır.

3.SORU

I. Kùltürler arası farklılıklar

II. Benlik farkındalığı

III. Benlik sunumu

Yukarıdakilerden hangileri konformiteyi etkileyen kişisel faktörler arasında yer almaktadır?

- A Yalnızca I
- B I ve II
- C I ve III
- D II ve III
- E I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Konformiteyi etkileyen faktörler durumsal ve kişisel faktörler olarak ikiye ayrılabilir.

Durumsal faktörler grubun büyüklüğü ve grupta söz birliğinin etkisidir. Ayrıca kùltürler arası farklılıklar ve toplumsal cinsiyet farklılıkları da buna dâhil edilebilir.

Kişisel faktörler içinde benlik-farkındalığı, benliksunumu ve kişisel kontrol ihtiyacı sayılabilir.

4.SORU

Aşağıdakilerden hangisi 19. yüzyılda, Almanya'da geliştirilmiş, kùltürel davranışın tarihsel ve karşılaştırmalı olarak çalışılması gerektiğini öne süren bir sosyal psikolojik yaklaşımdır?

- A Völkerpsikoloji
- B Kitle Psikolojisi
- C Grup Zihni
- D Sosyal Hızlandırma
- E Davranışçı Sosyal Psikoloji

Yanıt Açıklaması:

Völkerpsikoloji

5.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Heider'in teorisindeki ilkelerden biridir?

- A Nedensel birim algısının önemli belirleyicisi zıtlıktır.
- B Sezgilere dayalı nedensel sistemimizde iki olay yakınsa nedensel olarak ilişkili görülme olasılıkları daha düşüktür.
- C İnsanlar davranışlara nedensel yükleme yaparken çoklu neden değil, genellikle tek bir neden yükleme eğilimindedirler.
- D Nedensel yüklemedeki en önemli ilke uzaklıktır.
- E Kişi bir eyleme kişi yüklemesi yapıyorsa, diğer yüklemeyi yapma olasılığı artar.

Yanıt Açıklaması:

Heider'in

teorisinde üç ilke önemlidir:

- Nedensel birim algısının iki önemli belirleyicisi benzerlik ve yakınlıktır. Sezgilere dayalı nedensel sistemimizde iki olay yakınsa nedensel olarak ilişkili görülme olasılıkları daha yüksektir.

Bunun gibi, iki olay birbirine benzerse benzer olmadığı durumlara göre bir nedensel birim olarak algılanmaları daha olasıdır.

• İnsanlar davranışlara nedensel yükleme yaparken

çoklu neden değil, genellikle tek bir neden yükleme eğilimindedirler.

• Nedensel yüklemedeki en önemli ilke ya da boyut nedensellik odağıdır. Heider'a göre insanlar belirli bir eylemin nedenini ya içsel durumlara ya da dışsal faktörlere yüklerler. İçsel yükleme, açıklaması yapılan eylemde nedenin odağının kişiye yerleştirilmesi demektir. Bunlar eylemi yapan kişinin kişilik özellikleri, duygudurumu, tutumu, yetenekleri ya da çabası olabilir. Bu yüzden içsel yüklemeye kişi yüklemesi adı da verilir.

Dışsal

yükleme ise açıklaması yapılan eylemde nedensel odağın kişinin dışındaki faktörlere yerleştirilmesi demektir. Bunlar başkalarının eylemleri, o spesifik duruma ait faktörler ya da şans olabilir. Örneğin sabah işyerinize gittiniz

ve meslektaşınıza "günaydın" dediniz

ve o size karşılık vermedi. Eğer meslektaşınızın

size "günaydın" dememesini onun kaba biri olmasına attettiyseniz içsel yükleme ya da eğer bu davranışı bir probleminden dolayı dalgın olmuş olabileceğine attettiyseniz dışsal

yükleme yapmış olursunuz. Buna durum yüklemesi adı da verilir. Her iki durumda da sizin yaptığınız nedensel yükleme doğru olmayabilir. Ama Heider ve diğer yükleme teorisyenleri için bu önemli değildir. Çünkü yükleme teorilerinin asıl meselesi olayların doğru/gerçek nedenini belirlemek değil, insanların

olayların nedenlerini nasıl algıladığını açıklamaktır. Son olarak, bu iki geniş neden sınıfının (kişisel yükleme ve durumsal yükleme) birlikte kullanımı pek görülmez. Kişi bir eyleme kişi yüklemesi yapıyorsa, diğer yüklemeyi (durum yüklemesi) yapma olasılığı azalır. Bunun tam tersi de geçerlidir. Doğru cevap C'dir.

6.SORU

Milgram deneyinin amacı nedir?

- A Bireylerin sosyal rollere verdikleri tepkileri ölçmek.
- B Gruplar arası ayrımcılığın kökenlerini araştırmak
- C Bireylerin gruba uyumlarını araştırmak.

D

Sosyal faktörlerin çocuk gelişime olan etkisini araştırmak.

E

Bireylerin otoriteye karşı tutumlarını incelemek.

Yanıt Açıklaması:

Milgram deneyinin amacı bireylerin otoriteden gelen emirleri uygularken kendi inanç, düşünce ve vicdanlarından bağımsızlaşarak davranıp davranmadığını ölçmektir. Doğru yanıt E'dir.

7.SORU

Alt Tipleştirme modeli ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- I. **BU MODELE GÖRE ŞEMAYLA TUTARLI OLMAYAN ÖRNEKLER ŞEMADA OLUŞTURULAN ALT TİPLERE YERLEŞTİRİLİR.**
- II. **BÖYLECE ŞEMALAR ALT TİPLEŞTİRMEYİ İSTİSNAİ DURUMLARA UYDURULMUŞ OLUR.**
- III. **BU YÜZDEN BU MODELİ ASLINDA BİR ŞEMA DEĞİŞİM MODELİ GİBİ GÖRMEK ZORDUR.**
- IV. **GERÇEKTE ŞEMA DEĞİŞİMİNDEN ÇOK ŞEMAYI DEĞİŞİKLERLE DE OLSA MUHAFAZA ETMEK SÖZ KONUSUDUR.**
- V. **ŞEMA DEĞİŞİMİ ALT TİPLER İLE İLGİLİ OLARAK YERLEŞTİRİLMEZ.**

A

I, II, III, V

B

I, II, III, IV

C

I, II, V, IV

D

II, III, IV, V

E

I, III, IV, V

Yanıt Açıklaması:

Alt Tipleştirme: Bu modele göre şemayla tutarlı olmayan örnekler şemada oluşturulan alt tiplere yerleştirilir. Böylece şemalar alt tipleştirmeyle istisnai durumlara uydurulmuş olur. Bu yüzden bu modeli aslında bir şema değişim modeli gibi görmek zordur. Gerçekte şema değişiminden çok

şemayı değişikliklerle de olsa muhafaza etmek söz konusudur.

8.SORU

Kişinin davranışını gerçekleştirirken normları (başkalarının değerlendirmelerini) dikkate alması aşağıdaki kavramlardan hangisi açıklanmaktadır?

- A
Öznel benlik-farkındalığı
- B
Kamusal benlik- farkındalığı
- C
Eğitimsel benlik- farkındalığı
- D
Bilgisel benlik- farkındalığı
- E
Anlamsal benlik- farkındalığı

Yanıt Açıklaması:

Kamusal benlik-farkındalığı

Kişinin davranışını gerçekleştirirken normları (başkalarının değerlendirmelerini) dikkate almasını ifade eder.

- 0 Yorum
- [Yorum Yap](#)
- [Hata Bildir](#)

9.SORU

Ödül almak ve cezadan kaçınmak için gösterilen uyma davranışına ne ad verilmektedir?

Yanıt Açıklaması:

Ödül almak ve cezadan kaçınmak için gösterilen uyma davranışına normatif sosyal etki adı verilmektedir. Başkalarına davranışın sonuçları açısından bağımlı olmaktadır.

10.SORU

"İki ya da daha çok değişken arasında kendiliğinden oluşan ilişkileri araştırma yöntemidir"Aşağıdaki seçeneklerden hangisi tanıma ait doğru cevaptır?

- A
Laboratuvar deneyi
- B
Arşiv araştırması
- C
Korelasyon yöntemi
- D
Katılımcı gözlem
- E

Survey

Yanıt Açıklaması:

Korelasyon yöntemi İki ya da daha çok değişken arasında kendiliğinden oluşan ilişkileri araştırma yöntemidir.

11.SORU

Sosyal biliş modellerinden hangisine göre insanın bilgi işleme süreci sırasıyla dikkat ve kodlama, zenginleştirme, örgütlenme, depolama ve geri getirme şeklinde gerçekleşir?

- A
Deneysellik
- B
Metaforik Modeller
- C
Zihinsel Temsiller
- D
Algısal-Bilişselcilik
- E
Bilinçdışı İşlemler

Yanıt Açıklaması:

Sosyal bilişin temel ilkelerinden metaforik modellere ilişkin bilgi-işleme modelinde, bilgi aşağıdaki sırayla işlenir:

- Dikkat ve kodlama: İşlenecek bilgi biriminin seçimi ve tanımlanması,
- Zenginleştirme: Yeni bilginin daha önceden var olan bilgi ya da kavramlar aracılığıyla yorumlanması,
- Örgütlenme: Yorumlanan bilginin içsel tutarlılığı olan bir zihinsel temsili oluşturma,
- Depolama: Temsilin bellekte saklanması,
- Geri getirme: O konuyla ilgili bir yargıya ulaşmak ya da bir davranışa karar vermek gerektiğinde temsilin bellekten geri getirilmesi.

12.SORU

- I. TUTARLILIK
- II. BASKICILIK
- III. ÖZERKLİK
- IV. KATILIK / ESNEKLİK

Yukarıdakilerden hangileri azınlığın çoğunluğu etkilemek için kullanacağı davranış faktörlerindendir?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız II
- C
Yalnız III
- D

II, III
E
I, III, IV

Yanıt Açıklaması:

Moscovici, azınlığın çoğunluğu etkilemesinin belki kolay değil ama mümkün olduğunu ileri sürmektedir. nBunu gerçekleştirebilmesi için azınlığın belirli bir davranış tarzına sahip olması gerekir.

Moskociye göre, eğer azınlık çoğunluğu etkilemek istiyorsa tutarlı davranmalıdır. Tutarlılık hem zaman içinde hem de grup üyeleri arasındaki tutarlılık olarak anlaşılmalıdır. Zaman içinde tutarlılıktan azınlık grubunun aynı şeyleri sürekli tekrarlaması değil, çoğunluk üzerinde tutarlılık algısı yaratması kastedilmektedir. Grup üyeleri arasındaki tutarlılık ise grubun söz birliği içinde olmasıdır. Azınlığın davranış tarzını oluşturan ikinci özellik özerkliliktir. Azınlık grubu belli ilkelere göre hareket ettikleri, kişisel çıkar ya da başka gizli kapaklı güdülerini olmadığı izlenimi verirlerse çoğunluk üzerinde etkili olabilirler. Üçüncü bir davranış özelliği ise katılık/ esneklik ekseninde betimlenebilir. Azınlık grubu çoğunluk grubuyla tüm müzakere yollarını kapatmışsa ve bu konuda çok katı ise çoğunluk tarafından dogmatik görünür ve reddedilir. Diğer taraftan çok esnek olursa bu kez tutarsızlıkla suçlanabilir ve aşırı esneklikten dolayı çoğunlukla arasındaki farkı ortaya koyamaz. Bu nedenle azınlık grubu katılık/esneklik ekseninde dengeyi tutturmak zorundadır.

13.SORU

Bilgiye erişimin ya da bilgiyi kategorileştirmenin bilinçli farkındalık ve kontrol dışında gerçekleşmesine ne ad verilir?

- A
Bilişsel Cimri
- B
Güdülenmiş Taktisyon
- C
Zihinsel Temsil
- D
Kontrollü Süreç
- E
Otomatiklik

Yanıt Açıklaması:

Otomatiklik: Bilgiye erişimin ya da bilgiyi kategorileştirmenin bilinçli farkındalık ve kontrol dışında gerçekleşmesidir.

14.SORU

İnsanın psikolojik kitle haline gelmesine işaret eden kavram hangisidir?

- A
Grup zihni.
- B
Sosyal biliş.
- C
Alan deneyi.
- D
Laboratuvar deneyi.
- E
Völkerpsikoloji.

Yanıt Açıklaması:

Grup Zihni. Cevap A'dır.

15.SORU

- I. Bireylerin davranışları diğerleri tarafından direkt olarak etkilemesinin bir sonucudur.
 - II. İnsanlar kendi kişilik özellikleri ya da yapıları dolayısıyla değil, içinde bulundukları ortamın gerekleri uyarınca kötülük yapabilirler.
 - III. İnsanların davranışlarındaki benzerlikler sosyal baskı sonucunda oluşmaktadır.
- Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri Zimbardo'nun hapisane deneyinden kesin olarak çıkarılabilecek sonuçlardandır?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız II
- C
I ve II
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Bu çalışmadaki bulguları, bireylerin davranışlarının diğerleri tarafından direkt olarak etkilemesinin bir sonucu olarak açıklamak **pek akla yakın değildir**. Ortama ilişkin faktörlerin insanların davranışlarında benzerlikler yaratmasına rağmen bunların sosyal baskı sonucu ortaya çıktığını **söylemek zordur**. Bu daha sonra itaat çalışmasında karşımıza çıkacak olan "kötülüğün sıradanlığı" olgusu ile de açıklanabilir. Kısaca **insanlar kendi kişilik özellikleri ya da yapıları dolayısıyla değil, içinde bulundukları ortamın gerekleri uyarınca kötülük yapabilirler**.

Yalnızca II numaralı maddede verilen bilgi doğrudur. Doğru cevap B seçeneğidir.

16.SORU

Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A Bilgi işlevi
- B Faydacı işlev
- C İçsel değerlerin ifade edilmesi
- D Egoyu koruma işlevi
- E Denklik hipotezi

Yanıt Açıklaması:

İyi ve kötüyü saptamak ya da çevreyi dostça ve düşmanca olarak kategorilendirmek tutumların en açık ve en temel işlevi gibi görünmektedir. Bu yüzden bu işlev, tutum işlevlerine ait tüm sınıflandırmaların bir parçasını oluşturur. En erken sınıflandırmalardan birini yapan Katz buna bilgi işlevi adını vermiştir. Bilgi işlevi tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eder.

17.SORU

Sosyal psikologların çoğu sosyal psikolojiyi.....olarak görmektedir. Yukarıdaki boşluğu aşağıdakilerden hangisi en uygun şekilde tamamlar?

- A psikolojinin bir alt dalı
- B psikolojinin önemsiz bir parçası
- C psikolojinin tam zıttı
- D çok karmaşık sistemler bütünü
- E analitik süreçlerin tamamı

Yanıt Açıklaması:

Sosyal psikologların çoğu sosyal psikolojiyi, **psikolojinin bir alt dalı** olarak görmektedir.

18.SORU

- I. Uyma
- II. Norm oluşması
- III. Yenilik
- IV. Değişim

Yukarıdakilerden hangileri Moscovici'nin ileri sürdüğü farklı sosyal etki türleri arasında yer alır?

- A I, II ve III
- B I, II ve IV
- C I, III ve IV
- D II, III ve IV
- E III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Moscovici üç farklı sosyal etki türünden bahseder: uyma, norm oluşması ve yenilik. Uyma çoğunluğun azınlığı ikna etmesiyle ya da kendi fikrini benimsetmesiyle sağlanan bir çoğunluk etkisidir. Norm oluşması karşılıklı uzlaşmayla grupların birbirine yaklaşmasını ifade eder. Yenilik ise azınlık grubunun görüşlerini çoğunluğa benimsetmek için çatışma yaratmasıdır (Bu bağlamda çatışma, şiddet anlamına gelmez).

19.SORU

İnsanın psikolojik kaynaklarının sınırlı olduğuna ve bu kaynakları korumanın psikolojik süreçlerin doğasını belirlediğine işaret eden terim hangisidir?

- A Sosyal Kimlik
- B Sosyal Biliş
- C Sınırlı Bilgi İşleme Kapasitesi
- D Sosyal Karşılaştırma
- E Sosyal Temsiller

Yanıt Açıklaması:

Sınırlı Bilgi İşleme Kapasitesi: İnsanın psikolojik kaynaklarının (örneğin; bellek ve dikkat) sınırlı olduğuna ve bu kaynakları korumanın psikolojik süreçlerin doğasını belirlediğine işaret eden bir terimdir.

20.SORU

İnsanları naif birer bilim insanı olarak görüldüğü, "sağduyu psikolojisi" ya da "naif eylem psikolojisi" adı verilen teori aşağıdaki teorisyenlerden hangisine aittir?

- A
- Kelley
- B
- Walker
- C
- Heider
- D
- Jones
- E
- Davis

Yanıt Açıklaması:

Heider'in teorisine "sağduyu psikolojisi" ya da "naif eylem psikolojisi" adı verilmektedir. Heider'in sağduyu psikolojisi insanları naif birer bilim insanı olarak görmektedir. İnsanlar sezgisel ya da sağduyusal olarak çevrelerindeki olayların nedenleri hakkında çıkarsama yaparlar. Nesne ve olayların neden-sonuç ilişkisine yerleştirilmesi insanın bilişsel yapısında nedensel bir sistem oluşturur. Doğru cevap C'dir.

1.SORU

"İnsanların davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecidir."

Yukarıdaki tanıma karşılıyan terim aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Senaryo
- B
- Zihinsel Temsil
- C
- Yükleme
- D
- Kontrollü Süreç
- E
- Sosyal Kategorileştirme

Yanıt Açıklaması:

Zihinsel Temsil: Bir gerçek nesneye (kişi, kavram ya da nesne gibi) işaret eden ya da onu temsil eden bir zihinsel nesnedir (düşünce, inanç, tutum gibi). Ayrıca nesnelerin zihinde depolanma ve etki etme biçimleridir.

Kontrollü Süreç: Bilginin kasıtlı, bilinçli ve stratejik bir biçimde işlenmesidir.

Senaryo: Belirli sosyal durumlarla ilişkili olaylara ve eylemlere ait şemalardır.

Sosyal Kategorileştirme: Ortak özelliklerine dayanarak insanları gruplar halinde sınıflandırmaktır.

Yükleme: İnsanların davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecidir.

Doğru cevap C'dir.

2.SORU

Moscovici, Amerikan sosyal psikolojisini sadece azınlık etkisini çalıştığı, çoğunluk etkisini göz ardı ettiği için eleştirmiştir ve bunu uyma yanlılığı olarak ifade etmiştir.(I) Azınlık etkisi var olan düzenin nasıl devam ettiğini açıklarken çoğunluk etkisi sosyal değişmeyi açıklar.(II) Moscovici yeniliğin azınlık gruplardan çıktığını ve topluma yayıldığını ileri sürmüştür.(III) Moscovici'ye göre azınlık kendi yaşamları üzerinde karar sahibi olmayan gruptur.(IV) Mavi-yeşil deneyleri ile azınlık etkisinin mümkün olabildiği gösterilmiştir.(V) Yukarıda verilen paragrafta numaralandırılmış cümlelerden hangileri doğrudur?

- A
- Yalnız I
- B
- Yalnız II
- C
- I,III,IV
- D
- II,IV,V
- E
- III,IV,V

Yanıt Açıklaması:

Moscovici, Amerikan sosyal psikolojisini sadece çoğunluk etkisini çalıştığı, azınlık etkisini göz ardı ettiği için eleştirmiştir ve bunu uyma yanlılığı olarak ifade etmiştir. Çoğunluk etkisi var olan düzenin nasıl devam ettiğini açıklarken azınlık etkisi sosyal değişmeyi açıklar. Moscovici yeniliğin azınlık gruplardan çıktığını ve topluma yayıldığını ileri sürmüştür. Moscovici'ye göre azınlık kendi yaşamları üzerinde karar sahibi olmayan gruptur. Mavi-yeşil deneyleri ile azınlık etkisinin mümkün olabildiği gösterilmiştir.

3.SORU

Nesne ve olay kategorileri hakkındaki genel bilgiyi temsil eden kurallar ya da özellikler setine ne ad verilmektedir?

- A
- Zihinsel temsil
- B
- Naif Bilimci
- C
- Aşgısal-Bilişselcilik

- D
Bilinçdışı İşlemler
E
Şema

Yanıt Açıklaması:

Şema, nesne ve olay kategorileri hakkındaki genel bilgiyi temsil eden kurallar ya da özellikler setidir.

4.SORU

Çevremizde algıladığımız sosyal bilgi ile ona nasıl tepki verdiğimiz arasında önemli bir aracılık görevi üstlenen kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A
İkna
B
Tutum
C
İletişim
D
Davranış
E
Beğeni

Yanıt Açıklaması:

Tutumlar çevremizde algıladığımız sosyal bilgi ile ona nasıl tepki verdiğimiz arasında önemli bir aracılık görevi yapmaktadır.

5.SORU

Basketbolda başarısız birisinin, bu durumu kabul etmeyerek, basketboldan nefret ettiğini ve bu nedenle basketbol oynamadığını söylemesi, tutumların işlevlerinden hangisi ile açıklanabilir?

- A
Bilgi işlevi
B
Faydacı işlevi
C
Gözetme işlevi
D
İçsel değerlerin ifade edilmesi işlevi
E
Egoyu koruma işlevi

Yanıt Açıklaması:

Tutumların Egoyu koruma işlevi: Tutumların benlik-saygısını korumak için kullanılmasını ifade eder. Tutumun işlevlerinde Katz'ın sınıflandırmasına özgü olan ve buradaki sınıflandırmada yüksek psikolojik ihtiyaçlardan biri olarak görülebilecek işlevlerden birisi tutumların egoyu koruma

işlevidir. Bazı tutumlar kişinin egosunu, yani benlik saygısını koruma işlevine sahip olabilir. Psikanalitik teoriye referansla anlaşılacak egoyu koruma, kişinin bilinçdışı çatışmalarından kaynaklanan kaygılarını gidermek için ego savunma mekanizmaları kullanmasını ifade eder. Kişi bu çatışmalarla yüzleşemediği için savunma mekanizmaları yoluyla bu çatışmaların yarattığı kaygıyı azaltmaya çalışır. İşte bu bağlamda kişinin edindiği bazı tutumlar birer savunma mekanizması olarak işlev görerek, kaygısını azaltmaya hizmet eder. Örneğin basketbolda başarısız biriyse bunu kabul etmek yerine egonuzu korumak için basketboldan nefret ettiğinizi ve o yüzden oynamadığınızı söylersiniz.

6.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ SOSYAL BİLİŞ TERİMİNDEKİ SOSYAL NİTELEMESİNİN ANLAMİ İÇİN KRİTİK OLAN NOKTALARDAN BİRİ DEĞİLDİR?

- A
İnsanlar çevrelerini niyetli bir şekilde etkiler.
B
Sosyal biliş benliği nesne kadar özne olarak da işin içine sokar.
C
Sosyal biliş insanlar tarafından paylaşılmaz.
D
Sosyal biliş sosyal açıklamayı içerir.
E
Algının nesnesi olarak insanlar bu algıya karşılık verir ve ortak algı üzerinde uzlaşılır.

Yanıt Açıklaması:

Sosyal biliş insanlar tarafından paylaşılır. DOĞRU CEVAP C'DİR.

7.SORU

İnsanların kendi davranışlarını dışsal nedenlere, fakat başkalarının davranışlarını içsel nedenlere yükleme eğilimi nasıl tanımlanır?

- A
Aktör-Gözlemci Etkisi
B
Kendini Kayıran Yanlılık
C
Temel Yükleme Hatası
D
Birlikte Değişim İlkesi
E
Uyuşan Çıkarıma

Yanıt Açıklaması:

Aktör-Gözlemci Etkisi: İnsanların kendi davranışlarını dışsal nedenlere, fakat başkalarının davranışlarını içsel nedenlere yükleme eğilimidir.

8.SORU

Seçeneklerden hangisi McGuire'nin belirttiği; tarihte demokratik rızanın üretildiği dört dönem ve yerden biri değildir?

- A
İÖ 4. yüzyıl Atina
- B
İÖ 1. yüzyıl Roma
- C
İtalyan Rönesansı
- D
18. yüzyıl Fransa
- E
20. yüzyılda dünyanın pek çok yeri

Yanıt Açıklaması:

McGuire tarihte demokratik rızanın üretildiği böyle dört dönem ve yer olduğunu belirtir: İÖ 4. yüzyıl Atina, İÖ 1. yüzyıl Roma, İtalyan Rönesansı ve 20. yüzyılda dünyanın pek çok yeri. Bu dönem ve yerlerde demokratik rıza ve halkın politik desteği oylarla ifade edilmiştir ve edilmektedir.

9.SORU

İlk defa uçakla yolculuk edecek olan biri havaalanında nereye gidip ne yapacağına, bagajlarını nereye vereceğine, uçağa nasıl gideceğine dair karışıklık yaşar. Deneyimle birlikte ne zaman ve nereye bagajını vereceğine, nerede ve hangi işlemde sonra güvenlik ve pasaport kontrolünden geçeceğine, nereden ve ne zaman uçağa gideceğine ilişkin "kuralları" öğrenir. Artık bir kez öğrenildikten sonra, bu kurallar dünyadaki tüm havaalanlarında kullanılabilir hâle gelir. Yukarıda verilen örnek aşağıdaki zihinsel yapılardan hangisi ile açıklanabilir?

- A
Kategoriler
- B
Şemalar
- C
Tutumlar
- D
Atıflar
- E
Kalıp yargılar

Yanıt Açıklaması:

Havaalanı için geliştirilen bu kurallar dizisi nasıl geçmiş deneyimin yeni sosyal bilgiyi işlemede kullanılacak yapılandırılmış bilgi hâline geldiğini göstermektedir. İşte şema ile kastedilen bu tür bilgi yapılarıdır. DOĞRU CEVAP B'DİR.

10.SORU

Davranışla tutumların tutarsız olduğu psikolojik sıkıntı aşağıdakilerden hangisiyle tanımlanabilir?

- A
Grup Zihni.
- B
Alan deneyi.
- C
Sosyal biliş.
- D
Bilişsel çelişki.
- E
Völker psikoloji.

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel çelişki. Cevap D'dir.

11.SORU

Her potansiyel katılımcının örnekleme seçilme şansının eşit olduğu örneklem aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Temsil edici örneklem
- B
Seçkisiz örneklem
- C
Survey
- D
Bağımsız örneklem
- E
Bağımlı örneklem

Yanıt Açıklaması:

Seçkisiz örneklem: Her potansiyel katılımcının örnekleme seçilme şansının eşit olduğu örneklemidir.

12.SORU

- I. TUTUMLARIN NÖTR OLUŞU
- II. TUTUMLARIN TEK KUTUPLU OLUŞU
- III. TUTUMLARIN ÇOK KUTUPLU OLUŞU
- IV. TUTUMLARIN TEK BOYUTLULUĞU
- V. TUTUMLARIN İKİ BOYUTLULUĞU
- VI. TUTUMLARIN ÇELİŞKİLİ OLMASI
- VII. TUTUMLARIN GÜCÜ

Yukarıda verilen maddelerden hangileri tutumların başlıca yapısal özelliklerindendir?

- A
III, IV, V, VI
B
III, IV, V, VI, VII
C
II, IV, VI, VII
D
I, II, III, IV, V
E
I, II, III, IV, V, VI, VII

Yanıt Açıklaması:

Tutumların başlıca yapısal özellikleri şunlardır: tutumların olumlu ya da olumsuz oluşu, tutumların tek kutuplu veya çift kutuplu oluşu, tutumların tek ya da çok boyutluluğu, tutumların çelişkili olması ve tutumların gücü.

13.SORU

Bilişsel kaynakları her zaman kesin olamayan ama etkili olan bilişsel kısa yollar kullanarak muhafaza eden kişiye ilişkin metafor aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Zihinsel Temsil
B
Güdülenmiş Taktisyen
C
Algısal-Bilişselcilik
D
Bilişsel Cimri
E
Kontrollü Süreç

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel Cimri: Bilişsel kaynakları her zaman kesin olamayan ama etkili olan bilişsel kısa yollar kullanarak muhafaza eden kişiye ilişkin metafordur.

14.SORU

I. Azınlığın çoğunluğu etkilemesi için hem zaman içerisinde hem de grup üyeleri arasında tutarlılık gereklidir.
II. Azınlık çoğunluğu etkileyebilmek için katı bir tutum sergilemelidir.
III. Farklı süreç modeline göre azınlık etkisi, otomatik bir süreç sonucunda ortaya çıkar. Yukarıda azınlık etkisine ilişkin verilen bilgilerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

- A
Yalnız I
B
Yalnız II

- C
I ve II
D
II ve III
E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Azınlık çoğunluğu etkilemek istiyorsa tutarlı davranmalıdır. Tutarlılık hem zaman içinde hem de grup üyeleri arasındaki tutarlılık olarak anlaşılmalıdır.

Azınlık grubu çoğunluk grubuyla tüm müzakere yollarını kapatmışsa ve bu konuda çok katı ise çoğunluk tarafından dogmatik görünür ve reddedilir. Diğer taraftan çok esnek olursa bu kez tutarsızlıkla suçlanabilir ve aşırı esneklikten dolayı çoğunlukla arasındaki farkı ortaya koyamaz. Bu nedenle azınlık grubu katılık/ esneklik ekseninde dengeyi tutturmak zorundadır.

Farklı süreç modeline göre azınlık etkisi, çoğunluk etkisinde olduğu gibi otomatik bir süreç sonucunda ortaya çıkmaz.

Görüldüğü üzere yalnızca I numaralı maddede verilen bilgi doğrudur. Bu nedenle doğru cevap A seçeneğidir.

15.SORU

Aşağıdaki dönemlerin hangisinde tutumun bilişsel bir sistem olarak yapı ve işlevlerinin açıklanmasına odaklanılmıştır?

- A
1920'ler ve 1930'lar
B
1940'lar ve 1950'ler
C
1950'ler ve 1960'lar
D
1970'ler ve 1980'ler
E
1980'ler ve 1990'lar

Yanıt Açıklaması:

1980'ler ve 1990'lar döneminde tutumun bilişsel bir sistem olarak yapı ve işlevlerinin açıklanmasına odaklanılmıştır. Dolayısıyla doğru cevap E seçeneğidir.

16.SORU

Aşağıdakilerden hangisi laboratuvar deneylerinin sınırlılıklarından biri değildir?

- A
Elde edilen sonuçların kesinliği azdır
B
Elde edilen sonuçları gerçek yaşama genellemek zordur

C

Deneklerin tepkisel davranmalarını önlemek amacıyla deneyin amacının gizlenmesi önemli bir etik sorundur.

D

Gerçek yaşamdaki tüm deneyimler laboratuvarda araştırılmaya uygun değildir.

E

Sonuçlar insanların önyargılarından, kişilik özellikleri ve beklentilerinden etkilenmektedir.

Yanıt Açıklaması:

Laboratuvar deneylerinin güçlü yanları: 1. Değişkenler arasında kesin bir nedensel ilişki kurmak ve denence sınamak en fazla laboratuvar deneyinde mümkündür. 2. Alan deneyi de dahil olmak üzere diğer tüm araştırma yöntemleri içinde kontrolün en üst düzeyde olduğu yöntemdir. 3. Bütünüyle yapay bir ortamda gerçekleştirildiğinden, laboratuvarda elde edilen sonuçların kesinliği de yüksektir. Laboratuvar deneylerinin sınırlılıkları: 1. Laboratuvar deneyleri yapay bir ortamda gerçekleştirildiğinden, burada elde edilen sonuçları gerçek yaşama genellemek zordur. 2. Gerçek yaşamdaki tüm deneyimler laboratuvarda araştırılmaya uygun değildir. Örneğin, yoğun korku, nefret ve saldırganlık gibi duygular laboratuvarda çalışılmaz. 3. Sosyal psikolojide olduğu gibi laboratuvarda denek olarak insan kullanılıncaya, kaçınılmaz olarak sonuçlar insanların önyargılarından, kişilik özelliklerinden ve beklentilerinden etkilenmektedir. 4. Laboratuvar deneylerinde deneklerin tepkisel davranmalarını önlemek amacıyla, deneyin amacının gizlenmesi ve insanların kandırılmaları önemli bir etik sorundur.

17.SORU

Kitlelerin kendine özgü psikolojisi olduğunu ileri süren sosyal psikolog hangisidir?

A

Haslam

B

McGarty

C

Le Bon

D

Wundt

E

McDougall

Yanıt Açıklaması:

Kitle Psikolojisi: 19. yüzyılın sonunda Fransız kuramcı Gustave Le Bon ile

başlayan, bireysel psikolojiden farklı olarak kitlelerin kendine özgü psikolojisi olduğunu ileri süren bir sosyal psikolojik yaklaşımdır.

18.SORU

AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİ BİR KİŞİNİN BİR TUTUM NESNESİNİ HEM SEVMESİ HEM DE SEVMEMESİNİ İFADE EDER?

A

Tek boyutlu tutum

B

Çelişkili tutum

C

Olumsuz tutum

D

Olumlu tutum

E

Güçlü tutum

Yanıt Açıklaması:

Çelişkili Tutum, bir kişinin bir tutum nesnesini hem sevmesi hem de sevmemesidir. Doğru cevap "B" şıkkıdır.

19.SORU

Gustave Le Bon tarafından geliştirilmiş, çeşitli psikolojik mekanizmalar aracılığıyla, insan kolektivitelerinin tek bir varlık, psikolojik kitle haline gelmesine işaret eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A

Grup Zihni

B

Völkerpsikoloji

C

Sosyal Hızlandırma

D

Bilişsel Çelişki

E

Atıf Kuramı

Yanıt Açıklaması:

Grup Zihni: Gustave Le Bon tarafından geliştirilmiş, çeşitli psikolojik mekanizmalar aracılığıyla, insan kolektivitelerinin tek bir varlık, psikolojik kitle haline gelmesine işaret eden kavramdır.

20.SORU

Günümüzde dünyanın her yerinde sosyal psikoloji mevcut olsa da, büyük ölçüde aşağıdaki ülkelerin hangisinde görüldüğü söylenebilir?

A

Çin

- B
- Hindistan
- C
- Türkiye
- D
- Avustralya
- E
- Meksika

Yanıt Açıklaması:

Günümüzde dünyanın her yerinde sosyal psikoloji mevcut olsa da, büyük ölçüde ABD ve Avrupa (Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada da eklenebilir) merkezli bir sosyal psikolojinin ağır bastığı söylenebilir.

1.SORU

Tüm sosyal bağlamlarda genellikle psikolojik tepkisellikten dolayı sosyal etkiye karşı çıkmak aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Grupta Söz Birliği
- B
- Kişisel Faktörler
- C
- Konformite Karşıtlığı
- D
- Otokinetik
- E
- Etki

Yanıt Açıklaması:

Konformite karşıtlığı, tüm sosyal bağlamlarda genellikle psikolojik tepkisellikten dolayı sosyal etkiye karşı çıkmaktır. Bağımsızlıktan kastedilen kişinin sosyal etkiye direnmesinin sadece kendisinin o davranışı gerçekten yapmak istemesidir. Oysa konformite-karşıtlığı sosyal baskıya direnerek, sosyal baskının "yapma" dediği davranışı yapmak ya da "yap" dediği davranışı yapmamaktır.

2.SORU

Sherif'in çalışmalarında gerçekliği tanımlamak için, Asch'in çalışmalarında grup tarafından dışlanmamak için ve Milgram'ın çalışmalarında otoriteye "hayır" denilemediği için gruba ya da güçlü kişiye uyma gözlenmiştir. Bu çalışmaların sonucundan çıkarılabilecek **ortak sonuç** aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Azınlık Etkisi
- B
- Çoğunluk Etkisi
- C
- Renk Etkisi

- D
- Tercih Etkisi
- E
- Süreç Etkisi

Yanıt Açıklaması:

Ele alınan çalışmalar, sosyal etki biçimleri genel olarak çoğunluk etkisi olarak adlandırılabilir. Sherif'in çalışmalarında gerçekliği tanımlamak için, Asch'in çalışmalarında grup tarafından dışlanmamak ve Milgram'ın çalışmalarında otoriteye "hayır" denilemediği için gruba ya da güçlü kişiye uyma gözlenmiştir. Farklı nitelikler taşısalar da tüm bu uyma davranışları verili düzenin ve statükonun (verili güç ilişkileri) nasıl korunduğunu ve devam ettirildiğini sosyal psikolojik açıdan açıklamayı mümkün kılar.

3.SORU

Tutum modellerinden, ABC modeline göre tutumu oluşturan bileşenler aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A
- Bilişsel, amaçsal, duygusal bileşenler
- B
- Bilişsel, duygusal, davranışsal bileşenler
- C
- Bilişsel, hissel, amaçsal bileşenler
- D
- Davranışsal, gözlemsel, edinimsel bileşenler
- E
- Bilişsel, duygusal, güdüsel bileşenler bileşenler

Yanıt Açıklaması:

Orijinal olarak Yale Üniversitesi'nde 1950 ve 1960'lar boyunca gerçekleştirilen Yale İletişim ve Tutum Değişimi Programından kaynaklanan bu yaklaşıma göre tutumlar bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenlerden oluşur. Tutumların bilişsel bileşeni belirli bir nesne ile ilişkilendirilen inanç ya da düşünceyi ifade eder.

4.SORU

Televizyon programındaki şiddetin çocukların daha sonraki davranışları üzerinde bir etkiye neden olup olmadığını sınavan bir araştırmada bağımsız değişken aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Televizyon programındaki şiddet düzeyi
- B
- Çocukların saldırganlık içeren davranış düzeyi
- C
- Televizyon programının yayınlandığı saat

D

Çocukların cinsiyetinin saldırganlık üzerine etkisi

E

Çocukların yaş aralığı

Yanıt Açıklaması:

Örneğin, televizyon programındaki şiddetin çocukların daha sonraki davranışları üzerinde bir etkiye neden olup olmadığını sınavan bir araştırmada, televizyon programındaki şiddet düzeyi bağımsız değişken, çocukların saldırganlık içeren davranış düzeyi bağımlı değişkendir.

5.SORU

Dünya hakkında hipotezler kurarak ve onları test ederek içinde bulunduğu sosyal çevreye aktif biçimde anlam vermeye çalışan kişiye ilişkin metafor hangisidir?

A

Naif Bilimci

B

Bilişsel Cimri

C

Güdülenmiş Taktisyen

D

Algısal Bilişsellik

E

Zihinsel Temsil

Yanıt Açıklaması:

Naif Bilimci: Dünya hakkında hipotezler kurarak ve onları test ederek içinde bulunduğu sosyal çevreye aktif biçimde anlam vermeye çalışan kişiye ilişkin bir metafordur. Yanıt A.

6.SORU

I. KİŞİLER ARASI DÜZEYDE

II. DEVLETSEL DÜZEYSE

III. BİREYSEL DÜZEYDE

IV. TOPLUMSAL DÜZEYDE

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri tutumların ortaya çıktığı sosyal psikolojik analiz düzeylerindendir?

A

Yalnız I

B

Yalnız III

C

II ve III

D

I, III ve IV

E

I, II, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Tutumlarının öneminin çeşitli sosyal psikolojik analiz düzeylerinde ortaya çıktığı söylenebilir. Bunlar:

- Bireysel düzeyde; tutumlar algıyı, düşünmeyi, diğer tutumları ve davranışı etkiler. Bu nedenle tutumlar kişinin psikolojik varoluşuna ciddi bir katkı yapar.
- Kişiler arası düzeyde; rutin olarak tutumlar hakkında bilgi aranır ve iletişimin konusu olur. Diğerinin tutumları bilindiğinde dünya daha tahmin edilebilir bir yer hâline gelir. İnsanın kendi düşünceleri ve davranışları bu bilgi tarafından şekillendirilebilir ve belki kişi diğerinin tutumlarını değiştirmek yoluyla davranışını kontrol edebilir.

- Toplumsal düzeyde; kişilerin kendi gruplarına ve diğer gruplara yönelik tutumları gruplar arası işbirliğinin ve çatışmanın temelinde yer alır. Kişilerin kendisinin dahil olmadığı gruba (dış grup) karşı olumsuz tutumları ya da önyargısı ayrımcılığa yol açabilir (Bohner ve Wanke, 2002). Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.

7.SORU

20. yüzyılın başında ABD sosyal psikolojisinde ortaya çıkan ve gözlenebilir olan olguların çalışılması gerektiğini ileri süren sosyal psikolojik yaklaşım hangisidir?

A

Völkerpsikoloji

B

Kitle Psikolojisi

C

Grup Zihni

D

Sosyal Karşılaştırma

E

Davranışçı Sosyal Psikoloji

Yanıt Açıklaması:

Davranışçı Sosyal Psikoloji: 20. yüzyılın başında ABD sosyal psikolojisinde ortaya çıkan ve gözlenebilir olan olguların çalışılması gerektiğini ileri süren sosyal psikolojik yaklaşımdır.

8.SORU

- Konformiteyi etkileyen faktörler; durumsal ve kişisel faktörler olarak ayrılır.
- Durumsal faktörler grubun büyüklüğü ve grupta söz birliğinin etkisidir.
- Kültürler arası farklılıklar ve toplumsal cinsiyet

farklılıkları da durumsaldır.
- Benlik farkındalığı, benlik sunumu ve kişisel kontrol ihtiyacı kişisel faktörlerdir.
- Benlik farkındalığı özel ve kamusal benlik farkındalığı olarak ikiye ayrılabilir.
Konformiteyi etkileyen faktörler ile ilgili yukarıda verilen öncüllerin **kaç tanesi** doğrudur?

- A
- 1
- B
- 2
- C
- 3
- D
- 4
- E
- 5

Yanıt Açıklaması:

Konformiteyi etkileyen faktörler durumsal ve kişisel faktörler olarak ikiye ayrılabilir. Durumsal faktörler grubun büyüklüğü ve grupta söz birliğinin etkisidir. Ayrıca kültürler arası farklılıklar ve toplumsal cinsiyet farklılıkları da buna dahil edilebilir. Kişisel faktörler içinde benlik farkındalığı, benlik sunumu ve kişisel kontrol ihtiyacı sayılabilir. Konformite açısından araştırılan kişisel faktörler benlik farkındalığı, benlik sunumu ve kişisel kontrol ihtiyacıdır. Benlik farkındalığı özel ve kamusal benlik farkındalığı olarak ikiye ayrılabilir. Özel benlik farkındalığı kişinin davranışlarını kendi kişisel standartları, kamusal benlik farkındalığı ise kişinin davranışlarını sosyal standartlar doğrultusunda ayarlamasıdır.

9.SORU

ABC modeline göre tutumun üç bileşeni aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

- A
- Biliş-duygu-davranış
- B
- Şema-denge-davranış
- C
- Özümlleme-biliş-davranış
- D
- Duygu-davranış-şema
- E
- Biliş-duygu-özümlleme

Yanıt Açıklaması:

1990'lara kadar sosyal psikolojide tutumları üç bileşenli bir zihinsel yapı olarak tarif etme

eğilimi çok yaygındı. Bugün tutumun ABC modeli (biliş, duygu ve davranışın İngilizcedeki baş harfleri dolayısıyla verilen bir addır.) denilen bu üç bileşenli tanımlamayı hâlâ kullananlar vardır. Doğru cevap A seçeneğidir.

10.SORU

Sosyal etkileşimle ilgili zihinsel süreçlerin çalışılması aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Sosyal biliş.
- B
- Grup zihni.
- C
- Alan deneyi.
- D
- Korelasyonu.
- E
- Völker psikoloji.

Yanıt Açıklaması:

Sosyal biliş. Cevap A'dır.

11.SORU

I Doğal ortamda yapılmış olsa da temel olarak deney yöntemi kullanılmış olduğundan, alan deneylerinde denence sınanması kolaylıkla yapılabilir.
II Alan deneyi laboratuvarda araştırılması zor olan konular için uygundur.
III Bu yöntemde de deneklerin tepkisel davranma olasılığı vardır.
Yukarıdakilerden hangileri alan deneyinin güçlü yanlarındandır?

- A
- Yalnızca I
- B
- Yalnızca II
- C
- Yalnızca III
- D
- I ve II
- E
- I ve III

Yanıt Açıklaması:

Laboratuvar deneylerinin güçlü yanları: Değişkenler arasında kesin bir nedensel ilişki kurmak ve denence sınamak en fazla laboratuvar deneyinde mümkündür. Alan deneyi de dahil olmak üzere diğer tüm araştırma yöntemleri içinde kontrolün en üst düzeyde olduğu yöntemlerdir.

Bütününü yapay bir ortamda gerçekleştirildiğinden, laboratuvarında elde edilen sonuçların kesinliği de yüksektir.

12.SORU

İnsanların ortada açıkça dış/çevresel nedenler olduğunda bile davranışları kişisel özelliklere yükleme eğilimine işaret eden olgu hangisidir?

- A Kendini Kayıran Yanlılık
- B Nitelsiz Aktarım
- C Temel Yükleme Hatası
- D Olumsuz Transfer
- E Aktör-Gözlemci Etkisi

Yanıt Açıklaması:

Uyuşan çıkarsamalar teorisinde insanların genelde davranışı, davranışın altında yatan kişilik özelliğiyle uyuşan çıkarsama yaparak açıklamaya çalıştıklarından söz edilmiştir. Böyle bir çıkarsama yapılamadığında davranışın dışsal faktörlere yüklendiği söylenmiştir. Oysa **temel yükleme hatası** denilen olgu, insanların ortada açıkça dış/çevresel nedenler olduğunda bile davranışları kişisel özelliklere yükleme eğilimine işaret eder. Diğer bir deyişle insanların davranışların dışsal/durumsal nedenlerini göz ardı ettikleri, içsel/kişisel nedenlerini ise abarttıkları söylenebilir. Bu yüzden temel yükleme hatasına **uyuşma yanlılığı** adı da verilmektedir.

13.SORU

19. yüzyılda, Almanya'da geliştirilmiş, kültürel davranışın tarihsel ve karşılaştırmalı olarak çalışılması gerektiğini öne süren sosyal psikoloji yaklaşımı hangisidir?

- A Völkerpsikoloji
- B Kitle Psikolojisi
- C Grup Zihni
- D Davranışçı Sosyal Psikoloji
- E Sosyal Hızlandırma

Yanıt Açıklaması:

Völkerpsikoloji: 19. yüzyılda, Almanya'da geliştirilmiş, kültürel davranışın tarihsel

ve karşılaştırmalı olarak çalışılması gerektiğini öne süren bir sosyal psikolojik yaklaşımdır.

14.SORU

Aşağıdakilerden hangisi başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesidir?

- A Uyma
- B Kültür
- C Görgü
- D Sosyal görgü
- E Değer

Yanıt Açıklaması:

Uyma: Başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesidir.

15.SORU

Aşağıdakilerden hangisi kamusal benlik-farkındalığı yüksek olan kişilerin davranışına örnek olarak gösterilebilir?

- A Çevre sorunlarına neden olduğu gerekçesiyle çevre temizliğine önem vermek
- B Hayvanlarında insanlarla aynı haklara sahip olduğu gerekçesiyle hayvan haklarını savunmak
- C Çevresindeki bireyler genç yaşta evliliği savunduğu için genç yaşta evlilik yapma
- D Et yemenin çeşitli hastalıklara neden olduğu gerekçesiyle et yememe
- E Spor yapmanın sağlığa iyi gelmesi nedeniyle düzenli olarak spor yapma

Yanıt Açıklaması:

Çevresindeki bireyler genç yaşta evliliği savunduğu için genç yaşta evlilik yapan bir birey kamusal standartlara daha fazla dikkat ediyor demektir. Böyle bir kişi, davranışını gerçekleştirirken normları (başkalarının değerlendirmelerini) dikkate almaktadır. Doğru cevap C seçeneğidir.

16.SORU

Sosyal olguların (örneğin, "yoksulluk", "delilik") verili bir kültür ya da toplumda anlaşılma biçimi ve bu anlama biçiminin söz konusu sosyal

olguları yorumlamada bir temel sağlamasına ne ad verilir?

- A Sosyal Temsiller
- B Sosyal Kimlik
- C Bilgi İşleme
- D Sosyal Biliş
- E Atıf Kuramı

Yanıt Açıklaması:

Sosyal Temsiller: Sosyal olguların (örneğin: "yoksulluk" ve "delilik") verili bir kültür ya da toplumda anlaşılma biçimi ve bu anlama biçiminin sözkonusu sosyal olguları yorumlamada bir temel sağlamasıdır.

17.SORU

Bir tutum nesnesinin iki ayrı boyut üzerinde olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmesine ne ad verilir?

- A Çelişkili tutum
- B İki boyutlu tutum
- C Bilgi işlevi
- D Faydacı işlev
- E Tek boyutlu tutum

Yanıt Açıklaması:

İki boyutlu tutum; Bir tutum nesnesinin iki ayrı boyut üzerinde olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmesidir.

18.SORU

AŞAĞIDAKİ DENEYLERDEN HANGİSİ AZINLIK ETKİSİ DENEYLERİ OLARAK ADLANDIRILIR?

- A Karanlık Oda Deneyleri
- B Hapishane Deneyi
- C Çizgiler Deneyi
- D İtaat Deneyi
- E Mavi-Yeşil Deneyleri

Yanıt Açıklaması:

Azınlık Etkisi: Mavi-Yeşil Deneyleri ; Moscovici ve arkadaşları azınlık etkisi konusunda bir dizi deney gerçekleştirdi. Ancak burada bu deneylerin sadece standart versiyonu ele alınmıştır. Bu deneye üniversiteli kız öğrenciler denek olarak katılmıştır. Deney görünüşte bir renk algısı deneyidir. Katılımcıların hepsi deneyden önce renk körlüğü testinden geçirilmişlerdir. Deneyde uyarıcı olarak 36 renk slaytı kullanılmıştır. Doğru cevap E'dir.

19.SORU

- I. Kan bağışlamak.
 - II. Derslere devamsızlık yapmamak.
 - III. Belirli bir partiye oy vermek.
- Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri davranışların alışkanlıklar tarafından biçimlendirildiğine örnek teşkil etmektedir?

- A Yalnız I
- B Yalnız II
- C I ve II
- D II ve III
- E I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Her üç seçenekte davranışların alışkanlıklar tarafından biçimlendirildiğine örnek teşkil etmektedir. Dolayısıyla doğru cevap E seçeneğidir.

20.SORU

Atıf Kuramı: İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşımdır. Bu kuramın temelini atan kimdir?

- A Muzaffer Şerif Başoğlu
- B Henri Tajfel
- C Fritz Heider
- D Serge Moscovici
- E S. Alexander Haslam

Yanıt Açıklaması:

Temelini Heider'in attığı atıf kuramı, bireylerin günlük yaşamda diğerlerinin davranışlarını nasıl açıkladıklarına odaklanan bir kuramdır

1.SORU

Aşağıdaki bilim adamlarından hangilerine göre tarihsel olarak sosyal psikoloji, psikoloji ve sosyolojinin çocuğudur ama ikisine de benzemeyen, kendine ait kimlik kurmaya çalışan bir disiplindir?

- A McGarty ve Haslam
- B Hogg ve Vaughan
- C Augustinos, Walker ve Donaghue
- D Gordon W. Allport
- E Gough ve Mcfadden

Yanıt Açıklaması:

Augustinos, Walker ve Donaghue

2.SORU

Psikolojik sosyal psikolojinin temsilcisi olarak, tüm görüşünü içgüdü kavramına dayandırmıştır. Darwin'in evrim kuramından etkilenen bu düşünür, doğuştan getirilen zihinsel özellikleri sosyal yaşamın temeli olarak görmüştür. Yukarıda adı geçen, Psikolojik sosyal psikolojinin temsilcisi kimdir?

- A McDougall
- B Floyd Allport
- C Kurt Lewin
- D Solomon Asch
- E McGarty

Yanıt Açıklaması:

Psikolojik sosyal psikolojinin temsilcisi olarak McDougall, tüm görüşünü içgüdü kavramına dayandırmıştır. Darwin'in evrim kuramından etkilenen McDougall, doğuştan getirilen zihinsel özellikleri sosyal yaşamın temeli olarak görmüştür

3.SORU

Başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesine ne ad verilmektedir?

- A Birlikte değişim
- B Sosyal psikoloji
- C Uyma
- D Sosyal yargı
- E Bağlanma

Yanıt Açıklaması:

Başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesi uyma kavramı ile ifade edilmektedir. Bu bağlamda, sosyal etkinin ya da uyma davranışının gerçekleşmesi şöyle betimlenir: Başlangıçta gruptan farklı düşünen ya da davranan birey grupla karşılaştığında, kendi düşünce ya da davranışını terk edip grup doğrultusunda davranış gösteriyorsa sosyal etki gerçekleşmiş demektir.

4.SORU

Aşağıdakilerden hangisi konformiteyi etkileyen faktörlerden birisi değildir?

- A Toplumsal cinsiyet farklılıkları
- B Meslek
- C Grupta söz birliği
- D Kültürlerarası farklılıklar
- E Grubun büyüklüğü

Yanıt Açıklaması:

Konformiteyi etkileyen faktörler durumsal ve kişisel faktörler olarak ikiye ayrılabilir. Durumsal faktörler grubun büyüklüğü ve grupta söz birliğinin etkisidir. Ayrıca kültürler arası farklılıklar ve toplumsal cinsiyet farklılıkları da buna dâhil edilebilir. Kişisel faktörler içinde benlik-farkındalığı, benlik-sunumu ve kişisel kontrol ihtiyacı sayılabilir. Doğru cevap B'dir.

5.SORU

Aşağıdakilerden hangisi arşiv araştırmasının özelliklerinden biri değildir?

- A Cansız materyaller kullanıldığı için, insanların yer aldığı yöntemlerde ortaya çıkan sorunlar bulunmaz.

- B
Bir olgunun zaman içindeki değişimi ve gelişimi izlenebilir.
C
Geçmişteki bir olguyu araştırmak için tek yoldur.
D
Çok sayıda kişiden çok miktarda bilgi toplama olanağı vardır.
E
Araştırmacı sadece var olan bilgiyle yetinmek zorundadır.

Yanıt Açıklaması:

Arşiv araştırmasının güçlü yanları:
1. Bu yöntemde cansız materyaller kullanıldığı için, insanların yer aldığı yöntemlerde ortaya çıkan sorunlar (yanıtların kişilik, beklenti gibi etmenlerden etkilenmesi gibi) bulunmamaktadır.
2. Bu yöntemle, bir olgunun zaman içindeki değişimi ve gelişimi izlenebilir.
3. Geçmişteki bir olguyu araştırmak için tek yoldur.

Arşiv araştırmasının sınırlılıkları:
1. Araştırmacı sadece var olan bilgiyle yetinmek zorundadır.
2. Materyal çok olduğunda, materyalden örneklem seçimi, daha sonra tüm materyale bir genelleme yapılacağı için önem taşımaktadır.
Çok sayıda kişiden çok miktarda bilgi toplama olanağı ise surveyde vardır. Bu nedenle doğru yanıt D'dir.

6.SORU

Tutumların ölçülme ve davranışların gözlenme düzeyi arasındaki karşılıklı ilişkiye verilen hipotezin adı aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Benlik
B
Denklik
C
Karşıtlık
D
Örtük
E
Erişilebilirlik

Yanıt Açıklaması:

Tutumların ölçülme ve davranışların gözlenme düzeyi arasındaki bu karşılıklı ilişkiye denklik hipotezi adı verilmektedir.
Buna göre cevap: B'dir.

7.SORU

Sosyal dünya hakkındaki bilgiyi yorumlama, analiz etme, hatırlama ve kullanma biçimine ne denir?

- A
Algısal-Bilişselcilik
B
Sosyal Biliş
C
Bilişsel Cimri
D
Naif Bilimci
E
Bilgi-İşleme Modeli

Yanıt Açıklaması:

Sosyal Biliş: Sosyal dünya hakkındaki bilgiyi yorumlama, analiz etme, hatırlama ve kullanma biçimidir. Doğru cevap B'dir.

8.SORU

Milgram'ın itaat deneyi aşağıdakilerden hangisi ölçmek için yapılmıştır?

- A
Sporun toplum üzerindeki etkisi.
B
Maddi koşulların insan ilişkilerine etkisi.
C
Çevresel koşulların öğrenme üzerindeki etkisi.
D
Edimsel koşulların hayvanlar üzerindeki etkisi.
E
Cezanın öğrenme üzerindeki etkisi.

Yanıt Açıklaması:

Milgram'ın itaat deneyi için yerel gazetede cezanın öğrenme üzerindeki etkisinin araştırılacağı bir deneyde yer almak üzere gönüllüler arandığı ilanı verilmiş ve bu ilan için başvuran adaylardan çeşitli mesleklerden (işçi, işadamı vb.) 20 ile 50 yaş arasında 40 kişi denek olarak seçilmiştir.

9.SORU

Modern sosyal psikoloji, 20. yüzyılın başından itibaren hangi ülkede varlık göstermiştir?

- A
İtalya
B
ABD
C
Yunanistan

D
Japonya
E
Kore

Yanıt Açıklaması:

ABD

10.SORU

Hangileri sosyal bilişin temel ilkelerindendir?

- I. **DENEYSELLİK,**
- II. **METAFORİK MODELLER,**
- III. **ALGISAL-BİLİŞSELÇİLİK,**

A
Yalnız I
B
Yalnız II
C
Yalnız III
D
Yalnız I ve II
E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Sosyal bilişi bütünlüklü bir yaklaşım olarak tanımlamaya olanak veren çeşitli ilkeler mevcuttur. Bu ilkelerden en temel olanları deneysellik, metaforik modeller, algısal-bilişselcilik, zihinsel temsiller ve bilinçdişi işlemlerdir. Yanıt E.

11.SORU

Tutumların ölçülmesi ve tutuma ilişkin davranış gözleminin genellik/spesifiklik düzeylerinin karşılıklılığına ne ad verilir?

A
Egoyu koruma
B
Denklik hipotezi
C
İçsel değer
D
İki boyutlu tutum
E
Çelişkili işlev

Yanıt Açıklaması:

Denklik hipotezi: Tutumların ölçülmesi ve tutuma ilişkin davranış gözleminin genellik/spesifiklik düzeylerinin karşılıklılığını ifade eder.

12.SORU

Yeni bir şirkette işe başlayacak olan Kenan, nasıl giyinmesi gerektiğinden nasıl davranması

gerektiğine kadar, mola saatlerinden çıkış saatlerine kadar hiçbir bilgi verilmediğini ve ne yapması gerektiğini bilmediğini arkadaşı Mehmet'e söylemiştir. Mehmet ise; "endişelenme, ortamı ve çalışanları gözlemle, herkes nasıl hareket ediyorsa sen de öyle hareket et, bir iki gün içinde kendini yıllardır orada çalışıyormuşsun gibi rahat hissedecek, şirketin formel ve informal kurallarını öğreneceksin" demiştir. Mehmet'in Kenan'a vermiş olduğu tavsiye, aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

A
Norm oluşumu ve etkisi
B
İş yeri hukuku
C
Kişisel faktörler
D
Normatif sosyal etki
E
Bilgisel sosyal etki

Yanıt Açıklaması:

NORM OLUŞUMU VE ETKİSİ: Günlük yaşamımızda pek çok durumda, özellikle de ilk defa içine girdiğimiz sosyal ortamlarda bir davranışı nasıl yapacağımıza karar verirken ya da bu ortamlarda hangi davranış tarzının doğru olduğunu anlamak için aynı ortamdaki başkalarının ne yaptığını bakarız. Yeni bir işe girdiğinizi düşünün. Her iş yerinin formel çalışma kuralları vardır (mesai saatleri, mola süreleri, fazla mesai, hastalık izni, yıllık izin vb.) fakat en az bunlar kadar önemli olan informal kuralları vardır. O iş yerine alışmak demek hangi davranışların onay gördüğü ya da görmediğine (patrona ve çalışma arkadaşlarına nasıl hitap edileceği, işe geç kalındığında ne yapılacağı, görevle ilgili bir aksaklık durumunda problemin nasıl çözüleceği vb.) ilişkin belirli bir anlayış geliştirmek anlamına gelir. Bu ortamda ilk başlarda pek çok durumda ne düşüneceğimiz ya da nasıl hareket edeceğimiz konusunda kendimizden emin olamayız. Davranışlarımızı yönlendirecek bir normumuz yoktur. Zira bunun için elimizde yeterli miktarda bilgi yoktur. İşte böyle belirsiz durumlarda diğer insanların yaptıkları ve söyledikleri bizim için bir bilgi kaynağı haline gelir.

13.SORU

Aşağıdakilerden hangisi şema tipleri arasında yer almaz?

- A
- Kişi Şemaları
- B
- Olay Şemaları
- C
- Benlik Şemaları
- D
- Gürültü Şemaları
- E
- Rol Şemaları

Yanıt Açıklaması:

Şema kavramı görgül olarak dört içerik alanına uygulanmıştır: kişi şemaları, benlik şemaları, rol şemaları ve olay şemaları. Doğru cevap D'dir.

14.SORU

Başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesi durumu aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Uyma
- B
- Engelleme
- C
- Teşvik etme
- D
- Model alma
- E
- Bilişsel çelişki

Yanıt Açıklaması:

Görgül düzeyde sosyal etki ya da diğer bir deyişle uyma davranışı bireyin grup karşısında nasıl davrandığıyla ilgilendir. Bu bağlamda, sosyal etkinin ya da uyma davranışının gerçekleşmesi şöyle betimlenir: Başlangıçta gruptan farklı düşünen ya da davranan birey grupla karşılaştığında, kendi düşünce ya da davranışını terk edip grup doğrultusunda davranış gösteriyorsa sosyal etki gerçekleşmiş demektir. Yani uyma; başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışının değişmesidir.

15.SORU

İnsanların birbirlerini etkilemesi ya da etkilemeye çalışması aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- Sosyal etki
- B

Sosyal Psikoloji

- C
- Güç
- D
- Norm
- E
- Konformite

Yanıt Açıklaması:

Sosyal etki çok genel anlamda insanların birbirlerini etkilemesi ya da etkilemeye çalışmasıdır. Aslında insanların birbirlerini etkilediklerini söylemek çok sıradan bir belirleme gibi görünebilir. Çünkü "insan sosyal bir varlıktır" dendiğinde zaten insanların da kaçınılmaz biçimde birbirlerini etkilediği ima edilmiş olur.

16.SORU

I. Deney, sosyal rolleri içselleştirdiğimiz için sosyal baskı hissetmeksizin rollerimizin gereğini yaparız sonucunu desteklemektedir. II. Deney öncesinde gardiyanlar grubuna sadece fiziksel şiddet kullanabilecekleri söylenmiştir. III. Deneyde gardiyanlardan tek beklenen hapishaneyi sorunsuz bir biçimde yönetmeleridir. Zimbardo'nun "hapishane deneyi" ne ilişkin yukarıdakilerden hangileri doğrudur?

- A
- I ve II
- B
- I ve III
- C
- II ve III
- D
- I, II ve III
- E
- Yalnızca II

Yanıt Açıklaması:

Rolün kendisi tarafından uygulanan farklı derecelerde bir baskı ya da etkiden söz edilebilir. Bunun en iyi örneklerinden biri Zimbardo'nun hapishane deneyidir. Deney öncesinde gardiyanlar grubuna herhangi bir özel yönerge verilmemiş, sadece fiziksel şiddet kullanılamayacağı söylenmiştir. Onlardan tek beklenen hapishaneyi sorunsuz bir biçimde yönetmeleridir. Zimbardo'nun kendisi de deneyde hapishane müfettişi olarak görev almıştır.

17.SORU

I. Asch insanların kendileri için doğru ve uygun davranışı bildiklerinde ve bu konuda kendilerinden emin olduklarında, başkalarının davranışlarının etkisiz olacağını öngörüsünü test etmek için bir deneysel durum yaratmıştır.

II. Bu deneylerde Asch'in amacı yanlış cevap veren çoğunluğun gerçek denekler üzerinde etkisinin olup olmadığını görmektir.

III. Doğru cevap çok ortada ve açık olduğu için Asch gerçek deneklerin çoğunluktan etkilenmeyecekleri beklentisindeydi.

IV. Deney sonuçları Asch'in beklentisini doğrulamıştır.

Asch'in 'Çizgiler Deneyi' ne ilişkin yukarıda verilenlerden hangileri doğrudur?

- A
- I, II ve III
- B
- I, II ve IV
- C
- I, III ve IV
- D
- II ve IV
- E
- III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Asch, insanların kendileri için doğru ve uygun davranışı bildiklerinde ve bu konuda kendilerinden emin olduklarında, başkalarının davranışlarının etkisiz olacağını öngörmüştür. Bu öngörüü test etmek için bir deneysel durum yaratmıştır. Bu deneylerde Asch'in amacı yanlış cevap veren çoğunluğun gerçek denekler üzerinde etkisinin olup olmadığını görmektir. Doğru cevap çok ortada ve açık olduğu için Asch gerçek deneklerin çoğunluktan etkilenmeyecekleri beklentisindeydi. Deney sonuçları Asch'in beklentisini karşılamadı. Deneye katılan naif denekler arasında büyük bireysel farklılıklar görülmüştür. Deneklerin %25'i tüm denemelerde gruba uyma göstermemiş, %5'i tüm denemelerde gruba, yani çoğunluğa uyma göstermiş, %50'si ise 6 ve daha fazla denemeden sonra grubun (çoğunluğun) yanlış cevabına uyma göstermiştir. Bu standart deney koşulunda elde edilen ortalama uyma oranı %33'tür.

18.SORU

Aşağıdakilerden hangisi öznel normu ortaya çıkaran faktörler arasında gösterilebilir?

- A
- İnsanların algılanan beklentileri

- B
- Belirli bir davranışın sonuçlarına ilişkin kişinin inancı
- C
- Kişinin olası sonuçlara ilişkin değerlendirmesi
- D
- Tutumun zihinsel temsiline kişinin hızlı ve kolay erişilebilmesi
- E
- tutum nesnesinin iki ayrı boyut üzerinde ele alınabilmesi

Yanıt Açıklaması:

Tutumlar gibi öznel norm de iki faktörün ürünü olarak ortaya çıkar: 1. Kişi için önemli olan insanların algılanan beklentileri, 2. Kişinin bu beklentilere uyma motivasyonu. Buna göre cevap: A'dır.

19.SORU

Asch'in klasik konformite deneyleri olarak bilinen deney serisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A
- İtaat deneyi
- B
- Işık deneyi
- C
- Hapishane deneyi
- D
- Çizgiler deneyi
- E
- Karanlık oda deneyleri

Yanıt Açıklaması:

1950'lerin ilk yarısında Asch'in "çizgiler deneyi" adı verilen bu deney serisi klasik konformite deneyleri olarak bilinir. Doğru cevap D'dir.

20.SORU

Aşağıdakilerden hangisi belirsizliği ortadan kaldıracak bilgiyi edinmek için gösterilen uyma davranışdır?

- A
- Normatif Sosyal Etki
- B
- Bilgisel Sosyal Etki
- C
- Grup Baskısı
- D
- Kişisel Faktörler
- E
- Grupta Söz Birliği

Yanıt Açıklaması:

Bilgisel Sosyal Etki, belirsizliği ortadan kaldıracak bilgiyi edinmek için gösterilen uyma davranışıdır. Başkalarına bilgi için bağımlı olmaktır.

FİNALLERDE NELER OLABİLİR?

1.SORU

Aşağıdakilerden hangisi mesajı öğrenme tezi ile ilgili değildir?

- A İpuçlarının doğru olması
- B Kişinin motivasyonunun olması
- C Kişinin yeteneğinin olması
- D Mesajın anlaşılır olması
- E Mesajın güçlü olması

Yanıt Açıklaması:

İpucu mesajı öğrenme tezi kapsamında yer almamaktadır.

2.SORU

"Birilerini zor ve çaresizli içinde görmek, insanda güçlü duygular uyandırır." Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki tanımın başlığıdır?

- A Empati
- B Özgeci davranış
- C Kötü hissetme
- D Duygu durumu
- E Sempati

Yanıt Açıklaması:

Doğru seçenek B şıkkında verilmiştir.

3.SORU

Sınıf içindeki tartışmalarda herhangi bir öğrenciyi sürekli önemsememe tavrı gösteren bir öğretmenin bu davranışı aşağıdaki saldırganlık türlerinden hangisine örnektir?

- A Şiddet
- B Araçsal Saldırganlık
- C

Düşmanca Saldırganlık

D

Pasif Saldırganlık

E

Özgeci Saldırganlık

Yanıt Açıklaması:

Örneğin, sevmediği bir memurun terfi karnamesini geciktiren bir yönetici ya da sınıf içindeki tartışmalarda herhangi bir öğrenciyi sürekli önemsememe tavrı gösteren bir öğretmen saldırgan davranış göstermektedir. Bunlar **pasif saldırganlık** örnekleridir. Bu nedenle cevap "D" seçeneğidir.

4.SORU

Özgecilik davranışında bir olayın yardım gerektirip gerektirmediğine karar verirken çeşitli göstergelerin varlığına bakılmaktadır. Aşağıdakilerden hangisi bu göstergelerden biri değildir?

- A Olayın aniden ve beklendik olması
- B Kurbanı zarar verecek açık bir tehdit durumunun olması
- C Müdahale edilmediği takdirde kurbanın göreceği zararın daha da artacak olması
- D Kurbanın çaresizliği ve yardıma ihtiyacının belirgin olması
- E Sonuç verecek bir müdahalenin mümkün olması

Yanıt Açıklaması:

Bir olayın yardım gerektirip gerektirmediğine karar verirken beş göstergenin varlığına bakılmaktadır. Bu göstergeler şunlardır:

- Olayın aniden ve beklenmedik olması,
- Kurbanı zarar verecek açık bir tehdit durumunun olması,
- Müdahale edilmediği takdirde kurbanın göreceği zararın daha da artacak olması,
- Kurbanın çaresizliği ve yardıma ihtiyacının belirgin olması,
- Sonuç verecek bir müdahalenin mümkün olması.

Doğru cevap A'dır.

5.SORU

İnsan neyden itibaren bir toplumsallaşma süreci içerisinde?

- A Doğumdan
- B

Konuşmayı öğrenmeden

C

Ergenlikten

D

Arkadaş edindikten

E

Yetişkin olduktan

Yanıt Açıklaması:

İnsan yavrusu doğumundan itibaren bir toplumsallaşma süreci içerisinde.

6.SORU

I. Evrimsel yaklaşım II. Sosyolojik yaklaşım
III. Kültürel yaklaşım IV. Öğrenme kuramı
Numaralandırılmış maddelerden hangileri
özgeci davranışı açıklayan kuramlardandır?

A

I ve II

B

I ve III

C

II ve III

D

III ve IV

E

I ve IV

Yanıt Açıklaması:

Özgeci davranışı açıklayan kuramlar:

1. evrimsel yaklaşım
2. kültürel yaklaşım
3. öğrenme yaklaşımı
4. yükleme kuramıdır.

7.SORU

Aşağıdakilerden hangisi bir olayın yardım
gerektirip gerektirmediğine karar verirken
bakılan ölçütlerden değildir?

A

Sonuç verecek bir müdahalenin mümkün olması

B

Kurbanın çaresizliği

C

Kurbanın yakınıımız olup olmaması

D

Müdahale edilmediği takdirde kurbanın göreceği zarar
daha da artacak olması

E

Olayın aniden ve beklenmedik olması

Yanıt Açıklaması:

Özgeci davranışta bulunmak için; öncelikle
yardım etmeyi gerektiren bir sorunun
algılanması gerekir. Bu algılamının sonunda,

yardımın gerekli olup olmadığı kararı verilir.
Bazı durumlarda yardımın gerekliliği açıktır.
Sözelimi oturduğu yerde elini kalbinin
üzerine bastıran, yüzü kreç gibi beyazlaşan
birsinin yardıma ihtiyacı var mı yok mu diye
düşünülmeyecektir. Ama gecenin geç
saatinde komşudan gelen bir çığlık
duyulduğunda; yardım gerektirecek bir
durumun olup olmadığına karar vermek kolay
olmayacaktır. İnsanların yardıma gitmemeleri
ya da geç kalmalarının önemli bir nedeni,
karar vermede yaşanan zorluktur. Taylor,
Peplau ve Sears'ın (2007), Shotland ve
Huston'dan aktardığına göre(1979), bir olayın
yardım gerektirip gerektirmediğine karar
verirken beş göstergenin varlığına
bakılmaktadır.

- Olayın aniden ve beklenmedik olması.
- Kurbanı zarar verecek açık bir tehdit
durumunun olması.
- Müdahale edilmediği takdirde kurbanın
göreceği zararın daha da artacak olması.
- Kurbanın çaresizliği ve yardıma ihtiyacının
belirgin olması.
- Sonuç verecek bir müdahalenin mümkün
olması. Doğru cevap C'dir.

8.SORU

Yardım etme davranışının ödüllendirmelerle
pekiştirilerek edinildiğini savunan yaklaşım
hangisidir?

A

Kültürel Yaklaşım

B

Öğrenme Yaklaşımı

C

Evrimsel Yaklaşım

D

Yükleme Kuramı

E

Etik Yaklaşım

Yanıt Açıklaması:

Öğrenme Yaklaşımı

....İşte yardım etme davranışı da bu şekilde
ödüllendirmelerle pekiştirilerek edinilir.

9.SORU

**ÖZGECİ DAVRANIŞTA BULUNMANIN SON
BASAMAĞI AŞAĞIDAKİLERDEN
HANGİSİDİR?**

A

Kişisel sorumluluk alma

B

Yardımın biçimine karar verme ve harekete
geçme

- C
Yardıma getiri ve götürüsünün ne olacağını düşünmek
- D
Yardım etmeyi gerektiren bir sorunun algılanması
- E
Kurbana zarar verecek açık bir tehdit durumunun olması

Yanıt Açıklaması:

Özgeci davranışta bulunmanın dört basamağı bulunmaktadır. Bunlar şunlardır: Birinci basamak: Özgeci davranışta bulunmak için; öncelikle yardım etmeyi gerektiren bir sorunun algılanması gerekir. İkinci basamak: Yardım gerekir kararından sonraki adım, "kişisel sorumluluk almaktır". Üçüncü basamak: Yapılacak yardımın getiri ve götürüsünün ne olacağını düşünmektir. Dördüncü basamak: Yardım etme kararı sürecinin son basamağı, "yardımın biçimine karar verme ve harekete geçmedir". Doğru cevap B'dir.

10.SORU

Kerem, Serdar ve Tuğrul iyi arkadaşlardır. Kerem ve Serdar bir süredir bazı konularda anlaşmazlıklar yaşamış ve araları bozulmuştur. Her ikisi de Tuğrul'a dert yanmış, tartıştıkları konuyu nispeten anlatmışlardır. Tuğrul ise ara bulmak amacıyla her ikisini de karşısına almış ve şöyle bir ifadede bulunmuştur; "Ayrı ayrı dinlediğim zaman ikinize de hak veriyorum. Ya bana eksik anlatıyorsunuz ya da biriniz yalan söylüyorsunuz!" Üç arkadaşın aralarında geçen bu örnek olay, iletişim çatışmalarından hangisi ile tanımlanırsa daha uygun olur?

- A
Yoğunluk Çatışması
- B
Önyargılı Çatışma
- C
Varoluşsal Çatışma
- D
Pasif Çatışma
- E
Alıkoyma Çatışması

Yanıt Açıklaması:

Alıkoyma çatışması: Bu çatışma türünde ileti düzgün olarak alınmaz ancak üçüncü kişiye kısmi olarak iletilir, tam olarak iletilmez ya da ileti taşınma sürecinde değişikliğe uğratılır.

11.SORU

- I. **ŞEMATİK BİLGİ İŞLEME SIKLIĞI YANLI YARGILARA YOL AÇMAKTADIR.**
- II. **VAROLAN ŞEMALAR YA DA KATEGORİLER GELEN SOSYAL BİLGİDEKİ EKSİK VERİYİ TAMAMLAYABİLİR.**
- III. **YENİ DURUMLARI ANLAMLANDIRMADA ÖNCEKİ ÖN YARGILARIMIZA VE BİLGİMİZE DAYANMAKTAYIZ.**

Şema ve kategorilere ilişkin yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri doğrudur?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız III
- C
I-II
- D
II-III
- E
I-II-III

Yanıt Açıklaması:

Teoriye dayalı ya da şematik bilgi işlemenin doğasına ilişkin bir özellik, bunun sıklıkla yanlış yargılara yol açıyor olmasıdır. Varolan bilişsel yapılar (şemalar ya da kategoriler) gelen sosyal bilgideki eksik veriyi tamamlayabilir. Kategorilerin/şemaların bu bağlamdaki bir başka özelliği bilgiyi işlerken kısayollara (kestirme yol) başvurusudur. Yeni durumları ve yeni karşılaşmaları anlamlandırmada sosyal dünya hakkındaki önceki beklentilerimize, önyargılarımıza ve bilgimize dayanmaktadır. Doğru cevap E'dir.

12.SORU

Aşağıdakilerden hangisi yardım etme kararının verilmesi sürecindeki basamaklardan biri değildir?

- A
Öğrenme
- B
Sorunun algılanması
- C
Kişisel sorumluluk alma
- D
Getiri ve götürüsünün ne olacağını düşünme
- E
Yardım biçimine karar verme ve harekete geçme

Yanıt Açıklaması:

Yardım etme kararının verilmesi süreci, aşağıda kısaca açıklanan dört basamakta tamamlanır:

Birinci basamak: Özgeci davranışta bulunmak

için; öncelikle yardım etmeyi gerektiren bir sorunun algılanması gerekir.

İkinci basamak: Yardım gerekir kararından sonraki adım, "kişisel sorumluluk almaktır".

Üçüncü basamak: Yapılacak yardımın getiri ve götürüsünün ne olacağını düşündürmektir.

"Atılan

taş ürkütülen kurbağaya değer mi?"

Dördüncü basamak: Yardım etme kararı sürecinin son basamağı, "yardımın biçimine karar

verme ve harekete geçmedir".

13.SORU

"Bir kişinin size yardım etmesini sağlamanın bir yolu, o kişiye yardım etmektir" ifadesi aşağıdaki toplumsal normlardan hangisi/hangileri ile ilgilidir?

I - Toplumsal sorumluluk

II - Karşılıklılık

III - Toplumsal Adalet

A

I

B

II

C

III

D

I ve II

E

II ve III

Yanıt Açıklaması:

Karşılıklılık: Bu kural, yardım aldığımız insanlara bizim de yardım etmemizi söyler. Aslında gerçek yaşamda böyle de olmaktadır. **İnsanların "borçlu kalmamak" için yardım gördüğü insanlara yardım etmek için fırsat kolladıkları araştırmalarla da kanıtlanmıştır. Bu olgu aşağıda açıklandığı gibi toplumsal adalet duygusuyla da ilgilidir.**

Toplumsal adalet: Özgeci ve olumlu sosyal davranışı etkileyen bir diğer etken adalet ve toplumsal eşitlik duygusudur. Bu ilkeye göre, bir işe yaptıkları katkı eşit olan insanların aldıkları ödüller de eşit olmalıdır. Eşitlik duygusu, bir başkasına iyilik yapma sonucunda da görülebilir. Bir iş yapılırken birisinin bize yardım etmesi durumunda,

daha sonra onun yardım gereksinimi olduğunda, bizim ona yardım etme eğilimimiz yüksek olacaktır. Bu durum şu şekilde açıklanabilir; birisi size iyilik yaptığında, aranızdaki eşitlik dengesi bozulmuş olur. Eşitliğin yeniden sağlanması için, yardım edenin bir gereksinimi olduğunda, siz de ona yardım etme gereği hissedebilirsiniz. Yapılacak yardım zor olsa bile kolay kolay o kişiye "hayır" denilemeyecektir. **Buna göre, bir kişinin yardım etmesini sağlamanın bir yolunun, o kişiye yardım etmek olduğu, yani bir iyiliğe iyilik ile karşılık verme isteğinin oldukça güçlü ve evrensel bir eğilim olduğu söylenebilir** (Freedman ve ark. 1993, Gormley 1996).

14.SORU

Araştırmalara göre aşağıdaki durumların hangisinde özgeci davranma durumunun arttığı gözlemlenmiştir?

A

Hüzün

B

Korku

C

Sinirlilik

D

Sevinç

E

Şaşkınlık

Yanıt Açıklaması:

Olumlu duygu durumu ile yardım etme arasındaki ilişkinin varlığı araştırmalarla kesin olarak kanıtlanmıştır. Ancak bunun temelinde yatanın ne olduğuna ilişkin çalışmalar devam etmektedir (Taylor, Peplau ve Sears, 2007). Bu konuda ileri sürülen iddialar vardır.

15.SORU

İnsanların davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecine ne denir?

A

Yüklem

B

Uyuşan Çıkarsama

C

Birlikte Değişim İlkesi

D

Temel Yükleme Hatası

E

Aktör-Gözlemci Etkisi

Yanıt Açıklaması:

Yükleme: İnsanların davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecidir. Doğru cevap A'dır.

16.SORU

Heider'in denge kuramının üzerine Nötrleme, Ayrıştırma ve Güçlendirme olarak üç yeni öge ekleyen kuram hangisidir?

A

Festinger'in Bilişsel Çelişki Kuramı

B

Rosenberg ve Abelson'un Bilişsel Dengeleme Kuramı

C

Bem'in Kendini Algılama Kuramı

D

Sosyal Yargı Kuramı

E

Ayrıntılandırma Olasılığı Modeli

Yanıt Açıklaması:

Heider'in denge kuramının üzerine Rosenberg ve Abelson bilişsel dengeleme kuramını inşa etmiştir. Rosenberg ve Abelson, Heider'in denge kuramından farklı olarak bir ilişki daha kurgulamışlardır. Heider'in olumlu ve olumsuz bağının yanına nötr (ya da ilgisiz) bağ eklemişlerdir. Heider'den farklı olarak kişilerin denge durumunu sağlamak için tutum değişiminden başka yol kullanıp kullanmayacaklarını da analiz etmişlerdir. Dengeye ulaşmak için olumlu tutumu olumsuzla ya da olumsuz tutumu olumluya değiştirmekten başka bir yol daha olabilir ki bu da tutumu yani nesnesiyle arasındaki ilişkiyi nötr hâle getirmektir. Ayrıca Rosenberg ve Abelson, "öğeyi ayırıştırmak ve öğelerden birini güçlendirmek" olmak üzere iki denge durumu sağlama yolu daha eklemişlerdir. Kısaca Rosenberg ve Abelson, bilişsel dengeleme kuramında;

1. Nötrleme
2. Ayrıştırma ve
3. Güçlendirme olarak üç yeni öge eklemiştir.

17.SORU

Aşağıdakilerden hangisi birisine yardım edip etmeme kararını verirken etkili olan durumlardan biri değildir?

A

Yapılacak yardımın olumlu sonuç vermesi olasılığının yüksek olması

B

Yardıma ihtiyacı olanın yaşamını tehlikede olması

C

Kurbanın kurtulma olasılığının zayıf olması

D

Yardıma ihtiyacı olanın cinsiyeti

E

Müdahale edilmezse tehlikenin artması olasılığı

Yanıt Açıklaması:

Doğru cevap D şıkkında verilmiştir.

18.SORU

Yerde yaralı yatan ve başında toplanmış bir kalabalık gördüğümüzde yardımda bulunma ihtimalinin düşük olmasını en çok hangi seçenek açıklayabilir?

A

Zaman baskısı

B

Umursamama

C

Sorumluluk dağılması

D

Yardımcı olamayacağını düşünmesi

E

Çevresel koşullar

Yanıt Açıklaması:

Araştırmalar, başkalarının olması durumunda yardım etme davranışının azaldığını ortaya koymuştur. Bu durum için getirilen açıklamalardan birisi, yardım gerektiren ortamda başkalarının da olmasının "sorumluluk dağılması" na neden olduğudur.

19.SORU

İnsanların hayır kurumlarına bağış yapmalarının altında yatan duygu hangi toplumsal norm ile açıklanabilir?

A

Toplumsal sorumluluk

B

Karşılıklılık

C

Toplumsal adalet

D

Toplumsal ahlak

E

Dayanışma

Yanıt Açıklaması:

İnsanların hayır kurumlarına bağış yapmalarının altında yatan da bir tür hakkaniyet-toplumsal adalet duygusudur.

20.SORU

Aşağıdakilerden hangisi kişisel özellikler ve saldırganlık arasındaki ilişkiyle ilgili doğru olmayan bir bilgidir?

- A
Cinsiyetlerin farklı biçimlerde sosyalleşmesi, saldırganlıkta görülen cinsiyete bağlı farklılıkların önemli bir kaynağıdır.
- B
Saldırganlıkla ilişkili olduğu varsayılan kişisel özelliklerden birisi sosyal onay ihtiyacıdır.
- C
Yapılan araştırmalar sonucunda, B tipi kişilik adı verilen bir davranış biçimi saldırgan davranışlarla ilişkili bulunmuştur.
- D
Alkol almayı seven kişilerde saldırganlığın otomatik olarak arttığını söylemek pek mümkün değildir.
- E
Saldırganlık açısından kadınlar ve erkekler arasındaki farklılık, saldırganlığın tipine göre değişmektedir.

Yanıt Açıklaması:

Yukarıdaki C seçeneğinde verilen bilgi verilen bilgi B tipi kişilik özelliğini değil, A tipi kişilik özelliğini tanımlamaktadır. Kişisel özellikler ve saldırganlık arasındaki ilişkiye yönelik diğer seçeneklerde verilen bilgiler ise doğrudur. Bu açıklama ışığında doğru cevap C seçeneğidir.

1.SORU

Saldırganlığın olası belirleyicilerine aşağıdakilerden hangisi uzak kalmaktadır?

- A
Alkol
- B
Kişilik özellikleri
- C
Yüksek sıcaklık
- D
Cinsiyet farklılıkları
- E
Beslenme

Yanıt Açıklaması:

Beslenmenin saldırganlıkta doğrudan belirleyicisi olduğu araştırmalarda çok sık rastlanmamıştır.

2.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Normatif Sosyal Etki kavramını ifade eder?

- A
İnsanların davranışsal özgürlüğe sahip olduklarına inandıklarında sergiledikleri durum
- B
İnsanların içgrup normlarına dışgrup normlarından daha fazla güvenme eğilimi
- C
Ödül almak ve cezadan kaçınmak için gösterilen uyma davranışıdır
- D
Psikolojik tepkisellikten dolayı sosyal etkiye karşı çıkmak
- E
Belirsizliği ortadan kaldıracak bilgiyi edinmek için gösterilen uyma davranışıdır

Yanıt Açıklaması:

Normatif Sosyal Etki; Ödül almak ve cezadan kaçınmak için gösterilen uyma davranışıdır. Başkalarına davranışın sonuçları açısından bağımlı olmaktır. Doğru cevap C'dir.

3.SORU

"Bilişsel çelişki kuramına göre çelişkinin varlığı ve psikolojik olarak rahatsız olma, kişiyi

..... "

Yukarıdaki cümleyi hangi seçenek doğru şekilde tamamlar?

- A
Çelişkiyi azaltmaya ve uyuma ulaşmaya güdüleyecektir.
- B
Kaçınmaya yönlendirecektir.
- C
Çelişkiyi arttıracak ve kaçmaya yönlendirecektir.
- D
Çelişkiyi arttırmaya ve çatışmaya güdüleyecektir.
- E
Çelişkiyi azaltmaya ve kaçınmaya güdüleyecektir.

Yanıt Açıklaması:

"Bilişsel çelişki kuramına göre çelişkinin varlığı ve psikolojik olarak rahatsız olma, kişiyi çelişkiyi azaltmaya ve uyuma ulaşmaya güdüleyecektir."

4.SORU

- I. Mesajı öğrenme tezi
- II. Sosyal Yargı Kuramı

III. Ayrıntılandırma olasılığı modeli
Yukarıdakilerden hangisi yada hangileri ikna konusundaki yaklaşımlar arasındadır?

- A
Yalnız I
- B
Yalnız II
- C
Yalnız III
- D
Yalnız I ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Bu temel kavramları öğrendikten sonra, ikna konusundaki üç temel yaklaşıma bakalım. Bunlar; Mesajı Öğrenme Tezi, Sosyal Yargı Kuramı ve Ayrıntılandırma Olasılığı Modelidir. Doğru seçenek E'dir.

5.SORU

Sosyal bilişi bütünlüklü bir yaklaşım olarak tanımlamaya olanak veren çeşitli ilkeler mevcuttur. Aşağıdakilerden hangisi bu ilkelerden biri değildir?

- A
Bilinçaltı işlemler
- B
Metaforik modeller
- C
Deneysellik
- D
Zihinsel temsiller
- E
Algısal bilişselcilik

Yanıt Açıklaması:

Sosyal bilişi bütünlüklü bir yaklaşım olarak tanımlamaya olanak veren çeşitli ilkeler mevcuttur. Bu ilkelerden en temel olanları DENEYSELLİK, METAFORİK MODELLER, ALGISAL-BİLİŞSELÇİLİK, ZİHİNSEL TEMSİLLER ve BİLİNÇDİŞİ işlemlerdir. DOĞRU CEVAP A'DİR.

6.SORU

Aşağıdaki duygu durumlarının hangisi özgeci davranma olasılığını artırır?

- A
Mutluluk
- B
Öfke
- C

- Kızgınlık
- D
- Sinirlilik
- E
- Korku

Yanıt Açıklaması:

Doğru seçenek A şıkkında verilmiştir.

7.SORU

"Saldırgan davranış ve diğer tüm davranışlar, öğrenilmiş davranışlardır. Bir bisikleti kullanmayı, bir arabayı sürmeyi nasıl öğreniyorsak, saldırgan davranış göstermeyi ve saldırgan davranışı ketlemeyi (göstermemeyi) de aynı şekilde öğreniyoruz". Yukarıda verilen yargılar, hangi kuram ile ilişkilidir?

- A
Sosyal öğrenme kuramı
- B
Pekiştirme kuramı
- C
İçgüdüsel yaklaşımlar
- D
İçgüdü kuramı
- E
Biyolojik kuram

Yanıt Açıklaması:

Saldırgan davranışı insan doğasının kaçınılmaz bir dışavurumu olarak kabul eden görüşlerin tersine, sosyal öğrenme kuramına göre, saldırgan davranış ve diğer tüm davranışlar, öğrenilmiş davranışlardır. Bir bisikleti kullanmayı, bir arabayı sürmeyi nasıl öğreniyorsak, saldırgan davranış göstermeyi ve saldırgan davranışı ketlemeyi (göstermemeyi) de aynı şekilde öğreniyoruz. Doğru cevap A'dır.

8.SORU

Aşağıdakilerden hangisi bir bireyin yardım etme biçimlerini etkileyen değişkenlerden biri değildir?

- A
Başkalarının varlığı
- B
Zaman baskısı
- C
Kent büyüklüğü
- D
Hava sıcaklığı
- E
Yardım edecek bireyin fiziksel dış görünümü

Yanıt Açıklaması:

Araştırmalar yardım gerektiren bir durumda başka insanların da olması, yardım gerektiren durumun yaşandığı çevre (kent büyüklüğü, hava sıcaklığı vb.) ve zaman sınırlılığının getirdiği baskının yardım etme biçimlerini etkilediğini göstermiştir. Doğru cevap E'dir.

9.SORU

Hangisi kaynağın hedef kitlenin ikna olmasında etkili olan özelliklerinden biri değildir?

- A İnanılabilirlik
- B Fiziksel çekicilik
- C Aşıkılık
- D Hoşa gitme
- E Benzerlik

Yanıt Açıklaması:

Doğru yanıt C seçeneğidir.

10.SORU

Diğer kişiye zarar vermeyi ya da onu incitmeyi amaçlayan faaliyetsizlik haline ne ad verilir?

- A Araçsal saldırganlık.
- B İzin verilmiş saldırganlık.
- C Antisosyal saldırganlık.
- D Özgeci saldırganlık.
- E Pasif saldırganlık.

Yanıt Açıklaması:

Pasif saldırganlık diğer kişiye zarar vermeyi ya da onu incitmeyi amaçlayan faaliyetsizlik halidir. Doğru cevap E şıkkıdır.

11.SORU

- ÇOK SAYIDA KİŞİDEN ÇOK MİKTARDA BİLGİ TOPLAMA OLANAĞI VARDIR.
- ÖRNEKLEME TEKNİĞİYLE YAPILDIĞI İÇİN, TOPLANILAN BİLGİDEN GENELLEME YAPILIR.
- BU YÖNTEM, DİĞER YÖNTEMLERE GÖRE ZAMAN VE MADDİ KAYNAKLARIN

KULLANIMI AÇISINDAN

DAHA TASARRUFLUDUR

Yukarıda özellikleri verilen araştırma yöntemi hangisidir?

- A alan deneyleri
- B laboratuvar deneyleri
- C korelasyon
- D survey
- E arşiv araştırması

Yanıt Açıklaması:

Surveyin güçlü yanları:

1. Surveye çok sayıda kişiden çok miktarda bilgi toplama olanağı vardır.
2. Örneklem tekniğiyle yapıldığı için, toplanılan bilgiden genelleme yapılır.
3. Bu yöntem, diğer yöntemlere göre zaman ve maddi kaynakların kullanımı açısından daha tasarrufludur.

12.SORU

Denge kuramına göre, rahatsızlık yaratan dengesizlik durumunu düzeltmek için kişi hangi ilkeyi uygular?

- A En çok çaba
- B En az çaba
- C Yardım isteme
- D Bekleme
- E Nötrleme

Yanıt Açıklaması:

Denge kuramına göre, rahatsızlık yaratan dengesizlik durumunu düzeltmek için kişi harekete geçecektir ve bu noktada en az çaba ilkesini uygular.

13.SORU

Aşağıdakilerden hangisi sosyal öğrenme kuramı ile ilgili doğru bir bilgi değildir?

- A Saldırgan davranışlar öğrenilmiş davranışlardır
- B Bireyin saldırgan davranışlarının direkt olarak pekiştirilmesidir
- C

Saldırgan davranış gösterme, bisiklet sürme, araba kullanma gibi öğrenilir

D

İnsanların saldırgan davranışları öğrenme yöntemlerinden birisi de model alarak saldırgan davranış öğrenmedir

E

Saldırgan davranış insan doğasının kaçınılmaz bir dışa dışavurumu olarak kabul edilir

Yanıt Açıklaması:

Saldırgan davranış insan doğasının kaçınılmaz bir dışavurumu olarak kabul eden görüşlerin tersine, **sosyal öğrenme kuramına** göre, saldırgan davranış ve diğer tüm davranışlar, öğrenilmiş davranışlardır. Bir bisikleti kullanmayı, bir arabayı sürmeyi nasıl öğreniyorsak, saldırgan davranış göstermeyi ve saldırgan davranışı ketlemeyi (göstermemeyi) de aynı şekilde öğreniyoruz (Brewer ve Crano, 1994). Bu görüşe göre, saldırgan davranış öğrenmenin en temel yolu, bireyin bu tür davranışlarının direkt olarak pekiştirilmesidir. Saldırgan davranış, sadece direkt pekiştirme (kişinin kendi yaptığı davranışın ödüllendirilmesi) yoluyla öğrenilmez. Saldırganlık dolaylı yollarla da pekiştirilebilir. Bu yollardan biri, **model alarak öğrenme** ya da taklittir.

14.SORU

Kişilerin kendileriyle benzer özellikler taşıyan kişilerle ilişki kurma eğilimini betimler, verilen tanım aşağıdakilerden hangisine aittir?

A

Eşleşme hipotezi

B

Tamamlayıcılık

C

Homofili

D

Salt maruz kalma teorisi

E

Karşılıklılık

Yanıt Açıklaması:

Aynı siyasi görüşe sahip kişilerle, aynı müzik tarzını dinleyen kişilerle, ortak hobilerimiz olan kişilerle bir araya gelmeyi tercih ederiz. Bu durum "homofili" ilkesiyle açıklanabilir. Homofili; aynı demografik özellikleri gösteren, birbirine benzeyen insanların ilişki kurma eğilimidir. Homofili, çoğu sosyal ilişkinin iyi belgelenmiş bir özelliğidir ve sosyal bağların etnik köken, cinsiyet ya da dini görüşler gibi benzerlik

boyutlarında ve arkadaşlık ve evlilik gibi kişilerarası yakın ilişkilerden ticari işbirlikleri ve günlük etkileşimlere kadar olan geniş sosyal bağ tipolojilerinde mevcuttur. Doğru yanıt C şıkkıdır.

15.SORU

Aşağıdakilerden hangisi medyadaki şiddetin, izleyicilerin saldırganlığı üzerindeki etkilerinden biridir?

A

Duyarlılaştırma etkisi

B

Tarafsızlık etkisi

C

Gerçekçilik etkisi

D

Duyarsızlaştırma etkisi

E

Özgeci etki

Yanıt Açıklaması:

Medyadaki şiddetin, izleyicilerin saldırganlığı üzerindeki etkileri çeşitli yollarla gerçekleşmektedir. Birincisi, şiddet içerikli film ve programları izleme yoluyla, izleyiciler yeni saldırganlık teknikleri öğrenebilirler. Örneğin, yetişkin izleyiciler, hırsızlık, cinayet, uçak kaçırma vb. gibi şiddet eylemlerine ilişkin daha önce hiç akıllarına gelmeyen tuhaf ya da ustaca yöntemleri öğrenebilir ve belki de bunu uygulamaya kalkışabilirler. Medyadaki şiddeti izlemenin ikinci etkisi, duyarsızlaştırma etkisi olarak adlandırılmaktadır. Çok gerçekçi şiddet sahneleri izledikten sonra, insanlar kurbanın çektiği acıya duyarsızlaşmaya başlamakta ve daha önce gösterdikleri duygusal tepkiler azalmaya başlamaktadır. Şiddete duyarsızlaşmanın, insanların kendilerinde saldırganlığa ilişkin sınırlamaları da gevşetebileceği düşünülmektedir. Son zamanlarda yapılan araştırmalar medyadaki şiddetin üçüncü bir etki biçimini daha ortaya çıkarmıştır. Buna göre, medyada şiddeti izlemek, şiddet sahnelerinin kişide düşmanca duyguların daha öne çıkmasına ve bu duygulara bilinçte kolayca ulaşılmasına yol açmaktadır. Düşmanca duygular bu kadar kolay ulaşılabilir olduğunda, en küçük fırsatta bilince gelmeleri ve kişinin davranışlarını etkilemesi zor değildir. Sürekli şiddet sahneleri izlemek, belki bu etkiyi daha da güçlendiriyor olabilir.

16.SORU

Her bir öğrenciye, bir tabla üzerine 12 bobini yerleştirmek, boşaltmak, tekrar yerleştirmek ve

bunları tek eliyle ve kendi hızında yapmak görevinin verildiği deney aşağıdakilerden hangisi ya da hangileri tarafından yapılmıştır?

- A Rosenberg ve Abelson
- B Festinger ve Carlsmith
- C Petty ve Cacioppo
- D Carl Hovland
- E Daryl Bem

Yanıt Açıklaması:

Karmaşık gibi görünen bu çıkarımlar Festinger ve Carlsmith'in Stanford Üniversitesinde okuyan psikoloji öğrencileriyle yaptığı deneyi anlattığımızda daha açıklayıcı olacaktır. Öğrenciler deney ortamına alınmış ve bir performans testi geliştirilmiştir. Her bir öğrenciye, bir tabla üzerine 12 bobini yerleştirmek, boşaltmak, tekrar yerleştirmek ve bunları tek eliyle ve kendi hızında yapmak görevi verilmiştir. Doğru seçenek B'dir.

17.SORU

Bir kişinin amaca yönelik davranışının dışsal olarak bloke edilmesine ne ad verilir?

- A Saldırganlık
- B Pekiştirme
- C Model olma
- D Engellenme
- E Model alma

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı D şıkkıdır. Bir kişinin amaca yönelik davranışının dışsal olarak bloke edilmesine engellenme denir.

18.SORU

Aşağıdakilerden hangisi ya da hangileri saldırganlığın içgüdsüel yaklaşımı ile doğrudan ilişkilidir?

- I. Saldırgan davranışı, insan ve hayvan doğasının doğuştan gelen, genetik kökenli bir içgüdü'nün dışavurumu olarak gören anlayıştır.
- II. Çatışma kuramına göre, saldırganlık insan doğasının kaçınılmaz bir parçasıdır ve bireyin kontrolü dışındadır.

III. Etologlar (hayvan davranışlarını doğal ortamlarında gözleyen araştırmacılar), saldırganlığın evrim süreci içinde önemli bir işlevi olduğunu ileri sürmüşlerdir ve bu davranışları insan davranışları ile ilişkilendirmişlerdir.

- A I-II
- B I-III
- C I-II-III
- D Yalnız I
- E Yalnız III

Yanıt Açıklaması:

Verilen ifadelerin tamamı saldırganlığı içgüdsüel bir faaliyet olarak ele alan yaklaşım ile uyusmaktadır.

19.SORU

Aşağıdakilerden hangisi saldırganlığı azaltmak için uygulanan yöntemlerden biridir?

- A Pekiştirme
- B Cezalandırma
- C Engelleme
- D Duyarsızlaştırma
- E Tahrik

Yanıt Açıklaması:

Cezalandırma uygulanan yöntemlerden biridir.

20.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Tutku ve bağlanma birleşiminden oluşur?

- A İlk görüşte aşk
- B Saçma aşk
- C Romantik aşk
- D Mükemmel aşk
- E Boş aşk

Yanıt Açıklaması:

Saçma aşk: Tutku ve bağlanma birleşiminden oluşur.

1.SORU

Tutumların neden değiştiği ve nasıl değiştirilebileceği psikolojinin daha çok hangi alanıyla ilgilidir?

- A
Gelişim psikolojisi
- B
Sosyal psikoloji
- C
Deneyssel psikoloji
- D
Kişilik psikolojisi
- E
Klinik psikoloji

Yanıt Açıklaması:

Tutumların neden değiştiği ve nasıl değiştirilebileceği sosyal psikoloji alanında çokça çalışılan bir konudur. Doğru cevap B seçeneğidir.

2.Soru

Bu kurama göre kaynaktan gelen ileti herkes tarafından aynı şekilde algılanmaz. Bireyler, yeni gelen iletiyi eski tecrübelerine göre değerlendirirler. Kişinin bir nesne ile geçmiş yaşantısı, bu kişinin o nesneye tutumunu oluşturur. Bu tutumun kuvvetli ya da zayıf olması ikna sürecinde önemlidir. Bireylerin bir konudaki tutumunu bir nokta olarak ele alalım; bu nokta, diğer tutumlar hakkında karar verirken nirengi noktası olarak kullanılır. Yukarıda paragrafta aşağıdakilerden hangisi hakkında bilgi verilmektedir?

- A
Bilişsel çelişki kuramı
- B
Kendini algılama kuramı
- C
Ayrıntılandırma olasılığı modeli
- D
Sosyal yargı kuramı
- E
Mesajı öğrenme tezi

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı D şıkkıdır. Soruda sosyal yargı kuramına ilişkin bilgi verilmektedir.

3.SORU

Saldırganlığın en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Korku
- B
Pekiştirme
- C
Engellenme
- D
Taklit
- E
Ayırma

Yanıt Açıklaması:

Engellenme, kişinin amaca yönelik davranışının dışsal olarak bloke edilmesi demektir. Hiç kuşkusuz saldırganlığın en önemli nedeni engellenmedir. Doğru yanıt C'dir.

4.SORU

- I. SALDIRGANLIK HER ZAMAN ENGELLENMEDEN KAYNAKLANIR, ENGELLENME DE HER ZAMAN SALDIRGAN DAVRANIŞA YOL AÇAR.
- II. ENGELLENME KİŞİDE YARATTIĞI OLUMSUZ DUYGULAR ÖLÇÜSÜNDE SALDIRGANLIĞA YOL AÇABİLİR.
- III. SALDIRGANLIĞA YOL AÇAN ŞEY, ENGELLENMENİN KENDİSİ DEĞİL, ENGELLENMENİN YARATTIĞI OLUMSUZ DUYGULARDIR.
- IV. ENGELLENME YAŞAYAN KİŞİNİN ÇEVRESİNDE SALDIRGANLIĞI ÇAĞRIŞTIRAN UNSURLAR OLDUĞUNDA SALDIRGAN BİR DAVRANIŞ GÖSTERME OLASILIĞI YÜKSEKTİR.

Yeniden yorumlanan engellenme-saldırganlık modeline göre, yukarıdaki bilgilerden hangileri doğrudur?

- A
Yalnız III
- B
I ve III
- C
II ve IV
- D
I, II ve III
- E
II, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

İlk ortaya atılan orijinal modelde, saldırganlığın her zaman engellenmeden kaynaklandığı, engellenmenin de her zaman saldırgan davranışa yol açtığı ileri sürülmüştür.

5.SORU

Freud'a göre bireyin davranışı kaç temel güç tarafından yönetilir?

- A
- 2
- B
- 3
- C
- 4
- D
- 5
- E
- 6

Yanıt Açıklaması:

Freud'un psikanaliz çerçevesinde geliştirdiği bu kuram, insanlarda ikili bir içgüdü olduğunu savunur. Buna göre, bireyin davranışı, iki temel güç tarafından yönetilir: Yaşam içgüdü (eros) ve ölüm içgüdü (thanatos). Eros, kişileri haz aramaya ve isteklerini gerçekleştirmeye yönlendirirken, thanatos benlik-yıkımına yönelir. Doğru cevap A şıkkıdır.

6.SORU

Saldırganlık ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?

- A
Erkekler genel olarak kadınlardan hem daha fazla saldırgan davranış göstermekte ama hem de daha fazla saldırganlığın hedefi olmaktadır.
- B
Alkol tüketimi saldırganlığın nedenlerinden biridir.
- C
Yüksek sıcaklık saldırganlığın nedenlerinden biridir.
- D
Medyadaki şiddet insanların davranışlarını etkilemez.
- E
Tahrik saldırgan davranışların yaşanmasını sağlar, önemli bir unsurdur.

Yanıt Açıklaması:

Medyadaki şiddet insanların davranışlarını etkilemekte ve saldırgan davranışları artırmaktadır. Bu nedenle cevap "D" seçeneğidir.

7.SORU

MİLGAM DENEYİNDE İTAATİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER ARAASINDA EN ETKİLİ OLANI AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİDİR?

- A
Kurbanla öğretmen denek arasındaki fiziksel mesafe
- B
Öğretmen denekle otorite arasındaki fiziksel mesafe
- C
Otoritenin meşruiyeti
- D
Kurban deneğin cinsiyeti
- E
Grup baskısı

Yanıt Açıklaması:

İtaat oranının üzerinde en dramatik etki yaratan faktör grup baskısıdır. Milgram bu faktörün etkisini öğretmen denek sayısını üçe çıkararak test etmiştir. Bu deneylerdeki üç öğretmenin yapacakları deneyden önce belirlenen sahte denek ve biri gerçek denektir. Üç öğretmen denek, bir öğretmen deneğin yaptığı işleri bölüşerek yapmıştır. Gerçek denek orijinal deneyde olduğu gibi elektrik şoku vermek için düğmeye basmakla görevliydi. Üç öğretmenle yapılan deneylerin bir koşulunda diğer iki öğretmen (sahte denekler) deneycinin talimatlarını harfiyen yerine getirmişler ve öğrenci denek için hiçbir sempati belirtisi göstermemişlerdir. Bu koşulda itaat oranı % 72'ye çıkmıştır. Diğer bir koşulda ise 150 volta gelindiğinde ve öğrenci denekten ilk kez şiddetli tepki geldiğinde öğretmen deneklerden biri deneye devam etmeyi reddetmiş ve odadan ayrılmıştır. Diğer öğretmen denek de 210 voltta deneyden ayrılmıştır. Bu durumda itaat oranı en düşük düzeye gerilemiştir: % 10. Doğru yanıt E'dir.

8.SORU

"Toplum kurallarının sınırları içinde olan ve açık bir onay verilmese de toplum tarafından meşru olarak algılanan saldırganlıktır." Biçiminde tanımlanan saldırganlık türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Düşmanca Saldırganlık
- B
Özgeci Saldırganlık
- C
Araçsal Saldırganlık
- D
Pasif Saldırganlık

E
İzin Verilmiş Saldırganlık

Yanıt Açıklaması:

Yukarıda tanımı yapılan saldırganlık türü İzin Verilmiş Saldırganlık'tır. Bu nedenle cevap "E" seçeneğidir.

9.SORU

Aşağıdakilerden hangisinin yardım etme davranışı ile bağlantısı en güçlü olabilir?

- A
Sevinç
- B
Üzüntü
- C
Öfke
- D
Empati
- E
Heyecan

Yanıt Açıklaması:

Empati, bir durumu yaratan nesnel koşullar üzerine odaklanılarak da artırılabilir. Yani kendimizi zor duruma bulunan birisinin yerine koymak, duruma onun gözüyle bakmak empatiyi dolayısıyla yardım etmeyi artırmaktadır.

10.SORU

Engellenmenin, saldırganlığın güçlü bir belirleyicisi olduğunu öne süren kuramsal yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

- A
Özgeci Saldırganlık Kuramı
- B
Sosyal Öğrenme Kuramı
- C
Pekiştirme Modeli
- D
Engellenme-Saldırganlık Modeli
- E
İzin Verilmiş Saldırganlık Modeli

Yanıt Açıklaması:

Engellenme-Saldırganlık Modeli Engellenmenin, saldırganlığın güçlü bir belirleyicisi olduğunu öne süren kuramsal yaklaşımdır.

11.SORU

Saldırganlık insan doğasının kaçınılmaz bir parçasıdır ve bireyin kontrolü dışında olduğunu savunan yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

- A

Sosyal öğrenme yaklaşımı

- B
İçgüdesel yaklaşım
- C
Sistem yaklaşımı
- D
Varoluşçu yaklaşım
- E
Yapısal yaklaşım

Yanıt Açıklaması:

İçgüdesel yaklaşım olması gerekmektedir.

12.SORU

Sosyal psikoloji disiplininde tutum konusu, hangi yıllarda ele alınmaya başlamıştır?

- A
1920' lerde
- B
1930' larda
- C
1940' larda
- D
1950' lerde
- E
1960' larda

Yanıt Açıklaması:

Sosyal psikoloji disiplininde tutum konusu, 1920'lerde Thurstone ve arkadaşları tarafından geliştirilen tutum ölçümleriyle başlamıştır.

13.SORU

Aşağıdaki hangi olaydan itibaren birey ve insanların diğer insanlardan nasıl etkilendiği konusu sosyal psikolojinin ilgi alanı haline gelmiştir?

- A
1. Dünya Savaşı
- B
Büyük Buhran
- C
Doğal Afetler
- D
2. Dünya Savaşı
- E
Berlin Duvarının Yıkılışı

Yanıt Açıklaması:

2. dünya savaşından itibaren birey ve insanların diğer insanlardan nasıl etkilendiği konusu sosyal psikolojinin ilgi alanı haline gelmiştir.

14.SORU

Kişilerarası ilişkilerde fiziksel olarak çekici olan insanların diğer arzulan sosyal özelliklere de sahip olduğu inancı aşağıdakilerden hangisiyle açıklanmıştır?

- A Bağlanma
- B Önyargı
- C Hale Etkisi
- D Saplantı
- E Kalıpyargı

Yanıt Açıklaması:

Hale Etkisi: Bir özelliği olumlu olarak değerlendirilen insanlar, diğer özelliklerde de olumlu olarak değerlendirilme eğilimindedir. Kişilerarası ilişkilerde fiziksel olarak çekici olan insanların diğer arzulan sosyal özelliklere de sahip olduğu inancıdır.

15.SORU

- I. YALNIZCA İNSANLAR ÖZGECİ DAVRANIŞTA BULUNUR.
- II. ÖZGECİ DAVRANIŞTA, BİREY ELİNDEN GELENİ İSTEYEREK YAPAR.
- III. YARDIMDA BULUNANIN KAFASINDA, ŞİMDİ YA DA GELECEKTE SAĞLAYABİLECEĞİNİ DÜŞÜNDÜĞÜ BİR YARAR VARSA; YAPILAN İYİLİK ÖZGECİ OLAMAZ.

Özgeci davranışa ilişkin yukarıdakilerden hangileri doğrudur?

- A I, II ve III
- B I ve II
- C II ve III
- D Yalnız I
- E Yalnız II

Yanıt Açıklaması:

Özgencilik (altruism) kelimesi, "başkası için" anlamına gelen Latince kökenli bir kavramdır. Özgencilik, birisine yarar sağlama ya da onu zarardankötülükten koruma dışında herhangi beklentisi olmayan yardım davranışdır. Özgeci davranışta, birey elinden geleni

isteyerek yapar. İnsanlara iyilik yapmış olmanın verdiği doyumdan başka bir ödül ya da karşılığı yoktur. Buna göre bir davranışın özgeci olup olmadığının ölçüsü, yardım edenin niyetidir. Yardımda bulunanın kafasında, şimdi ya da gelecekte sağlayabileceğini düşündüğü bir yarar varsa; yapılan iyilik özgeci olamaz. Örnek vermek gerekirse; özgeci davranış boğulmakta olan ya da yanan bir evde mahsur kalanları kurtarmak için yaşamını tehlikeye atma düzeyinde olabilir. Kucağında bebekle zorlanan bir bayanın elindeki poşetleri arabasına kadar götürme, yaşlı birisinin koluna girip caddenin karşısına geçirme ya da birisine yol tarif etme gibi sıradan olabilir. Karşılıksız olmak koşuluyla yapılan her yardım ve iyilik özgecidir. Karda yokuşu çıkmayan bir arabayı itmek, birisinin sıkıntısını dinlemek, hatta bir telefon etmek bile özgeci davranışa girer. Gruplar halinde yaşayan diğer türlerde özgeci davranışlar göstermektedir. Kuşlar, köpekler, yunuslar ve şempanzelerden; karınca, bal ve eşek arılarına kadar birçok canlı özgeci davranışlarda bulunmaktadır. Bu davranışlar ebeveyn bakımı, karşılıklı savunma, yardıma koşma, birlikte avlanma ve yiyecek toplama gibi konularda olmaktadır. Doğal yaşamı gösteren belgesel yapımlarda özgeci davranışın pek çok ilginç örneğini görmek mümkündür. Doğru cevap B'dir.

16.SORU

Anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine tutarlı tepki vermediğinde oluşan bağlanma türü hangisidir?

- A Güvenli bağlanma
- B Kaygılı bağlanma
- C Kaçınan bağlanma
- D Karşılıklılık
- E Yakınlık

Yanıt Açıklaması:

Kaygılı bağlanma, anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine tutarlı tepki vermediğinde oluşur. Bazen gereksinim giderilir bazen kayıtsız kalınır.

17.SORU

Aşağıdakilerden hangisi tutumun yapısal özelliklerinden biri **değildir**?

- A Tutumların Olumluluğu/Olumsuzluğu
- B Tek Kutuplu ve Çift Kutuplu Tutumlar
- C Tutumların Çok Boyutluluğu ve Çelişkili Tutumlar
- D Tutumun Katı ve Esnek Olması
- E Tutumun Güçlü/Güçsüz Olması

Yanıt Açıklaması:

Tutumun başlıca yapısal özellikleri arasında tutumun olumlu veya olumsuz olması, tutumun tek kutuplu ya da çift kutuplu olması, tutumun çok boyutluluğu ve tutumun güçlü ya da güçsüz olması sayılabilir.

18.SORU

Aşağıdakilerden hangisi toplumsal normlara uygun olarak görülen ve toplum tarafından onaylanan saldırganlıktır?

- A Özgeci saldırganlık
- B Düşmanca saldırganlık
- C Araçsal saldırganlık
- D Antisosyal saldırganlık
- E İzin verilmiş saldırganlık

Yanıt Açıklaması:

Toplumsal normlara uygun olarak görülen ve toplum tarafından onaylanan saldırganlık eylemine özgeci saldırganlık adı verilir.

19.SORU

Kabul ettirmeye çalışan kişi yarı yolda kuralları değiştirir ve hedef kitlenin kurallar değişmesine rağmen kabulüne devam etmesi hangi ikna tekniğidir?

- A Kapiya Ayak Koyma
- B Kapiyu Yüzüne Çarpma
- C Fiyat Kırma
- D Benzetme Etkisi

- E Çevresel İkna Yolu

Yanıt Açıklaması:

Fiyat kırma taktiğinde ise kabul ettirmeye çalışan kişi yarı yolda kuralları değiştirir ve hedef kitle kurallar değişmesine rağmen kabulüne devam eder.

20.SORU

Kişilerin inançları, düşünceleri ve tutumlarıyla, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlar ya da yaptıkları davranışlar arasında meydana gelen tutarsızlığın yarattığı rahatsızlık durumu aşağıdakilerden hangisi ile tanımlanmaktadır?

- A Ayırıştırma
- B Güçlendirme
- C Bilişsel Çelişki
- D Nötrleme
- E Aşılama

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel çelişki kişilerin inançları, düşünceleri ve tutumlarıyla, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlar ya da yaptıkları davranışlar arasında meydana gelen tutarsızlığın yarattığı rahatsızlık durumudur. Doğru seçenek C'dir.

1.SORU

- I. İnanılır olması
 - II. Fiziksel çekiciliğinin olması
 - III. Tekrarlanabilir olması
 - IV. Benzerliğinin olması
- Yukarıdakilerden hangileri mesajı öğrenmeleri ile ilgili değildir?

- A Yalnız I
- B Yalnız II
- C Yalnız III
- D I, II ve III
- E II, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Doğru yanıt C seçeneğidir.

2.SORU

Aşağıdakilerden hangisi özgeci davranış olarak nitelendirilemez?

- A
Yüzme bilmediği halde bdenizde başkasını kurtarmaya çalışmak
- B
Yangında mahsur kalanları kurtarmak için binaya girmek
- C
Yaşlı bir kadını yoldan karşıya geçirmek
- D
Otobüste beğendiği bir insana yer vermek
- E
Karda yolda kalmış arabayı itmek

Yanıt Açıklaması:

Özgecilik, birisine yarar sağlama ya da onu zarardan-kötülükten koruma dışında herhangi beklentisi olmayan yardım davranışıdır. Özgeci davranışta, birey elinden geleni isteyerek yapar. İnsanlara iyilik yapmış olmanın verdiği doyumdan başka bir ödül ya da karşılığı yoktur. Buna göre bir davranışın özgeci olup olmadığının ölçüsü, yardım edenin niyetidir. Yardımda bulunanın kafasında, şimdi ya da gelecekte sağlayabileceğini düşündüğü bir yarar varsa; yapılan iyilik özgeci olamaz. Örnek vermek gerekirse; özgeci davranış boğulmakta olan ya da yanan bir evde mahsur kalanları kurtarmak için yaşamını tehlikeye atma düzeyinde olabilir. Kucağında bebekle zorlanan bir bayanın elindeki poşetleri arabasına kadar götürme, yaşlı birisinin koluna girip caddenin karşısına geçirme ya da birisine yol tarif etme gibi sıradan olabilir. Karşılıksız olmak koşuluyla yapılan her yardım ve iyilik özgecidir. Karda yokuşu çıkmayan bir arabayı itmek, birisinin sıkıntısını dinlemek, hatta bir telefon etmek bile özgeci davranışa girer.

3.SORU

Hedef kitle nedir?

- A
Mesajın çıktığı yerdir.
- B
Gönderilen mesajdır.
- C
Kaynağın kodladığı iletiyi gönderdiği ve iletiyi açıklamasını beklediği yerdir.
- D
İletinin gönderildiği yerde olan herkes.
- E

Kendisine bir aracı ile bir şey gönderilen kimse.

Yanıt Açıklaması:

Hedef Kitle: Kaynağın kodladığı iletiyi gönderdiği ve iletiyi açıklamasını beklediği yerdir.

4.SORU

I. Baskı ya da teşvik ne kadar büyükse kişinin çelişki yaratan fikrini değiştirme olasılığı o kadar güçlü olacaktır.
II. Zorlama ve cezalandırma da çelişki yaratan fikri değiştirme olasılığını artırır.
III. Çelişkinin varlığı ve psikolojik olarak rahatsız olma, kişiyi çelişkiyi azaltmaya ve uyuma ulaşmaya güdüleyecektir.
Leon Festinger'in bilişsel çelişki kuramına göre yukarıda verilenlerden hangileri doğrudur?

- A
Yalnızca III
- B
I ve II
- C
I ve III
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Bilişsel çelişki kuramına göre çelişkinin varlığı ve psikolojik olarak rahatsız olma, kişiyi çelişkiyi azaltmaya ve uyuma ulaşmaya güdüleyecektir. Baskı ya da teşvik ne kadar büyükse kişinin çelişki yaratan fikrini değiştirme olasılığı o kadar zayıf olacaktır. Zorlama ve cezalandırma da çelişki yaratan fikri değiştirme olasılığını düşürür. Çünkü iki durum da bir gerekçe olarak görülür ve bu gerekçe tutumu değiştirmeden çelişki yaşama düşüncesini azaltır.

5.SORU

"Eşleşme hipotezine göre insanlar kendileriyle aynı düzeyde _____ olan insanlarla romantik ilişki ya da arkadaşlık kurma eğilimindedirler." Boş bırakılan alan aşağıdaki seçeneklerden hangisi ile doldurulursa verilen bilgi doğru bir bilgi olur?

- A
Maddi gücü
- B
Eğitim seviyesi
- C
Cinsel yönelimi
- D

Dünya görüşü

E

Fiziksel çekiciliği

Yanıt Açıklaması:

Eşleşme hipotezine göre insanlar, kendileriyle aynı düzeyde fiziksel çekiciliği olan insanlarla romantik ilişki ya da arkadaşlık kurma eğilimindedirler.

6.SORU

- I. ERKEKLER GENEL OLARAK KADINLARDAN HEM DAHA FAZLA SALDIRGAN DAVRANIŞ GÖSTERMEKTEDİR.
- II. ERKEKLER KADINLARDAN DAHA FAZLA SALDIRGANLIĞIN HEDEFİ OLMAKTADIRLAR.
- III. TAHRİK VARSA VE BU TAHRİK YOĞUNSA, KADINLAR DA ERKEKLER KADAR SALDIRGAN DAVRANIŞ GÖSTERMEKTEDİRLER. ERKEKLER, DOLAYLI SALDIRGANLIĞI; KADINLAR İSE, DİREKT SALDIRGANLIĞI DAHA FAZLA GÖSTERMEKTEDİRLER.

Saldırganlıkta cinsiyet farklılıklarıyla ilgili yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

A

Yalnız I

B

I ve II

C

III ve IV

D

I, II ve III

E

II, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Araştırmalar sonucunda, erkeklerin direkt saldırganlığı (fiziksel saldırı, itme, hedefe bir şeyler atma vb.) kadınlara göre daha fazla gösterdikleri bulunmuştur. Kadınlar ise, dolaylı saldırganlığı erkeklerden daha fazla göstermektedirler. Dolaylı saldırganlık, hedef kişi hakkında çevreye söylentiler yayma, hedefin arkasından dedikodu yapma hedef kişiyi zor durumda bırakacak hikayeler uydurma vb. eylemleri içermektedir.

7.SORU

Üniversite sınavlarında yüksek derece alan birinin o mutlulukla simit satan bir çocuğa bütün parasını vermesi aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?

A

Empati

B

Olumlu duygu durumu

C

Evrimsel yaklaşım

D

Öğrenme yaklaşımı

E

Yükleme kuramı

Yanıt Açıklaması:

İnsanın kendisini keyifli, mutlu, neşeli hissettiğinde başkalarına yardım etmeye daha istekli olduğunu, pek çoğumuz bizzat yaşamışızdır. Taksitleri sizi zorlayacak bir borç altına girdiğiniz zamanki duygu durumunuz ile o borcun son taksitini ödeyip bitirdiğiniz anı düşünün. Küçük de olsa bir ikramiye kazanmak, beklediği bir iş durumunun olumlu sonuçlanması gibi durumlarda her şey, her insan size güzel görünür; her durumdan keyif alacak bir yan bulunur. Deyim yerindeyse havalarda uçarız. Olumlu duygu durumu ile yardım etme arasındaki ilişkinin varlığı araştırmalarla kesin olarak kanıtlanmıştır.

8.SORU

Sosyal davranışların direkt pekiştirme ve model alma yoluyla öğrenildiğini öne süren kuramsal yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

A

Model alarak öğrenme

B

İçgüdüsel öğrenme kuramı

C

Sosyal öğrenme kuramı

D

Doğal öğrenme kuramı

E

Araçsal öğrenme kuramı

Yanıt Açıklaması:

Sosyal Öğrenme Kuramı; sosyal davranışların direkt pekiştirme ve model alma yoluyla öğrenildiğini öne süren kuramsal yaklaşımdır.

9.SORU

Saldırgan davranış ve diğer tüm davranışların öğrenilmiş davranışlar olduğunu savunan yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

A

Etoloji

- B
- Psikanaliz
- C
- İçgüdüsel yaklaşım
- D
- Katarsis
- E
- Sosyal öğrenme yaklaşımı

Yanıt Açıklaması:

Sorunun doğru yanıtı E şıkkıdır. Saldırgan davranışı insan doğasının kaçınılmaz bir dışavurumu olarak kabul eden görüşlerin tersine, **sosyal öğrenme kuramına** göre, saldırgan davranış ve diğer tüm davranışlar, öğrenilmiş davranışlardır.

10.SORU

Kuvvetli olmayan tutumlarda kişinin kendi görüşünden farklı bir görüş duyduğunda, karşı fikri kendi fikrine olduğundan daha benzer görmesi ve kabul alanına alması aşağıdaki kavramlardan hangisi ile adlandırılmaktadır?

- A
- Kontrast Etkisi
- B
- Benzetme Etkisi
- C
- Kabul Etme Alanı
- D
- Reddetme Alanı
- E
- Tarafsızlık Alanı

Yanıt Açıklaması:

Benzetme Etkisi, kuvvetli olmayan tutumlarda kişinin kendi görüşünden farklı bir görüş duyduğunda, karşı fikri kendi fikrine olduğundan daha benzer görmesi ve kabul alanına almasıdır. Doğru cevap A seçeneğidir.

11.SORU

Belirli bir uyarıcının (kişi, olay, nesne vb.) ne dereceye kadar bir kategorinin örneği ya da temsilcisi olduğuna karar vermek için sınırlı bir bilgiye sahipseniz hangi kısayolu (kestirme yolu) kullanırsınız?

- A
- Bulunabilirlik
- B
- Görüş değiştirme
- C
- Temsil
- D
- Atıf

- E
- Çıkarsamalar

Yanıt Açıklaması:

Kategorilerin/şemaların bir başka özelliği bilgiyi işlerken kısayollara (kestirme yol) başvurmasıdır. Belirli bir uyarıcının (kişi, olay, nesne vb.) ne dereceye kadar bir kategorinin örneği ya da temsilcisi olduğuna karar vermek için sınırlı bir bilgiye sahipseniz **temsil kısayolu** kullanılır.

12.SORU

Aşağıdakilerden hangisi Uyuşan Çıkarıma teorisinde; gözlemcilerin, davranıştan kişilik özellikleri çıkarıma yöntemleri arasında sayılmaz?

- A
- Aktörün davranışının sosyal olarak arzu edilir sonuçlar üretip üretmemesi
- B
- Davranışın özgürce seçilip seçilmemesi
- C
- Davranışın yaygın sonuçlar yaratıp yaratmaması
- D
- Davranışın kişiselliğinin olup olmaması
- E
- Aktörün davranışının nedenlerinin olup olmaması

Yanıt Açıklaması:

Günlük yaşamda açık bir davranışla onun altında yatan kişilik özelliklerinin uyduğu çıkarımlar yapmak kolay değildir. Bu yüzden de gözlemciler, davranıştan kişilik özelliklerini çıkarıma rehberlik eden çeşitli pratik yöntemler kullanmaktadır. Bunlar gözlemci için aktörün davranışının sosyal olarak arzu edilir sonuçlar üretip üretmemesi, davranışın özgürce seçilip seçilmemesi, yaygın sonuçlar yaratıp yaratmaması ve davranışın/eylemin gözlemci için hedonist uygunluğunun ve kişiselliğinin olup olmamasıdır. Doğru cevap E'dir.

13.SORU

1950'lerin ilk yarısında Asch'ın "çizgiler deneyi" adı verilen deney serisi klasik deneyleri olarak bilinir. Cümledeki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A
- Konformite
- B
- Otokinetik Etki

- C
Hapishane
D
İtaat
E
Spotlight Etki

Yanıt Açıklaması:

1950'lerin ilk yarısında Asch'ın "çizgiler deneyi" adı verilen bu deney serisi klasik konformite deneyleri olarak bilinir.

14.SORU

İki kişinin görüşleri arasında kısmen uyuma olması durumunda yaşanan çatışma türüne ne ad verilir?

- A
Pasif çatışma
B
Aktif çatışma
C
Varoluşsal çatışma
D
Tümünden reddetme
E
Yoğunluk çatışması

Yanıt Açıklaması:

Yanıt yoğunluk çatışmasıdır.

15.SORU

Aşağıdakilerden hangisi kişilerarası ilişki süreçlerinden biri değildir?

- A
Bağlanma
B
Yakınlık
C
Çatışma
D
Empati
E
Yalnızlık

Yanıt Açıklaması:

Doğru cevap B'dir. Yakınlık ilkesi bu ilkelerden biri değildir.

16.SORU

Bebekler de üç tür bağlanma olduğunda söz edilebilir. Bağlanma türleri ve oluşum şekilleri aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A

Güvenli bağlanma: anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine duyarlı olduğunda, gereksinimlerini giderdiğinde ve bebekle etkileşimini olumlu şekilde kurduğunda oluşur.

B

Kaygılı bağlanma: anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine duyarlı olduğunda, gereksinimlerini giderdiğinde ve bebekle etkileşimini olumlu şekilde kurduğunda oluşur.

C

Kaçınan bağlanma: anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine karşı ilgili olduğunda bebeğin yakınlaşma çabalarını geri çevirmede olduğunda oluşur.

D

Kaçınan bağlanma:anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine tutarlı tepki vermediğinde oluşur.

E

Güvenli bağlanma:anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine tutarlı tepki vermediğinde oluşur.

Yanıt Açıklaması:

Güvenli bağlanma, anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine duyarlı olduğunda, gereksinimlerini giderdiğinde ve bebekle etkileşimini olumlu şekilde kurduğunda oluşur.

Kaygılı bağlanma, anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine tutarlı tepki vermediğinde oluşur.

Kaçınan bağlanma, anne-baba ya da bakıcı bebeğin gereksinimlerine karşı ilgisiz kaldığında bebeğin yakınlaşma çabalarını geri çevirdiğinde reddedici olduğunda oluşur.

17.SORU

BİR TUTUM NESNESİYLE İLİŞKİ OLAN DUYGU VEYA HİSLER, TUTUMUN HANGİ BİLEŞENİNİ KAPSAMAKTADIR?

- A
Bilişsel
B
Davranışsal
C
Duygusal
D
Niteliksel
E
Kavramsal

Yanıt Açıklaması:

Tutumun duygusal bileşeni bir tutum nesnesiyle ilişki olan duygu veya hislerdir. Duygusal boyut açıkça tutum

nesnesini sevmek-sevmemek, hoşlanmak-hoşlanmamak biçiminde ifade edilebilir. Kişinin bir tutum nesnesine yönelik duygusal tepkileri sadece sözel olarak değil, sözel olmayan ipuçlarından (örneğin jest ve mimiklerinden) anlaşılabilir.

18.SORU

Aşağıda verilenlerden hangisi saldırganlığın durumsal belirleyicileri arasındadır.

- A Engellenme
- B Tahrik
- C Kitle iletişim araçları
- D Medya
- E Yüksek sıcaklık

Yanıt Açıklaması:

Saldırganlığın Durumsal Belirleyicileri: Alkol ve Yüksek Sıcaklık'tır. Doğru cevap E'dir.

19.SORU

Özgeci davranış kararı vermek kaç basamaktan oluşmaktadır?

- A Üç
- B Dört
- C Beş
- D Altı
- E Yedi

Yanıt Açıklaması:

Yardım etme kararının verilmesi süreci, aşağıda kısaca açıklanan dört basamakta tamamlanır.

20.SORU

- I. TEMEL YÜKLEME HATASI
- II. AKTÖR- GÖZLEMCİ ETKİSİ
- III. KENDİNİ KAYIRAN YANLILIK

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri temel yükleme yanlılıkları arasında sayılmaktadır?

- A Yalnız I
- B I-II
- C

- I-III
- D
- II-III
- E
- I-II-III

Yanıt Açıklaması:

Nedensel yükleme sürecinde kullanılan bilişsel mekanizmaların "kusurlu" olduğunu söylemek gerekir. Bu konuda yapılan çalışmalar "yükleme yanlılıkları" olarak bilinmektedir. Bunlarda üç temel yükleme yanlılığı şunlardır: temel yükleme hatası, aktör- gözlemci etkisi ve kendini kayıran yanlılık. Doğru cevap E'dir.

1.SORU

Veri toplama tekniği olarak anket ve görüşmenin kullanıldığı araştırma yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A Survey
- B Arşiv Araştırması
- C Korelasyonel yöntem
- D Alan Deneyleri
- E Doğal gözlem

Yanıt Açıklaması:

Survey yönteminde veri toplama tekniği olarak anket ve görüşme kullanılır.

2.SORU

- I. DAHA SOYUT VE GENEL BİLGİ KATEGORİLERİ PİRAMİDİN TEPEİNDE YER ALIR.
- II. DAHA SPESİFİK KATEGORİLER PİRAMİDİN EN ALTINDA YER ALIR.
- III. DAHA SOYUT VE GENEL BİLGİ KATEGORİLERİ PİRAMİDİN EN ALTINDA YER ALIR.
- IV. DAHA SPESİFİK KATEGORİLER PİRAMİDİN ORTASINDA YER ALIR.

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri şemaların/kategorilerin hiyerarşik olarak organize edilmesi ile ilgili olarak doğru bilgi içermektedir.

- A Yalnız I
- B Yalnız II
- C Yalnız III

D
I-II
E
III-IV

Yanıt Açıklaması:

Fiziksel ya da doğal nesne kategorilerinde olduğu gibi sosyal şemaların da teorik olarak, hiyerarşik bir biçimde yapılandırılmış olduğu ileri sürülmüştür. Daha soyut ve genel bilgi kategorileri piramidin tepesinde ve daha spesifik kategoriler piramidin en altında yer alır. Bu, kişinin somut bir durumdan daha genel bir çıkarım yapmasına olanak verir. Doğru cevap D'dir.

3.SORU

I. Yüksek düzeyde rekabetçilik, zamanla yarışma ve düşmanlık içeren bir kişilik örüntüsüdür.
II. Stresliyen diğerleriyle değil tek başına çalışmayı tercih ettikleri, zira hem yetersizliklerini göstermekten kaçındıkları hem de durumu kontrol altına alma istekleri olduğu belirtilmektedir.
III. Düşmanlık hisleriyle dolu oldukları için, düşmanca saldırganlıktan çok araçsal saldırganlık gösterdikleri belirtilmektedir. A tipi kişiliğe ilişkin yukarıda verilenlerden hangileri doğrudur?

A
Yalnızca III
B
I ve III
C
I ve II
D
II ve III
E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

A tipi kişiliği olanların, aşırı rekabetçi, sürekli acelesi olan, zamana karşı yarışan ve çok aktif kişiler oldukları ve kalp hastalığına yatkın oldukları ifade edilmektedir. A tipi insanların stresliyen diğerleriyle değil tek başına çalışmayı tercih ettikleri, zira hem yetersizliklerini göstermekten kaçındıkları hem de durumu kontrol altına alma istekleri olduğu belirtilmektedir. A tipi kişiliği olanların düşmanlık hisleriyle dolu oldukları için, araçsal saldırganlıktan çok düşmanca saldırganlık gösterdikleri belirtilmektedir.

4.SORU

Kişilere seyreltilmiş bir şekilde karşıt görüş aktararak, onların karşıt görüşle karşılaştıklarında onu çürütecek donanımına sahip olmaları sağlamaya ne ad verilir?

A
Nötrleme
B
Ayrıştırma
C
Güçlendirme
D
Tutum geliştirme
E
Aşılama

Yanıt Açıklaması:

Aşılama, insanları iknaya dirençli kılmanın yollarındandır. Kişilere seyreltilmiş bir şekilde karşıt görüş aktarılır ve onların karşıt görüşle karşılaştıklarında onu çürütecek donanımına sahip olmaları sağlanır.

5.SORU

Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A
Gruplar halinde yaşayan diğer türlerde özgeci davranışlar göstermektedir.
B
Diğer türlerde de ebeveyn bakımı, karşılıklı savunma, yardıma koşma, birlikte avlanma ve yiyecek toplama gibi konularda özgeci davranışlar gözlenmektedir.
C
İnsanlar bildik-tanıdık kişilere yardım etme konusunda daha isteklidir.
D
Özgeci davranış sadece insanlarda görülen bir davranış türüdür.
E
Kuş, yunus, köpek gibi hayvanlarda özgeci davranışlar gözlemlenmektedir.

Yanıt Açıklaması:

Gruplar halinde yaşayan diğer türlerde özgeci davranışlar göstermektedir. Kuşlar, köpekler, yunuslar ve şempanzelerden; karınca, bal ve eşek arılarına kadar birçok canlı özgeci davranışlarda bulunmaktadırlar. Bu davranışlar ebeveyn bakımı, karşılıklı savunma, yardıma koşma, birlikte avlanma ve yiyecek toplama gibi konularda olmaktadır. Doğal yaşamı gösteren belgesel yapımlarda özgeci

davranışın pek çok ilginç örneğini görmek mümkündür.
Çeşitli araştırmalar insanların ihtiyacı olan yabancılara yardım etmede istekli olduklarını göstermiştir. Ancak biz, bildik-tanidik insanlara yardım etme konusunda daha istekliyizdir.

6.SORU

Aşağıdakilerden hangisi özgeci davranışın toplumsal sorumluluk normuyla ilgili olmayan bir örnektir?

- A
Ebeveynler, çocuklarının fiziksel sağlıklı bir şekilde yetişmelerinden sorumlu olmaları.
- B
Öğretmenlerin, öğrencilerinin öğrenmesi ve istedik davranışlar geliştirmesine yardımcı olmaları.
- C
Yapılan bir iyiliğin karlılığının verilmesi
- D
Sporcularına, sporcuların birbirlerine yardım etmesi
- E
Hemen her dinde insanların ihtiyacı olanlara yardımcı olmaları emredilmesi.

Yanıt Açıklaması:

Toplumsal sorumluluk: Bu kural, yaşamak için bize muhtaç olanlara yardım etmemizi söyler. Bununla ilgili pek çok örnek verilebilir. Sözelimi ebeveynler, çocuklarının fiziksel ve ruhsal bakımdan sağlıklı bir şekilde yetişmelerinden sorumludurlar. Yine öğretmenlerin, öğrencilerinin öğrenmesi ve istedik davranışlar geliştirmesine yardımcı olmaları beklenir. Aynı şekilde çalıştırıcıların sporcularına, sporcuların birbirlerine yardım etmesi beklenir. Hemen her dinde insanların ihtiyacı olanlara yardımcı olmaları emredilmektedir. Pek çok yasa ve yönetmelik, toplumsal sorumluluk maddeleri içermektedir.

7.SORU

Kişiler arası ilişkilerde temel ilkeler hangileridir?

- I.Benzerlik
- II.yakınlık
- III.karşılıklılık
- IV. çekicilik

- A
I ve II
- B
II ve IV

- C
I ve III
- D
I,II,III ve IV
- E
III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Bazı durumların kişilerin kuracakları ilişkileri diğerlerinden daha fazla belirlediği yapılan çalışmalarda açığa çıkmıştır. Benzerlik, yakınlık, karşılıklılık ve çekicilik bu özelliklerden bazılarıdır.

8.SORU

I. Verilen iletinin rahatsız edici olmaması,
II. Verilen mesajın anlaşılır olması,
III. Verilen mesajın hatırlanması ve kabul edilmesidir.
Yukarıdakilerden hangileri Hovland ve arkadaşlarına göre bir iletişim sürecinin etkili olması için gerekli 3 temel öge arasında yer alır?

- A
Yalnızca I
- B
I ve II
- C
I ve II
- D
II ve III
- E
I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

Hovland ve arkadaşlarına göre bir iletişim sürecinin etkili olması için 3 temel öge vardır. Bunlar:

- Verilen iletinin dikkat çekici olması,
- Verilen mesajın anlaşılır olması,
- Verilen mesajın hatırlanması ve kabul edilmesidir.

9.SORU

Birinden bir şey isteyeceğiniz zaman önce küçük bir şey rica etmeniz, ardından daha büyük bir şey istediğinizde o kişinin razı olmaya yatkın hâle gelmesi, aşağıdaki taktiklerden hangisini ifade etmektedir?

- A
Merkezi ikna yolu
- B
Çevresel ikna yolu
- C
Kapiya ayak koyma
- D

Kapıyı yüzüne çarpma
E
Fiyat kırma

Yanıt Açıklaması:

Birinden bir şey isteyeceğiniz zaman önce küçük bir şey rica etmeniz, ardından daha büyük bir şey istediğinizde o kişinin razı olmaya yatkın hâle gelmesinin temelini atar. Kapıya ayak koyma ikna taktiğine göre, kişi öncelikle küçük bir şeye razı edilir, kişi kendini geri çekemez ve kabul eder. Ardından daha büyük bir şey istediğinizde de kişi tutarlı davranmak istediği için bu büyük şeyi yapmaya da rıza gösterir. Doğru cevap C seçeneğidir.

10.SORU

Hangisi kişilerarası ilişkilerin en temeldeki yönlerindendir?
I. karşılıklı bağımlılık
II. tamamlama gereksinimi
III. duygusal bağlılık

- A
Sadece I
- B
Sadece III
- C
I ve II
- D
II ve III
- E
I,II ve III

Yanıt Açıklaması:

Kişilerarası ilişkilerin en temelde üç yönü vardır . Bunlar:
• karşılıklı bağımlılık
• tamamlama gereksinimi ve
• duygusal bağımlıktır

11.SORU

Aşağıdakilerden hangisi kişilerin kendileriyle benzer özellikler taşıyan kişilerle ilişki kurma eğilimini betimler?

- A
Eşleşme Hipotezi
- B
Toplumsallaşma
- C
Tamamlayıcılık
- D
Salt Maruz Kalma Teorisi
- E
Homofili İlkesi

Yanıt Açıklaması:

Homofili ilkesi, kişilerin kendileriyle benzer özellikler taşıyan kişilerle ilişki kurma eğilimini betimler.

12.SORU

Aşağıdaki A tipi kişilik özelliklerinden hangisi **doğru değildir**?

- A
Aşırı rekabetçidirler.
- B
Zamana karşı yarışırılar.
- C
Kalp hastalıklarına yatkındırlar.
- D
Tek başına çalışmayı tercih ederler.
- E
Daha çok araçsal saldırganlık gösterirler.

Yanıt Açıklaması:

Kişiliğin saldırganlığı etkilediğine ilişkin en çarpıcı bulgu, araştırmacıların yaptıkları çalışmalar sonunda A tipi kişilik adı verilen bir davranış biçiminin varlığını ortaya koymuş olmalarıdır. A tipi kişiliği olanların, aşırı rekabetçi, sürekli acelesi olan, zamana karşı yarışan ve çok aktif kişiler oldukları ve kalp hastalığına yatkın oldukları ifade edilmektedir. A tipi insanların stresliyen diğerleriyle değil tek başına çalışmayı tercih ettikleri, zira hem yetersizliklerini göstermekten kaçındıkları hem de durumu kontrol altına alma istekleri olduğu belirtilmektedir. Son olarak, A tipi kişiliği olanların düşmanlık hisleriyle dolu oldukları için, araçsal saldırganlıktan çok düşmanca saldırganlık gösterdikleri belirtilmektedir. Doğru cevap E şıkkıdır.

13.SORU

Yan komşumuzla kişilerarası ilişki kurma olasılığımız farklı kentte yaşayan biriyle kurmamızdan daha yüksektir.Bir uyarıcıya maruz kalma sıklığımızla o uyarıcıyı benimseme, beğenme, hoşlanma olasılığımız arasında pozitif yönde bir korelasyon bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedilen kavram hangisidir?

- A
Tanışıklık-Aşinalık
- B
Çekicilik
- C
Maruz kalma etkisi
- D
Hale Etkisi

E

Salt Maruz Kalma Teorisi

Yanıt Açıklaması:

Yan komşumuzla kişilerarası ilişki kurma olasılığımız farklı kentte yaşayan biriyle kurmamızdan daha yüksektir. Yakınlık etkisinde salt maruz kalma teorisi (mere exposure theory) önemlidir. Bir uyarıcıya maruz kalma sıklığımızla o uyarıcıyı benimseme, beğenme, hoşlanma olasılığımız arasında pozitif yönde bir korelasyon bulunmaktadır.

14.SORU

Aşağıdakilerden hangisi tutumların öneminin kişiler arası sosyal psikolojik analiz düzeyinde ortaya çıkan özelliklerinden biri **değildir**?

A

Algı ve ikna davranışlar kadar tutumlar üzerinde de etkilidir.

B

Rutin olarak tutumlar hakkında bilgi aranır ve iletişim konusu olur

C

Diğerinin tutumları bilindiğinde dünya daha tahmin edilebilir bir yer olur

D

İnsanın kendi düşünceleri ve davranışları bilgi tarafından şekillendirilebilir

E

Kişi belki diğerinin tutumlarını değiştirmek yoluyla davranışını kontrol edebilir

Yanıt Açıklaması:

Kişiler arası düzeyde rutin olarak tutumlar hakkında bilgi aranır ve iletişimin konusu olur. Diğerinin tutumları bilindiğinde dünya daha tahmin edilebilir bir yer hâline gelir. İnsanın kendi düşünceleri ve davranışları bu bilgi tarafından şekillendirilebilir ve belki kişi diğerinin tutumlarını değiştirmek yoluyla davranışını kontrol edebilir.

15.SORU

Aşağıdakilerden hangisi özgeci bir davranıştır?

A

Salıncaktan düşüp yararlanan bir çocuğu hastaneye götürmek

B

İhtiyacı olan birisine borç para vermek

C

Fala baktırmak

D

Avukat tutmak

E

Tanıdık aracılığıyla beklemeden işini yaptırmak

Yanıt Açıklaması:

Doğru seçenek A şıkkında verilmiştir.

16.SORU

Üç grupta toplanan belirli davranışlar,normlar ve kişisel eğilimler hangisinin kaynağıdır?

A

Empati

B

Bağlanma

C

Çatışma

D

Yalnızlık

E

Karşılıklılık

Yanıt Açıklaması:

Çatışmanın kaynakları kabaca üç grupta toplanabilir

Belirli davranışlar, Normlar, Kişisel eğilimler.

17.SORU

Tutum değişimiyle ilgili olarak tutarlılık kavramı çerçevesinde çalışmış ve kendisinden sonraki birçok kurama ilham kaynağı olmuş sosyal psikolog aşağıdakilerden hangisidir?

A

Fritz Heider

B

Sigmund Frued

C

Leon Festinger

D

Daryl Bem

E

Carl Hovland

Yanıt Açıklaması:

Doğru yanıt A seçeneğidir.

18.SORU

Aşağıdakilerden hangisi özgeci bir davranış sayılamaz?

A

Kırmızı ışıktaki durmak

B

Bir kadının çocuğuna bakması

C

Zayıf birinin hakkını savunmak

D

Hayır kurumlarına bağış yapmak

E

Suya basmak üzere olan birini uyarmak

Yanıt Açıklaması:

Kırmızı ışıkta durmak toplumsal bir kural olmakla birlikte kendi sağlığını korumak için de aynı zamanda bu kurula uyulmaktadır. Bu sebepten dolayı saf kendi dışında biri veya birileri için yapılmış bir eylem olmamaktadır.

19.SORU

Bilişsel çelişki kuramına karşı çıkarak, dengesiz durumlar ortaya çıktığında, kişilerin motivasyonlarının bilişsel çelişkileri azaltmak olmadığını, bu durumun kendilik algılarıyla ilgili olduğunu belirten kuram ve onu öne süren kişi eşleştirmesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A Kendini Algılama Kuramı-Bem
- B Denge Kuramı- Heider
- C Bilişsel Dengeleme Kuramı- Rosenberg
- D Kendini Algılama Kuramı- Festinger
- E Bilişsel Dengeleme Kuramı-Bem

Yanıt Açıklaması:

Kendini Algılama Kuramı-Bem

20.SORU

" _____ bir gruba mensup üyelerin nasıl düşünmesi ve davranması gerektiğine ilişkin kural ve beklentilerdir." Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A Toplumsal kural
- B Toplumsal sözleşme
- C Toplumsal adalet
- D Toplumsal norm
- E Toplumsal sapma

Yanıt Açıklaması:

Toplumsal norm: Bir gruba mensup üyelerin nasıl düşünmesi ve davranması gerektiğine ilişkin kural ve beklentilerdir.

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

1) Şema kavramı ile ilgili ifadelerden hangisi doğrudur?

BİR UYARICIYA İLİŞKİN BİLGİYİ TEMSİL EDEN BİLİŞSEL BİR YAPIDIR.

2) Hangisi modern sosyal psikologların uğraştığı konulardan biri değildir?

ÖNYARGININ ARTTIRILMASI

3) Planlanmış davranış teorisinin bileşenlerinden biri olan ve kişinin çevresindeki diğer insanların onun belirli bir davranışını onaylayıp onaylamayacaklarına dair yargısı olarak tanımlanan bileşen hangisidir?

ÖZNEL NORM (bakılacak)

4) Kelley tarafından insanların günlük yaşamlarında yaptıkları nedensel çıkarsamaları açıklamak için kullanılan analogi hangisidir?

BİRLİKTE DEĞİŞİM İLKESİ

5) Bir davranışın ya da tutumun bir toplumda ya da belli bir grupta görülme derecesi ve bunun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyal aralan vb. etmenle nasıl bir ilişki içinde olduğunu araştıran yöntem?

SURVEY

6) İnsanın kendi davranışlarını nedenlere, fakat başkasının davranışlarını içsel nedenlere yükleme eğilimine ne ad verilir?

AKTÖR-GÖZLEMCİ ETKİSİ

7) Yürüyüş yapmak kişi için iyidir (sağlıklıdır) ama diğer yandan kişiye sıkıcı gelebilir. İfade tutum tiplerinden hangisine örnek olarak verilebilir?

ÇELİŞKİLİ TUTUM

8) İnsanların birbirlerini etkilemesi ya da etkilemeye çalışmasına ne ad verilir?

SOSYAL ETKİ

9) Şemada yavaş yavaş bir değişimi öngören modele ne ad verilir?

MUHASEBECİ MODELİ

10) Tutumlara ilişkin en erken sınıflandırmalardan birini yapan ve buna da “bilgi işlevi” adını veren teorisyen?

KATZ

11) İnsanların diğer insanlardan nasıl etkilendiği meselesi, özellikle hangi olaylardan sonra ilgi alanı haline gelmiştir?

II.DÜNYA SAVAŞI’NDAN SONRA

12) İnsanlar toplumsal yaşamla ilgili hemen her konuda o zamana kadar edindikleri ya da benimsedikleri doğrultusunda yaklaşırlar ve gerektiğinde davranış gösterirler.

TUTUMLARI

13) İtaat ile ilgili hangisi söylenebilir?

HİYERARŞİK BİR İLİŞKİYİ, YANI ASİMETRİK BİR GÜÇ İLİŞKİSİNİ ZORUNLU KILAR.

14) Daha soyut ve genel bilgi kategorilerinin piramidin tepesinde ve daha spesifik kategorilerin en altında yer alması durumu ile ilgili şema özelliği hangisidir?

ŞEMALARIN/KATEGORİLERİN HİYERARŞİK OLARAK ORGANİZE EDİLMESİ ÖZELLİĞİ.

15) Hangisi sosyal psikolojide kullanılan deneysel yöntemler sınıflandırması kapsamında yer alır?

SURVEY

16) Sosyal psikolojinin tanımlanma zorluğunun birçok nedeni olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni de, sosyal psikolojinin başındaki “sosyal” sıfatının pek çok sosyal psikolog tarafından farklı anlaşılmasıdır. Buna göre hangisi sosyal psikolojinin başında yer alan “sosyal” sıfatının farklı sosyologlar tarafından yapılan tanımlarından biri değildir?

BİYOLOJİK BİR VARLIK OLARAK İNSAN

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOLLOW...

SINCE 2020

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

17) 1935'te sosyal psikolojinin önemli isimlerinden....., tutumun sosyal psikolojinin en ayrıcalıklı ve en vazgeçilmez kavramı olduğunu ilan etmiştir?

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi

ALİPORT

18) Tutumların belirli bir nesne ile ilişkilendirilen inanç ya da düşünceyi ifade eden bileşeni hangisidir?

BİLİŞSEL BİLEŞEN

19) sosyal olayları açıklamada insanların içsel ve istikrarlı kişisel özelliklere yüklem yapmayı tercih ettiklerini, dışsal yüklemelerin ise varsayımsal bir seçenek olduğunu sadece içsel nedenler bulunmadığında kullanıldığını ileri sürmüştür?

JONES VE DAVIS

20) 19.Yüzyılda Almanya'da geliştirilmiş kültürel davranışın tarihsel karşılaştırmalı olarak çalışılması gerektiğini öne süren sosyal psikolojik yaklaşım?

VOLKERPSİKOLOJİSİ

21) Sosyal psikoloji ile ilgili ifadelerden hangisi doğrudur?

PSİKOLOJİNİN BİR ALT DALI OLARAK GÖRÜLMEKTEDİR.

22) Hangisi konformiteyi etkileyen kişisel faktörler kapsamındadır?

BENLİK FARKINDALIĞI

23) Hangisi sosyal biliş terimindeki sosyal nitelemesinin anlamı için kritik önem taşıyan noktalardan biridir?

İNSANLAR ÇEVRELERİNİ NİYETLİ BİR ŞEKİLDE ETKİLER

24) İki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkiye ne ad verilir?

KORELASYON

25) araştırmalarındaki temel varsayım, bireyin çevresindeki insanların davranışları doğrultusunda davranış göstermesi durumunda kendi iradesine rağmen onların etkisine girdiği ya da onlar tarafından manipüle edildiğidir?

SOSYAL ETKİ

26) Tutumların enerjiden tasarruf etmek için kullanılmasını ifade eden kavram?

BİLGİ İŞLEVİ

27) Tüm sosyal bağlamlarda genellikle psikolojik tepkisellikten dolayı sosyal etkiye karşı çıkma olarak tanımlanan kavram?

KONFORMİTE KARŞITLIĞI

28) davranışı başlangıçta gruptan farklı düşünen ya da davranan bireyin grupla karşılaştığında kendi düşünce ya da davranışını terk edip grup doğrultusunda davranış gösterilmesidir?

UYMA

29) Psikolojik sosyal psikolojinin temsilcisi olarak....., tüm görüşünü içgüdü kavramına dayandırmıştır?

MCDOUGALL

30) Belirli sosyal durumlarla ilişkili olaylara ve eylemlere ait şemalara verilen isim

SENARYO

31) Tutum nesnenin tek bir boyut üzerinde olumlu veya olumsuz değerlendirilmesi olarak tanımla...

TEK BOYUTLU TUTUM

32) Bilgiye erişimin ya da bilgiyi kategorileştirmenin bilinçli ve kontrol dışında

OTOMATİKLİK

33) Plnalanmış davranış teorisyenleri aşağıdakilerden hangisinde ve doğru

Fishbein ve Ajzen

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

34) İnsanların kendi yetenek ve fikirleri hakkında bilgi sahibi olmak için kendilerini

SOSYAL KARŞILAŞTIRMA

35) Azınlık ve etkisi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir

AZINLIK GRUP ETKİSİNİ SADECE BİLGİSEL ETKİ YOLUYLA ÜRETEBİLİR

36) Aşağıdakilerden hangisi sosyal biliş terimindeki sosyal nitelemesinin

İNSANLAR ÇEVRELERİNİ NİYETLİ BİR ŞEKİLDE ETKİLER

37) Günlük yaşamda pek çok durumda ,özellikle de ilk defa içine girilen sosyal ortamlarda bir davranışın nasıl yapacağını aşağıdakilerden hangisi söylenebilir

BU ORTAMDA İLK BAŞLARDA PRK ÇOK DURUMDA NE DÜŞÜNÜLECEĞİ YA DA NASIL HAREKET EDECEĞİ KONUSUNDA KENDİNDEN EMİN DAVRANMAK

38) Sosyal deneyim ve sosyal eylemin temeli olatrak sosyal bilginin algılanma ,kodlama ,depolama ve geriaşağıdakilerden hangisidir.

ALGİSAL BİLİŞSELÇİLİK

39) Ödül almak ve cezadan kaçınmak için gösterilen uyma davranışına ne ad verilir

NORMATİF SOSYAL ETKİ

40) Konformiteyi etkileyen faktörler arasında aşağıdaki seçeneklerden hangisi durumsal faktörler içerisinde yer almaktadır

GRUPTA SÖZ BİRLİĞİNİN ETKİSİ

41) Sosyal bilişin doğası ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi söylenebilir

BU YAKLAŞIM İNSANLARIN SADECE SOSYAL TEPKİKLERİNİ ANLAMAYA ÇALIŞIR

42) 1-Benlik şemaları

2-Olay şemaları

3-Durumsal şemalar

Yukarıdakilerden hangileri konformiteyi etkileyen faktörlerdendir

1-2-3

43) Milgrama göre aşağıdakilerden hangisi itaati etkileyen faktörlerden biri değildir

ALGIDA SEÇİCİLİK

44) Sosyal psikolojide 'sosyal biliş' terimi aşağıdaki hangi tarihten itibaren kullanılmaya başlandı

1970'LERDEN

45) Mcgulre sosyal psikolojide tutumların tarihsel olarak değişimini izlememize olanak veren evreler saptamıştır.

Buna göre ,tutum çalışmalarının oldukça statik konulardaki tutumları ölçmeye ve bu tutumların davranışla nasıl ilişki

1920'ler ve 1930 'lar

46) Sosyal davranışla ,yani işbirliği ve çatışma ,kişiler arası ilişkiler gibi insanlarla ilişkili davranışları kapsayan alan aşağıdakilerden hangisidir.

SOSYAL ETKİLEŞİM ALANI

47) Yeni tanıdığınız bir kişiyi sonradan düşündüğünüzde onu genel olarak sevdiğinizi ama bazı yönlerinin biraz da rahatsız edici olduğuna kara verdiniz.Artık o kişiyi....

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi doğru şekilde tamamlar

GÜÇLÜ

48) İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş olan yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir

ATIF KURAMI

49) Tutumun zihinsel temsiline ne kadar hızlı ve kolay erişebildiğini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir.

TUTUMUN ERİŞEBİLİRLİĞİ

SINCE 2020

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

50) Tutum terimi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur

MODERN TUTUM TERİMİ 19.YY ORTALARINDA ORTAYA ÇIKMIŞTIR.

51) Aşağıdakilerden hangisi tutum ölçüm teknolojilerini geliştiren bilim insanlarından biridir

LUİS LEON THURSTONE

52) Bilgi-işleme modelinde yorumlanan bilginin içsel tutarlılığı olan zihinsel temsili oluşturma, aşağıdakilerden hangisi ile ilgidir

ÖRGÜTLEME

53) Sosyal temsiller kuramı aşağıdaki düşünürlerden hangisi tarafından geliştirilmiştir.

SERGE MOSCOVİCİ

54) 1-Materyal çok olduğunda ,materyalden örneklem seçimi , daha sonra tüm materyale bir genelleme yapılacağı için önem taşımaktadır

2—Cansız materyaller kullanıldığı için ,insanların ...

3- Bir olgunun zaman içindeki değişimi ve gelişimi izlenebilir

Yukarıdakilerden hangileri arşiv araştırmasının güçlü yanlarındandır

2 VE 3

55) Azınlık etkisi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur.

İTAAT VE KONFORMİTE GİBİ SOSYAL ETKİ BİÇİMLERİ AZINLIK ETKİSİ OLARAK DA ADLANDIRILIR

56) Toplumsal yaşamda neyin kabul edilip edilmediğine ,neyin onaylanıp onaylanmadığına ilişkin sınırlar çizen tutum ve davranış standartlara ne ad verilir

NORMLAR

57) Otokinetik etki deneyleri aşağıdaki bilim insanlarından hangisine aittir

SHERİF

58) Tutumların ödülleri maksimize etmek ve bedelleri minimize etmek için kullanılmasını ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir

FAYDACI İŞLEV

59) Modern sosyal psikoloji deneysel yöntemle ağırlık veren bir bilim dalıdır.19.yüzyılın sonlarındatarafından gerçekleştirilen deney...

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi doğru şekilde tamamlar

TRİPLETT

60) Bir özelliği olumlu olarak değerlendirilen insanlar, aynı kişinin diğer özelliklerini de olumlu olarak değerlendirilme eğilimindedir. Bu durumu açıklayan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

Hale etkisi

61) I.Bir kişinin sosyal ilişkiler ağının eksik olduğu durumlarda meydana gelen bir deneyimdir.

II.Sosyal izolasyon diğer insanlarla ilişkilerin olmaması durumudur.

III.Yalnızlık, mevcut ilişkiler ve ilişki standartları arasındaki tutarsızlığı bilişsel değerlendirmesinin olumsuz sonucudur.

IV.Sosyal izolasyon da kişinin yalnız kalmasıyla ilgili bir durumdur ve yalnızlıkla eş anlamlı olarak kullanılır.

V.Yalnızlık sosyal izolasyonla doğrudan bağlantılıdır.

Sosyal izolasyon yalnızlık kavramı hakkında verilenlerden hangileri doğrudur?

I,II,III

SINCE 2020

DON'T ASK QUESTIONS,JUST FOLLOW...

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

62) Bir olaya yönelik tutumun, olaya neden olan kişiye yönelik tutumu değiştirebileceğini ve bir olaya ya da kişiye yönelik tutum benzer olduğunda da, olayın kişiye kolaylıkla atfedileceğini belirten kuram aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

Denge kuramı

63) İnsanlardan öncelikle büyük bir şeyin istendiği, karşıdaki kabul etmediğinde bu sefer daha küçük bir talepte bulunduğu ikna tekniği aşağıdakilerden hangisidir?

Kapıyı yüzüne çarpma

64) Sternberg aşkın üç temel bileşenine göre, aşk ilişkisinde kısa dönemde birini sevmeye kararını uzun dönemde bu sevgiyi sürdürme taahhüdünü ifade eden bileşene ne ad verilir?

Bağlanma bileşeni

65) “Özgeci davranışı doğuştan getirilen genlerle açıklayanlara karşı çıkanlar; özgeci davranışın temelinde daha çok toplumsal değerlerin olduğunu ileri sürmektedirler.”

Yukarıda verilen bilgiye bakıldığında özgeci davranışın hangi kuramından bahsetmek doğru olur?

Kültürel Yaklaşım

66) İnsanların, davranışların ya da olayların nedenleri hakkında çıkarsamalar yapma sürecine ne denir?

Yükleme

67) Aşağıdakilerden hangisi sosyal bilişin temel ilkelerinden biri değildir?

Evrensellik

68) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi Sosyal psikoloji tanımı ile ilgili değildir?

Bir deneyde bağımsız değişkenden yapılan değişimin uygulandığı gruptur.

69) Futbolda başarısız olan birinin bunu kabul etmek yerine futboldan nefret ettiğini ve o nedenle oynamadığını söylemesi tutumun hangi işleviyle açıklanabilir?

Yaşamda kalma işlevi

70) Akademik bir makalenin yazım sürecinde iyi istatistik bilen ve iyi derecede yabancı dil bilen iki akademisyenin birlikte uyum içinde çalışmaları durumunu en iyi açıklayan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

Tamamlayıcılık

71) Aşağıdakilerden hangisi A tipi kişilik özelliklerinden biri değildir?

Düşmanca saldırganlıktan çok araçsal saldırganlık gösterirler

72) Hangi kuram dengesiz durumlar ortaya çıktığında, kişilerin motivasyonlarının bilişsel çelişkileri azaltmak olmadığını savunur?

Bem'in Kendini Algılama Kuramı

73) Kişi tarafından değerli görülen bir amaca ulaşmak için gösterilen saldırganlık tipi aşağıdakilerden hangisidir?

Araçsal saldırganlık

74) Aşağıdakilerden hangileri kişilerarası ilişkilerde yaşanan süreçlerdendir?

I.bağlanma

II. çatışma

III. empati

IV. yalnızlık

I,II,III ve IV

75) Aşağıdakilerden hangisi ilişkiden tamamen çıkmayı içeren aktif ve yıkıcı bir tepkidir?

Terk etme

76) Aşağıdakilerden hangisi bir gruba mensup üyelerin nasıl düşünmesi ve davranması gerektiğine ilişkin kural ve beklentiler anlamına gelir?

Toplumsal norm

SINCE 2020

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

77) Babasının tayini nedeniyle farklı bir ilde farklı bir liseye devam etmek zorunda kalan Sinan'ın arkadaş çevresi de değişmiştir. İlgi alanı olmamasına rağmen ve başka etkinliklerden hoşlanmasına rağmen zamanla sınıf arkadaşlarından oluşan grup ile hareket etmeye başlamış, asla yapmam dediği faaliyetlere katılmıştır. Sinan'ın yaşadığı durum, Sosyal Etki olarak da bilinen hangi kavram ile açıklanabilir?

Uyma davranışı

78) Yakınlık etkisinde aşağıdakilerden hangisi önem taşımaktadır?

Bir uyarıcıya maruz kalma sıklığının o uyarıcıya yönelme eğilimini arttırması

79) Gözlenebilir olguların çalışılması gerektiğini öne süren yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

Davranışçı Sosyal psikoloji.

80) Aşağıdakilerden hangisi diğer insanların varlığının bireysel performansı arttırdığı sürece verilen addır?

Sosyal Hızlandırma

81) Tutum ve davranışlar arasındaki tutarlılık çalışmalarını ilk yapan araştırmacı kimdir?

LaPiere

82) 1935'te "tutum"un sosyal psikolojinin en ayrıcalıklı ve en vazgeçilmez kavramı olduğunu ilan eden düşünür aşağıdakilerden hangisidir?

Allport

83) Tutumun zihinsel temsiline ne kadar hızlı ve kolay erişilebildiğini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

Tutumun erişilebilirliği

84) Sosyal bi-liş bilişsel psikolojideki yaklaşımından doğmuştur. Cümleyi aşağıdakilerden hangisi doğru olarak tamamlar?

Bilgi işleme

85) Davranışın olumlu sonuçları için içsel, davranışın olumsuz sonuçları için dışsal yükleme yapma eğilimine ne ad verilir?

Kendini Kayıran Yanlılık

86) Yale Üniversitesi'nde 1950 ve 1960'lar boyunca gerçekleştirilen Yale İletişim ve Tutum Değişimi Programına göre tutumları oluşturan bileşenler aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

Bilişsel, duygusal, davranışsal

87) Geniş bir evrenden katılımcıların seçimine ne ad verilir?

Örnekleme

88) "Sosyal dünya hakkındaki bilgiyi yorumlama, analiz etme, hatırlama ve kullanma biçimidir"

Verilen tanım hangi kavrama aittir?

Sosyal biliş

89) İnsanların kendi davranışlarını dışsal nedenlere, fakat başkalarının davranışlarını içsel nedenlere yükleme eğilimine ne ad verilir?

Aktör-Gözlemci Etkisi

90) I. İnsanlar genellikle kendi tutumlarına benzer tutumları olan insanlara yaklaşırlar. II. İnsanlar genellikle kendi tutumlarına benzer tutumları olan insanlardan hoşlanmazlar. III. İnsanlar genellikle kendi tutumlarından farklı tutumları olan insanlardan kaçınmaya çalışırlar. Tutumlarımızın sosyal yaşamlarımız üzerindeki etkisine ilişkin yukarıda yer verilenlerden hangileri doğrudur?

I ve III

91) Aşağıdakilerden hangisi tutumların ödülleri maksimize etmek ve bedelleri minimize etmek için kullanılmasını ifade eder?

Faydacı işlev

SINCE 2020

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

92) Aşağıdakilerden hangisi surveyin sınırlılıklarından biri değildir?

Örnekleme tekniğiyle yapıldığı için, toplanılan bilgidен genelleme yapılır

93) Aşağıda verilen tutum örneklerinden hangisi çift kutuplu tutumlara bir örnektir?

İdam cezasına yönelik tutum

94) Egoyu koruma işlevi aşağıdaki kavramlardan hangisini ifade etmektedir?

Tutumların benlik-saygısını korumak

95) Kişinin belirli bir konuda olumlu ya da olumsuz zihinsel konumunu ifade eden modern tutum terimi hangi yüzyılda ortaya çıkmıştır?

19. yüzyılda

96) Dünya hakkında hipotezler kurarak ve onları test ederek içinde bulunduğu sosyal çevreye aktif biçimde anlam vermeye çalışan kişiye ilişkin bir metafor aşağıdakilerden hangisidir?

Naif Bilimci

97) Kişisel hedeflere ve durumun gerekliliklerine göre esnek ve stratejik bir biçimde uygulanabilecek çeşitli bilgi-işleme stratejilerine sahip olan kişiye ilişkin metafor aşağıdakilerden hangisidir?

Güdülenmiş Taktisyen

98) Bir kişinin sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bilmesine rağmen sigara içmekten hoşlanması aşağıda yer alan tutumlardan hangisinin içine girer?

Çelişkili tutum

99) Bilişsel Çelişki Kuramı ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

Kurama göre çelişkinin varlığı, kişiyi dengesizliğe almaya güdüleyecektir.

100) Aşağıdakilerden hangisi Hovland ve arkadaşlarına göre etkili iletişimin belirleyici öğelerinden birisi değildir?

Zaman

101) Saldırganlığın kökenleri ile ilgili aşağıda verilen seçeneklerden hangisi yanlıştır?

Psikanalizciler, hayvan davranışlarını doğal ortamlarında gözlemleyerek saldırganlığı uyum sağlayıcı bir davranış olarak görürken; Etologlar saldırganlığı yıkıcı dürtülerin temsilcisi olarak görmektedirler.

102) Aşağıda verilen durumların hangisinde Heider'in Denge Kuramına göre bir dengesizlik yaşanır?

Ece ile Eren fazla anlaşamaz. Ece hamburgeri çok sever. Eren de hamburgere bayılır.

103) Bireyler, ilişkileri tatmin edici olmadığında ve çatışmalar yaşandığında çeşitli tepkiler verirler. Aşağıdaki örneklerden hangisi "pasif ve yıkıcı" bir tepki örneğidir?

Kavga eden ve küsen Aksoy çifti, sorunu konuşmak yerine birbirlerini yok sayma tepkileri vermektedirler.

104) I- Empatik Yaklaşım

II- Toplumsal Yaklaşım

III- Evrimsel Yaklaşım

IV- Kültürel Yaklaşım

V- Öğrenme Yaklaşımı

Yukarıda verilen maddelerden hangileri özgeci davranış kuramları arasında yer alır?

III- IV- V

105) Kişinin belirli bir konuda olumlu ya da olumsuz zihinsel konumunu ifade eden modern tutum terimi ilk kez hangi yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır?

19. yüzyıl

106) Aşağıdakilerden hangisi bir olayın yardım gerektirip gerektirmediğine karar verirken yararlanılan beş göstergeden biri olamaz?

Kurbanın yardıma ihtiyacının belirsiz olması

SINCE 2020

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

ANADOLU AÖF

SOSYAL PSİKOLOJİ 1 PSİ201U

107) Hapishane deneyinin yürütücüsü psikolog kimdir?

Philip Zimbardo

108) Kişilerin inançları, düşünceleri ve tutumlarıyla, gerçek hayatta karşılaştıkları durumlar ya da yaptıkları davranışlar arasında meydana gelen tutarsızlığın yarattığı rahatsızlık durumuna ne ad verilir?

Bilişsel çelişki

109) Saldırganlığın en önemli nedeni ile ilgili 1930'lu yıllarda ortaya atılan en önemli kuramlaştırma modeli aşağıdakilerden hangisidir?

Engellenme-Saldırganlık

110) Tutumun sosyal psikolojinin en ayrıcalıklı ve en vazgeçilmez kavramı olduğunu kim söylemiştir?

Allport

111) I-Yüksek düzeyde rekabetçilik,

II-Zamanla yarışma

III-Sevecenlik içeren yapı

IV-Stresliyen ortak çalışma isteği

Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri A tipi kişilik özellikleri arasındadır?

I-II

112) Tutumlarımızı kabul alanı, tarafsızlık alanı ve ret alanı kavramları ile açıklamaya çalışan kuram aşağıdakilerden hangisidir?

Sosyal yargı kuramı

113) Aşağıdakilerden hangisi özgeci davranış kuramları arasında yer almaz?

Duygu durumu

114) Aşağıdakilerden hangisi saldırganlığın kişisel becerilerinden biridir?

Cinsiyet farklılıkları

115) Taylor, Peplau ve Sears'ın, Shotland ve Huston'dan aktardığına göre, bir olayın yardım gerektirip gerektirmediğine karar verirken beş göstergenin varlığına bakılmaktadır. Aşağıdakiler hangisi bu göstergelerden birisi değildir?

Başkasının yardım edebilecek olması.

116) "İnsanların sosyal etkileşimde neden ve sonuç ilişkilerini nasıl çıkarsadıklarını açıklamak üzere geliştirilmiş bir yaklaşımdır" Aşağıdaki seçeneklerden hangisi tanıma ait doğru cevaptır?

Atıf Kuramı

117) Kendi tutum ve davranışları nedeniyle zarar gören, sıkıntıya düşen insanlara karşı yardımdan kaçınılmasını hangisiyle ile açıklayabiliriz?

Yükleme kuramı

118) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi Laboratuvar deneylerinin güçlü yanlarından birisi değildir?

Laboratuvar deneyleri yapay bir ortamda gerçekleştirildiğinden, burada elde edilen sonuçları gerçek yaşama genellemek zordur.

SKYMOON PDF

DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

SINCE 2020

